

ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ

ಲಲಿರ ಪುಷ್ಯ

ಪ್ರಸಾರಾಂಗ
ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು
೨೦೦೫ - ೨೦೦೬

PRABUDDHA KARNATAKA: A Kannada quarterly of the university of Mysore.
Edited by Dr. Panditaradhya and B.V. Shridhara, Published by the Director
Prasaranga, University of Mysore, Manasagangotri, Mysore - 570 006
Vol. 85. No 336-338

© ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಕ ೧೯೨೮, ಶಿಶಿರ, ಪುಷ್ಯ ೮,
೦ ದಶಮಿ, ಅಶ್ವಿನಿ ೨೯ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೦೬

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಆರ್ವಿಯಸ್ ಸುಂದರಂ

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

ಬಾ. ವೇ. ಶ್ರೀಧರ

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ನಿರ್ದೇಶಕರು

ಪ್ರಸಾರಾಂಗ

ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೫

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ:

ಸೈಲೋಟಂ ಕ್ರಿಯೇಷನ್ಸ್

೨೯೧೬/೧ ಡಾ. ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ರಸ್ತೆ

ಸರಸ್ವತಿಪುರ, ಮೈಸೂರು-೫೭೦ ೦೦೯

ಮುದ್ರಕರು

ನಿರ್ದೇಶಕರು

ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮುದ್ರಣಾಲಯ

ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೫೭೦ ೦೦೬

ಪರಿವಿಡಿ

ಪರಿವಿಡಿ	iii
ಸಂಪಾದಕೀಯ	iv
ಈ ಸಂಚಿಕೆಯ ಲೇಖಕರು	v
೧. ಆದಿಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಸಂಕಥನ ರವಿ	೧
೨. ಮುಗಳಿಯವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಮುಂಚೆ; ಆಮೇಲೆ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ	೧೫
೩. ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿಯ ಭಾಷಣಗಳು ಡಾ. ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ	೩೭
೪. ಮಾಸ್ತಿಯವರ 'ಜೋಗ್ಯೋರ ಅಂಜನಪ್ಪನ ಕೋಳೀಕತೆ': ಅವಲೋಕನ ಸುಮಾ ಶಿವಸ್ವಾಮಿ	೫೮
೫. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಭಾಷೆ: ಕೆಲವು ಅನಿಸಿಕೆಗಳು ವಿ. ವಿಜಯಮ್ಮ	೪೩
೬. ಪು.ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರ 'ಮಲೆದೇಗುಲ': ಆಧುನಿಕತೆಯೊಡನೆ ಸಂವಾದ ಪೆಚ್. ಕೆ. ವೆಂಕಟೇಶ್	೫೮
೭. ನಿರಂಜನರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಮೆಗಾರರ ಕ್ರಾಂತಿ ಎ. ಮುನಿಯಪ್ಪ	೬೩
೮. ನಾಟ್ಯಮಂದಾರ ಡಾ. ಎಂ. ಶಂಕರ	೭೩
೯. ಆಧುನಿಕತೆ ಮತ್ತು ಬಂಡಾಯ ಕಾದಂಬರಿ ಡಾ. ಜಿ. ಆರ್. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ	೭೯
೧೦. ಹಂದಿಬೇಟೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೀರಗಲ್ಲು: ಅವಲೋಕನ ಎಸ್. ಜಿ. ರಾಮದಾಸ ರೆಡ್ಡಿ	೮೬
೧೧. ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕಗಳು	೧೦೯

ಸಂಪಾದಕೀಯ

ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಹೊಸ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಓದುಗರು ಮತ್ತು ಚಂದಾದಾರರ ಕೈಯಲ್ಲಿರಿಸಲು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಅಂತರಜಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಚಂದಾದಾರರಿಗೆ ಮುದ್ರಣ ಆವೃತ್ತಿ ಲಭ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಲಗನೇ ಸಂಪುಟದ ೩೩೩ರಿಂದ ೩೩೪ರವರೆಗಿನ ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿಸಿ ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂಚಿಕೆಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಂತರಜಾಲದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲಾಗುವುದು.

ಈ ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಓದುಗರಿಗೆ, ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ನಮ್ಮದು. ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕವನ್ನು ಅಂತರಜಾಲದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲು ಒಪ್ಪಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ಮಾನ್ಯ ಕುಲಪತಿ ಪ್ರೊ. ಜಿ. ಶಶಿಧರ ಪ್ರಸಾದ್ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗಾಗಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ನುಡಿ/ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು. ಸಂಪಾದಕರ ವಿ-ಅಂಚೆ: panditaradhya@gmail.com

ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಪುಸ್ತಕ/ಲೇಖನಗಳ 'ಉದ್ಧರಣೆ' ಮತ್ತು 'ಉಲ್ಲೇಖ'ಗಳ ಆಕರ ವಿವರಗಳನ್ನು, ಅಂದರೆ, ಪುಸ್ತಕಗಳ ಲೇಖಕರು, ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ ವರ್ಷ, ಪ್ರಕಟಣಸ್ಥಳ, ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ, ಮರುಮುದ್ರಣದ-ಇದ್ದರೆ-ಸಂಖ್ಯೆ, ಮತ್ತು ವರ್ಷ; 'ಲೇಖನ'ಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಪತ್ರಿಕೆ/ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಪಾದಕ, ಪ್ರಕಾಶಕರ ವಿವರಗಳು, ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ನೀಡುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ಸಂಪಾದಕರು

ಈ ಸಂಚಿಕೆಯ ಲೇಖಕರು

೧. ರವಿ

ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ

ಕನ್ನಡ ಭಾರತಿ, ಕುವೆಂಪು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ

೨. ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

ವಿಶ್ರಾಂತ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಮಂಗಳೂರು ಮತ್ತು

ಮುಂಬಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು

'ಆಶ್ರಯ' ಔ.ಟಿ, ವಿನಾಯಕ ಲೇಔಟ್

ವಿಜಯನಗರ ೩ನೇ ಹಂತ ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬೦ ೦೪೦

shrihavanoor@gmail.com

೩. ಡಾ. ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

ಕನ್ನಡ ರೀಡರ್

ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ,

ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-೫೬೦ ೦೦೬

panditaradhya@gmail.com

೪. ವಿ. ವಿಜಯಮ್ಮ

ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ

ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ

ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-೫೬೦ ೦೦೬

೫. ಸುಮಾ ಶಿವಸ್ವಾಮಿ

ಆಶ್ರಯ: ಕೆ. ಶಿವಸ್ವಾಮಿ

ಪೊಲೀಸ್ ವಸತಿಗೃಹ

ನದೀತೀರದ ರಸ್ತೆ, ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ.

೬. ಹೆಚ್. ಕೆ. ವೆಂಕಟೇಶ್

ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ

ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ

ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-೫೬೦ ೦೦೬

೭. ಎ. ಮುನಿಯಪ್ಪ

ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ

ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ

ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-೫೬೦ ೦೦೬

೮. ಡಾ. ಎಂ. ಶಂಕರ

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರು,

ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ ಹೇಮಗಂಗೋತ್ರಿ, ಹಾಸನ.

೯. ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ
ಕನ್ನಡ ರೀಡರ್
ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-೫೭೦ ೦೦೬

೧೦. ಎಸ್. ಜಿ. ರಾಮದಾಸ ರೆಡ್ಡಿ
ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಾಪಕರು
ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ವಿಭಾಗ,
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-೫೭೦ ೦೦೬

೧೧. ಬಾ. ವೆ. ಶ್ರೀಧರ
ಉಪ ನಿರ್ದೇಶಕರು
ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
ಮೈಸೂರು.

ಆದಿಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಸಂಕಥನ

ರವಿ

ಕನ್ನಡ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಯಾಜಮಾನ್ಯ, ಪ್ರಾಬಲ್ಯ, ಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿ ಬಳಸಿದವನು ಆಂಟೋನಿಯೋ ಗ್ರಾಂಪ್ಪಿ. 'ಜೆಜಿಮೋನಿಯಾ' ಎಂಬ ಇಟಲಿಯ ಪದದಿಂದ hegemony(ಹೆಜಿಮೋನಿ) ಎಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕುರಿತ ಭಿನ್ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಚೇಂಬರ್ಸ್ ಶಬ್ದಕೋಶದಲ್ಲಿ 'ಅಧಿಕಾರ'(Power) ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ನೀಡಿರುವ ಅರ್ಥ ಇಂತಿದೆ: 'ಭೌತಿಕ, ಮಾನಸಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಕಾನೂನಿನ ಅಥವಾ ಮತ್ತಿತರ ಸ್ವರೂಪದ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ'.^೧ ಎನ್. ಜೆ. ಸ್ಮಿಲ್‌ಸರ್‌ರವರ ಪ್ರಕಾರ 'ಸಾಂಸ್ಥಿಕರಣಗೊಂಡ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಸಮ್ಮತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿಯೇ ಅಧಿಕಾರ'^೨ ಎಂಬುದಾಗಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ಎರಡೂ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಂಶಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಆಧಿಕಾರ ಎಂಬುದು ಕಾನೂನು ಸಮ್ಮತವಾದುದು. ಅಂದರೆ ಇದು ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕೃತ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದು, ಅದರಂತೆ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಏನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದು ಕಾನೂನಿಗೆ ಹೊರತಾದ ಆದರೆ ಅದರಂತೆಯೇ ಅಥವಾ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಾಂಸ್ಥಿಕರಣಗೊಂಡ ರೂಢಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಅದು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕೆ ಕಾನೂನಿನ ನಿರ್ಬಂಧವಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯದಕ್ಕೆ ನೈತಿಕ ನಿರ್ಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

೧. ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ(ಔಪಚಾರಿಕ) ಅಧಿಕಾರ: ಒತ್ತಾಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಥವಾ ಬಲಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವಿದು. ಪೊಲೀಸು, ನ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸೈನ್ಯ ಮುಂತಾದವು ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಅಧಿಕಾರದ ಅಂಗಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲ ವರ್ಗವು ಅಧೀನ ವರ್ಗವನ್ನು ತನ್ನ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ತನ್ನ ಆಧಿಕಾರಿಕ ಸಲಕರಣೆಗಳಾದ ಪೊಲೀಸ್, ಸೈನ್ಯ, ನ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಬಲ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಮುಖಾಂತರವೇ ಹಕ್ಕೂತ್ತಾಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮಾರ್ಗವಿದು. ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಕೂಡ ಈ ಅಧಿಕಾರದ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಅದು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದು 'ಪ್ರಭುತ್ವದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತನ್ನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಹದ್ದುಬಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ'^೩.

ಬಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ 'ತೋಳ್ಳಲದ ಆಳ್ವಿಕೆ'ಯ ಅಂದರೆ ಬಲಪ್ರಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ.

೨. ಅಸಾಂವಿಧಾನಿಕ (ಅನೌಪಚಾರಿಕ) ಅಧಿಕಾರ : ರೂಢಿ, ನಂಬಿಕೆ, ಪದ್ಧತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ನೈತಿಕ ಸಂಹಿತೆಗಳಿಂದ ಗೃಹೀತವಾಗುವ ಅಧಿಕಾರದ ಮಾದರಿಯದು. ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜನರ ಆಚಾರ, ವಿಚಾರ, ಸಂಬಂಧ, ನಡಾವಳಿಗಳು, ಧರ್ಮ ಮುಂತಾದ ಅಮೂರ್ತ ಸಂಹಿತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತಲೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು 'ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಹಿಕೆ'ಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರ ಇದು. ಇದು ನೇರವಾಗಿ ಜನರ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸುವಂತೆ ಹೊಕ್ಕು ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬಹು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದದ್ದು ಕೂಡ. ಇದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಧರ್ಮ, ಕುಟುಂಬ, ಶಿಷ್ಟಾಚಾರ, ಕಟ್ಟುಪಾಡು ಮುಂತಾದ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಜನರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು 'ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಹಿಕೆ'ಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮದ, ನೈತಿಕತೆಯ ಮತ್ತು ಪಾವಿತ್ರ್ಯದ ಚೌಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. (ಸಮಾಜಸಮ್ಮತಿಯ) ಇಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಾತೀತಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಶ್ನಾತೀತಗೊಂಡ ಸಮಾಜಸಮ್ಮತಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಭುತ್ವ ಅಥವಾ ಆಳುವ ವರ್ಗ ತನ್ನ ಹುನ್ನಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆಳುವ ವರ್ಗದ ಇಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳೇ ಅಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಅಧಿಕಾರ. ಇಂತಹ ಅಧಿಕಾರವು 'ಜನ ಸಮ್ಮತಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆ'^೧(ರೂಲ್ ಬೈ ಕನ್ಸೆಂಟ್) ನಡೆಸುವಲ್ಲಿ ಕಾರಕವಾಗುತ್ತದೆ.

'ತೋಳ್ಳಲದ ಆಳ್ವಿಕೆ' ಮತ್ತು 'ಜನ ಸಮ್ಮತಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆ' ಈ ಎರಡೂ ನಮೂನೆಯ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮೇಳೈಸಿದರೆ ಆಳುವ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನಿಕ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.^೨

ಆದಿಪುರಾಣ ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಾದರಿಗಳು ರೂಪಣೆಗೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೆಲವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಧಿಕಾರ ಧರ್ಮವು ಸಮಾಜವೆಂಬ ಕಟ್ಟಡದ ಮೇಲ್ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. 'ಧರ್ಮ ಅಫೀಮು ಇದ್ದಂತೆ' ಎಂಬ ಮಾರ್ಕ್ಸನ ಹೇಳಿಕೆ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆತ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ 'ಧರ್ಮ ಹೃದಯಹೀನ ಜಗತ್ತಿನ ಹೃದಯ'^೩ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ. ಅಲ್ಲದೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಬದುಕಿನ ಪ್ರತಿರೂಪವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಸ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ನೀಡಿದ. ಇದು ಸರಿಯಾದದ್ದೇ. ಆದರೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖವೂ ಇದೆ. ಧರ್ಮ ಸಮಾಜದ ಮೇಲ್‌ರಚನೆಗೆ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಆ ವರ್ಗದ ಅಂದರೆ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಹಿಡಿತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅವರು ನೀಡುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಂತೆ ಅದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದು ಮೇಲ್‌ರಚನೆಯ ಕೆಲವೇ 'ಸುಸಂಸ್ಕೃತ

ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ' ಮರ್ಜಿಗೊಳಪಟ್ಟು ಅವರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ತನಗೆ ದತ್ತವಾದ ಪಾವಿತ್ರದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಾತೀತವಾದಂತಹ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಆಳುವ ವರ್ಗ ಪರವಾದಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳನ್ನು ಚಲಾವಣೆಗೆ ತರುತ್ತದೆ. ತನಗೆ ದತ್ತವಾದ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಅಧಿಕಾರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಸ್ವಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಈ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆ ಮುಖೇನ ಧರ್ಮವೂ ಆಳುವ ವರ್ಗದ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಒಂದು ಪರಿಕರವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಮತ ಸಂಘರ್ಷ ಆದಿ ಪರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಮತಗಳ ನಡುವೆ ಅಧಿಕಾರಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಸ್ಪರ್ಧೆ ದಾಖಲಾಗುಂಡಿದೆ.^೯ ಜೈನ ಮತವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಲೋಕಾಯತಿಕ, ಯೋಗಾಚಾರ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಮತಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಇದು ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ಮಹಾಬಲ ವಿಚರೇಂದ್ರನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮತಿ, ಸಂಭಿನ್ನಮತಿ, ಶತಮತಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂಬುದ್ಧರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಲೋಕಾಯತಿಕ, ಯೋಗಾಚಾರ, ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಮತ್ತು ಜೈನ ಮತಗಳ ಪರವಾಗಿ ವಾಗ್ವಾದ ನಡೆಸುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ಪರ್ಧೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಪಠ್ಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ಪರ್ಧೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ 'ಆಯ್ಕೆ' ಮತ್ತು 'ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ'ಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಘರ್ಷದ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ.

ಈ 'ಆಯ್ಕೆ' ಮತ್ತು 'ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ'ಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಒತ್ತಡಗಳು ಮತ್ತು ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗಕ್ಕೂ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೂಪವನ್ನು ಅಥವಾ ವೈಚಾರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ.^{೧೦} ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ನಿರೂಪಣೆಯ ರಾಜಕೀಯ ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಧರ್ಮ ಎಂದರೆ ಜೈನಧರ್ಮ, ಉಳಿದ ಮತಗಳು ಕುಮತಗಳು ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರ ಪಠ್ಯದ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲೇ ನಿರ್ಧಾರಿತವಾಗಿದೆ. ಗಮನಿಸತಕ್ಕ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಆತ್ಮ ನಿರಾಕರಣವಾದಗಲಾಗಿದ್ದು, ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಜೈನಮತಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವರ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಲೋಕಾಯತಿಕ, ಯೋಗಾಚಾರ, ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಮತಗಳನ್ನು ಆ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಹಾಮತಿ, ಸಂಭಿನ್ನಮತಿ, ಶತಮತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮತ ಸಮರ್ಥನೆ ಕುರಿತಾದ ವಾದವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ ನಂತರ ಜೈನಮತದ ಸ್ವಯಂ ಬುದ್ಧನ ವಾದ ಶುರುವಾಗುವ ಮೊದಲಿನ ನಿರೂಪಣೆ ಇಂತಿದೆ:

“ಮೇಲಿನ ಪ್ರತಿವಾದಗಳ ಕುಹೇತು, ಕುದೃಷ್ಟಾಂತ ಮತ್ತು ಅನರ್ಥಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಬುದ್ಧನು... ಮಾತನಾಡಿದನು.”^{೧೧}

ಇಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯದ ರಾಜಕೀಯ ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಸ್ವಯಂಬುದ್ಧನು ತನ್ನ ವಾದ ಶುರುಮಾಡುವ ಮೊದಲೇ ಅದು ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮ ಪರವಾದ ನಿಲುವು ತಳೆದು, ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಮತಾವಲಂಬಿಗಳ ವಾದವನ್ನು 'ಕುಹೇತು, ಕುದೃಷ್ಟಾಂತ, ಅನರ್ಥಕ ಮಾತು'ಗಳೆಂದು ಖಂಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಪಠ್ಯ, ಈ 'ಕುಮತ'ಗಳ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಗೊಳಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಭುತ್ವದೆದುರಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಪಠ್ಯದ ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಇದಕ್ಕೆ

ಪೂರಕವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಸ್ವಯಂ ಬುದ್ಧನು ಈ 'ಕುಹೇತು'ಕಾರಕ ಮತಗಳನ್ನು 'ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದ' ನಂತರ ಮಹಾಬಲನು ಸ್ವಯಂ ಬುದ್ಧನಿಗೆ ಜಯಪತ್ರವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಅಂದರೆ ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಧರ್ಮವು ಮಾನ್ಯಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅದು ಪ್ರಭುತ್ವ ಪರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ಸಹಜವಾದದ್ದು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆಯಲು, ಆ ಮೂಲಕ ಪ್ರಭುತ್ವಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಲು ಹೇಗೆ ಮತಗಳ ನಡುವೆ ಅಧಿಕಾರ ಕೇಂದ್ರಿತ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗವು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಭೋಗ-ವೈರಾಗ್ಯ ಭೋಗದ ತುದಿಯಲ್ಲೇ ವೈರಾಗ್ಯ, ನಶ್ವರತೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಸುವ ಭೋಗದ ಕ್ಷಣಿಕತೆಯನ್ನು ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಲೌಕಿಕ ಕಾಮನೆಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಬಗೆಗಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವಾಂಛೆಯನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಿ ಅವರನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯಮುಖಿಯಾಗಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಿದೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಲೌಕಿಕ ಬದುಕು, ಅದರ ಜಂಜಡಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಸಮೂಹದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪರಾಙ್ಮುಖಗೊಳಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ತಂತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿದೆ. ಸಮೂಹ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಇಂತಹ ಅಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಅಮೂರ್ತ ವಿಚಾರಗಳ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅವುಗಳ ಗಮನಹರಿಯದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಯಾವತ್ತೂ ಆಳುವ ವರ್ಗದ ರಾಜಕಾರಣದ ಒಂದು ಭಾಗವೇ ಆಗಿದೆ. ಶ್ರೀಮತಿ-ವಜ್ರಜಂಘರ ಭೋಗದ ಶೃಂಗೀಯ ನೆಲೆಯ ಬದಿಯಲ್ಲೇ 'ಮೋಡದ' ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಬದುಕಿನ ನಶ್ವರತೆಯನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸುವುದು ಧಾರ್ಮಿಕ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿದೆ.^{೧೨} ಭೋಗ ಶರೀರದ್ದಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಸಂಪತ್ತಿನ ದಾಹದ್ದಾಗಿರಬಹುದು. ಶರೀರ ಭೋಗ ಮತ್ತು ಅದರ ಕ್ಷಣಿಕತೆಗೆ ಶ್ರೀಮತಿ ವಜ್ರಜಂಘರ ಸಾವು ಉದಾಹರಣೆಯಾದರೆ ಸಂಪತ್ತಿನ ಒಡತನದ ನಶ್ವರತೆಗೆ ಬಾಹುಬಲಿಯೆದುರಿಗೆ ಭರತ ಅನುಭವಿಸುವ ಸೋಲು ಉದಾಹರಣೆ. ಭೋಗದ ಕೊನೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಎಂದು ಪಠ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದರೂ ಪಠ್ಯದ ಆಂತರ್ಯದ ಧ್ವನಿ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಅದು ತನ್ನ ಆಂತರಿಕ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಭೋಗದ ಜೀವಮುಖೀಯ ತುಡಿತವನ್ನು, ಅದರ ಗರಿಮೆಯನ್ನು ಕಂಡರಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಮತಿ-ವಜ್ರಜಂಘರ ಸಾವಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಭೋಗೇಚ್ಛೆಯ ತುಡಿತ, ತೀವ್ರತೆಗಳನ್ನು ಇತ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿದೆ. ಅವರ ಸಾವಿನ ರೀತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕೃತಿಕಾರ ಉದ್ಗರಿಸುವ 'ಓಪರೋಪರೋಡಸಾಯಲ್ಪಗೆದರಿನ್ನವೇಂ ಸೈಪೋಳವೇ'^{೧೩} ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಉದ್ದಕ್ಕೂ ವೈರಾಗ್ಯ, ಬದುಕಿನ ನಶ್ವರತೆಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಮರಳುಗಾಡಿನಲ್ಲಿನ ಓಯಸಿಸ್‌ಗಳಂತೆ ಜೀವಪರವಾದ ಕಾಳಜಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಮಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಒಳಪಠ್ಯದಲ್ಲಿನ ಮಾನವೀಯ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ.

ಪ್ರತಿ ಪುರಾಣ ಜೈನ ಧರ್ಮ ವೈದಿಕ ಮತದೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುತ್ತ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವೈದಿಕವಿರೋಧಿಯಾದ ನೆಲೆಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡಿವೆ. ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾದ

ಪ್ರತಿನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಜೈನಮತ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ವೈದಿಕ 'ಸ್ವರ್ಗ'ಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ತನ್ನದೇ ಆದ 'ಭೋಗ ಭೂತಳ'ವನ್ನು ಅದು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ವೈದಿಕ ಮನುಗಳ ಎದುರು ಪ್ರತಿಶ್ರುತಿಯಾದಿಯಾಗಿ ಸನ್ಮತಿ, ಕ್ಷೇಮಂಕರ, ಕ್ಷೇಮಂದರಾದಿಯಾಗಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನುಗಳನ್ನು ಅದು ಮುಂದೊಡ್ಡಿತು. ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ವೈದಿಕ ವಿರೋಧಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮ ತತ್ವಗಳು ಬೆಳೆದಿವೆಯಾದರೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವು ವೈದಿಕ ಮತ ಪ್ರಣೀತ ಸಂಹಿತೆಗಳನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿ ಅದರೊಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದುಗೂಡುತ್ತವೆ. ವೈದಿಕ ಮತ ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಚಾತುರ್ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಅದು ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಹಿತ ತ್ರಿವರ್ಣಗಳು ಆದಿದೇವನಿಂದಲೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಣ ಭರತನಿಂದಲೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆ ಎಂದು ಅದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ, ಅದನ್ನೊಪ್ಪುತ್ತದೆ^{೧೪}. ಅದೇ ರೀತಿ ಸ್ವಶ್ವಾಸ್ತ್ಯ ತಾರತಮ್ಯ ಕೂಡ ವ್ಯಷಭದೇವನ ನಿರ್ಮಿತಿಯೆಂದು ನಂಬುತ್ತದೆ. ವ್ಯಷಭದೇವನ ಬೋಧನೆಯಂತೆ ವರ್ಣ ಸಂಕರದ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಅದು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತದೆ.^{೧೫} ಜೈನ ಮತದ ಆದಿ ತೀರ್ಥಂಕರರಿಂದ ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಟ್ಟಳೆಗಳು ಪ್ರತಿಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಸಂಹಿತೆಗಳಿಗೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾದ ಮಹತ್ವವಿದೆ.

ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ವೈದಿಕ ಮತದೊಡನೆ ಜೈನಮತ ಗುದ್ದಾಡುತ್ತಲೆ ವೈದಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಹಿತೆಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ವೈದಿಕ ಪ್ರಣೀತ ಜೀವವಿರೋಧಿ ನಿಲುವುಗಳೊಡನೆ ಅದು ಒಂದುಗೂಡುತ್ತದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಅದು ಆಳುವ ಮೇಲ್ವರ್ಗಪರವಾದ ಪ್ರಭುತ್ವಮುಖೀ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳನ್ನು ಚಲಾವಣೆಗೆ ತಂದು ಜನವಿರೋಧಿ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ತಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

೨. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಅಧಿಕಾರ 'ಸಂತತಿಯ ಉತ್ತತಿ ಮತ್ತು ಶಿಶುಗಳ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ, ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧದ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ, ಸಾಕಷ್ಟು ಖಚಿತವಾದ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬಾಳಿಕೆ ಬರುವ ಸಮೂಹವೇ ಕುಟುಂಬ.'^{೧೬} ಕುಟುಂಬ ಸಮಾಜದ ಮೂಲ ಘಟಕ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಗತವಾದ, ಚಾಲನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆಧಿಕಾರಿಕ ರಚನೆಯ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವುದು. ಫುಕೊ ಇದನ್ನು ಎಪಿಸ್ಟಿಮ್ (Epistim) ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾನೆ: 'ಒಂದು ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವೊಂದು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿರುವ ಪೂರ್ವ ನಿರ್ಧಾರಿತ ವಿಚಾರಗಳ ಹಾಗೂ ಗೃಹೀತಗಳ ಮೊತ್ತ.'^{೧೭} ಈ ಗೃಹೀತಗಳು ಪ್ರಮಾಣ ಸಂಹಿತೆಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿನ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಈ ಸಂಬಂಧಗಳ ನಡುವಿನ ಅಧಿಕಾರ ರಚನೆಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಕೂಡ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಬಹುತೇಕ ಊಳಿಗಶಾಹಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮುಖ್ಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ದುಡಿಯುವವನಾಗಿದ್ದು ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳ ಒಡೆತನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾದುದರಿಂದ ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ದುಡಿಯುವ ಹೆಣ್ಣಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಇದು ವಿಪರ್ಯಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಕುಟುಂಬದೊಳಗೆ ಹಿರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಹಿರಿಯ ಗಂಡು ವ್ಯಕ್ತಿ ಕುಟುಂಬದ ಸರ್ವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ. ಹಿರಿತನ, ಲಿಂಗ, ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳ ಒಡತನ ಇವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಕುಟುಂಬದೊಳಗೆ ನಿರ್ಧಾರಿತವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ.

ಅ) ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಗಂಡು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣಿನ ನಡುವಿನ ಅಧಿಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಅವರಿಬ್ಬರ ಅಧಿಕಾರ ಸಂರಚನೆಯ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಮೂಲವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಪಿತೃಮೂಲೀಯ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾವತ್ತೂ ಗಂಡು, ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಅಧಿಕಾರ ಹಂಚಿಕೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಪುರುಷನಿಂದ ನಿರ್ವಚನ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಕುಟುಂಬ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು 'ಗಂಡು' ಕೇಂದ್ರಿತ ನಿಲುವಿನ ರಚನೆಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಹೆಣ್ಣಿನಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಸಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ಗಂಡಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಸಂರಚನೆಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವ, ನಿರ್ಮಿಸುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳು, ಪ್ರಮಾಣ ಸಂಹಿತೆಗಳು 'ಪುರುಷ ಕೇಂದ್ರ' ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಲೇ ಚಲಾವಣೆಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಒಟ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 'ಪುರುಷ ಕೇಂದ್ರೀಯ' ಆಯಾಮ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಊಳಿಗಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳು ಗಂಡಿನ ಸ್ವಾಮ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಒಡತನ ವಂಚಿತಳಾದ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿನ ಅಧೀನ ವರ್ಗದವಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಗಂಡಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಕಕ್ಷೆಯೊಳಗೆ ಆಕೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಗಂಡು' ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ತನ್ನದೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಹೆಣ್ಣು ಪಾತ್ರಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರಯವಾಗಿವೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ 'ಗಂಡು' ಪಾತ್ರದ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸ್ವಂತಿಕೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ 'ಹೆಣ್ಣು' ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಲಲಿತಾಂಗ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆತನ ಉಪಭೋಗಕ್ಕೆಂದು ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆ, ಕನಕಮಾಲೆ, ಕನಕಲತೆ, ವಿದ್ಯುಲ್ಲತೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆಯರು ವಿನಿಯೋಜಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.^{೧೪} ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಆಯಸ್ಸು ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ. ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆ 'ಲಲಿತಾಂಗನ ಮೃದು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಹುಟ್ಟಿಸಲು' ಮತ್ತೊಂದು ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪುರುಷನ ಅನುರಾಗಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುವಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ತಲ್ಲಣಗಳೂ ಇಲ್ಲ.

ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆ, ಲಲಿತಾಂಗ ಸ್ವರ್ಗಚ್ಯುತನಾದ ನಂತರ ಆತನಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆತನ ನೆನಪಿನಲ್ಲೇ ಮಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಇಂತಹ ಉತ್ಕಟವಾದ ಪ್ರೀತಿಯ ತೀವ್ರತೆ ಗಂಡು ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನಂತರ ಆಕೆ ಶ್ರೀಮತಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ 'ಪಂಡಿತೆ'ಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆಕೆ ವಜ್ರಜಂಘ-ಲಲಿತಾಂಗನ ಮರುಜನ್ಮ-ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು(ಪಂಡಿತೆ) ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅದೇ ವೇಳೆ ಆಕೆ ಪುರುಷನಿಗೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯಾದ ಕಾರಣಕ್ಕೇ ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಪುರುಷನ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಮತಿ, ತನ್ನ ಧನಶ್ರೀ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಗುಪ್ತರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಭಂಗ ತಂದ ಕಾರಣ-ಅವರ ಮುಂದೆ ಸತ್ತ ನಾಯೊಂದನ್ನಿರಿಸುತ್ತಾಳೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಮರುಭವದಲ್ಲಿ ನಾಗದತ್ತನೆಂಬ ಪರದನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾಳೆ.^{೧೯} ಅವಳ ದುರ್ಗಂಧಕ್ಕೆ ಹೇಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ದೂರೀಕರಿಸಿದಾಗ, ಆಕೆ ಎಂಜಲುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಚಿಂದಿಯುಟ್ಟು, ಹೆಸರಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ 'ನಿರ್ನಾಮಿಕೆ'ಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾಳೆ.^{೨೦} ಮುಂದೆ ಪಿಹಿತಾಸ್ರವ(ಗಂಡು)ನಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಮುಡಿಪಿ, ಲಲಿತಾಂಗನಿಗೆ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಹೀನಭವದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ, ತೊಳಲಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅಂದರೆ ಪಾಪಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀ ಜನ್ಮ ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಕೋಟಲೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಪರಿತಪಿಸುವ ಪಾಡು ಅವಳದಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮ, ತನ್ನ ಆಧಿಕಾರಿಕ ವಿನ್ಯಾಸದೊಳಗೆ ಸ್ತ್ರೀ ಮಾದರಿಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮದೊಳಗೆ ಪಾಪಕರ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಆಕೆ ಭಾಜನಳು. ಆಕೆ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಆಕೆಗೆ ಅದರಿಂದ ವಿಮೋಚನೆಯೆಂಬುದಿದೆಯಾದರೂ ಆಕೆ ಪುರುಷ ಗುರುವಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಇದು ಪೂರ್ವನಿಗದಿತವಾದದ್ದು. ಅಂತೆಯೇ ನಿರ್ನಾಮಿಕೆ ಪಿಹಿತಾಸ್ರವನಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಉತ್ತಮ ಜನ್ಮ ಪಡೆದು ಸ್ವಯಂಪ್ರಭಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಮತಿಯಾಗಿ ವಜ್ರಜಂಘನನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾಳೆ. ಪುನಃ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಪುರುಷನೊಂದಿಗೆ ಸೇರುವಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳ ಬದುಕಿನ ಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಪುರುಷನ ಅವಲಂಬನೆಯೊಳಗೆ ಸಾಗುವಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳ ಬದುಕಿನ ಸಾಫಲ್ಯವಡಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ಹಿಂದಿರುವ ಗಂಡು ಅಧಿಕಾರದ ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹೆಣ್ಣು ಧರ್ಮಾವಲಂಬನೆಯ ಮೂಲಕ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು 'ಗಂಡು' ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ವಜ್ರದಂತನ ಶ್ರೀಧರ ಜನ್ಮದ ತಾಯಿ ಮನೋಹರಿ ಶ್ರಾವಕ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ನೋಂಪಿಯನ್ನು ನೋಂತಕಾರಣದಿಂದ ಈಶಾನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಲಲಿತಾಂಗ ದೇವನಾಗಿ-ಪುರುಷನಾಗಿ-ಜನಿಸಿದಳು. ಇಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಜನ್ಮವನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮಿಕೆಯ ತೆಕ್ಕೆಯೊಳಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಪುರುಷ ಪುಣ್ಯಯುತನೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣುಜನ್ಮ ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೈಯವಾದದ್ದೆಂಬುದು ಪಠ್ಯದ ಅಂತರ್ಗತ ನಿಲುವಾಗಿದೆ.

'ಲಲನಾ ಜನರು' ಎಂದು ಹೆಣ್ಣನ್ನು, 'ಮನುಷ್ಯರು' ಎಂದು ಗಂಡನ್ನು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಸಂಬೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಲಲನಾ ಜನರು', 'ಮನುಷ್ಯ'ರಿಂದ ಭಿನ್ನರಾದವರೆಂದು ಪಠ್ಯ ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ.^{೨೧} ಇದರ ಅರ್ಥ ನಿರೂಪಣೆ ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಗಂಡು 'ಮನುಷ್ಯ', ಹೆಣ್ಣು ಮನುಷ್ಯಳಲ್ಲ ಎಂಬುದಾಗಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಪಠ್ಯ ಅಥವಾ ಪಠ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಇತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪಠ್ಯದೊಳಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕುರಿತ ಸೌಂದರ್ಯ ಕಲ್ಪನೆ, ಮೀಮಾಂಸೆ ಪುರುಷಶಾಹಿ ನೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದೇ ಆಗಿದೆ. ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನಿಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. 'ಜಿಂಕೆಯ ಮರಿಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಈಕೆ ನನ್ನ ಮನದನ್ನೆ', 'ಅವನ ವಿಶಾಲವಾದ ಎದೆಯನ್ನು

ಅಮರಿಯರ ಕಠಿನವಾದ ಸ್ತನಗಳು ತಾಗಿದವು. ಶ್ರೀಧರನು ದೇವಗಣಿಕೆಯರ ಸಂಭೋಗ ಸಮೃದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಬಿಂಬಾಧರಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ನಿಷ್ಪೀಡನ ಮಾಡಿದನು.¹² ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪುರುಷ ಕೇಂದ್ರಿತ ಸೌಂದರ್ಯದ ಮತ್ತು ಶೃಂಗಾರದ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಂಡರಣೆಗೊಂಡಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಉಪಭೋಗಿಸುವವನು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಉಪಭೋಗಿಸಲ್ಪಡುವವಳು ಎಂಬ ಮನೋಭಾವನೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಭೂಮಿ, ಸ್ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತ ಶೃಂಗಾರ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯದ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಏಕರೂಪಿಯದ್ದಾಗಿವೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮುಕ್ಕುಳಿಸಿದ ನೀರನ್ನು ಸೇಚನಗೈಯುವುದು ಮತ್ತು ಕಾಲಿನಿಂದ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಒದೆಯುವುದರಿಂದ ಅವು ಚಿಗುರು, ಹೂವನ್ನು ಬಿಡುವುದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ವೃಕ್ಷ-ಬಳ್ಳಿಗಳಿಗಿರುವ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣೆಂಬ ಕವಿಸಮಯ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಬಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸುವುದನ್ನು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಕೃತಿ, ಋತು, ಜಲಕೇಳಿ, ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆ, ಚಂದ್ರವರ್ಣನೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಆರಂಭವಾದುವೆಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀ ವರ್ಣನೆ, ಅದರಲ್ಲೂ ಆಕೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಕೇವಲ ಆಕೆಯ ದೇಹವರ್ಣನೆ-ಅದೂ ಸಿದ್ಧಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ-ಮಾಡುವುದರ ಹಿಂದೆ ಪುರುಷ ಕೇಂದ್ರದ ಅಧಿಕಾರದ ನೆಲೆಗಳೇ ಇವೆ.

ಭೋಗದ ಕ್ಷಣಿಕತೆ, ನಶ್ವರತೆಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಶಾಶ್ವತ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಭೋಗಮೂಲವೆಂದು ಆಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ನೀಲಾಂಜನೆಯ ನೃತ್ಯ ಪ್ರಸಂಗ ಇದಕ್ಕೆ ಆಲಂಬನವಾಗಿದೆ. ಆಕೆ ಕೇಡು ಮೂಲದವಳಾಗಿಯೂ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಪಠ್ಯದ ಮಿತಿಯೊಳಗೆ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಆಕೆ ದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಬೋಧೆ ನೀಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ವಿದ್ಯೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನಮತ ವೈದಿಕ ಮತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋ ಹೆಚ್ಚು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗಂಡಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಾಗ ಆಕೆ ಆತನಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಜೈನಮತ ಊಳಿಗ ಮಾನ್ಯ ಗಂಡುಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ವೈದಿಕ ಮತದೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಜೈನಮತ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಬಹುಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಟ್ಟುಪಾಡಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಅದು ವೈದಿಕ ಮತದೊಂದಿಗೆ ಒಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅಂತಿಮ ಬಿಡುಗಡೆಗೆ, ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಆಕೆ ಸಲ್ಲದವಳಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಆ) ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಮಾಜ(ಊಳಿಗಶಾಹಿ ಮೌಲ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಮಾಜ)ದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು ಆಧಾರಿತ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಚಯನಗೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ. ಪಿತೃಶಾಹಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಹಿರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕಿರಿಯರ ವಿಧೇಯತೆಯಿಂದ, ಆತನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬದ್ಧರಾಗಿ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯರು, ಹಿರಿಯರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಾರದವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಗೆ ನೈತಿಕ ನಿಯಮಗಳ ಬೆಂಬಲವಿರುತ್ತದೆ.

ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಬಂಧಿ ದಾಯಾದಿ ಮನಸ್ತಾಪದ ಎರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಜಯವರ್ಮ ಶ್ರೀವರ್ಮರದು,^{೨೩} ಮತ್ತೊಂದು ಭರತ ಬಾಹುಬಲಿಯರದು. ಎರಡೂ ಆಸ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮಹಾತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಯನ್ನು ಕುರಿತಿವೆ. ಶ್ರೀಷೇಣನು, ಹಿರಿಯ ಮಗ ಜಯವರ್ಮ ಅಸಮರ್ಥನೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಕಿರಿಯ ಮಗ ಶ್ರೀವರ್ಮನನ್ನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಅವಮಾನಿತನಾದ ಜಯವರ್ಮ ಜೈನ ದಿಗಂಬರ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಪ್ರಸಂಗ ಭರತ ಬಾಹುಬಲಿಯರದು. ಆಸ್ತಿ-ಅಧಿಕಾರದ ಅತಿಯಾದ ದುರಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಿಂದ ಭರತ ಸೋದರರ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡದ್ದಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ಬಾಹುಬಲಿಯ ಪೌದನಪುರವನ್ನು ಅದೇ ದುರಾಸೆಯಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆತ್ನಿಸಿದಾಗ ಈರ್ವರ ನಡುವೆ ಸಂಘರ್ಷವೇರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಬಾಹುಬಲಿ ವಿಜಯಶಾಲಿ ಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ನಂತರ ಆತ, ಗೆದ್ದ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಭರತನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಜೈನ ದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೇಲಿನ ಎರಡೂ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯದ್ದಾದರೂ ಅವುಗಳ ಅಂತ್ಯ ಮಾತ್ರ ಕೊಂಚವೇ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದಾಗಿದೆ. ಜಯವರ್ಮ, ಶ್ರೀವರ್ಮ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಜಯವರ್ಮ ಅವಮಾನಿತನಾಗಿ ಜೈನ ದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ, ಭರತ-ಬಾಹುಬಲಿ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬಾಹುಬಲಿ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು ನಂತರ ಜೈನ ದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಎರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೇತ್ರಾತ್ಮಕ ರೀತಿಯದ್ದಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಇತ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಎರಡೂ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೇ ಶರಣ್ಯವಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾತಿ ಮನಸ್ತಾಪದ ಎರಡೂ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಬಂಧಿ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಪರಿಹಾರ್ಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಆಸ್ತಿ-ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವೆಂಬುದು 'ಪ್ರಭುತ್ವ'ಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾದದ್ದಾಗಿದೆ. ಆದಿ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡೂ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಮೂಲಕ ಪಂಪ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಕಾಣ್ಕೆ ಇದೇ ಆಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಹಿಂಸೆ, ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ, ಶೋಷಣೆಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ಉತ್ತರವನ್ನು, ಪಠ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು 'ಪ್ರಭುತ್ವ'ಪ್ರಣೀತ ಹಿಂಸೆ, ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ವಿಪರ್ಯಯವಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿ ನೆಲೆಯ 'ಅಹಿಂಸೆ', 'ಅಪರಿಗ್ರಹ' ಮೊದಲಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ಪ್ರಭುತ್ವ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಆದಿಪುರಾಣವು ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯ ನೆಲೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ರಾಜಕಾರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತದೆ.

೩. ರಾಜಕೀಯ-ಅಧಿಕಾರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ರಾಜಾಶ್ರಯದ ಕೃಪಾ

ಭತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದವರೇ. ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ 'ಜೋಟವಾಳಿ' ತೀರಿಸಲು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯೆಂಬುದು ಯಾವತ್ತೂ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಬಂಧನಗಳಾಚೆ ವಿಮೋಚನೆಯ ಕಡೆ ಸರ್ವಥಾ ತುಡಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಕವಿಗಳು ರಾಜಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಕೂಡ ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮೀರುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ಈ ಎರಡೂ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ದ್ವಂದ್ವಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಎರಡನ್ನೂ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಇದ್ದಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆ ಹೊಂದಿರುವ, ತೋರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೂ ತಲೆಬಾಗುವಂತಹ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯಿತ್ತು. ಧರ್ಮವೇ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯವಾದಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರಾದ ಕವಿಗಳು ಧರ್ಮದ ಆಶ್ರಯತಾಣವಾದ ಆಸ್ಥಾನದೊಂದಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಪೂರ್ವಕವಾದ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಈ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರತಂದರು. ಪ್ರಭುತ್ವ ಅಧಿಕಾರವೆಂಬುದು ಎಲ್ಲ ಸೃಜನಕರ್ಮಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಬಂಧನವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡದ ಕವಿಗಳು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಮೀರುವ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಪ್ರಭುತ್ವಾಧಿಕಾರವೆಂಬುದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದರ ರೂಪರೇಷೆಗಳನ್ನು ತಾನೇ ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಪರೈತ್ಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡದ ಕವಿಗಳು ವಸ್ತು, ಭಾಷೆ, ರೂಪ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಭುತ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಮೀರುವ ವಿದ್ರೋಹದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು.

ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ನಿರಾಕರಣಗೈಯುವ ಮೂಲಕವೇ ಬದುಕನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಅದರ ಗರ್ವ, ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ, ಅಹಂಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಅದರ ಸರ್ವ ಪರಿವೇಷಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಲೇ ಕೊನೆಗೆ ಅದರ ಶೂನ್ಯತೆ, ಪೊಳ್ಳುತನಗಳನ್ನು ಬಯಲುಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಪಠ್ಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದಿಪುರಾಣದ ಪ್ರಥಮಾಶ್ವಾಸದ ಒಂದು ಪದ್ಯ. 'ಪೆಟರೀವುದೇಂ ಪೆಟರ ಮಾಡುವುದೇಂ ಪೆಟರಿಂದಮಪ್ಪುದೆಂ...' ಎಂಬುದಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪಠ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿತೆಯ ಭಾವಾರ್ಥ ಹೀಗಿದೆ. 'ಕವಿತೆಯಿಂದ ಪೂಜೆ, ಕೀರ್ತಿ, ಲಾಭ ಎಂಬಿವು ಹಾಗೂ ಜಿನೇಂದ್ರ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಇಂದ್ರಕೃತ ಪೂಜೆ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತಿಯೂ ದೊರೆಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಇತರರು ಕೊಡುವುದೇನು? ಇತರರು ಮಾಡುವುದೇನು? ಇತರಿಂದ ಆಗುವುದೇನು?' ರಾಜನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಿ ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆಯಬೇಕಾದಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಂಪ ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕವಿಯೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಧ್ವನಿಯುಕ್ತ ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲಕವೇ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಪರಿ. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲಕವೇ ಪಂಪನು ಪ್ರಭುತ್ವದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ, ಅದರ ಪೊಳ್ಳುತನವನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂಶ ಲಕ್ಷಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಪಂಪ ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪ್ರಭುತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಂತಹ ಕಾಲವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದು ರಾಜತ್ವವನ್ನು ದೈವತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಸಮೀಕರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ತಿಳಿಸಿತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮೂಲಕ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ದೈವಿಕ ಪ್ರಭಾವಳಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಜನರ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸಿತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅದು 'ರಾಜಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೇವತಾ' ಎಂಬಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಾವಿತ್ರದ ಲೇಪದೊಂದಿಗೆ ಚಲಾವಣೆಗೆ ತಂದಿದ್ದಿತು. ಇಂತಹ ಪ್ರಭುತ್ವಪರ ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಜೈನಧರ್ಮ, ವೈದಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡ, ಅದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ನೆಲೆಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತನ್ನ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವದೊಂದಿಗೆ ವೈದಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡ ಸುಮಧುರ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಜೈನಧರ್ಮ ಪ್ರಭುತ್ವದೊಂದಿಗೆ ವಿಪರೀತ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿತು. ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಅದರ ಗರ್ವ, ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ, ಅಹಂಕಾರದ ಪರಿವೇಷಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಲೇ ಅದರೊಂದಿಗೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಆದಿಪುರಾಣವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಜೈನ ಆಗಮಿಕ ಪುರಾಣಗಳು ಪ್ರಭುತ್ವದ ಗರ್ವ, ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಅದರ ಅಬ್ಬರ, ವೈಭವದೊಂದಿಗೆ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಲೇ ಅದರ ಮರುಬದಿಯಲ್ಲಿ ಅದರಿಂದ ನಿರಸನಗೊಂಡು, ನಿರ್ಲಿಪ್ತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಧರ್ಮಾಭಿಮುಖರಾಗಿ ಸಾಗುವ ರಾಜರುಗಳ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಆ ಮೂಲಕವೇ ಅವು ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಈ ಮೂಲಕ ವೈದಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು-ಅದು ಪ್ರಭುತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು-ವಿರೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಅವು ಒಂದೆಡೆ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಅದರ ಮೇರೆಯಿರಿಯದ ದಾಹವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತ, ಮಗುದೊಂದೆಡೆ ವೈದಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಅದು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನೂ, ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತವೆ.

ಭರತ-ಬಾಹುಬಲಿ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಭರತ ತನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ಸೋದರರನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ, ವಿರೋಧಿಸಿ ತನ್ನ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆತ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ನೆಲಂ ನಿಲ್ಲಿನೆಗಂ' ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪಠ್ಯದ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಈ ಪ್ರಯತ್ನ ನಿರರ್ಥಕವಾದುದು ಎಂಬ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆತನ ಕೊಳಗೊಂಡ ಗರ್ವರಸ ಸೋರುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೂ ಆತ ತನ್ನ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈ ಬಿಡದೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಲೋಲುಪತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸೋದರರ ವಿರುದ್ಧವೇ ಅತಿಕ್ರಮಣ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ಬಾಹುಬಲಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮಿಕ್ಕ ಅನುಜರು ಧರ್ಮವೇ ಶರಣವೆಂದು ದೀಕ್ಷೆವಹಿಸಿ ತಪೋಪರಾಯಣರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಆಗಲಾದರೂ ಭರತ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ತನ್ನ ವಿರುದ್ಧವೇ ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದವನೆಂದು ಬಾಹುಬಲಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಅಧಿಕಾರ ದರ್ಪವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಬಾಹುಬಲಿಯೊಂದಿಗಿನ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋತು ತೀವ್ರ ಮುಖಭಂಗ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೆ ಚಕ್ರರತ್ನ ಪ್ರಯೋಗವೂ ಫಲಕಾರಿಯಾಗದಾಗ ಆತನ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮದ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಬಾಹುಬಲಿ ತನ್ನೆಲ್ಲ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಅಣ್ಣನಿಗಿತ್ತು ತಪೋಭಿಮುಖಿಯಾದಾಗ ಭರತನ ಅಧಿಕಾರ ಮದವಿಳಿದು ಪೂರ್ಣ ವಿನೀತಭಾವ ತಾಳುತ್ತಾನೆ. ಒಟ್ಟು ಇಡೀ ಪ್ರಸಂಗ ಪ್ರಭುತ್ವದ ದರ್ಪ, ಕ್ಷುತ್ರ ಬಲದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅದರ ನಿರಸನ ಮತ್ತು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಪ್ರಭುತ್ವದುದುರು ಧರ್ಮದ ವಿಜಯ - ಇವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆಯೇ ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಇಂತಹ ನಿರೂಪಣೆಯ ಮೂಲಕ ಪಠ್ಯವು ಪ್ರಭುತ್ವದ ವಿರುದ್ಧ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅದರ ಉದಾರ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಭುತ್ವದ ವಿರುದ್ಧ ಧರ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟುವತ್ತಲೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಅದು ಪ್ರಭುತ್ವಪರವಾದಂತಹ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನುಳ್ಳ ವೈದಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೆಂಬುದು ಸಮಾಜದ ಮೇಲ್‌ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ರಾಜಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ 'ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ'ರಾದ ಕೆಲವೇ ಜನರ ಸ್ವತ್ತಾಗಿದ್ದಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ಮಾದರಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ವಿಧಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮಾನದಂಡ ಹಾಗೂ ಚೌಕಟ್ಟುಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ದೇಶಭಾಷೆಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದ್ದಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಾರ್ಗಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಗತ್ತು ಗೃಹ್ಯರತ್ನಗಳಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಗಮಿಕ ಲೌಕಿಕ ನಾಮಗಳನ್ನು - ದೇಶೀ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದರು. ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಗೀರ್ವಾಣ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದ ಜೈನ ಕವಿಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸುವುದೇ ಒಂದು ವಿದೋಹದ ಪ್ರತಿರೋಧದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಆದಿಪುರಾಣ'ವಾಗಿ ತರುವುದೇ ಅಧಿಕಾರದ ನೆಲೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಪ್ರತಿರೋಧ. ಜೈನ ಕವಿಗಳು ರಾಜಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿ ಬಹುಶಃ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧಿಕಾರಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ವಿರುದ್ಧ ತಮ್ಮ ಸಂಘರ್ಷ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಮೂಲಕ ವೈದಿಕ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ, ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಗೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮಾನ್ಯತೆ ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಫಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಪ ತನ್ನ ಆಳರಸ ಅರಿಕೇಸರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ನಾಯಕ ಅರ್ಜುನನೊಂದಿಗೆ ಸಮೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಆತನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ದಕ್ಕಿದ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮಾನ್ಯತೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ. ಹಾಗೆಯೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಾಯಕ ಆದಿತಿರ್ಥಂಕರನನ್ನು ಕುರಿತ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ವೈದಿಕ

ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ದೇಸೀ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು ವೈದಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ವಿರೋಧಿ ನೆಲೆಯ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೇ. ಇದೇ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ಕವಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿರುವುದನ್ನು ಹಾಗೂ ವೈದಿಕ ಕವಿಗಳಾರೂ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸದಿರುವುದನ್ನೂ ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಮತಗಳ ನಡುವಣ ಸಂಘರ್ಷವು ತೀವ್ರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದೆ. ಇದು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ತಾತ್ವಿಕವಾದದ್ದಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪಠ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಭೋಗ-ವೈರಾಗ್ಯದ ಚಿತ್ರಣ ಅದರ ತುರಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಧಾಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದರೂ ಅದರ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳು ಮುಖ್ಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಕಂಡರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಅದು 'ಮತಧರ್ಮ' ಮತ್ತು 'ವಿಶ್ವಧರ್ಮ' ಪರಿಭಾಷೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ವೈದಿಕ ಮತದೊಂದಿಗೆ ಒಂದುಗೂಡುತ್ತದೆ. ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಜೈನ ಧರ್ಮ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಚೌಕಟ್ಟಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆಯಾದರೂ ಅದು ಅಂತಿಮವಾದದ್ದೇನಲ್ಲ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಮಾಜ ಎನ್ನಬಹುದಾದಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗೆ ಗಂಡಿನ ಜೊತೆಗಿನ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಂಬಂಧಗಳು ಗಂಡಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಕಕ್ಷೆಯೊಳಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಪಠ್ಯದ ಮತ್ತೊಂದು ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿ, ಒಡತನ ಕುರಿತ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಮುಖ್ಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅಧಿಕಾರಾತ್ಮಕ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭುತ್ವದ ಈ ಅನಿಯಂತ್ರಿತ ಲಾಲಸೆ ಒಂದೆಡೆಯಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಮೀರುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪಠ್ಯದ ಒಳಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಹಿನಿಯಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಭುತ್ವ ಪ್ರಣೀತ ವೈದಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು - ಅದರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ-ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲೂ ವಿರೋಧಿಸುವ ನೆಲೆ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಭುತ್ವ ವಿರುದ್ಧದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಓಲೈಸುವ ವೈದಿಕ ಶಾಹಿಯ ವಿರುದ್ಧದ ನೆಲೆಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎತ್ತಬಹುದಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆಂದರೆ, ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯ ಸಾಧ್ಯತೆಯಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರಿಸಿದರೂ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ಸಂಬಂಧ ದ್ವಂದ್ವಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ಪಠ್ಯದ ಮೂಲ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆಯೊದಗುತ್ತದೆಯೆ ಎನ್ನುವುದು.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಶಂಕರರಾವ್ ಚ.ನ., ೨೦೦೧. ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತತ್ವಗಳು, ಸಂ.೨, ಜೈಭಾರತ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು ಪು. ೧೯೮.
೨. ಅದೇ, ಪು. ೧೯೧.
೩. ಫಣಿರಾಜ್, ಕೆ., ೨೦೦೩ ಅಂಟೋನಿಯೋ ಗ್ರಾಮ್ಬಿ, ಅಭಿನವ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು. ೪೫.
೪. ಅದೇ.

೫.		ಅದೇ.
೬.		ಅದೇ.
೭.		ಅದೇ.
೮.		ಅದೇ, ಪು. ೩೪.
೯. ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕೆ. ಎಲ್.	೧೯೯೯	ಪಂಪ ಮಹಾಕವಿ ವಿರಚಿತ ಆದಿಪುರಾಣ, (ಗದ್ಯಾನುವಾದ) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು. ೭೦
೧೦. ರಾಮಚಂದ್ರನ್, ಸಿ.ಎನ್.,	೨೦೦೨,	ವಸಾಹತೋತ್ತರ ಚಿಂತನೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು. ೨೦,
೧೧. ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕೆ. ಎಲ್.	೧೯೯೯,	ಪು ೭೩,
೧೨.		ಅದೇ, ಪು. ೧೭೩.
೧೩.		ಅದೇ, ಪು ೧೯೬.
೧೪.		ಅದೇ, ಪು. ೩೪೬.
೧೫.		ಅದೇ, ಪು. ೩೪೨.
೧೬. ಶಂಕರರಾವ್, ಚ.ನ.,	೧೯೯೩	ಪು. ೪೩.
೧೭. ರಾಮಚಂದ್ರನ್, ಸಿ.ಎನ್.,	೨೦೦೨	ಪು. ೧೮,
೧೮. ಕೆ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧೯೯೯	ಪು. ೧೦೧,
೧೯.		ಅದೇ, ಪು. ೧೧೯.
೨೦.		ಅದೇ, ಪು. ೧೧೮.
೨೧.		ಅದೇ, ಪು. ೨೧೮.
೨೨.		ಅದೇ, ಪು. ೨೧೦.
೨೩.		ಅದೇ, ಪು. ೮೯.
೨೪.		ಅದೇ, ಪು. ೫೦.

ಮುಗಳಿಯವರ 'ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ'ಗೆ ಮುಂಚೆ ; ಆಮೇಲೆ

ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೪೬ರಲ್ಲಿ ರಂ.ಶ್ರೀ.ಮುಗಳಿಯವರ Heritage of Karnataka ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಹೊರನಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ - ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡೇತರರಿಗೆ ತಂದುಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದರು.

ಅದು ಮುಗಿಮುಗಿತ ಬಂದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಯಶಃ ೧೯೪೫ನೆಯ ವರ್ಷ ಇರಬೇಕು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಚರಿತ್ರೆ ಬರೆಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಅವರಿಗೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಿದ್ದ ಸಾಮಗ್ರಿ ಎಂದರೆ -

ಅ) ಕಿಟೆಲ್‌ರು ೧೮೭೫ರಷ್ಟು ಬರೆದ Essay on Canarese Literature ಮತ್ತು ಅಂಥದೇ ಬಿ.ಎಲ್. ರೈಸ್ ರೇಖಿಸಿದ ಚರಿತ್ರೆ. (ಎರಡೂ ಚಿಕ್ಕ ಗಾತ್ರದವೇ).

ಆ) ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆಯ ೩ ಸಂಪುಟಗಳು.

ಇ) ಇ.ಪಿ. ರೈಸರ A History Kannada Literature.

ಈ) ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು; ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕವಿಗಳ ಕಾಲ, ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಲೇಖನಗಳು; ಜೊತೆಗೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ವಾದ ವಿವಾದಗಳು.

ಉ) ಕವಿ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬಂದ ವಿಮರ್ಶೆ. ಆದರೆ ಇಂಥವು ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ.

ಮುಗಳಿಯವರು ಸುದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಮಗ್ರವಾದ ಚರಿತ್ರೆ, ಅದರ ಒಲವು ನಿಲುವುಗಳು ಮತ್ತು (ಉ)ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರ ಸವಿವರವಾದ ವಿಮರ್ಶೆ ಇವನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮತ್ತು - ಇದು ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು - ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವವರು ಹಾಗೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವವರು-ಇವರುಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗುವಂತೆ ಗ್ರಂಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗ ಬೇಕೆಂಬುದೂ ಅವರ ನಿಚ್ಚಳವಾದ ನಿಲುಮೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಮುಗಳಿಯವರಿಗೆ ಕೆಲವು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಅನನುಕೂಲತೆಗಳಿದ್ದವು. ಒಂದನೆಯದು, ಎಂ.ಎ. ರಾಮಾನುಜಯ್ಯಂಗಾರರಿಂದ ಮೊದಲೊಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾದ ಅನೇಕ ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳ, ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಲೇಖನ - ಪುಸ್ತಕಾದಿಗಳ ಅಲಭ್ಯತೆ. ಸಾಂಗಲಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳೇನೂ ಇದ್ದವು. ಮುಗಳಿಯವರ ಸ್ವಂತದ ಸಂಗ್ರಹವೂ ಇದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅವೆಲ್ಲ ಏನೇನೂ ಸಾಲವು.

ಎರಡನೆಯದು, ಕಾಲನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದು. ಎ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ಗೋವಿಂದ ಪೈ, ಮುಂತಾದವರು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ ಸರಿ ಯಾವುದು -

ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಸಮಸ್ಯೆ. ಆಗ ತಪ್ಪು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವಾಗ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕ್ರಮ ಯಾವುದು?

ಮೂರನೆಯದು, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿಯ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವುದು. ಆಗಲೇ ತೌಲನಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಮತೂಕವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಆಗಿದ್ದಿತು.

ಕೊನೆಯದು, ಯಾವ ಯಾವ ಕವಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಪುಟ-ಸಾಲುಗಳ ಪರಿಮಿತಿ. ಅದರಂತೆ ಪದ್ಯಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು?

ಅವರಿಗಿದ್ದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಖಚಿತ ಸ್ವರೂಪದ ಅನುಕೂಲವೆಂದರೆ, ಈ ಹಿಂದಿನ ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಮಾಡಿದ ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಾಭ್ಯಾಸ.

ಅನಂತರದ ಅವರ ಅವಲಂಬನಾತ್ಮಕ ಅನುಕೂಲವೆಂದರೆ ಇತರ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಡನೆ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರ. ಕುಂದಣಗಾರ, ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ., ಗೋವಿಂದ ಪೈ, ಬೇಂದ್ರೆ ಮುಂತಾದವರೊಡನೆ ಮುಗುಳಿಯವರು ಅಪ್ಯಾಹತವಾದ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸಿದ್ದುದು. ಈ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಆಗಿನ ಕಾಲದ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ತತ್ಪರರು ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರಿದ್ದರೆಂಬುದು ವೇದ್ಯವಾದಾಗ ಧನ್ಯತೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮುಗುಳಿಯವರ ಪತ್ರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಈ ವಿಷಯಗಳ ಮೊದಲ ಪತ್ರ ಬೇಂದ್ರೆಯವರದು. ದಿ. ೨೦-೯-೧೯೪೬ರಂದು ಬರೆದ ಅವರ ಪತ್ರ ಹೀಗಿದೆ:

“ಮೊನ್ನಿನ Royal Asiatic Journal ನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಂದಿಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಡಾ. ವೇಲಣಕರರ ಲೇಖನ ಬಂದಿದೆ. ಅಸಗ ಕರ್ಣಪಾರ್ಯರ ಕುರಿತು ಮಹತ್ವದ ಮಾತು ಬಂದಿವೆ. ಅಸಗನು ಕುಮಾರ ಸಂಭವವನ್ನೂ ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನು 'ಮಾಳವೀ ಮಾಧವ'ವನ್ನೂ ಚಂಪೂವಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಸಿದರು ಎಂದು ತೋರುವುದು. ಅಕ್ಕರವೃತ್ತದ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಕೆಲ ಮಾತು ಬಂದಿವೆ. ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಲೇಖನ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದೇನೆ.

“ಸಂಗೀತ ರತ್ನಾಕರ ನೋಡಿದಿಯಾ? ಪಾಣಿನಿಯ ಗಣಪಾಠದಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ'ದ ಹೆಸರು ಗೋತ್ರ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. 'ಯಸ್ಕಾದಿ' ಗಣದಲ್ಲಿ ಅದು ಇದೆ. ನಾಗಪೂರದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನರವರ ಪ್ರಾಂತ್ಯ, ವಾಘೇಲಖಂಡದ ಬಳಿಗೆ ಮಗಧದ ಮಹಾರಾಜಿಕ - ರಥಿಕ ಹತ್ತೊತ್ತಿಗೆ, ಆಂಧ್ರ - ಕಲಿಂಗರ ಹತ್ತೊತ್ತಿಗೆ ಕರ್ಣಾಟಕವಿರಬೇಕು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

“ಋಗ್ವೇದದ 'ಕಲಿ'ಸೂಕ್ತವನ್ನು ನೋಡು. ಬೇರೆ - ನಾಟಕ ವಿಚಾರ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಕಣ್ಣರು ನಾಡ ಪಿತಗಳು, ವೇದದ ವೈಕರ್ಣರು, ನಡವೈಷಧರು, ಕಲಿ ನರ, ನರ್ಮ, ನಾರದ, ನಾರಾಯಣರಂತೆಯೇ ಅನೇಕ ಕರ್ಣಗೋತ್ರ ನಾಮಗಳು. ಕರಣ ನಾಟ್ಯರನ್ನು ವ್ರಾತ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಟ್ಟಿದರೂ ಅವರ ಒಂದು ಕರ್ಣಾಟಕ

ಗೋತ್ರವನ್ನು ಆರ್ಯವೆಂದು ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕರು ಆರ್ಯಕ್ಷತ್ರಿಯ ಗಣ ಸೇರಿ ಮತ್ತೆ ಕರಣ ನಾಟ್ಯರಾಗಿ ವ್ರಾತ್ಯರೆನಿಸಿಕೊಂಡುದೂ ಕೂಡ. ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇತಿ”

ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ತಪ್ಪದೇ ಉತ್ತರ ಬರೆಯುವ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು ಯಾವುದಾದರೂ ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನು ಕಳಿಸುವುದನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರು ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾದ ‘ಸ್ವದೇಶಾಭಿಮಾನಿ’ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಶುಮಾರ್ಯಣನ ಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖನ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಮುಗಳಿಯವರು ಅದರ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ವಾಚನಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಳಿದಾಗ, ಅದನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕಳಿಸಿದರಲ್ಲದೆ, ಅದು ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಒಂದೇ ಪ್ರತಿಯೆಂದೂ ಅದನ್ನು ಮರಳಿ ಕಳಿಸಲೇಬೇಕೆಂದೂ ಆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡು ಬಾರಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ (ದಿ. ೨೫-೨-೧೯೫೨). ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ನಿಷ್ಕರಾದ ರಂ.ಶ್ರೀ. ಹಾಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದರು, ಕೂಡ.

ಮುಗಳಿಯವರು ಅವರಿಗೆ ಬರೆದ ಇನ್ನೊಂದು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಶಿಶುಮಾರ್ಯಣನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ-

ಉತ್ತರ ದೇಶದೊಳಗೆ ಸುರುತ್ತಾಣನ
ಪತ್ತಣವನು (ವಾದ) ಬಿದಿರೆಯೊಳು
ಕರ್ತಾರನಲ್ಲದುದು ದೈವವಿಲ್ಲೆಂದು
ಮತ್ತರಾಗಿರುತಿಹರಲ್ಲಿ

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯ ‘ಬಿದಿರೆ’ ಎಲ್ಲಿಯದು ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಪೈಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ಅದು ಮೂಡಬಿದಿರೆಯಲ್ಲ. ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಸೀಮೆಯ ‘ಬೇದರೆ’ ಇರಬೇಕು; ಅಲ್ಲಿಯ ಬರೀದಶಾಹಿ ರಾಜ್ಯದ ಜನರೆಂದರೆ ‘ಕರ್ತಾರನಲ್ಲದ ದೈವವಿಲ್ಲೆಂದು ಮತ್ತರಾಗಿರುತಿಹರು’ ಎಂದರೆ, ಮುಸ್ಲಿಮರು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದರು. ಅಂದಾಗ ಏನಾಯಿತು? ಆ ಪದ್ಯವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ‘ಅಂಜನಾಚರಿತ್ರೆ’ಯು ಆ ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ೧೪೯೨ರ ಅನಂತರದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಮುಗಳಿಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಆ ಕಾಲದ ಗಣನೀಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಕುಂದಣಗಾರರೂ ಒಬ್ಬರು. ರಾಜಾರಾಮ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ, ಪ್ರಾಕೃತಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಾಸ್ಕರ ಕವಿ ಕಾಣಿಸಿದ್ದ ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿಯು ಸಿವೆಲ್ - ದೀಕ್ಷಿತರ ಪಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಕೇ. ಪಿಳ್ಳೆ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತಾರೀಖುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾಗ ಮುಗಳಿಯವರು ಈ ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಕುಂದಣಗಾರರು ಹೇಳುವುದೇನು ಗೊತ್ತು? “ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬೇರೆ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅವನ ಕಾಲವು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೨೨-೨೩ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿರಿ” ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರ ವ್ಯಾಸಂಗ ನಿಷ್ಠೆ ಒಡೆದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮುಗಳಿಯವರ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದೇಹ ‘ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ’ ಕಾಲವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಕುಂದಣಗಾರರು ಬರೆಯುತ್ತ -

It cannot be earlier than 850 A.D. For verses from Purva – purana of Jinasenacharya, of about 850, have been traced in it. I suspect that the author Shivakotyacharya hails from Mudabidire or Karkala, as he uses words current in those parts.

ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರೊಂದಿಗೆ

ಯಾವುದೊಂದು ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ, ಗೊತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟು, 'ಹೆಚ್ಚಿನದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಮಿಸಿ' ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ನಮ್ಮ ವಾಡಿಕೆ. ಆದರೆ ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್., ಅದರಂತೆ ತೀನಂಶ್ರೀ ಇವರುಗಳ ಕ್ರಮವೇ ಬೇರೆ. ಮುಗುಳಿಯವರು ಗುಣನಂದಿಯ ಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ, ಅದುವರೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ನಿಮಗೆ ಯಾವುದು ಸರಿ ಎನಿಸುತ್ತದೆ – ಎಂದು ದೊ.ಲ.ನ. ಅವರಿಗೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಆ ಉತ್ತರದ ರೀತಿಯನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸುವಂತಿದೆ.

ಮೈಸೂರು ದಿ. ೪.೨.೧೯೫೦

'ನಿಮ್ಮ ೨೯-೬-೧೯೫೦ರ ಪತ್ರ ತಲಪಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜು ಆರಂಭವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೊಂಚವೂ ಬಿಡುವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನನಗೆ ನೀವು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆದಷ್ಟು ತ್ವರೆಯಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ವಿಷಯವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವಲೋಕಿಸಿ ಸಾಧಕಬಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ತೂಗಿನೋಡಿ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಬರಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತ ಗುಣನಂದಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ಸು. ೯೦೦ಕ್ಕೆ ಕವಿಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ, ನಿಜ. ಬೇರೆ ಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ ಡಾ. ಎ.ವಿ. (ಎ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ) ಅವರಿಗೂ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ.

ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದೆಂದರೆ, ಜೈನೇಂದ್ರ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾವತಾರವನ್ನು ಬರೆದ ಗುಣನಂದಿ; ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಳೋಳದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಗುಣನಂದಿ; ಋಷಿಮಂಡಲ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಗುಣನಂದಿ; ಒಬ್ಬ ಜೈನಗುರು ಗುಣನಂದಿ; ಕನ್ನಡ ಕವಿ ಗುಣನಂದಿ – ಇಷ್ಟು ಗುಣನಂದಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಪೂಜ್ಯಪಾದರ ಹೆಸರೊಡನೆಯೂ ಒಬ್ಬ ಗುಣನಂದಿಯ ಹೆಸರು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. (ಪೀಠಿಕೆ, ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ – ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ನೋಡಿ). ಅವನೇ ಜೈನೇಂದ್ರವನ್ನು ಬರೆದವನಿರಬಹುದು. ಋಷಿಸ್ತೋತ್ರವೂ ಅವನದಿರಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ಕವಿಯೂ ಅವನೇ ಇರಬಹುದು.' ಇತಿ”.

'ಗುಣನಂದಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತತ್ಕ್ಷಣ ನೆನಪಿಟ್ಟು – ಅದೂ ಒಂದು ಪೋಸ್ಟ್ ಕಾರ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು ನಿಜವಾಗಿ ಅಚ್ಚರಿಗೊಳಿಸುವಂತಹದು. (ದಿ.ಮುಗುಳಿಯವರು ಪೊನ್ನನ ಕಾಲ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಕೇಳಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ದೊ.ಲ.ನ. ಅವರು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದು ಹೀಗೆ:

“ಪೊನ್ನನು ಪಂಪನಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನವನೆಂಬುದು ನಂಬಿಕೆಗನರ್ಹವಾದ ಮಾತು. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ III ಕೃಷ್ಣನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿದ್ದನು. ಪಂಪನು ಈ ದೊರೆಯ ಹೆಸರನ್ನೇ ಸೂಚಿಸದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಈ ದೊರೆಗಿಂತಲೂ ಹಿಂದಿನವನಾಗಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ

ಪಂಪನ ಅನಂತರ ಪೊನ್ನ ಎಂಬ ಅನುಪೂರ್ವಿಯೇ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದುದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.”

ಮುಗಳಿಯವರಿಗೆ ರಾಮಾನುಜೀಯ ಉಪನಿಷದ್ಭಾಷ್ಯ ಗ್ರಂಥವು ಅದೇಕೆ ಬೇಕಿದ್ದಿತೋ ತಿಳಿಯದು. ಅದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ತೋರಿದ ಸಹಾಯ ತತ್ಪರತೆಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಅಚ್ಚರಿಗೊಳಿಸುವಂತಿದೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಆ ಪೋಸ್ಟ್ ಕಾರ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಡೆ ಈ ಮಾತು ಬಂದಿದೆ:

“ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರ ಉಪನಿಷದ್ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪುಸ್ತಕದ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಪಡೆದಿರಬಹುದಾದ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರು ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆಯೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ತಮಗೆ ಕಳಿಸುವ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಡದೆ, ದೊ.ಲ.ನ. ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಕೇಳಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ! ಕಾರಣ, ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದದ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೇ ಹೇಳಿದ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರು ಬೇರೊಬ್ಬ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು - ಈಚಿನ ಕಾಲದ ರಂಗರಾಮಾನುಜಯ್ಯಂಗಾರ್ ಎಂಬುವರು ಭಾಷ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಆ ಪ್ರತಿ - ತಮ್ಮಲ್ಲಿದೆಯೆಂದೂ ಮುಗಳಿಯವರಿಗೆ ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿದರು! ಈ ಸಹಾಯ ತತ್ಪರತೆಗೆ ಏನೆನ್ನಬೇಕೋ!

ಜೂನ್ ೧೯೫೦ರಲ್ಲಿ ಮುಗಳಿಯವರು ೧೫ ಜನ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಅವಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಗಳಿಯವರ ನಿಜವಾದ ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂದರೆ ‘ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಜೀವನ ಕಾಲ ವಿಚಾರ’ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕವಿಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಅವೆಷ್ಟೋ ಕವಿಕಾಲಮಾನಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದುದು. ಅಂತಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯ ಸಂದೇಹಗಳು ಹೊಮ್ಮಿದುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದೊ.ಲ.ನ. ಅವರು ನೀಡಿದ ಕೆಲವು ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಲಾಗಿದೆ:

೨. ನಾಗವರ್ಮರು ಇಬ್ಬರೆಂಬುವುದಂತೂ ಖಂಡಿತ. ಮೂವರಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಈ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾದಂಬರಿ, ಛಂದೋಂಬುಧಿಗಳನ್ನು ಬರೆದವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಗುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಕಾಲವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಎ. ವೆಂ. ಅವರ ಪಕ್ಷ ಅತಿವಾದದ್ದು. ಬೇರೆ ಹೊಸ ಅಂಶಗಳು ಸಿಕ್ಕುವವರೆಗೆ ಕ.ಚ.ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆಯೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

೪. ಚಂದ್ರರಾಜ: ಎ.ವೆಂ. ಅವರ ಕಾಲನಿರ್ಣಯ ಸರಿಯೆಂದು ತೋರುವುದು.

೧೨ ಸೋಮರಾಜ: ಕ.ಚ.ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಕಾಲ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಪೈ ಅವರೂ ಎ.ಎಂ. ಅವರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಏನಿದ್ದರೂ ಈ ಕವಿ ಈ ೧೫೦೦ರಿಂದ ಈಚಿನವನು.

೧೪ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಚಾಮರಸ ಇತ್ಯಾದಿ. ನನಗೆ ಇವರೆಲ್ಲ ಸಮಕಾಲೀನರೆಂದು

ತೋರುವುದು. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ೧೪೧೩ಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನವನೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ. (ಆ ಕಾಲದ ಭಾಸ್ಕರ ಕವಿ - ಜೀವಂಧರ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಬರೆದವ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ). ಬಹುಶಃ ಪೈಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ೧೩೦೦ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು.

ಆದರೆ ಬೇರೆ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಮುಗುಳಿಯವರು ೧೩೮೦-೧೪೨೦ ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ, ಜನ ಅವನನ್ನು ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಎಳೆದೊಯ್ದಿದ್ದಾರೆ!

ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಮುಗುಳಿಯವರು ೧೯೫೧ರ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿರಬೇಕು. ೧೯೫೨ರ ಜನವರಿ ೧೪ರಂದು ದೊ.ಲ.ನ. ಅವರು ಈ ರೀತಿ - ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ:

“ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕೊನೆ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ. ಬೇಗ ಮುಗಿಸಿರಿ.”

ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಮುಗುಳಿಯವರು ತಮ್ಮ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ದೊ.ಲ.ನ. ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸಾ ಇಚ್ಛಿಸಿದ್ದರು. ಹೇಗೂ ಮುದ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಉಷಾ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ಹಬ್ಬು ಅವರಿಗೆ ಕಳಿಸುವುದೇ ಇದ್ದಿತು. ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ತಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿದಾಗ ದೊ.ಲ.ನ - ಅವರಿಗೂ ಅದನ್ನು ಓದುವ ಉತ್ಸುಕತೆ. ದೊ.ಲ.ನ. ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. (ದಿ. ೫-೯-೧೯೦೮).

“ನಿಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ೧೨೪ ಪುಟಗಳವರೆಗೆ ಓದಿ ಹಬ್ಬು ಅವರಿಗೆ ತಲಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಛಲೋ ಆಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಕವಿ ಕಾಲ ವಿಚಾರ, ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ವಿಷಯ, ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಮಾತು ಮುಂತಾದವೆಲ್ಲ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ವಿನಾಶದ ಎಷ್ಟು ಬೇಕೂ ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಬಂದು ಸಮತೂಕವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ವಿವೇಕ - ಪೂರ್ಣವಾದ ವಿಮರ್ಶೆ (discriminating criticism) ಮೆಚ್ಚತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಹೊಗಳಿಕೆಯ ಅತಿರೇಕಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ, ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಹೀಗಳೆಯದೆ ಕೃತಿಗಳ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿಯೂ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಯೂ ನೀವು ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದು ಸೊಗಸಾಗಿದೆ.

ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭೇದವಿರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ನೀವು ಕೊಂಚ - ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. (ಇದು ಚಾವುಂಡರಾಯ ಮತ್ತು ಅಗ್ಗಳನ ಕಾಲವಿಚಾರವಾಗಿ).

P.S. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ನೀವು, ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ ೬-೨ ಪ್ರತಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ನನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೀವು ಕೊಂಚ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ವಿಷಯ ನಾನೇ ಬರೆಯುವುದು ಅನುಚಿತ.”

ಇದಲ್ಲವೆ ಮೋಜು! ದೊ.ಲ.ನ. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಪತ್ರದ (ದಿ. ೨೪-೧೦-೫೨) ಆರಂಭ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮೋಜಿನದಾಗಿದೆ.

“ಕಳೆದ ತಿಂಗಳಿನ ನಿಮ್ಮ ೧೮ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಪತ್ರ ಎಂದೋ ತಲುಪಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಈಗ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿದ ಸೋಮಾರಿ ಅಲ್ಲವೇ ನಾನು! (ಒಪ್ಪೋಣವೇ?)

ನಿಮ್ಮ ಗ್ರಂಥವನ್ನು (ಹಸ್ತಪ್ರತಿ) ಅದೆಂದೋ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥವು ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಪ್ರೇರಕವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಹಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ನೀವು ಹೃದ್ಯವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ಅದರ ಜೀವವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿದ್ದೀರಿ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ E.P. ರೈಸ್ ಅವರಿಗೆ ಅವರಿಸಿರುವ ಉತ್ತರ ತುಂಬ ಕಸುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿದೆ, ಕಾವ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಭಾಗವಂತೂ ಯಾವ ಅತಿರೇಕಕ್ಕೂ ಹೋಗದೆ ಯಾವ ಪೂರ್ವಗ್ರಹದಿಂದಲೂ ಕಲುಷಿತವಾಗದೆ ಸಮೀಪದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿ ಉದಾರವೂ ರಸನಿಷ್ಠವೂ ಆಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದುವಾಗ ನನಗೆ ತೋರಿಬಂದ ಕೆಲ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ನಾನು ಗುರುತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ನನ್ನ ತಪ್ಪಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮರಳಿ ಓದಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ.”

ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಅಚ್ಚಿನ ಕರಡನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಕೈಗೊಂಡದ್ದು. ಹಾಗೆ ನೋಡನೋಡುತ್ತ ಅವರಿಗೆ “ಈ ನಂತರ” ಎಂಬ ಮುಗಳಿಯವರ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗ ಕಂಡುಬಂದಿತು. “ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತೀರಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ತಮ್ಮ ೧೦ ವರ್ಷದ ಪರಿಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ, ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗೇನೆ ಬಂದ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿನ ಮೆಚ್ಚಿಕೆ! ಅದೂ ದೊ.ಲ.ನ. ಅವರಿಂದ, ಮುಗಳಿಯವರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗಿದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಅವರ ಮೆಚ್ಚಿಕೆ, ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿ ಕೈಸೇರಿದ ಮೇಲೆಯೂ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಇದು ಅವರ ೮-೧೨-೧೯೫೩ರ ಪತ್ರ:

“ಶ್ರೀ ಹಬ್ಬು ಅವರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರತಿ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇತ್ತ ಕಡೆಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ನಿಮ್ಮ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಂತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೃಂದಕ್ಕಂತೂ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ. ಅವರ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಒಂದು ಸಾಧಾರವೂ ಸವಿಮರ್ಶವೂ ಸಂಯಮಯುತವೂ ಆಗಿರುವ ಕೃತಿ ದೊರೆತಿರುವುದು. ಪೊ|| ಎ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನಿಮ್ಮ ಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ತುಂಬ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ಅವರನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದಾಗ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ನಿಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯು ‘ಗೆಲೆ’.

ನಿಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕುರಿತು ತಾಯಿನಾಡು ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದು ತೋರಿತು, ಅಷ್ಟೇ.”

ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ - ಮುಗಳಿ ಇವರ ಒಡನಾಟ ಮತ್ತು ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರ

ಹೀಗೇ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ವಿಶೇಷತಃ ಮುಗುಳಿಯವರು 'ಚಂಪುವಿನ ಮೂಲ'ದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾಗ (೧೯೫೫) ದೊ.ಲ.ನ. ಇದೇ ರೀತಿ ನೆರವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಹೊರಬಂದ ಮೇಲೆಯೂ ಇವರಿಬ್ಬರ ಪತ್ರ - ಸಲಹಾರೂಪದ ಸಕ್ರಿಯ ಸಹಾಯ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಮರುವರ್ಷದ ಕೊನೆಗೆ ಚಂಪುವಿನ ಮೂಲ ಕನ್ನಡವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಮುಗುಳಿಯವರು ಮನಸಾ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರು. ವಿಶೇಷತಃ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ದೊ.ಲ.ನ ಬರೆದ ಪತ್ರಗಳಿವು:

ಬೆಂಗಳೂರು

೧೮.೧೦.೫೫

“ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನಯ್ಯನ ಭಾರತದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅನೇಕ ಚಂಪೂ ಕೃತಿಗಳಿವೆ. ಚಂಚಯ್ಯನವರ History of Telugu Literature ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ವಿವರಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ. ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಚಂಪೂ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ಣಲಿಂಗಂ ಪಿಳ್ಳೆಯವರ History of Tamil Literature ನೋಡಬಹುದು. ನನಗೆ ಈ ವಿಷಯ ಅಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಇವೆರಡು ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಚಂಪೂಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇತಿ.”

ಬೆಂಗಳೂರು

೯-೧೨-೫೫

ನಿಮ್ಮ ಪತ್ರ ಬಂತು. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯುವುದು ತಡವಾಯಿತು ಚಂಪೂ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಯಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲವಾಯಿತು. ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಚಂಪೂ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀರ ಕಡಿಮೆ. ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ತಮಿಳಿನ ಉಪಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀ ರುದ್ರಪತಿಯವರನ್ನು ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೇಳಿದೆ. ಪದ್ಯವೂ ವಚನವೂ ಮಿಶ್ರವಾಗಿ ಬರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ತಮಿಳು ಗ್ರಂಥ ಶಿಲಪ್ಪದಿಕಾರ ಎಂಬುದೊಂದೇ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಗದ್ಯ ತುಂಬ ವಿರಳ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕವಾದ ಒಂದೇ ಎರಡೇ ಮಾತು - ಇಂತೆಂದು ಅರ್ಥದವು - ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ನಮಗೆ ಪರಿಚಿತವಾಗಿರುವ ಚಂಪೂ ಗದ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದನ್ನೂ ಚಂಪೂ ಪ್ರಬಂಧವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಸಮಿಶ್ರಣವೇನೋ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕೆ 'ಚಂಪೂ' ಎಂದು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಚಂಪೂ ರಚನೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಂಪೂಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ನನ್ನಯ್ಯನ ಆಂಧ್ರ ಮಹಾಭಾರತವು ತೆಲುಗಿಗೆ ಆದಿ ಚಂಪೂ. ಅವನು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ತಿಕ್ಕನ ಎಂಬ ಈಚಿನವರು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದರು. ಇದೆಲ್ಲ ಚಂಪೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮುಕ್ಕುತಿಮ್ಮನ ಪಾರಿಜಾತಾಪಹರಣ ಮುಂತಾದ ಚಂಪೂಗಳುಂಟು.

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಷ್ಟದಿಗ್ಗಜಗಳ ಕೃತಿಗಳು ಚಂಪೂಗಳೇ. ವಸುಚರಿತ್ರ, ತನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣನ ಕೃತಿಗಳು ಮುಂತಾದವೆಲ್ಲ ಚಂಪೂಗಳೇ. ಶ್ರೀನಾಥನ ಕೃತಿಗಳೂ ಚಂಪೂ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನೀವು ಶ್ರೀಮಾನ್ ರಾಳ್ಯಪಲ್ಲಿ ಅನಂತಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಅವರ ವಿಳಾಸ . . .

ಮಲಯಾಳದಲ್ಲಿ ಚಂಪೂಗಳು ಇವೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಆ [ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ] ಬಗ್ಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಇವೆಯೇ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಚಂಪುಗಳು ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವೇನೂ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುವಲ್ಲ. ನಿಜವಾದ ಶತಮಾನದಿಂದೀಚೆಗೇನೆ.

ನೀವೆಲ್ಲ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರುವರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಿಮಗೆ ಡಿ.ಲಿಟ್ ಡಿಗ್ರಿ ಬರುವ ಸಂಭವವಿದೆಯೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮುಂಗಡವಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ ಅವರಿಂದ ಪತ್ರ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವರು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಾರ್ವರ್ಡ್‌ಗೆ ಹೋಗಲಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೇನೂ ವಿಶೇಷಗಳಿಲ್ಲ. ಪತ್ರ ಬರೆಯಿರಿ. ಕೋಶದ ಮಾದರಿ ಪುಟಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ, ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನಿಮಗೆ ಪ್ರತಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಇತಿ.”

ಕ.ಸಾ. ಚರಿತ್ರೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಮೇಲೆ

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿಧಾಯಕ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಜನ ಮುಗಳಿ ಅವರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಂಥವು ೧೯೫೩ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದಂದಿನಿಂದ ೧೯೫೯ರವರೆಗೂ ಬಂದ ಅಂಥ ಪತ್ರಗಳು ಮುಗಳಿ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿವೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಚಕರು, ಮತ್ತು ಪರಿಚಯದ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಈ ಪತ್ರ ಲೇಖನ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ತಕ್ಷಣ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಮುಗಳಿಯವರ ಆಪ್ತ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿದ್ದ ಸ.ಸ. ಮಾಳವಾಡರು ಒಬ್ಬರು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ(೨೪-೧೧-೧೯೫೩):

“೧೯೧೫ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಚಿಕ್ಕ ಅಪೂರ್ಣ ಆಂಗ್ಲ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ೧೯೫೩ರ ವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಪಠ್ಯವೆಂದು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಅವಮಾನಕರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಉಳಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮಗೆ ನನ್ನ ಅನಂತ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ನಿಮ್ಮ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಹಬ್ಬು ಅವರು ಕಳಿಸಿದ ಪ್ರತಿ. ಇಂದೇ ನನ್ನ ಕೈ ಸೇರಿದೆ. ಪುಟಗಳನ್ನು ತಿರುವಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ‘ಅಭ್ಯಾಸ ಸೂಚಿ’ ವಿಭಾಗವು ಬಹು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಕಾರ್ಯ, ನಿಮ್ಮ ಪರಿಶ್ರಮ, ಅಭ್ಯಾಸ, ತಾಳ್ಮೆಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ನನ್ನ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಸೂಚಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇತಿ.”

ಮಾಳವಾಡರೂ ನನ್ನ ಗುರುಗಳೇ, ಅವರ ಈ ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವ ಹಾಗೂ ಉದಾರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ.

ಕಣವಿಯವರು ಮುಗುಳಿಯವರಿಗಿಂತ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿದ್ದರೂ ಪರಸ್ಪರ ಆತ್ಮೀಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಈ ಪತ್ರ ಬರೆದಾಗ (೧೯-೧೨-೧೯೫೩) ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಕಟನ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು.

“ನಿಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಇದೀಗ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಪಿರಿಯೋದುಗಾರಿಕೆ, ಉಚಿತ ಹಾಗೂ ತೂಕದ ವಿಮರ್ಶೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಣಿಸಿದವು. ಬರಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದುಗರೂ ಇದನ್ನೋದಿ ಆನಂದಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ - ಶೈಲಿ ಅಷ್ಟು ತಿಳಿಯಾಗಿಯೂ ಸವಿಯಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ನಿಜಕ್ಕೂ ನಿಮ್ಮ ಇಲ್ಲಿಯ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ಶೈಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿದೆ, ಕನ್ನಡದ ಎತ್ತರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿರುವ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಮರ್ಶೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿದೆಯೆಂದೇ ನನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆ.

ನೀವೀಗ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಲನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಬಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ಸಮಯ ಮೀರಿದರೆ ಮರಹು ಆಲಸ್ಯ ಎಡೆಗೊಂಡು ಈ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದು ಈಗಲೇ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ.

ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಘಟಸ್ಥಾಪನೆಯ ದಿನ ಗಂಡು ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ಸಂತೋಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇತಿ”

ಮುಗುಳಿಯವರು ತಮ್ಮ ಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅನೇಕ ಜನರೊಡನೆ ಹೀಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ, ಪರಸ್ಪರ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

“You and friend Habbu have done me a great disservice” ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಲೇ ಅ.ನ.ಕೃ. ತಮ್ಮ ಪತ್ರವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ದಿ. ೧೯.೧೧.೫೩) ಅವರ ತಕರಾರು ಎಂದರೆ ತಮಗೆ ಕ.ಸಾ.ಚ. ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕಳಿಸಬಾರದಿತ್ತು. ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಖರೀದಿಸಿಯೆ ಓದಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮೌಲಿಕವಾದದ್ದೆಂದು ಅವರ ಅನಿಸಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದುವರಿದು -

“I wish I had enough words to convey my deep appreciation of your remarkable work, What patience, what love of learning, what love of Kannada you have bestowed on this work.

Your appraisal of Raghavanka appealed to me. You are absolutely right. There is no comparison between Raghavanka and Kumaravyasa.

I thank you because your book will be of immense use to me.”

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೆಲವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದೆನಷ್ಟೆ ಎರಡನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವೆ. ಒಬ್ಬರು ದಿವಂಗತ ಭುಜೇಂದ್ರ ಮಹಿಷವಾಡಿ; ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿ - ವಿಮರ್ಶಕರು. ದಿ. ೫-೧೨-೧೯೫೩ರಂದು ಲಿಂಗರಾಜ್ ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

“ನಿಮ್ಮ ‘ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ’ ಮೊನ್ನೆಯೇ ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಪುಸ್ತಕಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಹಸಿದವನು ಹಾಲುಂಡ ಹಾಗೆ ಆಯಿತು. ಬಹಳೇ ಅಭಿರುಚಿಯಿಂದ ಓದುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ಬಂದ ಕೃತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ತೇಲಿ ಬಂದ ನಿಮ್ಮ ತೂಕದ ಮೀಮಾಂಸಾ ನವನೀತವನ್ನುಂಡು ನನ್ನ ಹೃದಯ ಸಂತಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಕೃತಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ತೂಕದ, ಹಿರಿದನ್ನು ಕಿರಿದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಅರ್ಕದ ಕೃತಿ ಬರಲಾರದೇನೋ.

ನನ್ನ ಅಭ್ಯಾಸ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದದ ಬಲದಿಂದ ಉತ್ತಮ ಶ್ರೇಣಿಯ ಭರವಸೆ ಇದೆ.”

ಮಹಿಷವಾಡಿಯವರು ಸಾಂಗಲಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಲಿತವರು ಅ.ರಾ. ಮಿತ್ರರೂ ಆಗ ಜ್ಯೂನಿಯರ್ ಇಂಟರ್‌ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರು.

ಮುಳಬಾಗಿಲು, ೧೪-೧-೧೯೫೪

‘ದೂರದ ಊರಿನ ಶಿಷ್ಯಕೋಟಿಯಲ್ಲೋರ್ವನಾದ ಅಲ್ಪನಾದ ನಾವು ತಮಗೆ ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.’ - ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ, ಕಾವ್ಯಮಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತಮ್ಮ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ ಪತ್ರ ಮೋಜಿನದಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ತಮಗೆನಿಸಿದ ಅರೆ-ಕೊರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

“ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದ ಮೇಲೆ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಹಂಕಾರ ಮದದಿಂದಾಗಲೀ ನಾನು ಈ ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆದಿಲ್ಲ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ವಿನಯವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಆರ್.ಆರ್. ನಾಡಗೀರ ಹೆಸರಿನ ವಕೀಲರಿದ್ದರು. ಅವರು ಏನೆಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ದೀರ್ಘ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. (೧೦-೮-೫೯) ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ‘ಚರಿತ್ರೆ’ಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ:

“ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಸೀಮಿತ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಂಥದ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ನಾನು ನಂಬಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಈ ಮಾತನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ.”

ಮುಂದುವರಿದು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಬಗ್ಗೆ ಮುಗಳಿಯವರು ಬರೆದ ಭಾಗವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ:

“ನಮ್ಮ ಮೈಸೂರ ಸರಕಾರದವರು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಗ್ರಂಥದ (೨ ರೂ.ದ್ದು) ಮೊದಲಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ತೋರಣ ನಾಂದಿ ಯಾರನ್ನೂ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಲಾರದು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಆ ಅಮೂಲ್ಯ ೧೬ ಪುಟಗಳನ್ನು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ.”

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿದ್ದರ ಕುರುಹು ಅವರ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಡೆದು ತೋರುತ್ತದೆ. (ದಿ. ೧೦-೧-೧೯೫೭) ಆದರೆ ಅವರು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ವಿಷಯವೇ ಬೇರೆ!

“ನಾನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವುದು ತುಸು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಬಹುದು. ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತೆರೆಯುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿತು.” – ಹೀಗೆ ಆರಂಭಿಸಿ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಮುಗುಳಿಯವರು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ, ತಾವು ಕಂಡ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಬೇರೆ ಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅ) ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಗಳ ಮೇಲೆ ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತದ ಪ್ರಭಾವ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಕವಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದವನು. ಬಬ್ಬರು ರಂಗ ೧೬೬೦ರಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತದ ತಾಡವಾಲೆಯೂ ಆ ಕಾಲದ್ದು ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಆ. ಅನುಭವಾಮೃತದ ಕಾಲವನ್ನು ನೀವು ಕವಿಚರಿತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸು. ೧೩೫೦ ಎಂದಿದ್ದೀರಿ. ಆದರೆ ಅವನ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯ ನಕಲು ೩-೨-೧೬೯೯ರದು ಇದೆ.

ಇ) ಚಿದಾನಂದ ಅವಧೂತರ ಕಾಲ ೧೭೫೦ ಅಲ್ಲ. ಆತ ಸ್ವಾಮಿ ವಿಮಲಾನಂದನ ಸಮಕಾಲೀನ. ಇಬ್ಬರೂ ಸಹಪಾಠಿಗಳು. ವಿಮಲಾನಂದನ ಕಾಲ ೧೬೮೫. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಿದಾನಂದಾವಧೂತರು ೧೭೫೦ಕ್ಕಿಂತ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಿಂದಿನವರು.

ಪ್ರತಿಭಟನೆ

ಗ್ರಂಥವು ಪ್ರಕಟವಾದ ಮರುವರ್ಷವೆ, ಅದರ ಒಂದು ಅಂಶದ ಬಗ್ಗೆ ವಿರೋಧ ಉತ್ತರಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ – ಕೆಲವರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಆ ಒಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಕಾಲವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು. ಯುಗಪ್ರವರ್ತಕರ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಕಾಲ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕ್ರಮಪ್ರಾಪ್ತವಾದದ್ದೇ. ಆದರೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಸಮನಾಗಿ ರಾಘವಾಂಕ, ಚಾಮರಸ ಮುಂತಾದ ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳಿದ್ದು, ಅವರು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದವರಲ್ಲ, ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಗ.ಶಿ.ಹುರಳಿ, ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಮುಂತಾದವರಿದ್ದರು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಸುಡುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತಾದರೂ ಮರುವರ್ಷವೇ ನಿಂತುಹೋಗಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಪುಸ್ತಕದ ಬಳಕೆಯು ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರೊಡನೆ

ಯಾವುದೇ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ ಇರಲಿ ಅದರ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯಕ್ಕಾಗಿ ಮುಗುಳಿಯವರು ಇಬ್ಬರು ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬರು

ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು. ಅದರ ಬಗೆಯನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಮುಗಳಿಯವರಿಗಿಂತ ತುಸು ಹಿರಿಯರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ ಅವರು; ಸಮವಯಸ್ಕರು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅದರ ಪ್ರಕಟನ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೊ.ಲ.ನ. ಅವರೊಂದಿಗೆ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿ ಸಲಹೆ ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ಕ.ಸಾ.ಚ.ದ ಪ್ರಕಟನೆಯ ಅನಂತರವೇ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಒಂದು ಕಾರಣವೆಂದರೆ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ ಅವರು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ/ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದು. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯು ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರಿದ್ದ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ - ಉಷಾ ಪ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ - ಲಭ್ಯವಿದ್ದಿತು. ಅಂತೂ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಯನ್ನು, ಪ್ರೆಸ್‌ನಿಂದ ಹೊರಬಂದೊಡನೆ ಮುಗಳಿಯವರು ತೀನಂಶ್ರೀ ಅವರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಕೂಲಂಕಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅವರಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದರು.

ಇದು ತೀನಂಶ್ರೀ ಈ ವಿಷಯಕವಾಗಿ ಬರೆದ ಮೊದಲ ಪತ್ರ. ಧಾರವಾಡದಿಂದ ದಿ. ೧೨-೯-೧೯೫೩ರಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು.

“ಪ್ರಿಯ ಮಿತ್ರ ಮುಗಳಿಯವರಲ್ಲಿ ಸಸ್ನೇಹ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಗಳು. ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಕಾಗದ ನಿಮಗೆ ತಲಪಿರಬೇಕು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ೧೭೦ ಪುಟಗಳನ್ನು ಓದಿದೆನು. ನಾನು ಸೂಚಿಸಬಹುದಾದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೆಲವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.”

- ಹೀಗೆ ಆರಂಭಿಸಿ, ಕ.ಸಾ.ಚರಿತ್ರೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತ ಹತ್ತಾರು ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಅಕ್ಷರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸಂದೇಹವೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ: ಪು. ೨೮. ಗುಣಗಾಂಕಿಯಂ.

- ‘ಇದು ಗುಣಗಾಂಕೀಯಂ ಎಂದು ಇರಬಹುದು.’

ಇದಕ್ಕೆ ಮುಗಳಿಯವರು ಇದು ಹ್ರಸ್ವ ಪದವೇ. ಕವಿಚರಿತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೆ ಇದೆ - ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

- ಗುಣಗಾಂಕಿಯಂ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿರುವ ತಮಿಳು ಕವಿ, ತನ್ನ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಪತ್ನಿಗೆ ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಾದರೆ ಭಂದೋಂಬುಧಿಯ ನಮ್ಮ ನಾಗವರ್ಮ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಅದಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿ ದೊರೆಯಿತಲ್ಲವೇ?

ಪು. ೩೧ - ಬೌದ್ಧರು ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಕಾವ್ಯಗಳಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ರಚಿಸಿರಬಹುದಲ್ಲವೇ?

ಪು. ೩೩ - ಶತಕದಷ್ಟೂತ್ತಿಗೆ’ ಎಂದಿದ್ದೀರಿ. ಈ ರೂಪವನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದೇ?

ಪು. ೪೭ - ಕವಿಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಸು. ೯೦೦, ಸು. ೧೧೦೦ ಹೀಗೆ ಕೊಡುವುದರ ಔಚಿತ್ಯವೇನು? ಇಂಥ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಈ ಸುಮಾರು ಎಂದು ಒಂದೇ ವರ್ಷವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅನಾವಶ್ಯಕವೂ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಸಮಂಜಸವೂ ಆದ ಕಾಲನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಕೊಡದಿದ್ದರೇನೆ ಉತ್ತಮ.

ದೌಪದಿಯ ಸೀರೆಯನ್ನು ದುಶ್ಯಾಸನನು ಸೆಳೆಯುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವಳಿಗೆ ಅಕ್ಷಯಾಂಬರವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪಂಪನು ಇದನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ಅದರ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಮೂಲ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಅಕ್ಷಯಾಂಬರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ತೀನಂಶ್ರೀ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದೊಂದು ಇತರರೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ.

ರನ್ನನ ಅಜಿತಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ೨ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರ ಅಜಿತನಾಥನ ಹಾಗೂ ೨ನೆಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಸಗರನ ಚರಿತ್ರೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಗುಳಿಯವರು ಅಜಿತನಾಥನ ಪಾತ್ರವನ್ನಷ್ಟೆ ವಿಶದಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತೀನಂಶ್ರೀ ಸಗರನ ಪಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಸೊಗಸಾಗಿದ್ದು ಆ ಬಗ್ಗೆಯೂ ತುಸು ಬರೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ಧರತಿಯಲ್ಲಿ ನಂಜುಂಡನ 'ಕುಮಾರ ರಾಮ ಚರಿತೆ'ಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿಮರ್ಶೆ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಅದರಂತೆ ಸುರಂಗಕವಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ. ರನ್ನನ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವಾಗ, ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಲಕ್ಕುಂಡಿಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾವುದೊಂದು ವಿಷಯದ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿ ಆ ಈ ಲೇಖ ಓದಿರಿ ಎಂಬ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನೂ ತೀನಂಶ್ರೀ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾ.ಗೆ ನಯಸೇನ || ಬಗ್ಗೆ ಬಂದ ಪಾಂ.ಭೀ. ದೇಸಾಯರ ಲೇಖ. (ಕ.ಸಾ.ಪ. ೩೫-೨) ಅದರಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವನು ನಾಗಚಂದ್ರನ ಮೊಮ್ಮಗನೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ದೇವೀರಪ್ಪನವರ ಲೇಖನ ನೋಡಬೇಕಂತೆ. ಮುಂದುವರಿದು, 'ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥನ ಕಾಲ ಇತ್ತೀಚಿನದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಮದ್ರಾಸಿನ AORದಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಮುಗುಳಿಯವರ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕೊನೆಯದಾದ ಇಂಥ ಸೂಚನೆ ಎಂದರೆ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವನ್ನು ಕುರಿತು ಪರಿಷತ್ತಿಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಎಂ.ಆರ್. ಶ್ರೀ ಬರೆದ ಲೇಖನ.

ಕೆಲವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ "ಶರಣರ ಸೊಳ್ಳುಡಿ' ಎಂಬ ಉಕ್ತಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಮುಗುಳಿಯವರ ಪ್ರಕಾರ ಅದರ ಅರ್ಥ 'ವಚನ'. ಈ 'ಸೊಳ್ಳುಡಿ'ಯ ಅರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ತೀನಂಶ್ರೀ ಸಂದೇಹವೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಶಬ್ದಶಃ ಅರ್ಥ ಸಂವಾದ, ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಿ ಎಂಬುದು. ಉದಾ.ಗೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಮುನಿಯೊಡನೆ ಸೊಳ್ಳುಡಿಗೊಟ್ಟನು' ಎಂಬುದು ತೀನಂಶ್ರೀ ಅವರ ವಿವರಣೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಗುಳಿಯವರು, ಕ.ಸಾ.ಚ.ದ ಮುಂದಿನ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

'ಸೊಳ್ಳುಡಿ' ಎಂದರೆ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಿ, 'ವಚನ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವಲ್ಲ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳುವುದುಂಟು. 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ'ಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವ ಮೇರೆಗೆ ಅನೇಕ ವಚನಗಳು ಸಂಭಾಷಣೆ, ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವು ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ 'ಸೊಳ್ಳುಡಿ' ಗೆ ವಚನ ಎಂಬ ರೂಢಾರ್ಥವು ಬಂದಿರಬೇಕು.

ಇತ್ತ ಹರಿಹರನ ಬಗ್ಗೆ ತೀನಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಒಂದೆರಡು ಗಣನೀಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ -

ಮುಗುಳಿಯವರು ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ರಗಳೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷತಃ ಪುಷ್ಪ ರಗಳೆ, ಮಲುಹಣ ರಗಳೆಗಳು ಈ ಬಗೆಯ ವಿವರಣೆಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದವುಗಳು.

“ಪಂಪಾಶತಕಕ್ಕಿಂತ ರಕ್ಷಾಶತಕ ಮೇಲು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನನಗೂ ಮಾನ್ಯ. ಇತ್ತ ರಾಘವಾಂಕನಿಗಿಂತ ಹರಿಹರ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದೊಡ್ಡವನೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಆತ ‘ಮಹಾಕವಿ’ ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಧಾರಾಳವಾಗಿಯೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವಂತೆ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.”

ಶ್ರೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ. ಅವರ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಬರೆದಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು.

‘ಚಾಮರಸ: ಅರಸ ಎಂಬ ಉಪಪದವುಳ್ಳ ಅನೇಕರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಚೌಂಡರಸ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ. ಚಾಮರಸನು ಜಾತ್ಯಾಶ್ವದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲ - ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು.

ಗುಣವರ್ಮನ ‘ಹರಿವಂಶ’ವು ಚಂಪೂ ಕೃತಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯಸಾರದಿಂದ ಅದು ನಿರ್ಧಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾನಂದನು ‘ಹರಿವಂಶ’ವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲೇ ನನಗೆ ಸಂದೇಹ.

ಮರೆತಿದ್ದೆ: ಚಾಮರಸನೂ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನೂ ಒಂದೇ ತೂಕವೆ? ಚಾಮರಸನಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯಜ್ಞಾನ ಹೆಚ್ಚು ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪುವೆ ಆದರೆ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವನಿರ್ಭರತೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಎಷ್ಟೋ ಮೇಲಲ್ಲವೆ? ಅದರಂತೆ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ಕವಿಯೇ. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಲು ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದು.

ಷಡಕ್ಷರದೇವನನ್ನು ಅನೇಕರು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಚಮತ್ಕಾರ ಪ್ರೇಮ ಹೆಚ್ಚಿದೂ ಅವನನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಕವಿಯೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದೂ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅವನ ಶ್ಲಾಘನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಷ್ಟು ದೂರ ಕೂಡ ನಾನು ಹೋಗಲಾರೆ. (ಚಮತ್ಕೃತಿ - ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಸನ್ನಾಹದಲ್ಲಿ ಷಡಕ್ಷರಿಯದು ಎತ್ತಿದ ಕೈ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ರಂ.ಶ್ರೀ.ಮು.)

‘ಸಂಚಿಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಚಿಕದೇವರಾಯನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಬಂಗಾರದವಳಾಗಿ ಸ್ಥಾನಪಡೆದಿದ್ದಳೆಂದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೂಡ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೋಷಣೆ ಶ್ರೀ ಮುಳಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನವರ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿದೆ.’

ಶ್ರೀ.ನಂ.ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮ (ಎರಡನೆಯ) ದೀರ್ಘ ಪತ್ರವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಸಮಾರೋಪಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ:

“ತೋರಿದ ನಾಲ್ಕು ಮಾತನ್ನು ಮೇಲೆ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ, ನಿಮ್ಮ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಓದಿ ವಿಶೇಷ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಇಷ್ಟು ವಿಷಯವನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಸಮತೂಕದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಮರ್ಶಿಸಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಅಭಿನಂದನೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಕವಿಗಳ ಸ್ಥಾನ ನಿರ್ದೇಶ, ಹೋಲಿಕೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಬರುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ಸಮತೂಕ ದೃಷ್ಟಿ ನಿಮ್ಮ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಸಮುಲ್ಲಿಸತವಾಗಿದೆ.”

ತೀನಂಶ್ರೀ ಮತ್ತು ಮುಗುಳಿಯವರ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಂಬಂಧ ಅವರ ಖಾಸಗಿ ಒಡನಾಟಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಯ್ತು. ಸಮಾನಶೀತೌ ವ್ಯಸನೇಷು ಸಖ್ಯಂ - ಎಂಬುದರ ಜೊತೆಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರು, ಸಮವಯಸ್ಕರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂಬುದೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದೇ. ರಂ.ಶ್ರೀಯ ಈ ಒಂದು ಪತ್ರ ಅದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನ (ಆಗ ತೀನಂಶ್ರೀ ಧಾರವಾಡದ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಅಮೆರಿಕೆಯ ಕೆಲಿಫೋರ್ನಿಯ (ಬರ್ಕಲಿ) ಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು.

ವಿಶ್ರಾಮಬಾಗ (ಸಾಂಗಲಿ) ೮-೮-೧೯೫೫

ಪ್ರಿಯ ತೀನಂಶ್ರೀಯವರೇ,

ನಿಮ್ಮ ಕಾಗದ ಬಂತು. ತುಂಬ ಸಂತೋಷವಾಯ್ತು. ಎಂ.ಎ. viva ಕ್ಕೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅದು ಜುಲೈ ೩೦ಕ್ಕೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಆಗಸ್ಟ್ ೧ಕ್ಕೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು! ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿಲ್ಲ. ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ೨-೩ ದಿನ ಇರುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿತು. ಆಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ಏನೇನೂ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳು ಕಾದಿದ್ದುವು. ಪ್ರಿ. ಗೋಕಾಕನು ೨ ದಿನ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದನು. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಣ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘದ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಣ ಆದವು. ಇಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ನಾನೀಗ ಇಲ್ಲಿ ವೈಸ್-ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಬೇರೆ ಆಗಿದ್ದೇನೆ. ಇದೊಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೊರೆ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಅಂತೂ ನಿಮಗೆ ಬೇಗ ಬರೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಚಿ ನಾಗರತ್ನಳಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಅಮೆರಿಕೆಯ ವಿಳಾಸ ತರಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ನಿಜ.

ನೀವು ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು ೧ ದಿವಸ, ೧ ಘಂಟೆಯಾದರೂ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದರೆ ಸಾಧ್ಯ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ೨ ನಿಮಿಷದ ಭೇಟಿ ಆಯಿತು ಮಾತ್ರ. ಅಂದು ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ತುಂಬ ದಣಿವಾಗಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ reservation label ನೋಡಿ 1st Class ನಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಂಡೆ - ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿದರೂ ನೀವು ಎಬ್ಬಿಸುವರೆಂಬ ಭರವಸೆಯಿಂದ. ಧಾರವಾಡ ಬರುವಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿಯೂ ಇತ್ತು! ನೀವು ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದಾಗಲೇ ಎಚ್ಚರ.

ಮೈಸೂರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಅರ್ಧ ದಿನ ಹೋಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ (ಕರ್ನಾ. ಕಾಲೇಜಿನದು) ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವ ನೆರವೇರಿಸಿದೆ. 'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ದರ್ಶನ' ಇದು ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಮಾತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂತು, ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ ಕನ್ನಡ ಸಂಘದ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಈ ಭಾಷಣದ

ವಿಷಯವನ್ನು ನಿಮಗೂ ಕಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯ ಹೊಸ 'ಧಿಯರಿ' ಹೊರಡುವುದು ಹೇಗೆ ನೀವು ಹೇಳಿರಂತೆ.

ಕುವೆಂಪು ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ವಿ.ಸಿ. ಆಗಬಹುದೆಂದೂ ನೀವು ಕನ್ನಡ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬರುವರೆಂದೂ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಸುದ್ದಿ; ಅಂದರೆ ಹಾರಸುದ್ದಿ. ನೀವು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೋಗಬಹುದೆಂದೂ ಕೆಲವರ ನಿರೀಕ್ಷೆ. ದೈವದಾಟ ಏನೇ ಇರಲಿ, ನೀವು ಅಲ್ಲಿಯ ನಿಮ್ಮ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಬನ್ನಿರಿ.

ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪರವಾಗಿ ಬೀಳ್ಕೊಡುವ ಸಮಾರಂಭ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಇದು ತಿಳಿದು ನನಗೆ ವಿಷಾದವಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ಕಾಗದ ಬಂದಾಗ ಗೋಕಾಕ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ನೀವು ಬರೆದದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ.

೧-೨ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಬರೆಯುತ್ತಿರಿ. ನಾನೂ ಬರೆಯುವೆ. ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿಯ ಆಲಸ್ಯ [!] ಅಮೆರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವಷ್ಟು ಕಾಲವಾದರೂ ಹೋದೀತು ಎಂದು ಆಶಿಸಬಹುದೇ? ಮುಂದಿನ ಸಲ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ.

ನಿಮ್ಮ, ರಂ.ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ

ಅರ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯದ, ಅರ್ಧ ಕೌಟುಂಬಿಕ ರೀತಿಯ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರ ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿ - ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಮೈಸೂರು, ಪುಣೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಕನ್ನಡ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದು, ಆ ನಿಮಿತ್ತದ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರವೂ ಇತ್ತು.

ಕೌಟುಂಬಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಗಳಿಯವರು ತಮ್ಮ ಅಕ್ಕ ಗೋದಕ್ಕನ ಜಡ್ಡು ಅದರಂತೆ ಆಪರೇಷನ್, ತೀನಂಶ್ರೀ. ತಮ್ಮ ಶ್ರೀಮತಿಯ ಜಡ್ಡು ಗುಣವಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದ ವಿಷಯಗಳೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಒಂದು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಗಳಿಯವರು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. (ದಿ. ೧-೫-೫೨)

“ಪ್ರಿಯ ನಾಗಭೂಷಣನು (ತೀನಂಶ್ರೀ ಮಗ) ಎಸ್‌ಎಸ್‌ಸಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆದಿರುವನೆಂದು ಪ್ರಿಯ ವರದರಾಜನಿಂದ ತಿಳಿಯಿತು. ಚಿ. ನಾಗರತ್ನಳ (ಮಗಳು) ಭವಿಷ್ಯ ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತೆ? ಧಾರವಾಡದ ಕಡೆಗೆ ಕೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಹೋಳಿಗೆ ಎಂದು?”

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೫೮ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು ಯು.ಜಿ.ಸಿ.ಯ ನಿರ್ದೇಶನದ ಮೇರೆಗೆ ೧ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ೨ ರೀಡರ್ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು (ಕನ್ನಡ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ) ಜಾಹೀರು ಮಾಡಿತು. ಮುಗಳಿಯವರೂ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ತೀನಂಶ್ರೀ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು.

(ದಿ. ೧೨-೯-೫೮):

“ನೀವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಬೇಕು. ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಾನೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಯಾರು ಯಾರು ಅರ್ಜಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೋ (ರೀಡರ್ ಹುದ್ದೆಗೂ ಸಹ) ತಿಳಿಯದು. ಇದೊಂದನ್ನು ನೀವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ನೀವೂ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಸೂಚನೆ.”

ಅದಕ್ಕೆ ಮುಗುಳಿಯವರು

“ನೀವು ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಬೇಕಾದದ್ದು, ಆ ಸ್ಥಾನ ನಿಮಗೇ ಸಿಗಬೇಕಾದದ್ದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ನಾನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕುವುದು ಬೇಡ. ಒಂದು, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಎಂಬ ಸ್ವರೂಪ ಇಷ್ಟವಲ್ಲ. ಎರಡು, ಇತ್ತ ಕಡೆ ಹಲವು ಸಲ ಸೋತು ಸುಣ್ಣಾದ ನನಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸೋಲು ಸುಖವಲ್ಲ” (೨೦-೯-೫೮)^೧

ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ಮುಗುಳಿಯವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಆಗಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇಲಾಖೆಯ ಪ್ರಧಾನಾಧಿಕಾರಿ ಇದ್ದಾಗ (೧೯೬೫-೬೬) ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ ಅವರನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಯೋಜಿಸಿದ್ದರು.

ಆಗ ತೀನಂಶ್ರೀ ಉತ್ತರಿಸಿದರು: (೨೯-೨-೬೬)

“ನಿಮ್ಮ ಅಧಿಕೃತ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಇದರೊಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಸಮ್ಮತಿಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಸಮಾರಂಭ ಎಂದು ನಡೆಯುತ್ತದೆ? ದಯವಿಟ್ಟು ಮರುಟಪಾಲಿಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. ಆಗಸ್ಟ್ ೨೨, ೨೩, ೨೪ರಂದು ನಾನು ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೂರು ದಿನ ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಂದ ರಾಂಚಿ, ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಇಲ್ಲಿಗೆಲ್ಲ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ . . .”

ಆ ಮುಂದೆ ಕಲ್ಕತ್ತೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ ತೀರಿಹೋದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದದ್ದೇ ಇದೆ.

ತೀನಂಶ್ರೀ ಅವರ ಪತ್ರಕ್ಕೆ, ಮುಗುಳಿಯವರು ತಮ್ಮ ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಕಾರ “ಉ.ಬ. ೩೦-೨-೬೬” ಎಂಬುದಾಗಿ ಬರೆದದ್ದಲ್ಲದೆ, “ಅದರ ಕೆಳಗೆ ತೀನಂಶ್ರೀ ಅವರಿಂದ ನನಗೆ ಬಂದ ಕೊನೆಯ ಪತ್ರ” ಎಂಬ ಶರಾ (ದಿ. ೨-೯-೧೯೬೬) ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಿಜವೇ ಅದು; ಆಮೇಲೆ ಎಂದರೆ ೭ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೯೬೬ರಂದು ತೀನಂಶ್ರೀ ಯಾರಿಗೂ ಪತ್ರ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಯಾರನ್ನೂ ಕಾಣದೇ ಕಲ್ಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದರು.

ವಿಧಾಯಕ ಸೂಚನೆಗಳು

ಇನ್ನುಳಿದ ಅನೇಕ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯ ಜೊತೆಗೆ, ಕೆಲವು ವಿಧಾಯಕ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಲೇ ಬೇಕು.

ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದು ಬಿ. ಶಿವಮೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪತ್ರ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆ ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

“ಕಾಲ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ೧) ಪೂರ್ವ ಯುಗ (೨) ಜೈನ ಯುಗ (೩) ವೀರಶೈವ ಯುಗ (೪) ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಯುಗ (೫) ಆಧುನಿಕ

ಯುಗ ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸುವುದೇ ಸರಿ. ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗ ತುಂಬಾ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

“ಮೂಜ್ಯಪಾದನ ಊರು ಕೊಳ್ಳೆಗಾಲ. ಅಲ್ಲಿ ಬಸ್ತಿಪುರ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ. ಮತ್ತು ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯನು ಕೊಂಡಗುಂದಿಯವನು. ಅಲ್ಲಿ ಇವನ ಸ್ಮಾರಕವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕಾಗಿದೆ.

ನೀವು ಮಾಡಿರುವ ಕಾರ್ಯ ಬಹುದೊಡ್ಡದು. ನಿಮಗೆ ಗೌರವ ತರುವಂತಹದು.

ಇಂತು ತಮ್ಮ ಹಿತೈಷಿ.

—ಬಿ. ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ

ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನವಂಬರ್ ೧೯೫೩ರ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕೆಲ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವು:

“ಈ ಗ್ರಂಥಲೇಖನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರೊ. ಮುಗಳಿಯವರು ಸಾವಿರಾರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ ನೂರಾರು ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಹಲವಾರು ಮಂದಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವರು. ಇಂತಹ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕಾಗಿ ಮಾನ್ಯ ಮುಗಳಿಯವರಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರಬೇಕು.”

ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳಾದ ಹರೀಶ್ವರ, ಷಡಕ್ಷರದೇವ ಮತ್ತು ಬಸವಪ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಿ - ಇವರುಗಳು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವಾಗ ಲೇಖಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಹಲವೆಡೆ ನಾವು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳ ಕೊಂಡಗುಳಿ ಕೇಶಿರಾಜ ದಂಡನಾಯಕನು ಮೊದಲಿಗನೆಂಬುದನ್ನೂ ಹರಿಹರ - ರಾಘವಾಂಕರು ಕೂಡ ಇವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವರು. ಈ ವಿಷಯ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಭಾಷಾಂತರಕಾರರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸದೆ ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಒಬ್ಬ ಮಹಾಕವಿ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಕೂಡ ಗ್ರಂಥಕಾರರು ತಿಳಿಯಬೇಕಿತ್ತು. [ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ, ಮುಗಳಿಯವರು ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕುರಿತು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಲೇಖ ಬರೆದು, ಅವರ ‘ದಮಯಂತೀ ಸ್ವರವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ನೋಡಿ: ‘ಕ.ಸಾ.ಚ - ಮುಂದುವರಿಕೆ ಕ.ಸಾ. ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಕಟನೆ. ೨೦೦೬)]

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ಇನ್ನೆರಡು ವಿಷಯಗಳೆಂದರೆ ‘ಷಡಕ್ಷರದೇವನನ್ನು ಮಹಾಕವಿಯ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವನಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬಾರದಿತ್ತೆಂದು ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ೧೫೦೦ ಎಂದು ಹೇಳಬಾರದು ಎಂದೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆತ ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದವನೆಂಬುವ ವಿಷಯ ಈಗ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ - ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ ಹೇಳಿಕೆ ನಿಜವಲ್ಲ. ವಿದ್ವಾಂಸರ ಒಟ್ಟಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನ ಎಂದೇ ಇದೆ.

ಎಂ.ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹಿರಿಯರು. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮುಗಳಿಯವರು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ನಿಮ್ಮ ‘ಸ್ನೇಹದ ಕಾಣಿಕೆ’ಗೆ ಕೃತಜ್ಞ ಇದರಂತೆ

ನೀವು ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಹಾರೈಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನ ದೊರಕಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಕುತೂಹಲವೇನೂ ಇಲ್ಲ - ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆರೋಗ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೆ ತಾವೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಮಗಿಂತ ದಕ್ಷರೂ ವಿಶಾಲ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವರೂ ಬೇರಾರೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಸದ್ಭಾವದ ಮಾತನಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಎಸ್. ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಎನ್ನುವವರು ಈಸಿಕೊಂಡರಂತೆ. ಅವರು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಮೆಚ್ಚಿದರಲ್ಲ-ಅದನ್ನು ರಾಮಾಯಣದಂತೆ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಬೇಕೆನಿಸಿದೆಯಂತೆ.

'ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಪಂಚ'ದ ಜೂನ್ ೧೯೫೪ರ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಿಯ' ಹೆಸರಿನಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸವಿವರ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಬರೆದಿರುವ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ರೀತಿ - ಉಳಿದವರಿಗಿಂತ ತುಸು ಭಿನ್ನವೆನಿಸಿದೆ:

“ಪೀಠಿಕೆ, ಪಂಪಪೂರ್ವ ಯುಗ, ಪಂಪಯುಗ, ಬಸವ ಯುಗ, ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಸ ಯುಗ - ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯಗಳ ಹರವು ಹರಡಿದೆ. ಪ್ರತಿಯುಗದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ಆ ಕಾಲದ ಚರ್ಚಾಸ್ಪದರಾದ ಕವಿಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ತಾರತಮ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಮರ್ಶಿಸಿರುವುದೇ ಈ ಗ್ರಂಥದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ - ನಿರೂಪಣೆಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕಿಂತ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರದು ನೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಗ್ರಂಥವು ಈಗಿರುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ ನಾಲ್ವಡಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ವೀರವಿಮರ್ಶೆಯ ಕಾವು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಇತ್ಯಾದಿ”.

ಮುಂದುವರಿದು ಅವರು ಕಾಲವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಕವಿಗಳ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟ ಬಗ್ಗೆ ತುಸು ಟೀಕೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ:

“ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಪಂಪಯುಗ, ಬಸವಯುಗ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸಯುಗ - ಈ ವಿಭಾಗಗಳು ಮೂರು ಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರತೀಕಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಇದು ಸಮರ್ಪಕವೆಂದು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತೋರಿದರೂ 'ಬಸವ ಯುಗ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿರುವುದು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರೇ ಹೊರತು ಸಾಹಿತಿಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ವಚನಗಳು ರಸಮಯವಾಗಿವೆಯೇನೂ ನಿಜ. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ - ವಸ್ತು, ರೀತಿ, ಭಾಷೆ, ವಿಷಯ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಕ್ರಮ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಹರಿಹರನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ 'ಹರಿಹರ ಯುಗ'ವೆಂದು ಕರೆಯುವುದೇ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ.”

ಈ ಲೇಖನವನ್ನು, ಜಿ.ಆರ್. ಪಾಂಡೇಶ್ವರರು ಓದಿರಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿ 'ಹರಿಹರ ಯುಗ'ವೆಂದೇ ಕರೆಯಬಹುದಿತ್ತು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ (ಜಯಕರ್ನಾಟಕ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೯೫೪). ಅವರ ಇನ್ನೊಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ. ವಿಮರ್ಶಕರು ಕವಿಯೊಬ್ಬನ ಕಾಲ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಅತಿಯಾದ ಮಹತ್ವ ಕೊಡದೇ ಅದರ ರಸಾಸ್ವಾದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕು, ಎನ್ನುವುದು.

'ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಿಯ'ರ ಪುಸ್ತಕ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ, ಗಣನೀಯವಾದ ಇನ್ನು ಕೆಲ ಅಂಶಗಳಿವೆ. ಮುಗಳಿಯವರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ರಸಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮಾಡಿರುವರಾದರೂ, ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಇದ್ದೇ ಇದೆ - ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾ.ಗೆ ಹರಿಹರನ ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ರಗಳೆ' ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಯಲ್ಲ - ಎಂದು ರಂ.ಶ್ರೀ. ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಇವರು ಒಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಬಸವರಾಜ ದೇವರ ರಗಳೆಗಿಂತ ಇದೇ ಒಂದು ಕೈಮೇಲು ಎನ್ನುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಿಯರ ಅನಿಸಿಕೆ. ಇಂಥವೇ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ರಾಘವಾಂಕನ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ Vs ಸಿದ್ಧರಾಮಚರಿತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಜನ್ನನ 'ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ'ಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚದೇ ಇರುವವರು ಕಂಡುಬಾರರು. ಆದರೆ -

“ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ'ಗೆ ಮಹಾಕೃತಿಯ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತ ಮತಭೇದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಮೃತಮತಿ - ಅಷ್ಟಾವಂಕರ ಪ್ರಣಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಓದಿ ಮೆಚ್ಚುವವರೇ ಹೆಚ್ಚು ಮಂದಿ. ಈ ಪ್ರಣಯ ಕಥೆಯೂ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಅಸಹಜವಾಗಿದೆ, ಭವಾವಳಿಯಂತೂ ಬೇಸರ ತರುವಂತಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿನ ಸಾರವತ್ತಾದ ಭಾಗವೆಂದರೆ ಅಕಂಪನರ ಉಪದೇಶ. ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಜನ್ನನ ಶಕ್ತಿ ಇರುವುದೆಲ್ಲ ಅವನ ಉಜ್ವಲ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ. ಅದರಿಂದಲೇ ಅಸಹಜವೂ ಅಶ್ಲೀಲವೂ ಆದ ಈ ಪ್ರಣಯಕತೆಗೆ ಬೆಲೆ ಬಂದಿರುವುದು. ಶುದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಕೃತಿ - ಮಹಾಕೃತಿ - ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲ!”

ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಿಯರ ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಬಹುದೇನೋ? ಆದರೆ ಆ ಕೆಲಸ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಯುಗ

ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಬೇರೆಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ವಿಶೇಷ ಚರ್ಚೆಗೆ ಗ್ರಾಸವಾದ 'ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಯುಗ'ವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಸುರವಿಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮತೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದರ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಅನಿಸಿಕೆಯ ಅಂಶ ಅಲ್ಲಿ ಗೌಣವಾಗಿದ್ದಿತು. ಕ.ಸಾ. ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೌಲಿಕತೆ, ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೂ ಹಲವರಿಂದ, ಈ ಯುಗದ ನಾಮಕರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲ, ಅದರ ಅವಧಿ ತುಂಬಾ ದೀರ್ಘವಾಯಿತೆಂದು ಸಹೃದಯವಾದ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ತಲೆದೋರಿವೆ. ಹಾಗೆ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಹೇಳಿದವರು ಇನ್ನಾರು ಅಲ್ಲ; ತೀನಂಶ್ರೀ!

ಈ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ತಮ್ಮ ದೀರ್ಘ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ (ಎರಡನೆಯದು) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ:

“ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಯುಗವನ್ನು ಸು. ೧೬೫೦ರಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಾರ್ಗ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಜೀವಕೊಟ್ಟ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲವು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿತ್ತೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆಗ ನಿಮ್ಮ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲದ ಪರಿಮಿತಿ; ಅಂತರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಬರುತ್ತಿತ್ತು.”

ಇದು ಪತ್ರವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮಾತು. ಬೇರೆ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ನೋಡಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಿಯರೂ ಇದೇ ಅರ್ಥ ಬರುವಂತೆ (ಎಂದರೆ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯ ವಿಚಾರ) ಮೇಲ್ಕಂಡ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ಮವೀರರ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೫೩ರ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಬಗೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ-ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೊಗಳಿಯಾದ ಮೇಲೆ-ಬಂದಿದೆ:

“ಇದರಲ್ಲಾದ ಒಂದು ತಪ್ಪು ಎಂದರೆ ೫೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಂದೇ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿಹೋದುದು. ಅದೂ ಹಿಂದಿನ ಶತಕಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚೇ ಈ ‘ಯುಗ’ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದಾಗ, ಮುಂದೆ ೧೮-೧೯ ಶತಕಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯನ ಪ್ರಭಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾದುದನ್ನು ನೆನದು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಯುಗವನ್ನು ೧೫-೧೬ ರವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ನೆಟ್ಟಗಿತ್ತು. ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮರುಸುಗ್ಗಿ ಬಂದಿತೆಂದು ೨೪ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ (ಮೊದಲ ಆವೃತ್ತಿ) ತಾವೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.”

ಈ ವಿಮರ್ಶೆ ಬರೆದವ ನಾನೇ!

ಈ ಮಾತನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ತೀನಂತ್ರೀ ಅವರ ಪತ್ರವಾಗಲೀ, ಧಾರವಾಡದ ಗಲಾಟೆಯಾಗಲೀ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿರಲೇ ಇಲ್ಲ; ಅರ್ಥಾತ್ ಆಗಿನ್ನೂ (ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೫೩) ಸುರುವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಇದಾಗಿ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ, ನಾನು ಈ ಕುರಿತು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಚರ್ಚೆಗಳಿದಾಗ ಹೇಳಿದ್ದರು:

“ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆ ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೀಮಿತ, ಅದೇ ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡು. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಪ್ರಭಾವ ಅದೆಂತು ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತೆಂದು ತಂತಾನೆ ತಿಳಿದೀತು.”

* ಇದೊಂದು ವಿಷಾದದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ರಂ.ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿಯವರ ಹದಿಹಯದ ಹಿರಿಯ ಮಗಳು ಮನೋರಮಾ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ, ದೂರದ ಮುಗಳಿಯವರು ಬೇಗ ಬೆಂಗಳೂರನ್ನು ತಲುಪುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರ ಅನುಜ್ಞೆಯಂತೆ ತೀನಂತ್ರೀ ಅವರೇ ಅವಳಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಕಾಣಿಸಿದರು.

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿಯ ಭಾಷಣಗಳು*

ಡಾ. ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ

ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ೧೯೫೨ರಿಂದ ೧೯೫೯ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಮಾಡಿದ ೨೧ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಸೂಚಿಸಿಲ್ಲದ ೪, ಒಟ್ಟು ೨೫ ಭಾಷಣಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೧೩ ಭಾಷಣಗಳು ೧೯೫೨ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದವು. ಈ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಸುಮಾರು ೨೫ ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ೧೯೭೬ರಲ್ಲಿ ದೇ. ಜವರೇಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಮಿತ್ರರ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು 'ಮೊದಲ ಮಾತಿ'ನಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ:

[ಕುವೆಂಪು] ಅವರ ಪ್ರವಾಸ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅವರೊಡನೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜತೆಗೂಡುವ ಲಭ್ಯವಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಟಿಪ್ಪಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅನಂತರ ಆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಜನಮನ ಮತ್ತು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದುವು. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಭಾಷಣದ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಬರೆಹದ ವೇಳೆಗೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಅಂತರವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಐದಾರು ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ತು ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದ ನಂತರ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೆಲವು ಭಾಷಣಗಳ ಭಾಷೆಯ ಬಹುಭಾಗ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಸಂಪಾದಕನದಾದರೂ, ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಮಾತು ಮತ್ತು ನುಡಿಕಟ್ಟುಗಳು ನೂಲಿನ ನಡುವಣ ಕಂಬಿ ಎಳೆಗಳಂತೆ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೋದಿದವರು ಗ್ರಹಿಸದಿರಲಾರರು. ಆದರೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕಗೊಂಡಿರುವ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರವೇ ಆಗಿವೆ. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ, ವಿಚಾರಧಾರೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ದೋಷಗಳೇನಾದರೂ ನುಸುಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಪಾದಕನ ಅನವಧಾನವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಭಾಷಣಗಳು ಗ್ರಾಹ್ಯ, ಅಂತೆಯೇ ಉಪಯುಕ್ತ ಎಂದು ತೋರುವುದಾದರೆ ಆ ಯಶಸ್ಸು ಕುವೆಂಪು ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

'...ಈ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಈಗ ತರ್ಜುಮೆಗೊಂಡಿರುವಂಥವು. ಅವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿ ಅಥವಾ ಸಮ್ಮೇಲನಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದಂಥವು. ಮತ್ತೆರಡು ನನ್ನ ಮತ್ತು ಮಿತ್ರರಿಬ್ಬರ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿವೆ. ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬರು ಡಾ. ಎಂ. ವೃಷಭೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಹೆಸರು ಮರೆತುಹೋಗಿದೆ. ಉಳಿದವುಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೇ ಆಧಾರ'.

* ಸಂಗ್ರಾಹಕ ಮತ್ತು ಸಂಪಾದಕ: ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ

ಪ್ರಕಾಶಕರು: ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ವಿದ್ಯಾಪರಿಷತ್ತು, ಮೈಸೂರು ೧೯೭೬

‘ಸಹೃದಯ ವಿಭೂತಿಗೆ ನಮೋ’(೧೯೫೨) ಮಂಡ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಸನ್ಮಾನಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು, ಹೃದಯ ಸಂಪದ್ಭಕ್ತವಾಗುವುದು, ನಾಗರಿಕವಾಗುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪೂಜೆಯಿಂದ. ಜನದ ಸಂಘಾತ್ಮ ಆಶಿಸಿದರೆ ದೊಡ್ಡಕವಿ, ದೊಡ್ಡಕೃತಿ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ತನ್ನ ಸಾಧನೆಯಿಂದಲೇ, ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಕವಿಯಾದನೆಂದರಾಗದು. ಅವನ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಜನಶಕ್ತಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರಲೇಬೇಕು. ಬರೆಯುವವರಂತೆ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೂ ಸರಸ್ವತೀ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಹೃದಯನೂ ವಿಭೂತಿಯೇ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಲೌಕಿಕ ಅರ್ಥಸ್ವಪ್ನ ಲೋಕದಿಂದ ಲೌಕಿಕದ ಕಾರ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆತರುವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಈ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ವಿಚಾರ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಿಗಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಕುವೆಂಪು ದೈವೀಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆಸುರೀಶಕ್ತಿಗಳ ಹೋರಾಟ. ‘ನಮ್ಮದೊಂದು ದುದೈವ. ಪೇಟೆಯವರು ಏನೇನೂ ಮಾಡಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ; ಹಳ್ಳಿಯವರು, ‘ನನ್ನ ಮಗ ಡಿ.ಸಿ. ಆಗುವುದನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತಾರೆ’ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸರಕಾರವೇ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿ ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ಮೊದಲು ನಾವೇ ಬೇಡವೆಂದು ಬಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿಯದು’ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

‘ಕಾವ್ಯಾಸ್ವಾದನೆ’(೧೯೫೫) ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಸನ್ಮಾನ ಸಮಾರಂಭದ ಭಾಷಣ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು, ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯನ್ನು ತಾವು ಓದುವಾಗ ಹೊಸದೊಂದು ಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಂತೆ ತಮಗನ್ನಿಸಿತು. ತಾವು ಹೇಳಿದ ‘ಕವಿ ಕುವೆಂಪುವ ಸೃಜಿಸಿದೀ ಜಗದ್ಭವ್ಯ ರಾಮಾಯಣ’, ‘ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಕೆ ತಾಂ ಮಹಾಕವಿ ಮಣಿಯುವಂತೆ’ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆಯೆಂದು ತಮಗೀಗ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದೆ. ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕೇವಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಇದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯೋಜನ ದಕ್ಕಲಾರದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಕುವೆಂಪು ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಿಷಯ. ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಾಲ್ಕು ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ‘ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಂತ್ರ ದೀಕ್ಷೆ’ ಎಂಬ ಭಾಷಣದ ದಿನಾಂಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ (೩೧-೧-೧೯೫೪) ಸ್ಥಳ, ಸಂದರ್ಭಗಳ ವಿವರಗಳಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ. ಭಾಷಣವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಉಚಿತ. ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಡೆಯುವ ಮೂಲಕ ರಾಜಕೀಯ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ. ರಾಜಕೀಯಕ್ಕಿಂತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರಬಾವ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಬಲವಾದುದು. ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಐಕ್ಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಭಾರತೀಯರ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕು. ಭಾಷಾನುಗುಣವಾದ ಪ್ರಾಂತರಚನೆ ಭರತಖಂಡದ ಐಕ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಸೋಪಾನ. ಅದು ನಾಡಿನ ಐಕ್ಯಕ್ಕೆ, ಭದ್ರತೆಗೆ ಭಂಗತರುತ್ತದನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಅನಾಗರಿಕವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತಗಳ ರಚನೆಗೆ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕಾಲದ ವಿದ್ಯಾಪದ್ಧತಿಗೆ ನಾವಿನ್ನೂ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವುದೊಂದು ಶೋಚನೀಯವಾದ ಸಂಗತಿ; ಅದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ತನಕ ನಾಡಿನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧನೆ ಅಸಾಧ್ಯ. ಅದಿರುವ ತನಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದಾಸ್ಯ ತೊಲಗದು.

ದೇಶಭಾಷೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗುವತನಕ ನಮ್ಮ ಜನರ ಮಹಿಮೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ತೇಜಸ್ಸು ವರ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಬೋಧಕ ಭಾಷೆಯಾಗುವಂತೆ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳು ವರ್ತಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ 'ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಪ್ರಥಮ ಭಾಷೆಯಾಗಲಿ, ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಲಿ' ಎಂಬ ನುಡಿಗಳು ಕನ್ನಡಿಗರ ನಿತ್ಯಮಂತ್ರಗಳಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸಿದ್ದಾರೆ.

'ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುವುದು ದಿನಾಂಕ (೨೪-೧೧-೧೯೫೬) ಮಾತ್ರ ಇರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷಣ. ಇಂದಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮಟ್ಟ ಇಳಿದು ಹೋಗಿದೆ ಎನ್ನುವವರ ಮಾತನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅತ್ಯಂತ ನಿಗೂಢ ರಹಸ್ಯಗರ್ಭಿತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಓದುವ, ಹೇಳುವ, ಬರೆಯುವ ಅವಕಾಶ ಇಂದಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಿರುವಂತೆ ಅಂದು ಓದಿದ ನಮಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಬಹುಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅದನ್ನು ನಮ್ಮ ಭಾಷೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಸುಲಭವಾಗಿ, ಬೇಗನೆ ಕೊಡಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಬಾಳಿನ ಅಧ್ಯಯನದ ವರ್ಷಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅಪವ್ಯಯವನ್ನು ತಡೆಯಬಹುದು. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ಈಗಿರುವ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಇಂದು ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಕೃತಿಯ ಸಮರ್ಪಣೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ತರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಚೇತನ ಅರಳಿದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು ತಾವು ಆನಂದಪಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅಂದಿನ ಸಂದರ್ಭದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಮಾಹಿತಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

'ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆ' ಮತ್ತು 'ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೇಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ?' ಈ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಲೌಕಿಕ ಪ್ರಯೋಜನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಜೀವನ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆಯೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆಧಾರಭೂತ ಶಕ್ತಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಗತ್ಯ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾವ ಸಂಪತ್ತು, ತತ್ತ್ವ, ಆದರ್ಶಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಪುಷ್ಪವಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಲೌಕಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಬೇಕು, ಕಾಯಕ ಬೇಕು; ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಕಾಸವೂ ಮುಖ್ಯ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಆಂಶಿಕವಾಗಿ ಸತ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ತತ್ತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ನೆರವೂ ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಕನಸು ಅಸತ್ಯವಾಗದೆ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಬಗೆಗೆ ರಾವಣನಿಗೆ ಇದ್ದ ಕಾಮ ಪ್ರೇಮವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾದುದನ್ನು ಕನಸು ಅವನ ಅರಿವಿಗೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ ಸರ್ವಾಂಗ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಆಧುನಿಕ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಆಯಾಮ

ನೀಡಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಮಹತ್ವ ಬೇರೆಯವರಿಗೂ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು 'ಭಾರತೀಯ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದ ಮಹತ್ವ' ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಶರೀರದ ಅನೇಕ ಖಾಯಿಲೆಗಳಿಗೆ ಜೀವ ಚೈತನ್ಯದ ಅಸಾಮರಸ್ಯವೇ ಕಾರಣ. ಆ ಚೈತನ್ಯ ಶಾಂತಿ ಸಮತೋಲನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಾದರೆ ರೋಗಗಳು ಅದೃಶ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು 'ಮನಃಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವೇ ದೇಹಾರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂಲ' ಎಂಬ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಖೆಗಳು ಭಾರತೀಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೊಗ್ಗುವಂಥ ಬೌದ್ಧಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರೂಪಿಸುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತಾವು ಕೇಳಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಕುವೆಂಪು ಅದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಬಹುಪ್ರಯೋಜನಕರವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಪ್ರತಿಭೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯವಾಗುವಂಥ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆಯಬೇಕು. ಆಧುನಿಕ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಾದರೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುಣಮಟ್ಟ ಕುಂದುತ್ತದೆಂದು ಬಹಳ ಜನ ಹೆದರಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ವಾಹಕಗಳಾಗದಂಥ, ಸಂವಹನಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವ ದೋಷಗಳಿವೆಯೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಅವರು ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ('ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದ ಪಾತ್ರ'). ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ಹಂತದಿಂದಲೇ ಬೋಧಿಸುವ ಯೋಜನೆಯ ಶಸ್ತ್ರಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಶಿಕ್ಷಕವರ್ಗಕ್ಕೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಬೇಕು, ಪಠ್ಯವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ('ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನ').

ಪ್ರಪಂಚ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಸೇವಾ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ವಿದೇಶೀ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ ಭಾಷಣ: 'ಭಾಷಾವೈವಿಧ್ಯ ಲೋಕೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡಚಣೆಯಲ್ಲ'. ಕುವೆಂಪು ವಿದೇಶಿ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ (ಅನುವಾದವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ) ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಪ್ರಾಚೀನತೆ, ಭವ್ಯತೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ:

'ನಾನು ಆಡುತ್ತಿರುವ ಭಾಷೆ ನನ್ನ ವಿದೇಶಿಯ ಬಾಂಧವರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೂ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ, ಶ್ಲಾಘಿಸುವರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಭಾಷೆ ಜಗತ್ತಿನ ಇಂದಿನ ಪ್ರಚಲಿತ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಪಿತಾಮಹ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬಹುದಾದ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಭಾಷೆ.

'ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಮಾಡಿ ಅಭ್ಯುದಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಎರಡನ್ನೂ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದೀರಿ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ನಾವು ವಿದೇಶೀಯ ಭಾಷೆಯೊಂದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಭಾಷೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನವಿದೆಯೆಂದು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ಅದು ನಮ್ಮ

ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಫಲಕಾರಿಯಾಗದು ಎಂಬ ನಿಜವನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ನಾವು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿಹೋಗುತ್ತೀರೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ’.

ಭಾಷಾ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕುವೆಂಪು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದವರು. ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಾರ್ಥಕತೆಗಳು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ. ಇದನ್ನು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ಬೆರೆಸಬಾರದು ಎಂದು ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

‘ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇಂಗ್ಲಿಷು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಡ; ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಸಿರುವ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪಠ್ಯವಿಷಯವಾಗಲೆಂದು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡೋಣ. ಆಂಗ್ಲಭಾಷೆ ಯಾರಿಗೆ ಕಷ್ಟವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆಯೋ ಅವರು ದೇಶಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಸಲಿ. ಆಂಗ್ಲಭಾಷೆಯ ಕಡೆ ವಾಲುವ ಕೆಲವರು, ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕು...ಇತರರು ಅಗತ್ಯವಾದರೆ ಓದಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಯಬಹುದು. ಆಂಗ್ಲ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ದೇಶಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾನೊಮ್ಮೆ ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಕ್ಕಿದ್ದುಂಟು. ಕಾಳಿದಾಸನ ಶಾಕುಂತಲ ನಾಟಕವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸುವಾಗ ಲಭಿಸುವ ಪ್ರಯೋಜನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮೂಲಕ ಬೋಧಿಸುವಾಗ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿ ಜರ್ಮನ್ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕವೂ, ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕವೂ ಕಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಷಯ ನಮ್ಮ ಪರಿಣತರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸುವಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಕಾರುವುದಿಲ್ಲ; ಆಲೋಚಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ.’

‘ಶಿಕ್ಷಣ ಮಟ್ಟ ಇಳಿದುಹೋಗುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಕೂಗಿದ್ದಿದೆ. ಈ ಇಳಿತ ನಿಜವನ್ನುವುದಾದರೆ, ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ಆ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅವರ ಮಟ್ಟ ಸಹ ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೂ ಭಾಷೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ ತೊಡಕಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ’. ‘ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಞಾನ ಸಂಗ್ರಹವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಮೂಲಕದ ಓದಿನಿಂದ ಗ್ರಹಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ [ಓದುವವರು] ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಓದುತ್ತಾರೆ. ಉಷ್ಣವನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗ್ರಂಥವನ್ನೋದಿ ಮುಗಿಸಲು ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಹತ್ತು ದಿನಗಳು ಬೇಕಾದರೆ ಅದೇ ವಿಷಯದ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥವನ್ನೋದಲು ಅವನಿಗೆ ಐದು ದಿನ ಸಾಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಕಾಲ, ಶ್ರಮಗಳೆರಡೂ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ’. ‘ನಮ್ಮವರು ಆಂಗ್ಲಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸದಿದ್ದರೆ ಅಪಾರ ನಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಂಗ್ಲಭಾಷೆಯನ್ನು ದೇಶದಿಂದ ಗಡೀಪಾರು ಮಾಡಲಾಗದು. ಅಂಥ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿ ಸಂಕುಚಿತವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಆ ಭಾಷೆಯಿಂದೊದಗುವ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಆಂಗ್ಲಭಾಷೆ ಕಡ್ಡಾಯದ ಪಠ್ಯವಿಷಯವಾಗಬಾರದೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ವಾದ’.

‘ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ಪ್ರಸಾರ’ ಆಗಬೇಕಾದ ಬಗೆಯನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಚಿಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಿದೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಬರದೇ

ಇದ್ದವರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸೆಕ್ಷನ್‌ಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ಮೈಸೂರು ನಗರಗಳ ನಾಗರಿಕರ ಮನೆಯವರು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲೇ ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕು ಅಂತ ಅಲ್ಲಸಲ್ಲದ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ಬೀರಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾತರಗತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿದಾಗ, ಇದೇನು ನಮ್ಮ ಭಾಷಾ ಪ್ರೇಮ ಎನ್ನುವುದು ಶಂಕಾಸ್ಪದವೋ ಎನ್ನುವಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. 'ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ 'ಸ್ವಾಂಡರ್ಡ್' ಇಳಿದುಹೋಗಿಲ್ಲ. ಈಗ ಸ್ವಾಂಡರ್ಡ್ ಇಳಿದಿದೆ ಎನ್ನುವುದರ ಅರ್ಥ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವಾಂಡರ್ಡ್ ಇಳಿದುಹೋಗಿದೆ ಎಂದು ತಾನೆ. ವಿಷಯವನ್ನು ಬರಿ ಅಂದರೆ ವ್ಯಾಕರಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಭಾಷೆಯ ಅಡಚಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಫೇಲಾಗುತ್ತಾನೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೇಲೆ ಚಪ್ಪಡಿ ಹೇರಿ, ಈಜು ಅಂತ ಅಂದರೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

'ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲ್ಯಾಣ' ೧-೧೧-೧೯೫೬ರಂದು ಕನ್ನಡ ರಾಜ್ಯೋದಯದ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ. 'ಸುಮಾರು ೫೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಜನರು ಭಾಷಾನುಗುಣವಾದ ಪ್ರಾಂತರಚನೆಯ ಹೊಂಗನಸನ್ನು ಕಾಣುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆ ಕನಸು ರಾಜಕೀಯ ಮೂಲವನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮೂಲವಾದುದು. ಭರತಖಂಡ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಅಖಂಡವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಅಖಂಡವಾಗಿತ್ತು. ದೇಶ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಭಾಷಾವಾರು ರಾಜ್ಯಗಳ ರಚನೆಯಾಗುವಂಥ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಬದಲಾವಣೆ ನಡೆಯಲು ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತದ ಹೊಳೆ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಶಾಂತಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಭರತ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ರಾಜ್ಯಗಳಿದ್ದವು. ಎಷ್ಟೊಂದು ರಾಜರಿದ್ದರು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ರಾಜತ್ವ ನಿನ್ನೆಗೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದೆ. ರಾಜರುಗಳ ಔದಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಇದೆಲ್ಲ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು...

'ನಮ್ಮ ನಾಡು ಕರ್ನಾಟಕ. ಹೆಸರು 'ಹೊಸ ಮೈಸೂರು'ದರೂ ಕರ್ನಾಟಕವೇ! ನಮ್ಮ ಜನ 'ಪದನಱೆ'ದು ನುಡಿಯಲು' ಎಂದು ನೈಪತುಂಗ ಹೇಳಿದಂಥವರಾಗಿ ಅಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ರಾಜಕೀಯ ಐಕ್ಯತೆಗೆ, ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಗೆ, ಅನ್ನಮಯದ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಹಗಲಿರುಳು ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸದಾ ಬಾಗಿರಬೇಕು.'

'ಕನಸು ನನಸಾಯಿತೆ?' ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕನಸಿನೊಂದಿಗೆ ಮೂಡಿದ ಕನಸು ಏಕೈಕ ಕರ್ನಾಟಕ, ಅದು ನಾವೆಲ್ಲ ಹುಟ್ಟುವ ಮೊದಲೆ ನಮ್ಮ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಕನಸು, ನಾವೆಲ್ಲ ಆ ಕನಸಿನ ಮಕ್ಕಳು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. 'ಉದಯವಾಗಲಿ ಚೆಲುವ ಕನ್ನಡನಾಡು' ಎಂಬ ಹಾಡನ್ನು 'ಉದಯವಾಯಿತು' ಎಂದು ಬದಲಿಸಿ ಹಾಡಬಾರದು. ಮನೋಮಯ ಕ್ಷೇತ್ರವೇ ನಿಜವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ.

ದೇಜಗೌ ಅವರು ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಾವು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ, ಸ್ನೇಹಿತರ ನೆರವು ಪಡೆದು ೨೫ ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರವೂ, ಅವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಅಭಿಮಾನದ ಸಂಗತಿ.*

*ಪ್ರಸಾರಾಂಗದ ಪ್ರಕಟಣೆ 'ಕುವೆಂಪು ಕೃತಿ ವಿಮರ್ಶೆ'ಗಾಗಿ(೨೦೦೬) ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಲೇಖನ.

ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಭಾಷೆ : ಕೆಲವು ಅನಿಸಿಕೆಗಳು

ಎ. ವಿಜಯಮ್ಮ

ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಈ ಯುಗದ ಮಹಾಸಾಹಿತಿ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು. ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆ ಗದ್ಯಪದ್ಯಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿದೆ.

'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ'(೧೯೩೬) ಮತ್ತು 'ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು' (೧೯೬೭) ಇವು ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಎರಡು ಬೃಹತ್ ಕಾದಂಬರಿಗಳು. ಈ ಶತಮಾನದ ಕನ್ನಡದ ಕಾದಂಬರಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿರುವಂಥವು. ಗದ್ಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಾದ ಈ ಎರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಲೆನಾಡಿನ ಜೀವನವನ್ನು ಅಮರವಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಲಾಕೃತಿಗಳಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಸಮಾಜ ಜೀವನದ ಅಧ್ಯಯನಗಳೂ ಆಗಿವೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬೇರು ಬಿಟ್ಟ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಬದುಕನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಸೊಗಡಿನಿಂದ ಮೈದಳೆದು ಮೂಡಿಬಂದಿರುವ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳು.

ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡಿನ ಜನಜೀವನದ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇಡೀ ಮಲೆನಾಡಿನ ಚರಾಚರಗಳ, ಜಡ ಚೇತನಗಳ ಕಲೆಯ ಬಲೆಯ ಸಂಗಮ ರೂಪು ತಳೆದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಎಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾಷೆ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಪ್ರಾಣಿಪಕ್ಷಿಗಳು, ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳು, ಜನ ಮನೆ ಗುಡಿಸಲುಗಳು ಪ್ರಣಯ ಸಂಬಂಧದ ಸುಖ ದುಃಖಗಳು - ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನದಿಂದ ಹೊರತಾದುದಲ್ಲ. ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಪಾತ್ರಸೃಷ್ಟಿ ಅದರಲ್ಲಿಯ ಜೀವಂತಿಕೆ, ಮಲೆನಾಡಿನ ಪರಿಸರದ ನೈಜಚಿತ್ರಣ, ವಾಸ್ತವಿಕ ನಿರೂಪಣೆಯ ವಿಧಾನ, ಜನಜೀವನದ ದರ್ಶನ, ಭಾಷಾವೈವಿಧ್ಯ - ಇವು ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಗುಣವಿಶೇಷಗಳು.

ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೈದಳೆದಿರುವ ಭಾಷೆ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳು ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿವೆ. ಅಮೂರ್ತ ಅನುಭವಗಳು ತಲಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಮೂರ್ತಗೊಂಡಾಗಲೇ ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ. ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿ ಉತ್ತಮ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಮಾನವನ ಜೀವನ, ಕಥಾಸಂವಿಧಾನ, ಪಾತ್ರಪೋಷಣೆ, ಶಿಲ್ಪ, ವೈಚಾರಿಕತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಅವುಗಳಷ್ಟೇ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಒಂದು ಕೈಮೇಲಾಗಿ ಸಫಲ ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗ ಅಗತ್ಯ. ಬಳಸುವ ಭಾಷೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಅಂಶಗಳಿಗಿಂತ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ, ಆ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳೂ ಉಸಿರಾಡುವುದು ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕವೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾಷೆಯ ಸೋಲು ಅಷ್ಟೋ ಇಷ್ಟೋ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸೋಲೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪರಿಕರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಗೆ ಪ್ರಥಮಸ್ಥಾನ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಮಂದಿ ಬಳಸಿರುವರಾದರೂ ಅದನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸಫಲರಾದವರು ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ. ಆ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಸಹ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಎರಡೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತುಲನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ತಿಳಿದುಬರುವ ಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರಗಳೆಂದರೆ, ಕಾನೂನು ಹೆಗ್ಗಡತಿಯಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆ ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಭೂಯಿಷ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯ ಭಾಷೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿದೆ. ಪಾತ್ರಗಳು, ಪ್ರಕೃತಿ, ದೈನಂದಿನ ಘಟನೆಗಳು, ಅನುಭವ, ಆಲೋಚನೆ ಹಾಗೂ ಅನಿಸಿಕೆಗಳು- ಇವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮತ್ತೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರಿಗಿರುವ ಔಚಿತ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಭಾಷೆಯ ಹೆಗ್ಗಣಿಕೆ, ಅಲ್ಲಿಯ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಸೊಗಸಿನಲ್ಲಿದೆ, ಅದರ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವರು ಭಾಷೆಯನ್ನು - ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳಂತೆಯೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸಹ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆ ಭಾಷಾಭೇದವನ್ನು ಐದು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು:

೧. ಜಾತಿಭಾಷೆ : ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಒಕ್ಕಲಿಗರು, ಸೆಟ್ಟರು, ಕುಂಬಾರರು, ಹೊಲೆಯರು, ಮುಸ್ಲಿಮರು, ಕೆಲವರು ಇತ್ಯಾದಿ
೨. ವರ್ಗಭಾಷೆ : ಶ್ರೀಮಂತರು, ಜಮೀನ್ದಾರರು, ಕೃಷಿಕರು, ಕಾರ್ಮಿಕರು, ವಿದ್ಯಾವಂತರು, ಅವಿದ್ಯಾವಂತರು ಇತ್ಯಾದಿ
೩. ವೃತ್ತಿಭಾಷೆ : ಪೌರೋಹಿತ, ಕೃಷಿ, ಜೀತ ಇತ್ಯಾದಿ
೪. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆ : ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನವರು, ಘಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನವರು
೫. ಲಿಂಗಾನ್ವಯ ಹಾಗೂ ವಯೋಗುಣ ಭಾಷೆ : ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಪುರುಷರು, ಮುದುಕರು, ಮಕ್ಕಳು, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಗಳನ್ನು, ನಯ ಒರಟುಗಳನ್ನು, ಹರಿತ ಕೊರೆತಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮುಬಿಮ್ಮುಗಳನ್ನು, ಕೊಂಕು ಕೊಸರುಗಳನ್ನು, ಶೀಲಾಶ್ಲೀಲಗಳನ್ನು - ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅದರ ಹಲವು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಸಂಭಾಷಣೆ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ, ಕಥಾಸಂವಿಧಾನದ ಮೇಲೆ, ಕ್ರಿಯೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವುದು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಪಾತ್ರಗಳೇ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಾಗ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಬಾಗಿಲನ್ನೇ ತೆರೆದಿಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಅನಾವರಣ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿಕಾರರೇ ಸಂವಾದ ನಡೆಸುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಗುಣಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ವಾಚಕರೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಅಂತಹ ಕೆಲವು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೆಲವು

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಬಹುದು.

೧ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬಳಸುವ ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ - ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಬಳಸುವ ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುವ ಒಂದು ಸಂಭಾಷಣಾ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು-

ವೆಂ.ಜೋ : ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದೆ ನಿನಗೆ ಮೊದಲೇ. ಈಗಿನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಹಾಳುಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ ಎಂದು! ದೇವರು ದಿಂಡಿರು ಭಕ್ತಿಗಿತ್ತಿ ಎಲ್ಲ ನಿರ್ನಾಮ! ಜೊತೆಗೆ ನೂರಾರು ಹವ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಕಲಿತುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನ ಮನೆ, ಜಮೀನು ಉಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಅವರ ಓದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮದುವೆ ಗಿದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚು. ಸಂಸಾರ ತಲೆಗೆ ತಾಗಿದರೆ ಆಗ ಬುದ್ಧಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಚಂ.ಗೌ : ಹಾಂಗೆ ಮಾಡೋದೆ ಸೈ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ - ಈಗ ನೋಡಿ. ಆ ಹೂವಯ್ಯ, ಅವನ ದೆಸೆಯಿಂದ ರಾಮಯ್ಯ, ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ದೆಯ್ಯ ದ್ಯಾವರು ಭೂತಗೀತ ಜಕಣಿಗಿಕಣಿ ಒಂದು ಬ್ಯಾಡ ಅಂತ ಬೋದ್ಲೋಕೆ ಸುರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಹೂವಯ್ಯನಂತೂ ಅದೆಂತಂತದೂ ಬಗವದ್ಗೀತೆಯಂತೆ, ಉಪ್ಪಿಷತ್ತಂತೆ, ಓದಿ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದವನು ಒಂದು ಆಳಿನ ಕೆಲಸ ಕೂಡ ನೋಡೋದಿಲ್ಲ. ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಓದುತ್ತಾ ಕೂತುಬಿಡ್ತಾನೆ.

ವೆಂ.ಜೋ : ಹೌದೂ, ದುಡಿದು ಹಾಕುವವರು ಒಬ್ಬರಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೇನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ? ಅವನ ಪಾಲು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬೇರೆ ಹಾಕು! ಆಗಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಶೂದ್ರ ಮಕ್ಕಳಿಗಲ್ಲ ಉಪನಿಷತ್ತು ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಗಂಧವಾದರೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ನಮಗೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ....(ಕಾ.ಹೆ.ಪು. ೭೪)

ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿರುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರದು ಶಿಷ್ಟಭಾಷೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬರದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆ. ಶಿಷ್ಟಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಿತಾಪತಿ, ಮನೆಮುರುಕುತನ ಬುದ್ಧಿ ಇರುವುದು ಎದ್ದು ತೋರಿದರೆ, ಗ್ರಾಮ್ಯರಾದ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೌಢ್ಯದಾಸ್ಯ, ಮತ್ತು ನಿಷ್ಕಪಟಗಳು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ.

೨ ಚಂದ್ರೇಗೌಡರ ಬಳಿ ಸಾಲಕೇಳಲು ಬಂದ ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಗೌಡರು ಬಾಯಲ್ಲಿ ತಾಂಬೂಲದ ಎಂಜಲನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಆಡುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಕೃತ ಉಚ್ಚಾರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಎಣು ಮಾಡೋಡೊ ಹೇಳಿ, ಅವಣಿಗೊಂಡು ಲಗ್ನು ಮಾಡ್ಲೇಕೋ ಬೇಡವೋ ಣಿಮ್ಮ ಸಾಳ ಣಾಣೇಣೂ ಣುಂಗಾದಿಳ್ಳೆ... ಣಾಣೇಂಡು ಯಾಳೇ ಸಟ್ರೂ ಅವಣಿಡ್ಡಾಣಲ್ಲ ಟೀರೆಕೆ (ಕಾ.ಹೆ.ಪಿ. ೭೧)

ಇಲ್ಲಿ ದಂತ್ಯಾಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮೂರ್ಧನ್ಯಾಕ್ಷರಗಳು ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ (ನ=ಣ, ಲ=ಳ, ದ=ಡ, ತ=ಟ). ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಚಂದ್ರೇಗೌಡರ ಉತ್ತರ:

ನೀ ಲಗ್ನ ಮಾಡೋದು ಬ್ಯಾಡ ಅಂತ ಹೇಳಿದೇನೇ ನಾನು? ನನ್ನಿಂದ ಒಂದು ಕಾಸೂ ಕೇಳಬೇಡ.... ಈ ವರ್ಷದ ಗುತ್ತಿಗೆನೂ ಪೂರಾ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ನೀನು.

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತ ಚಂದ್ರೇಗೌಡರ ದರ್ಪದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ತಾಂಬೂಲದ ಎಂಜಲು ಉಗಿದ ಅನಂತರ ಅದೇ ಅಣ್ಣೇಗೌಡ ಮಾತನಾಡುವ ಮಾತು ಹೌದು ಸ್ವಾಮಿ, ನೀವೇನೋ ಹೇಳ್ತೀರಿ. ಈಗ ಕಲ್ಲುಂಡು ಕಟ್ಟಿಂಡಾಗಿದೆಯಲ್ಲ, ಏನು ಮಾಡೋದು ? ಹುಡುಗನಿಗೂ ನನಗೂ ದಿನಾನೂ ಜಟಾಪಟಿ. ವಯಸ್ಸು ಇಪ್ಪತ್ತೈದಾಗಿ ಹೋಯ್ತು ಮದುವೆ ಮಾಡದಿದ್ದೆ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗ್ತೀನಿ ಅಂತಾನೆ(ಕಾ.ಹೆ. ಪುಟ ೭೧-೭೦).

ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ತಾಂಬೂಲದ ಎಂಜಲು ತುಂಬಿದ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮಾತಿಗೂ ಉಗುಳನ್ನು ಉಗಿದಮೇಲೆ ಮಾತನಾಡುವ ಮಾತಿಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

೩ ಗೌಡರುಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಮಾತನಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಭಾಷೆಯೇ ಇದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕೃತ್ರಿಮತೆ, ಅಶ್ಲೀಲತೆ ಇಲ್ಲದೆ ನಿಸರ್ಗ ಸಹಜತೆಯ ಭಾಷಾಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ : ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು - ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವಳ್ಳಿ ವೆಂಕಟಣ್ಣನ ಮತ್ತು ಹಳೇ ಮನೆ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಾದರೆ -

ಸು.ಹೆ : ನೀ ಒಳ್ಳೆ ಗಿರಾಸ್ತ ಕಣೋ! ಅಲ್ಲಾ ನಿನ್ನೆ ಬತ್ತೀನಿ ಅಂದಾಂವ
ವೆಂಕಣ್ಣ : ನಾನ್ ಏನ್ ಮಾಡಾದ್ರಾ ? ಹ್ಯಾಂಗ್ಯಾರೆ, ಆ ಸನಿ ಮುಂಡೇ ಮಕ್ಕು ಬತ್ತೀನಿ ಅಂದೋರು ಬರ್ಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕಾದೆ ಕಾದೆ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಹೋತು. ಇನ್ನೇನ್ ಮಾಡಾದು ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೋಗಾನಾ ಅಂತ ಹೇಳಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟೆ.

ಸು.ಹೆ : ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ಯೋ?

ವೆಂಕಣ್ಣ : ನಿಮ್ಮ ಹೊಲೇರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೆ.

ಸು.ಹೆ : ನೀ ಒಳ್ಳೆ ಗಿರಾಸ್ತ. ಅವರು ತ್ವಾಟದ ಬೇಲಿ ಮಾಡಾದ ಬಿಟ್ಟಿಂಡು ನಿನ್ನ ಹಂದಿ ಹೊರಾಕೆ ಬರ್ತಾರೆ? ನೀ ಒಳ್ಳೆ ಗಿರಾಸ್ತ (ಮ.ಮ. ಪು. ೪೭)

೪ ಇನ್ನು ಅವಿದ್ಯಾವಂತ ಮನೆತನದ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಹೆಂಗಸರು ಜಗಳವಾಡುವಾಗ ಬಳಸುವ ಮಾತುಗಳು ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

- ಜಟ್ಟಮ್ಮ : ನಿನ್ನ ಕೊಡ್ತಾರಲ್ಲಾ ಹಂದೀ ಬಡ್ಡಿಗೇ!
ಲಕ್ಕಮ್ಮ : ಬರ್ರಾಳಲ್ಲಾ ನಿನ್ನ ಸವ್ವಿ ಹಂದಿ ಬಡ್ಡಿಯಿಂದೆ!
ಜಟ್ಟಮ್ಮ : ನನ್ನ ಹೆಣ ಬೀಳ್ವೇಕು ಆ ತಾಟಗಿತ್ತಿ ಈ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಡಬೇಕಾದ್ರೆ.
ನಾನು ಮಾಡಾದೆಲ್ಲ ಮಾಡೀನಲ್ಲ. ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಬರ್ರಾಳೆ ಅವ್ವು.
ಲಕ್ಕಮ್ಮ : ಬರದಿದ್ರೇ ಈ ಬಂಜೆ ಮುಂಡೇನ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು... ಗುಂಡಿ
ಹಾರ್ತಾನೇನು ಅಣ್ಣಯ್ಯ?
ಜಟ್ಟಮ್ಮ : ನಿನ್ನ ಮಿಂಡನ ತಂಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ರೆ ಇನ್ಯಾರೂ ಇಲ್ಲೇನು ಹೆಣ್ಣು? ನಿನ್ನ
ಮಂಜಿ ಏನು ರತಿ ಅಂತಾ ಮಾಡೀಯಾ? ನಿನ್ನ ಗಂಡ ಆಗಾಂವ
ಕರೀಹಂದಿ ಮುಸುಡೀಗೂ ಅವನ ತಂಗಿ ಅವಳ ಮುಸುಡಿಗೂ ಏನು
ಇಲ್ಲ ಯತ್ಯಾಸ! ಆ ಹೂವಳ್ಳಿ ಹೆಣ್ಣು ಚಿನ್ನದಂಥ ಹೆಣ್ಣು, ಚಿನ್ನವನ್ನೇ
ತರ್ರೀನಿ!
ಲಕ್ಕಮ್ಮ : ತಂದ್ಕಾ ಆ ದದ್ದು ಹಿಡುಕ ಕುನ್ನೀನೆ! ಯಾರು ಬ್ಯಾಡ ಅಂತಾರೆ ?
ಜಟ್ಟಮ್ಮ : ಥೂ ನಿನ್ನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹುಳು ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ! ಅವಳು ಹೇತು ಬಂದಲ್ಲಿ
ನೀನು ಕೂತು ಬರಾಯೋಗ್ತೇ ಇದ್ದೇನೆ? (ಮ.ಮ.ಪು. ೧೨೯)
ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿರುವ ಬೈಗುಳಗಳ ಬನಿಯನ್ನು ಆಡುನುಡಿಯ ಬಾಗು-ಬಳುಕು,
ಅಂಕು-ಡೊಂಕು, ಮೊಟಗು-ಕುತುಗು - ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಬೇರುಳ್ಳ ಚೇತನಕ್ಕೆ
ಮಾತ್ರ ದಕ್ಕುವಂಥವು. ತಾಟಗಿತ್ತಿ (ತಾಟಕಿ, ರಾಕ್ಷಸಿ); ಮುಸಡಿ (ಮೂತಿ -
ಮುಖ) ಜಟಾಪಟಿ (ಹೊಡೆದಾಟ) ಹಂದಿ ಒಡ್ಡಿ (ಹಂದಿಗೂಡು) ದದ್ದು ಹಿಡುಕ
ಕುನ್ನಿ (ಬಡಕಲು ನಾಯಿ) ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಬಾಯ್ಗೆ ಹುಳು
ಬಿದ್ದುಹೋಗ ಎಂಬ ಬೈಗಳೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗಾದೆ ಮಾತೂ - ಎಲ್ಲ
ಎಷ್ಟು ಸಹಜವಾಗಿ, ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ, ಪಾತ್ರಗಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ
ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ.
ಶಿ ಕೆಳವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಸರಸ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ
ಬಳಸುವ ಭಾಷೆ ಹಾಲು ಜೇನುಗಳ ಸಂಗಮದಂತಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮನೆಯಿಂದ
ಪರಾರಿಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಿ-ಗುತ್ತಿಯರು ಆಡುವಂತಹ ಮಾತನ್ನು
ಗಮನಿಸಬಹುದು.
ತಿಮ್ಮಿ : ಬೆಳಕು ಬಿಡ್ತಲ್ಲಾ? ಹಂಗಾರೆ ಇನ್ನು ಹೊಲ್ದಾನಾ?
ಗುತ್ತಿ : ಎಲ್ಲಿಗೆ?
ತಿಮ್ಮಿ : ಮಾವನ ಮನೀಗೆ!
ಗುತ್ತಿ : ಯಾವ ಮಾವನ ಮನೀಗೆ?
ತಿಮ್ಮಿ : ನನ್ನ ಮಾವನ ಮನೀಗೆ?
ಗುತ್ತಿ : ನನ್ನ ಮಾವನ ಮನೀಗೇನೋ ಅಂತಾ ಮಾಡಿದ್ರೆ
ತಿಮ್ಮಿ : ನಿನ್ನ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಹೋದ್ರೆ ಆಗ್ತದೆ ನಿಂಗೇ, ಚಿನ್ನಾಗಿ ಮದ್ದೆ!

- ಗುತ್ತಿ** : ಅಲೆಲೆಲೆಲೆ ಹುಡುಗೀ! ಒಂದು ರಾತ್ರಿಲೆ ಏಟು ಬದಲಾಯಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ?
ನಿನ್ನೆ ನೀನೇ ಅಲ್ಲೇನು ಹೇಳಿದ್ದೂ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಾನ ಅಂತಾ?
- ತಿಮ್ಮಿ** : ಅಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯೋ! ಅದೇನು, ಭಾವ, ಅದೂ! ನೊರೆನೊರೆ
ಹಾಲು! ಕಡ್ಡು ನಿಂತಾಂಗೆ ಅದೆಯಲ್ಲಾ
- ಗುತ್ತಿ** : ಕಾವಣ ಕಣೇ ಕಣಿವೆ ಕಾಡನೆಲ್ಲ ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟಿದೆ.
- ತಿಮ್ಮಿ** : ಏನು ಚೆಂದಾಗಿ ಕಾಣ್ತದೆ ಭಾವ! ನಾನು ನೋಡೇ ಇರಲ್ಲ
- ಗುತ್ತಿ** : ಕೆಳಗೇ ಬಿಡಾರದಾಗೆ ಕೂತ್ತೊಂಡಿದ್ದೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣ್ತದೆ ಇದೆಲ್ಲ.
ನೋಡಿದ್ಯಾ? ನನ್ನ ಜೊತೆ ಬಂದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಏನೆಲ್ಲ ಕಂಡ್ತು ನಿನಗೆ
(ಮ.ಮ. ಪು. ೨೧೬)

ಇದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಭಾಷಣೆ ಗೌಡರ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿರುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಚಿನ್ನಮ್ಮ ಹೇಳುವ ಒಂದೊಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲೂ ಮುಗ್ಧತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಚಿನ್ನಮ್ಮ : ನಂಗೊತ್ತು, ನೀವು ಯಾಕೆ ಹೋಗಿದೀರಿ ಅಂತಾ. ಬೆಟ್ಟಳ್ಳಿ ಅತ್ತಿಗೆಮ್ಮಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ! ಐತ ಹೇಳಿದನಂತೆ : ಪೀಂಚ್ಚು ಹೇಳಿತು ನಂಗೇ, ಖಂಡಿತಾ ಬೇಡ. ನೀವು ಕೋವಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗೋದು, ನಂಗೇ ಜೀವನೇ ಹಾರ್ತದೆ; ನೀವು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕೊಂದ್ರೆ! ನಾನು ಕೋಣೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಿಮಗೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿದ್ದೆ ನನ್ನ ಸರೂ ತಪ್ಪಾಯ್ತು ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳ್ತೀನಿ. ಇವತ್ತು ಬಂದೇ ಬರ್ತೀನಿ... ಇನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳು ತಡೆದರೆ ಆಗೆ ಆಗ್ತದಲ್ಲಾ ಅಂತಾ ... ಬರ್ಲಿಲ್ಲ! (ಮ.ಮ. ಪು. ೬೨೦)

ನಾನು ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಆ ಸಿಟ್ಟನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಅನಾಹುತವನ್ನು ಎಸಗಿದರೆ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಹಳ್ಳಿಯ ಮುಗ್ಧ ಹುಡುಗಿ ಮಾತನಾಡುವಂತಹ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಮುಕುಂದಯ್ಯ -

ಇವತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಬಂದೇ ಬರ್ತೀನಿ ಅಂತಾ ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದು ಜ್ಞಾಪಕ ಇರಲಿ! ಮತ್ತೆಲ್ಲಾದ್ರೂ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೇಯಾ....ಏನು.... ನೆಲನೋಡ್ತಾ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾ. ಚಿನ್ನಿ?..... ನೀನು ಬಂದ್ರೆ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯೋ ಕತೇನಲ್ಲ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳ್ತೀನಿ ಆಯ್ತಾ? (ಮ.ಮ. ಪು. ೬೨೧)

ಎಂದು ಚಿನ್ನಮ್ಮನ ಮುಗ್ಧವಾದ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ಮುಕುಂದಯ್ಯ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮರುಮಾತನಾಡಿರುವುದು ಉತ್ತಮ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

೬ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಘಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನವರಾದ ರಂಗಪ್ಪಶೆಟ್ಟರು ಮಾತನಾಡುವ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತುಳು ಭಾಷೆ ಮಿಶ್ರಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ರಂಗಪ್ಪಶೆಟ್ಟರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ತಂದೆ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರೊಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವಂತಹ ಸಂದರ್ಭ:

“ಹಾಂಗೆ ಮಾಡೂಕಾಗ ಕಾಣೆ! ಇವತ್ತೇ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂಬು!
ಕಳಿಸಿಬಿಡಿ ನಿ! ನಾ ಹೋತೆ! - ನಮ್ಮ ಗೌಡರಿಗೆ ತಲೆ ಕೆಟ್ಟಿತ್ತೆಂಬು!
ಈವತ್ತು ಇದ್ದ ಬುದ್ಧಿ ನಾಳೆ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ನೀವು ಕಳಿಸಿದರೆ
ಕಳಿಸಿ! ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಿಡಿಸಿ ನಾನು ಹೋಗಿ ಬತ್ತೆ” (ಕಾ.ಹೆ. ಪು. ೪೩೪)

ಇದೇ ಸೇರೆಗಾರ ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನವರ ಜೊತೆ ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರಂತೆಯೇ ಬಳಸುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಾದರೆ ಅವನು ಘಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಬಂದ ವಲಸಿಗನಲ್ಲ. ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನವನೇ ಇರಬೇಕು ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

೭ ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು-

“ಎಷ್ಟು ದಿನಾ ನೀನು ನನ್ನ ಸತಾಯಿಸುವುದು ? ನಿಮ್ಮದು ಹೆಗ್ಗಡೇರು ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೊಡಲಿ, ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಿಡಲಿ. ಒಟ್ಟಾರೆ ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ದುಡ್ಡು-ಕಾಸು ಬಂದರೆ ಸೈ ! ಆಗಲಿ ನೀನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಇನ್ನು ಎಂಟು ದಿನ ನೋಡ್ತೀನಿ. ದುಡ್ಡು ಬಡ್ಡಿ ಬರದೇ ಹೋದರೆ ನಾನು ಹೆಗ್ಗಡೆಯರ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತೆ ! ನನಗೂ ಕೆಲಸವುಂಟು ಅವರಲ್ಲಿ ! ಗೊತ್ತಾಯಿತ್ತೆ”
(ಮ.ಮ. ಪು. ೨೭)

೮ ಮಲೆಯಾಳಿ ಕಂತ್ರಾಟುದಾರ ಕಣ್ಣಾ ಪಂಡಿತನು ಗುತ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಬಳಸುವಂತಹ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು:

“ಏನೋ ಕುತ್ತಿ ಮತುವೆಯಮಕನ ಹಾಂಗೆ ಬಟ್ಟೆಯುಟ್ಟು ಹೊರಟಿದ್ದೀಯಲ್ಲೋ. ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೀಯಲ್ಲವೆ? ಬೆಟ್ಟಳ್ಳಿ ದೊಡ್ಡ ಬೀರನ ಮಗಳು ತಿಮ್ಮಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಯಿತೋ” (ಮ.ಮ. ಪು. ೨೮)

ಹಾಗೆಯೇ ಪಾದ್ರಿ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣಾಪಂಡಿತ ಮಾತನಾಡುವ ಸಂದರ್ಭ -

ಪಾದ್ರಿ : ಇದು ಏನು, ಕಣ್ಣಾ ಪಂಡಿತರೆ? ಏಕೆ ಹೀಂಗೆ ಅಗೆಸಿಯಿದ್ದೀರಲ್ಲಾ?
ಕ.ಪಂ. : ಇದು ಅಗೆಸಿತ್ತಲ್ಲ ಪಾತ್ರಿಗಳೆ, ರಾತ್ರಿಕಾಲತ್ತಲ್ಲಿ ಹಂತಿ ಉತ್ತಿತ್ತಲ್ಲಾ?
ಪಾದ್ರಿ : ಇದೇನು ಪಂಡಿತರೇ ಸ್ಕೂಲೋ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯೋ?
ಕ.ಪಂ. : ಹಾಳು ಈ ತನಕಾಯುವ, ಕುರಿಕಾಯುವ ಮುಂಡೆಮಕ್ಕಳಿಂದ ಸುಕಾ ಇಲ್ಲ..... ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ಸಾಕಾಯಿತು ಈ ಸೂಳೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ....! ಈ ಲವಡಿ ಮಕ್ಕಳು ಹ್ಯಾಂಗೆ ಒಳಗೆ ತನಾ, ಕುರಿ ಬಿಡ್ತಾರೆ ನೋಡುವಾ
(ಮ.ಮ. ಪು. ೨೭೩-೨೭೪)

ಇಲ್ಲಿ 'ಕ' ಕಾರಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಗ' ಕಾರವನ್ನು (ಕ>'ಗ') ಇನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ 'ಗ' ಕಾರಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಕ' ಕಾರವನ್ನು (ಗ>ಕ) ಹಾಗೆಯೇ 'ದ' ಕಾರದ ಬದಲಾಗಿ 'ತ' ಕಾರವನ್ನು (ದ>ತ) ಬಳಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

೯ ದೊಡ್ಡಣ್ಣ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಮರಣ ಹೊಂದಿದಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರ ಒಳ್ಳೆಯತನವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ತಮ್ಮ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯ ಒರಟುತನವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವಂತಹ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಜೀತದಾಳು ತಿಮ್ಮನು ಆಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಾದರೆ—

“ಈ ಸಣ್ಣ ಹೆಗ್ಗಡೇರಾಂಗಳಲ್ಲ, ಅವರು ಒಂದು ಸಾರಿನೂ ಬೈದಿದ್ದು ನಂಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಏನು ವೈನಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸ್ತಿದ್ದು. 'ತಿಮ್ಮಾ, ಹಾಂಗೆ ಮಾಡಬ್ಯಾಡೋ ಹೀಂಗೆ ಮಾಡೋ' ಅಂತ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ತಿದಾತಿದ್ಲೆ ಹೊರ್ದು, ಒಂದು ಪೆಟ್ಟು ಹೊಡೀತಿರ್ದಿಲ್ಲ, ಒಂದು ಕೆಟ್ಟ ಬೈಗುಳ ಬರ್ತೀರಲ್ಲ ಅವರ ಬಾಯ್ಲಿ. ನಾನೊಂದು ಸರ್ತಿ ಏನಾತು ಅಂತೀಯಾ? ನಮ್ಮ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಯಾರೋ ನೆಂಟರು ಬಂದಾರೆ ಅಂತಾ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಾಕೆ ಒಂದೆಲ್ಲ ಈಳ್ಳೆದೆಲೆ ತರಾನ ಅಂತಾ ಮೆಲ್ಲಕೆ ಕದ್ದು ಹೋಗಿ ಅಡಕೆ ಮರಕ್ಕೆ ಒರಕೆ ಒಂದೆಲ್ಲ ಎಲೆ ಕುಯ್ದಿದ್ದೆ, ಹಾಳ್ ಬಳ್ಳೆ! ನನ್ನ ಜೊತೆನೆ ಹರಕೊಂಡು ಬಂದುಬಿಡಾದೇನು? ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ್ಲೂ ಏನೋ ಇಳಿದು ಬಂದಾಂಗೆ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟು ಅವರು! ಇನ್ಯಾರಾದ್ರೂ ಆಗಿದ್ದೆ ನನ್ನ ಬೆನ್ನು ಮುರಿಯಾಂಗೆ ಕನಾತಿ ಕೊಡ್ತಿದ್ದು!” (ಮ.ಮ. ಪು-೪೫೧)

ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವ ಅಂಶವೇನೆಂದರೆ ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಗುಣಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಸೊಗಡನ್ನು ಸಹ ಸೂಚಿಸುವಂತಹ ಮಾತುಗಳೆನ್ನಬಹುದು.

೧೦ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರು ಶಿಷ್ಯ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಬಳಸಿರುವಂತೆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು:

“ಉಪದೇಶಿಗಳೆ, ಕ್ರಿಸ್ತಸ್ವಾಮಿಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೈಸ್ತೋಚಿತವಲ್ಲದ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲು ನೀವು ಹೊರಟಿರಾದರೆ, ಜನರನ್ನು ಮೈಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ತದ್ವಿರುದ್ಧ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಭಾಜನರಾಗುತ್ತೀರಿ. ನಾನು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಸತ್ತಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಮುಂದುವರಿದು, ಜನರ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಬೇಕು. ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸ ಲಭಿಸಿದ ತರುವಾಯವೇ ಅವರು ನಮ್ಮ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಕಿವಿಗೊಡುತ್ತಾರೆ. ಔಷಧೋಪಚಾರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮೊದಲಾದ ಸಹಾಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರ ಹೃದಯವನ್ನು ನಾವು ಗೆಲ್ಲಬೇಕು. ಅವರ ಮತೀಯ ಮೌಢ್ಯಗಳಿಂದ ಅವರಿಗಾಗುತ್ತಿರುವ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು (ಮ.ಮ. ಪು. ೬೭೮)

ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಮಡಿಯಿಂದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವಂತಹ ಶಂಕರ ಹೆಗ್ಗಡೆಯು ಬಳಸುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದ ನಂಬಿಕೆ - ಆಚರಣೆಗಳನ್ನೂ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಅದರಂತೆ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವ ಶಂಕರ ಹೆಗ್ಗಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮೌಢ್ಯತೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು -

“ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗ್ತಾರೋ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ? ಹೊಲೇರವನ್ನು ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯಾಕೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಏನು ಮಡಿಯಾಗಿ ಹೋಗ್ತಾರೋ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ? ನಮ್ಮನ್ನೂ ಬೇರೆ ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿ ಅಂತಾರೆ ? ನಮಗೆ ಇರೋ ರೊಟ್ಟಿನೇ ಸಾಲದು? ಇನ್ನು ಅವರ ಸಂಗಡ ಮಡಿಗಟ್ಟು ಹೋಗಿ, ದೇವರು ಮುನಿದಾ ಅಂದ್ರೆ ಮುಗೀತು ನಮ್ಮ ಗತಿ ! ಈ ಅನಾಚಾರನೆಲ್ಲಾ ಹ್ಯಾಂಗೆ ಸಹಿಸ್ತಾನೋ ಆ ಭಗವಂತ? ಅವನಿಗೇ ಗೊತ್ತು!... ಹೂ! ನಡಿಯೋ ರಾಮು ಇನ್ನು ದಣಿವು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಆಯ್ತಲ್ಲಾ! ಯಾಕೆ ನಿಂತೀಯೋ? ನಡಿಯೇ! ನಿಂಗೆ ಆಗ್ಗೆ ಇದ್ರೆ ಕೆಂಪೀ ಕೈಲಿ ಕೊಡೇ ಬಾಲೇನ.... (ಮ.ಮ.ಪು. ೪೧೨)

೧೧ “ಆ ಗುಡ್ಡ ಹತ್ತುವಾಗ ಒಂದಿಷ್ಟು ದಣಿವಾಗಿತ್ತು ನಿಜ. ಇನ್ನೇನು ಇಳಿಜಾರಿನಲ್ಲಿ ಜಾರಿಕೊಂಡು ಹೋಗಾದಷ್ಟೆ!” (ಮ.ಮ. ಪು. ೨೮೨).

ಹುಲಿಕಲ್ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐಗಳೊಡನೆ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಆಡುವ ಮೇಲಿನ ಮಾತು ತುಂಬಾ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಗುಡ್ಡ ಮತ್ತು ಇಳಿಜಾರು ಶಬ್ದಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಗುಡ್ಡ ತಾರುಣ್ಯದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತವಾದರೆ ಇಳಿಜಾರು ಮುಪ್ಪಿನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತವಾಗುತ್ತದೆ. ಗುಡ್ಡದ ಏರುವಿಕೆ ನಿಧಾನವನ್ನು (ಧೀರ್ಘಕಾಲ) ಸೂಚಿಸಿದರೆ ‘ಹತ್ತು’ ಕ್ರಿಯಾಪದ ಹತ್ತುವವರ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ ತೊಡೆಯ ತಾಕತ್ತನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇಳಿಜಾರು ವೇಗವನ್ನು (ಅಲ್ಪಕಾಲ) ಸೂಚಿಸಿದರೆ ‘ಜಾರು’ ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ತಾಕತ್ತಿರದ ನಿಶ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಮಾತು ತುಂಬಾ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಮನನ ಮಾಡಿದಂತೆಲ್ಲ ಅದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣ ಬಳಕೆಗೆ ಇದು ನಿದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಲ್ಲ ಪಾತ್ರಗಳೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಯಾವುದೂ ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ, ಹಾಗೆಯೇ ಯಾವುದೂ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲ. ಕಾದಂಬರಿಕಾರರೇ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸಮಾನವಾದುದು, ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವೋ ಅಷ್ಟೇ ಸಮನಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗುತ್ತಿಯ ನಾಯಿ ಹುಲಿಯನಿಗಿದೆ. ಅದೂ ಸಹ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

“ಹುಲಿಯನೂ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಬೆಂಕಿಕಾಯಿಸುತ್ತಾ ಅರೆಗಣ್ಣು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಾ, ಹೊಟ್ಟೆಯಡಿಯಾಗಿ ಮುನ್ನೀಡಿದ ಮುಂಗಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಮೋರೆಯಿಟ್ಟು ಮಲಗಿಕೊಂಡಿತು” (ಮ.ಮ. ಪು. ೧೭).

ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಇಂಥ ನಿರೂಪಣೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಭಾಷೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಎಷ್ಟು ಸಚಿತ್ರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಬಲ್ಲರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆ ನಿದರ್ಶನ. ಕೊನೆಯ ಸಾಲಿನ ಅನುಪ್ರಾಸ ಎಷ್ಟು ಸಹಜವಾಗಿ, ಅಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಭಾವಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಪಾತ್ರ ಸ್ವಭಾವದ ಜತೆಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾತ್ರಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರನಿಷ್ಠತೆ, ಭಾಷಾಧಿಕೃತತೆ ಬೆರಗು ತರಿಸುತ್ತದೆ. ಆಯಾ ಸ್ತರದ ಪಾತ್ರಗಳ ಭಾಷಾಭಿನ್ನತೆ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಅಕೃತಕ ವಾತಾವರಣದಿಂದಾಗಿ ನಿಜಜೀವನದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವಂತೆಯೇ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಸಂಭಾಷಣೆ ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುವಾಗ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತರುವ ಚಾಕಚಕ್ಯತೆ ಕ್ರಿಯೆಯ ಕೌಶಲ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊರತೆಗೆಯುತ್ತದೆ. ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗುತ್ತಿ ಸೇಸನಾಯ್ಕರ ಸಂಭಾಷಣೆ ಇಬ್ಬರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೂ ಭೂತಗನ್ನಡಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ.

“ಇದೇನೇ? ಈಚ್ಚೊತ್ತನಾಗೆ? ಈ ಮಳೇಲಿ? ಎಂದು ಸೇಸನಾಯ್ಕ ಕೇಳಿದಕ್ಕೆ ಮಾಂಸದ ಪಲ್ಲದ ವಾಸನೆಯನ್ನೂ ಕಳ್ಳ ಹೆಂಡಗಳ ಹುಳಿಂಪನ್ನೂ ಮೂಗಾಳಿ ಹಿಡಿದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಗುತ್ತಿ ಪೆಚ್ಚು ಪೆಚ್ಚಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ ನಿರ್ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ತೊಡತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಏನಿಲ್ಲ ಕಣ್ಣೋ! ಮಳೆ ಹೊಡಿತೂ ಹೊಡಿತೂ! ಕಾದೂ ಕಾದೂ ಸಾಕಾಯ್ತು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಬಂದಿನಿತೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮಾತನಾಡುವುದು, ಅಷ್ಟೇನೂ ಹಸಿವಿಲ್ಲ ಸೊಲೂಪದಾವಾಗರೆ ಎಂದು ತನ್ನ ಹಸಿವನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು, ಮೇಗರವಳ್ಳಿಯ ಅಂತಕ್ಕೆ ಸೆಟ್ಟಿಯ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಹಾದು ಹೋಗುವಾಗ ದೋಸೆಯ ವಾಸನೆಗೆ ಆಕೃಷ್ಟನಾಗಿ ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಗುತ್ತಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ, ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ನಿಂತೇಬಿಡುವುದು, ಕಾಗಿನಹಳ್ಳಿ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹುಲಿಯನಿಗೂ ಗುತ್ತಿಗೂ ನಡೆಯುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂಘರ್ಷ ಅವನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಯ ಬದುಕನ್ನು ದೃಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಡಿಯ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾಡಿ ಕೇಳಿರಕ್ಕೆ ಇಲುಗಿನ ಚೂರು ಅನ್ನುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಗುತ್ತಿಯ ಸ್ವಭಾವ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿವೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳುಳ್ಳದ್ದಕ್ಕೂ ಪುನರುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಅಡೆತಡೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸಲೀಸಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ:

“ಮಳೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ತೊರೆಯ ಮೊರೆ ಮೊದಲಿನಷ್ಟು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಳೆ ತೊರೆಗಳ ಜಲಘೋಷದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಕೇಳಿಸದಿದ್ದ ಕಪ್ಪೆಗಳ ವಟಗುಟ್ಟುವಿಕೆ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಕೃತವಿಕ್ಕೃತವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಮರದ ಹನಿ ತಟಪಟನೆ ಉದುರುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ ತೊರೆಯ ಕಡೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು, ಯಾವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡದೆ, ಶೂನ್ಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತೊರೆಯ ಮೊರೆಯನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಾ ಆಲಿಸುತ್ತಾ ಆಲಿಸುತ್ತಾ ತಾನೇ ತೊರೆಯ ಮೊರೆಯಾದೆನೋ ಎಂಬಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಗುತ್ತಿ ತಟಕ್ಕನೆ ಎಚ್ಚತ್ತು, ಮೂಗನ್ನು ಅರಳಿಸಿ, ಮೂಸಿಮೂಸಿ, ಗಾಳಿಹಿಡಿಯತೊಡಗಿದನು” (ಮ.ಮ.ಪು.೯)

ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ, ಕಾದಂಬರಿಕಾರರ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದಂತೆಯೇ ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಬಳಕೆಯನ್ನು, ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಿಶ್ರಿತ ಹಳಗನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕಾವ್ಯಮಯ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ, ವ್ಯಂಗ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಗೂಢ ವಿಷಯದ ಅನಾವರಣಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾನುಭವವನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಲೈಂಗಿಕ ವರ್ಣನೆಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮಹತ್ತಾದುದರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಭೂಯಿಷ್ಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ‘ಹೂವಯ್ಯನ ಭಾವಸಮಾಧಿ’ ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ:

“ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ನೀಲನಿರ್ಮಲವಾಗಿ, ಎಲ್ಲಿಯೋ ದೂರದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೆಡೆ ಮಾತ್ರ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಬೆಳ್ಳುಗಿಲುಗಳಿಂದ ಖಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಆಕಾಶದೇಶವು ಸಜೀವವಾಯಿತು. ಆ ಕಿರಿಯ ಬಿಳಿಮುಗಿಲು ತೋಳಗಳ ಹಿಂಡಿನ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಭಯಭ್ರಾಂತವಾಗಿ ಮೇವುಬಿಟ್ಟು ಓಡುವ ಬಿಳಿಯ ಕಂಬಳಿಗುರಿಗಳ ಮಂದೆಯಂತೆ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಬೆದರಿ ಬೆದರಿ ಧಾವಿಸಿದವು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಧೂಮವರ್ಣದ, ಧೂಮರೂಪದ ಮಹಾಲಿಲಾಖಂಡಗಳಂತೆ ಮೃದು-ಕಠಿಣವಾಗಿದ್ದ ಮುಂಗಾರ್ಗಲದ ಕರಿಮುಗಿಲ ಸೇನೆ ಧೀರವಾಗಿ, ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಭೀಷಣವಾಗಿ ವೇಗವಾಗಿ ನಭಸ್ಥಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಕ್ರಮಿಸಿತು.... ಗಾಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ಆ ಸೌಂದರ್ಯ ರೌದ್ರಗಳ ಭೀಷಣ ಭವ್ಯತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಉನ್ನತಸ್ಥನಾದನು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಆ ಪ್ರಚಂಡ ಶಕ್ತಿಗಳ ತಾಂಡವ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಮಹಾದ್ವಾಪಾರಗಳೂ ಕೂಡ ಕ್ಷುದ್ರ ಕ್ಷುದ್ರವಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿದವು (ಕಾ.ಹೆ., ಪು. ೧೯೩).

“ತೈಲಲಿಪ್ತ, ವಿಭೂತಿ ಭೂಷಿತ, ಕುಂಕುಮಾಂಕಿತ, ಜಪಾಸು, ಶೋಭಿತ ರುದ್ರವೇಷದ ನಾರಿಕೇಳವನಾಂತು ಕೈಯಲ್ಲಿ ನಿಂಗ ಹೊರವಂಟ!” (ಮ.ಮ., ಪು. ೩೨೬-೩೨೭)

ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಿಶ್ರಿತ ಹಳೆಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಧಾಟಿಯ ಈ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸೋದಿಶ್ಯವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವಂಥದು. ಅಂದರೆ ನಿಂಗ ತನ್ನ ಕಳುವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ಭೂತರಾಯನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲರ ಕೈಯಿಂದಲೂ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಮೂಢ ಆಚರಣೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿಸಿದ್ದನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸಲು ಇಂಥ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ.

“ತಾವೇ ಜಾತಕ ನೋಡಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವಧೂವರರ ಮಂಗಲ ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಲು ಅವರೇ ದೊಡ್ಡಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುವ ಜೋಯಿಸರಾಗಿಯೂ ಬಿಜಯ ಮಾಡಿದರು” (ಕಾ.ಹೆ. ಪು. ೪೭೮)

ಹೂವಯ್ಯನ ಮೇಲಿನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದ್ವೇಷದಿಂದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಸಾಲಾವಳಿ ಕೂಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರು ಕೂಡಿಬರುತ್ತದೆಂದೂ ನಾಟಕಮಾಡಿ ಹೂವಯ್ಯ ಮತ್ತು ಸೀತೆಯರ ಬದುಕಿಗೆ ಬೇಗೆಯಿಕ್ಕಿದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ವಂಚನೆಯನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯಲು ಇಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಿಶ್ರಿತ ಹಳೆಗನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದಗಳೂ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿವೆ. ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿಯಲ್ಲಿಯ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಆರ್ನಾಲ್ಡ್ ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೂವಯ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಮಯ್ಯ ಇವರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಸಂವಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾಮಯವಾಗಿದೆ. ‘ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು’ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ‘ಬೈಸಿಕಲ್’ ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದ ಇಡೀ ಹಳ್ಳಿಗರ ಕುತೂಹಲಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ‘ಬೀಸೆಕಲ್ಲು’ ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡು ಕಡೆಗೆ ‘ಬೈಸೆಕಲ್ಲು’ ಆಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಹೋಟೆಲ್, ಕಾಂಟ್ರಾಕ್ಟ್, ಕ್ರಾಪ್, ಗ್ಲಾಸ್, ರೂಲ್ಸ್, ಬೂಟ್ಸ್-ಕ್ಯೈಸ್, ಡ್ರೆಸ್ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳು ಕೆಳವರ್ಗದವರ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಅವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಓಟ್ಟು, ಕಂತ್ರಾಟು, ಕಿರಾಪು, ಗಳಾಸು, ರೂಲೀಸು, ಬೂಟೀಸು, ಕಿಲಿಸ್ತ, ದುರ್ದುಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿವೆ.

ಅನೇಕ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಹಾಗೂ ಸ್ವಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದು ಕಾದಂಬರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಹೇರಳವಾಗಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ- ದಗಲಬಾಜಿ(ಮೋಸ), ತಾಕೀತು(ಆಜ್ಞೆ), ತಲಾಸು(ಪತ್ತೆ), ಇಲಾಜು(ಚಿಕಿತ್ಸೆ), ಲಾಚಾರು(ಬಡಕಲು), ಪಡಪೋಸಿ(ಕಳಪೆ), ಅಲಾಯಿದ(ಪ್ರತ್ಯೇಕ), ಗಿಲೀಟು(ಥಳುಕು), ತಂಟೆಗಳು(ಮಕ್ಕಳು), ಗಟ್ಟಿಗುಂಡಿಗೇರು (ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳು), ಹೆಚ್ಚುಗಟ್ಟಿ(ವಿಶೇಷ), ಹೆಚ್ಚುಬ್ಬ(ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ), ರುಸುಮು (ಕೂಲಿ), ಪಾಸಲೆ(ಪ್ರದೇಶ, ಸುತ್ತಮುತ್ತ), ಪಸಂದು(ಚಿನ್ನ), ಹೆದರು ಪುಕ್ಕಲು, ಬಾಯಿಹರಕಲು, ಗಿರಾಸ್ತ(ಗೃಹಸ್ಥ), ಬಿರಾಂತು<ಭ್ರಾಂತು, ಪರಾಯ<ಪ್ರಾಯ, ಗಿರಾಚಾರ

<ಗ್ರಹಚಾರ, ಲೋಟೀಸು<ನೋಟೀಸ್, ಅಪ್ಪೂಪ<ಅಪರೂಪ, ಪರಾಂತ<ಪ್ರಾಂತ್ಯ, ಬಿರಾಂತ್<ಭ್ರಾಂತು, ಇಚಾರ<ವಿಚಾರ, ಔಂಸ್ತಿ<ಔಷಧಿ, ಮಜ್ಜಾನ<ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮುಂತಾದವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿವೆ.

ಸಮಯ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಷಯಖಚಿತತೆಗಾಗಿ ಬಳಸಿರುವ ಗಾದೆಗಳು ಭಾಷೆಗೆ ಮೊನಚನ್ನು ಮೂಡಿಸಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ :

- ೧ ಸಲಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ನಾಯಿ ಸೊಟ್ಟಿಗೆ ನೆಕ್ಕಿತಂತೆ
- ೨ ಅವಳು ಹೇತು ಬಂದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಕೂತುಬರೋ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ
- ೩ ಉರಿಯೋ ಬೆಂಕಿಗೂ ಹರಿಯೋ ನೀರಿಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಇಲ್ಲ
- ೪ ಕೋಳಿ ಕೇಳಿ ಕಾರ ಕಡಿತಾರ?
- ೫ ಬೇಲಿಗೆ ಓತಿಕ್ಕಾತ ಸಾಕ್ಷಿ
- ೬ ಹಸಿಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಬಿಸಿನೀರು ಹೊಯ್ಯು

ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿರುವ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ದರೋಬಸ್ತು, ದನಗೋಳು, ಹಡಬೆ, ಬ್ಯಾಣ, ಗುಂಡಾಲ, ದರಸಿಹೋಗು, ಬೂದಿಬುಕ್ಕ, ಕುದಕ, ಕೊಟ್ಟೆ, ಸೀರುಡಿಕೆ, ಸಿಂಡಿಮೂಗು, ಕಾಕಿಕಣ್ಣು, ಬೆಣಕು, ಅಡಸಲು, ಬಡಿಸಲು ಹೊಡೆದು, ಸಳುಗ, ಗಟ್ಟಿ, ಕನಾತಿ, ಜೋತಕ, ಕಡಕು, ಚಗಳಿಇರುವೆ, ಸಿದ್ದೇಗುಮ್ಮ, ಹಂಡಹಕ್ಕಿ - ಇತ್ಯಾದಿ.

ಹಾಗೆಯೇ ಹಲವಾರು ಜನಪದ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳೂ ಸಹ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ. ಉದಾ :

- ೧ ಹುಯ್ದಕ್ಕಿ ಬೇಯಲ್ಲಿ(ಪರಸ್ಪರ ಆಗಲ್ಲ)
- ೨ ಎಲೆಗೆ ಸುಣ್ಣ ಹಚ್ಚೋ ಒಳಗಾಗಿ(ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ)
- ೩ ದೆಸೆ ಕುಸಲಾಯಿತು(ಅದೃಷ್ಟ ಶುರುವಾಗು)
- ೪ ಸೊಕ್ಕಿ ಸೊಲಿಗೆ ನೀರು ಕುಡಿ
- ೫ ನೀರು ಕುಡಿಸು(ಹಿಂಸಿಸಿ ಕಷ್ಟಕ್ಕೀಡುಮಾಡು)
- ೬ ಬಳ್ಳಿ ಮುಟ್ಟು(ಹಾವುಕಚ್ಚು)
- ೭ ತಲೆ ಮೇಲೆ ತಲೆ ಬೀಳು(ಹೆಣ ಬೀಳು)
- ೮ ಮಾನ ಮೂರು ಕಾಸಾಗು(ಅಗ್ಗವಾಗು)
- ೯ ಬಾಯಿಗೆ ಕೊಡು(ತಾಂಬೂಲ ಕೊಡು)
- ೧೦ ಮೈಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸು(ಹೊಡಿ)
- ೧೧ ಮೂಗುದಾರ ಹಾಕು(ನಿಯಂತ್ರಿಸು)

ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾದ ಭಾಷೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಅರ್ಥಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

- ೧ ತಮ್ಮಂಥ ಒಡೇರು ಕೊಟ್ಟರೆ ನಮ್ಮಂಥ ಬಡೋರಿಗೆ ಉಂಟು
- ೨ ಒಂಟಿ ಬಾಳು ಬೇಸರವಾಗಿ ಜಂಟಿಬಾಳಿಗಾಗಿ ಊರೂರು ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು
- ೩ ಮಂಡಿನಾರು ಊರ್ದಿ ಕುಂಡಿನಾರು ಊರ್ದಿ- ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಭಾಷೆ : ಕೆಲವು ಅನಿಸಿಕೆಗಳು

ಎರಡೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲೂ ಭಿನ್ನ ವಯಸ್ಸಿನ, ಭಿನ್ನ ಮನೋಧರ್ಮದ ಭಿನ್ನ ಜಾತಿ-ವರ್ಗಗಳ ಪಾತ್ರಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಬಳಸುವ ಭಾಷಾವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಉದಾ :

೧ ಹೋ ಇಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದವಳೆ ಲೌಡಿ

೨ ಜಡನೂ ಇಲ್ಲಿ ಗಿಡನೂ ಇಲ್ಲಿ

೩ ತುಂಡು ದೊಣ್ಣೆ ಇದ್ದಾಂಗೆ ಇದಾರೆ

೪ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಲಗಬೇಕು ಹಿಂಗೆ, ಒಣಕೆ ತುಂಡು ಬಿದ್ದಾಂಗೆ-ಇತ್ಯಾದಿ

ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜೀವನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಕಾದಂಬರಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಮನೆಗೊಟ್ಟಿಗೆ, ಅಡಿಗೆಮನೆ, ಕಾಡು, ಬೇಟೆ, ಬೇಸಾಯ, ಕಳ್ಳಂಗಡಿ, ಕೋಳಿಯಂಕ, ಹಬ್ಬಹುಣ್ಣೆಮೆ, ರೂಢಿಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು - ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳುದ್ದಕ್ಕೂ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ. ವಿಷಯ ಯಾವುದೇ ಆಗಿರಲಿ ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ನಿರೂಪಣಾಶೈಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತು, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣತೆ, ರಸಭಾವಗಳ ಆವಿರ್ಭಾವ - ಈ ಒಂದೊಂದನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅನುಭವಿಸುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ಆನಂದ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಭಾಷೆ-ಭಾವಗಳ ಸಮರಸ ಸಂಯೋಜನೆಯೇ ಶೈಲಿ. ಚೆಲುವಾದ ಭಾವನೆಯು ಚೆಲುವಾದ ಭಾಷೆಯ ಕೈಹಿಡಿದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತಿನ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಲೇಖಕ ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಭಾಷಾಹಂದರದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕವನ್ನೇ ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿದೆ.

ಸಹಾಯಕ ಗ್ರಂಥಗಳು

೧. ಕುವೆಂಪು	೧೯೩೬	ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಿ, ಉದಯರವಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ಐದನೆಯ ಮುದ್ರಣ(೧೯೭೦)
೨.	೧೯೬೭	ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು, ಉದಯರವಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ(೧೯೭೪)
೩. ಜವರೇಗೌಡ. ದೇ (ಸಂ)	೧೯೭೬	ಏಳು ಸೀಳು, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಮೈಸೂರು
೪.	೧೯೯೧	ಗದ್ಯಶೈಲಿ, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶ್ರೀಕುವೆಂಪು ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀಪುರಂ, ಮೈಸೂರು - ೧೨.
೫. ಜವರೇಗೌಡ. ದೇ., ಇತರರು(ಸಂ)	೧೯೭೫	ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ, ಕುವೆಂಪು ಅಭಿನಂದನಾ ಗ್ರಂಥ, ಶ್ರೀಕುವೆಂಪು ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಟ್ರಸ್ಟ್, ವಾಣೀವಿಲಾಸಪುರಂ, ಮೈಸೂರು - ೧೨

ವಿ. ವಿಜಯಮ್ಮ

೬. ಸುಧಾಕರ :

೧೯೭೬ 'ಕುವೆಂಪು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಭಾಷೆ'

ನೋಡಿ: ಜವರೇಗೌಡ. ದೇ ೧೯೭೬ ಪು. ೧೭

೭. ಸೋಮಶೇಖರಗೌಡ

೧೯೭೫ 'ಕುವೆಂಪು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಭಾಷೆ : ಭಾಶಾಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ', ನೋಡಿ: ಜವರೇಗೌಡ ದೇ, ಇತರರು ಪು ೯೦೩-೦೯

೨೦೦೫ ಜನವರಿ ೦೭ ರಂದು ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವೇದಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧ.]

ಮಾಸ್ತಿಯವರ 'ಜೋಗ್ಯೋರ ಅಂಜನಪ್ಪನ ಕೋಳಿಕತೆ' ಒಂದು ಅವಲೋಕನ

ಸುಮಾ ಶಿವಸ್ವಾಮಿ

ಸಣ್ಣಕಥೆ ಎಂಬ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಭದ್ರ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳ ಜನಕ ಎಂದೇ ಪರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಪೌರಾಣಿಕ, ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. 'ಜೋಗ್ಯೋರ ಅಂಜನಪ್ಪನ ಕೋಳಿಕತೆ' ಎಂಬ ಕಥೆಯೂ ಬಹಳ ಹೃದ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಈ ಕಥೆಯು ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಯ ನೆನಪಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ತಿರುವು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಜೀವನಾನುಭವದ ಕಥೆ ಹೇಳಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ವೈರಾಗ್ಯಭಾವದಿಂದ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆ ವೈಭವೋಪೇತವಾಗಿಲ್ಲ. ಬಡವನೊಬ್ಬನ ನೋವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಸೀಮಿತ ಎಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟು ಅದರಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಹೇಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕಥೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಅಂಜನಪ್ಪ ಎಂಬ ವಯೋವೃದ್ಧನಿಂದ. ಆತ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅನುಭವದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿರಿಯ. ಮೂರು ತಲೆಮಾರಿನ ರಾಯಭಾರಿ, ಅನುಭವದ ಒಡೆಯ. ಅವನ 'ಜೋಳಿಗೆ', ಶ್ಲೇಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅದು ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷಾನ್ನ, ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅನುಭವ. ಜೋಗಿ ಅಂಜನಪ್ಪ ಎಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಂತ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವ ಚತುರ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲರು ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬದಲೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಾನುಭೋಗರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಹತೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೋ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಬೆಂಚ್ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಆಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಯಾವ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೋ ಆ ಊರಿನ ಜನತೆಗೆ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷ. ಇಲ್ಲಿ ಜನ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ಮನೋಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಚ್ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರ ಪಟ್ಟ ಅಂಜನಪ್ಪನ ಊರಿನವನೇ ಆದ ರಂಗಪ್ಪ ಎಂಬ ಶಾನುಭೋಗನಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಕಥಾನಾಯಕ ಅಂಜನಪ್ಪ ತನ್ನ ಊರಿನ ಶಾನುಭೋಗ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಆದದ್ದಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷ ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆ ಸಂತೋಷ ಪಡುತ್ತಲೇ ತನ್ನ

ಅನುಭವದ ಜೋಳಿಗೆಯನ್ನು ತೆರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎಳೆಎಳೆಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸುತ್ತಾ ಕಥೆಗಾರರು ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂಜನಪ್ಪ ನಿಯೋಜಿತ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನು ಕುರಿತು, ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಹುದ್ದೆ ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ; ಸರಿಯಾಗಿ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚಿನೋಡಿ ಕಡೆಗೆ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. “ಇವರು ಸತ್ಯವಂತು, ಇವರು ಕಳ್ಳು, ಅಂತ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಪೋಲೀಸರೂ ಲಾಯರಿಗಳು ಹೇಳೋ ಮಾತು ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟು ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಬಾರದು”, ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪೋಲೀಸ್ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ಅಪಸ್ವರ, ಅಪನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಜೋಗಿಯ ಮಾತನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದ ರಂಗಪ್ಪ ಇವನ ಜೀವನದಲ್ಲೂ ಅಚಾತುರ್ಯದ ಘಟನೆ ನಡೆದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿ, ಅಂಜನಪ್ಪನ ಅನುಭವದ ಪಾಠವನ್ನು ಆಲಿಸುವ ಆಸೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ ಆತ ತನ್ನ ನೆನಪಿನ ಬುಟ್ಟಿಯಿಂದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಚಾರ ಹೇಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕಳ್ಳತನದ ಅಪವಾದವನ್ನು ಹೊರಿಸಿದರು ನಾನು ಕೋಳಿ ಕದ್ದೆ ಅಂತ ಪಿಯಾರ್‌ದು ಮಾಡಿದರು ಕದೀಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ನಾನು, ಕದ್ದೆ ಅಂತ ಅವರು ಹೀಗೆ ವಿಷಾದದಿಂದ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಬಡವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ ಅಂಜನಪ್ಪ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಜೈಲು ಶಿಕ್ಷೆ ಅನುಭವಿಸದೆ ತನ್ನದಲ್ಲದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂ.ಗಳ ಜುಲ್ಮಾನೆ ಕೊಟ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಊರಿಗೆ ಬಂದೆ ಎಂದು ನೊಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ.

ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಬದಲಾಗಿ ಸಾಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಎಂದು ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಂಜನಪ್ಪ ರಂಗಪ್ಪನ ಬಳಿ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡುವಾಗ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಡೆದಂಥ ಕಥೆಯನ್ನು ಎಳೆಎಳೆಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂಜನಪ್ಪನಿಗೆ ಕಳ್ಳ ಎಂಬ ಪಟ್ಟ ದೊರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಮೂಲ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಕಾಳಾಪುರದಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಊರಿಗೆ ಅಂಜನಪ್ಪ ಹೋದನೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಹೆಂಗಳೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಬಾಗಿಲ ಸೆರೆ, ಕಿಟಕಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ಕದ್ದು ನೋಡುವರಂತೆ. ನಮ್ಮ ಜನ ಬಹಳ ಕುಹಕಿಗಳು ಜನ ಬದುಕಿದರೂ ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಗೆದ್ದರೂ ಸಂತೋಷಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸೋತರೆ ತಿರುಗಿಯೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಕಾಳಾಪುರದ ಜನತೆ ಜೋಗಿಯನ್ನು, ‘ಏನು ಅಂಜನಪ್ಪ ಪರವಾಯಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ನೋವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನುತ್ತ ತನ್ನ ಗೋಳಿನ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ‘ಏನು ಅಂಜನಪ್ಪ ಪರವಾಯಿಲ್ಲ’ ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರವು ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅವನ ವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಕನಿಕರ ಮತ್ತು ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯಂಗ್ಯವಿರುವುದನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಕಾಳಾಪುರದ ಊರಗೌಡ ಮೂಲತಃ ಚಪಲಚನ್ನಿಗರಾಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿ ರಂಗಪ್ಪನನ್ನು ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಡು ಕೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗೌಡ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಕುಂಬಳಕಾಯಿ ಕಳ್ಳ ಎಂದರೆ ಹೆಗಲು ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಗಾದೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ, ನನ್ನ ಹಾಗೆ ಇವನಿಗೂ ವಕ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿರಬಹುದೆಂದು ಅನುಮಾನಿಸಿ ಜಗಳ ಕಾಯುತ್ತಾನೆ. ಅವಾಚ್ಯ ಪದಗಳಿಂದ ಬಯ್ಯುತ್ತಾನೆ. ಅಂಜನಪ್ಪ, ಬಡತನಕ್ಕೆ ಜೋಳಿಗೆಯನ್ನು ಹೊರುತ್ತಾನೆಯೇ ಹೊರತು ಅದೇ ಮೂಲವಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ, ತಾನೂ ಮೌನ ಮುರಿದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅಪಾರ್ಥದ ಸಂಗತಿ ನಡೆದ ಅನಂತರ ಅಂಜನಪ್ಪ ಕಾಳಾಪುರಕ್ಕೆ ದಿನಗಟ್ಟಲೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ದಿನಗಳು ಉರುಳಿದಂತೆ ಕಹಿ ನೆನಪು ಮರೆಯಾದಂತೆ ಅಂಜನಪ್ಪ ತಿರುಗಿ ಕಾಳಾಪುರಕ್ಕೆ ಭಿಕ್ಷೆಗೆಂದು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಆತನಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಅನಾಹುತವೇ ಕಾದಿರುತ್ತದೆ. ಅಂಜನಪ್ಪನು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಕಂಠಸಿರಿಗೆ ಮನಸೋತ ಹಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಜೋಗಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೇ ಕರೆದು ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಡು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ತಾನು ಪಟ್ಟ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಏನಾದರೊಂದು ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ತನ್ನ ಅತ್ತೆಗೆ ಕಾಣದ ಹಾಗೆ ಕೋಳಿಯೊಂದನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅಂಜನಪ್ಪನ ಜೋಳಿಗೆಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಅದನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬೇಗನೆ ಹೊರಟುಬಿಡಬೇಕು ನಮ್ಮತ್ತೆಗೆ ತಿಳಿದರೆ ತಂಟೆ ಮಾಡ್ತಾಳೆ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಹಾಗೂ ಅವಳ ಅತ್ತೆಯ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಅಷ್ಟೇನೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಂಜನಪ್ಪ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಸಿಗುತ್ತಾನೆ. ಒಲೆ ಎನ್ನಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಹಾಗಂತ ದಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೋ ಒತ್ತಡದಿಂದ ಕೋಳಿ ಇದ್ದ ಜೋಳಿಗೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಊರಾಚೆಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಕಾಣಿಕೆಯ ಕುರಿತು ಚಿಂತೆ ಮಾಡದೆ ತಾನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ದಾನ ನ್ಯಾಯವಾದುದೇ? ಇಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ತನಗೆ ತಾನೇ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕಂಡಹಾಗೆ ಕೊಡೋಬಿಟ್ಟ ಒಂದು ಮಾದರಿ. ಹೀಗೆ ಮರೆಯಿಂದ ಕೊಡೋ ಬಿಟ್ಟ ಒಂದು ಮಾದರಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೋಸ ಇಲ್ಲ, ಇದರಲ್ಲಿಮೋಸ ಸೇರಿ ಹೋಯಿತು ಎನ್ನುವ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆಗೆ ಗ್ರಾಸವಾದ ವಿಷಯ. ಈ ರೀತಿ ಚಿಂತಿಸುವವರನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುವುದೇ ವಿರಳ. ಅಂಥದೊಂದು ಗಟ್ಟಿ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಹಾಡು ಹೇಳಿದ್ದು, ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು, ದಾನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅಂಜನಪ್ಪನಿಗೆ ಶನಿಯಂತೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಗಂಟು ಬೀಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಜೋಳಿಗೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಜೋಳಿಗೆಯ ಗಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದ ಜೋಳಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಕಾಳಜಿ. ಅದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದ ಅಂಜನಪ್ಪ ಆತನನ್ನು ಸಾಗು

ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಹರಸಾಹಸ ಪಡಬೇಕಾಯಿತು. ಹೇಗೋ ಬಂದ ಅಡ್ಡಿ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೊರಡಲು ಅನುವಾದ ಅಂಜನಪ್ಪನಿಗೆ ಎದುರಾದವರು ಘಾಟಿ ಮುದುಕಿ, ತಳವಾರ ಹಾಗೂ ಅವಳ ಸೊಸೆ. ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ಹೆಂಗಸು ದೂರದಿಂದಲೇ ಕೈಸನ್ನೆಯ ಮೂಲಕ ತಾನು ಕೋಳಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಯಬಾರದೆಂದು ಕೈಸನ್ನೆಯ ಮೂಲಕ ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ.

ಒಬ್ಬ ಬಡವ ಏನೂ ತಪ್ಪು ಮಾಡದೇ ಇದ್ದರೂ ಕಷ್ಟಗಳು ಸರಮಾಲೆಯೇ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಎರಗಿ ಬರುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ನನ್ನದಲ್ಲ ಎಂದು ಸಾಬೀತುಮಾಡಲು ಏನೆಲ್ಲಾ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅದೇ ರೀತಿಯ ಸಾಹಸವನ್ನು ಅಂಜನಪ್ಪನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕೋಳಿಯ ಯಜಮಾನಿ ಬಹಳ ಗಟ್ಟಿಗಿತ್ತಿ. ಅವಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ತನ್ನ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ಸೊಸೆಗೆ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ಹೇಳಿದಾಗ ಅವಳು ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ದೀಪ ಇಟ್ಟಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಬದುಕೂ ಕೂಡ ಅವಳತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಪರವಾಯಿಲ್ಲ ಪದ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಅಂತ ಮನೆ ಹತ್ತ ಬಿಟ್ಟರೆ ಕೋಳಿ ಹಾಸೋರ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ. ಏನಯ್ಯ ಬಹಳ ಸಂಪನ್ನನ ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡ್ತೀಯೆ ಎಂದು ಮುದುಕಿ ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

ಪಾಪಿ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಮೋಣಕಾಲ್ದಿದ್ದ ನೀರು ಅಂತ ಅಂಜನಪ್ಪ ನೆನೆದುಕೊಂಡು, ಶಿಕ್ಷೆ ಖಂಡಿತವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ಗೌಡರ ಮನೆಯ ಜಗಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ. ಗೌಡ ಮೂಲತಃ ಅವಕಾಶವಾದಿ. ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಗೆ ಪುನಃ ಪ್ರತೀಕಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಇದೇ ತಕ್ಕ ಸಮಯ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಏನೋ ಅಂಜನಪ್ಪ ಇಷ್ಟು ದಿನ ಹೇಳಿದ್ದು ಪದ ಅಲ್ಲ. ಈಗ ಲಾಕಾಪಿಗೆ ಕಳಿಸ್ತೀನಿ ಹೇಳು ಪದಾನ ಎಂದು ದರ್ಪದಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪೋಲೀಸರಿಂದ ಬಂಧಿಯಾದ ಅಂಜನಪ್ಪ ಕಡೆಗೆ ಜಾಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಪುನಃ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಬಂದಾಗ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಅಂಜನಪ್ಪನ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಂಜನಪ್ಪನಿಗೆ ಸಂಗತಿಯ ಪೂರ್ವಾಪರಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಾನವೀಯತೆಯಿಂದ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಸತ್ಯ ಹೇಳಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಿದರೆ ತಾನು ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ತನ್ನದಲ್ಲದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಅನುಭವಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಾನೆ. ನ್ಯಾಯಾಲಯವೂ ಕೂಡ ಅಂಜನಪ್ಪನ ಬಳಿ ಕೋಳಿ ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಅವನೇ ಕಳ್ಳ ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ನಡೆದ ಬಳಿಕ ಅಂಜನಪ್ಪನಿಗೆ ನರಮನುಷ್ಯರ ಮೇಲೆ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷೆ ಆಗುವ ದಿನ 'ಅಯ್ಯೋ ಮಾಸ್ವಾಮಿ ನನಗ್ಯಾರು ಸಾಕ್ಷಿ, ದೇವರು ಸಾಕ್ಷಿ' ಎಂದು ದೇವರ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಅಪಾರ

ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಂಜನಪ್ಪ ಕಥೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ಜೋಗಿಯ ಕಥೆ ಕೇಳಿ ವ್ಯಥೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಕಳ್ಳತನದ ಆರೋಪ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬಂದರೆ ನಾನು ಸತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹಾಸ್ಯದ ಚಟಾಕಿಯನ್ನು ಹಾರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅಂಜನಪ್ಪ ರಂಗಪ್ಪನ ಮಾತಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಹುದ್ದೆ ಎಂದರೆ ಅದು ದೇವರ ಕೆಲಸ ಬಡವರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಆಗದ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಸ್ಥಾನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಎಲ್ಲಕಾಲಕ್ಕೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಎಂತಹ ಅನುಭವೀ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದರೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಅಪನಂಬಿಕೆ ಆವರಿಸಿದಾಗ ಮನುಷ್ಯರು ಗೌಣವಾಗುತ್ತಾರೆ, ಭಗವಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅಂಜನಪ್ಪ ಇನ್ನು ನಾನು ನರಮನುಸನ ಮುಂದೆ ಏನು ಬಂದೇನು, ಬಿಡಪ್ಪು ಇನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಜಿಸ್ಟ್ರೇಟು ನಮ್ಮಪ್ಪ ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟರಮಣಸ್ವಾಮಿ, ಹೋಗ್ಬೇಕು, ನಿಲ್ಲಬೇಕು ನನ್ನಪ್ಪ ಕಾಪಾಡ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಒಲವು ಹಾಗು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಸಾದರಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಈ ಕಥೆಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡರೂ ಪ್ರಮಾಣಿಸಿ ನೋಡು ಎಂಬ ಗಾದೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಸ್ತಿ ಅಂಜನಪ್ಪನ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಆಡಂಬರವಿಲ್ಲದ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಭಾಷೆಯ ಸೊಗಡಿನ ಮೂಲಕ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಬಡವ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡದೇ ಇದ್ದರೂ, ಬೇರೆಯವರ ಊಹೆಗೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಅವನ ವರ್ತನೆಗಳು ಅವನು ಕಳ್ಳ ಎಂದು ಸಾಬೀತು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ಬಡವ ತಾನು ಕಳ್ಳ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸುವ ತವಕದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮಿಕ್ಕವರು ಅವನು ಕಳ್ಳ ಎಂದು ಸಾಬೀತು ಮಾಡುವ ಉನ್ನಾದದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಜೋಗ್ಯೋರ ಅಂಜನಪ್ಪನ ಕೋಳಿಕತೆ ಎಂಬ ಕಥೆಯ ಕಥಾನಾಯಕ ಅಂಜನಪ್ಪನದು.

ಅಂಜನಪ್ಪ ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಆದರ್ಶವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಅನುಭವೀ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ, ಅನುಭವದ ಮೂಲಕ ಇತರರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಕಡೆಗೆ ತಾನೇ ಕಳ್ಳತನದ ವ್ಯೂಹವೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ವೈರಾಗ್ಯ ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಥೆಯು ನಮ್ಮ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಲೋಪದ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರಿಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಬಡವರ ಪರ ದನಿಯಾಗಿ ನೊಂದವರಿಗೆ ಸಾಂತ್ವನ ಹೇಳುವ ಸಂತಾಪಸೂಚಕದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಬದುಕಿ, ಬದುಕಲು ಬಿಡಿ ಎಂಬ ಮಾನವೀಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಮಾಸ್ತಿಯವರು ಅಂಜನಪ್ಪ ಎಂಬ ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕ ಓದುಗರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಪು.ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರ 'ಮಲೆದೇಗುಲ': ಆಧುನಿಕತೆಯೊಡನೆ ಸಂವಾದ

ಹೆಚ್. ಕೆ. ವೆಂಕಟೇಶ್

ದೇಗುಲದ ದಗಲಬಾಜಿತನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಇಂದಿನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪು.ತಿ.ನ. ಅವರ ಮಲೆದೇಗುಲ ಜೀವಶಿಕ್ಷೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಕವಿ ಆಧುನಿಕತೆಯೊಡನೆ ಸಂವಾದಿಸುವ ಚಿಂತನಧಾರೆ ಕಾವ್ಯದೊಳಗೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದಿದೆ. ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ, ಸ್ವದನ ಮನೋಭಾವ ರೂಢಿಸುವ, ಸತ್ಯವನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸುವ, ಪುರಾಣ-ಪರಂಪರೆಯ ಜಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಚಿಂತನೆಯು ದೀಪ ಹಿಡಿದು ಜಗತ್ತಿನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ಮನೋಭಾವ ಸಂಪತ್ತಿನ ಕವಿ ಪು.ತಿ.ನ.

ಮಲೆದೇಗುಲ ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿರುವ ಚೆಲುವನಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ನರಸಿಂಹನ ದೇವಸ್ಥಾನ. ಭಕ್ತ ಕವಿಯ ಭಕ್ತಿಕಾವ್ಯ ಮಲೆದೇಗುಲ. ಹರಿಹರ ಕವಿಯ ಭಕ್ತಹೃದಯ ಜೀವಂತಿಕೆಯ ಸೆಲೆಯಾಗಿ ಮಿಂಚುತ್ತದೆ. ಕವಿಯ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ದೈವವನ್ನು ಮೈದುಂಬಿ ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ನವೀನತೆಯ ಸಂಯೋಜನೆ ಕಾಣುವುದು, ಆಧುನಿಕತೆಯೊಡನೆ ಕವಿಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಐವತ್ತೊಂದು, ೧೦ ಸಾಲುಗಳ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಮುಕ್ತಕಗಳ ಸೊಬಗಿನಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾಡಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಸ್ವಸಂಪೂರ್ಣ. ಒಂದೊಂದೂ ಸರಪಳಿಯ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಕಾವ್ಯದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತವೆ.

ಕವಿ ತಪಸ್ವಿ, ರಸಯುಷಿ, ಒಮ್ಮೆಗೇ ಮಹಾದರ್ಶನ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ತಾಳ್ಮೆ, ಕಾಯುವಿಕೆ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಜಡತೆಗಿಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಣಕ್ಷಣವೂ ಕೃಷಿಗೈಯಬೇಕು. ಧ್ಯಾನ, ತಲ್ಲೀನತೆ, ಸಮರ್ಪಣಾ ಭಾವದಿಂದ ಕವಿಚೇತನ ಅನುಭವಿಸಿ ಹಡೆದ ಕಾವ್ಯಕೂಸು ಮಲೆದೇಗುಲ. ಇವೆಲ್ಲ ವರ್ಣನೆ, ವೈಭವದ, ಸೋಗಲಾಡಿತನದ ಹುಸಿ ಮಾತಲ್ಲ, ಅಪರೂಪದ ಕಾವ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಕಾವ್ಯ ತಾಯಿಗೆ ಸಲ್ಲಲೇಬೇಕಾದ ಸಹೃದಯನ ಎದೆಮಿಡಿತದ ಇಬ್ಬನಿ ಹನಿಗಳು. ಕವಿಯದೇ ಮಾತುಗಳಿವು. ದೇಗುಲವನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ಚಿಂತನಾಲಹರಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿದೆ. ಈ ಪದ್ಯಗಳು ಒಂದು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಂಥವಲ್ಲ. ಏಕಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಹಿರ್ಮುಖನಾದಾಗ ಕಂಡ ವಿಷಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದು, ತಿರುಗಿ ಅಂತರ್ಮುಖನಾಗಿ ಆ ಅಂತರಂಗವನ್ನೇ ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸುವುದು. ತಿರುಗಿ ಹೊರಬರುವುದು ಪುನಃ ಒಳಹೋಗುವುದು-ಹಾಗೆ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ರಮ ಒಂದು

ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆ. ಈ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪದ್ಯದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ತಾರ್ಕಿಕ ಪ್ರಚೋದನೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಇವು ಒಂದು ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಕೋದಂತಿಲ್ಲದ ಒಂದೇ ಭಾವಗೋಳವನ್ನು ತಿರುವಿ ತಿರುವಿನೋಡುತ್ತಾ ಕಂಡ ಮುಖಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಲಹರಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲ; ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಮುಗಿವು ಮನಸ್ಸಿನ ಸದ್ಯದ ರಿಕ್ತರೀತಿಯನ್ನೂ, ಧ್ಯಾಯಾವಿಧಾರಣಾಕ್ಷಮತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟೆ.

ಮಲೆದೇಗುಲ ಭಕ್ತಿ ಕಾವ್ಯ. ಇಲ್ಲಿನ ಭಕ್ತಿ ಭಾವೋದ್ರೇಕದ ಕ್ಷಣಿಕತೆಯಲ್ಲ. ಆವೇಶದ ಭಕ್ತಿ ಇದಲ್ಲ, ವಿಚಾರಪ್ರಚೋದಕ ಭಕ್ತಿ, ಜೀವಂತ ಶಕ್ತಿ ಇದು. ಪು.ತಿ.ನ. ಚಿಂತನಾ ಪರ ಕವಿ ಎಂಬುದಿಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಸಾಬೀತಾಗುತ್ತದೆ. ತತ್ವ-ಧರ್ಮಗಳ ಸಂಗಮ ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ದೇಗುಲ ಒಂದು ಸಂಕೇತ ಮಾತ್ರ. ಈ ದೇಗುಲ ಮಾನವ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ, ಸಮೃದ್ಧತೆಗೆ ದುಡಿಯುವ ಮಾನವೀಯ ಮನಸ್ಸೊಂದರ ಅಪೂರ್ವ ಪ್ರತಿಮೆ. ಅಮೂರ್ತತೆಯಿಂದ ಮೂರ್ತತೆಯೆಡೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ಮಿಡಿತವಿದೆ, ಕವಿಯ ತುಡಿತವಿದೆ.

ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಗುಡಿ ಕವಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಮನೆದೇವರು ಇರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಕವಿಗೆ ದೇವಾಲಯ ಕೇವಲ ಗುಡಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕಲೆಯ ಕೇಂದ್ರ, ಜಗದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರ ರೂಪದ ತಾಣ. ಈ ದೀರ್ಘಕಾವ್ಯದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ನೋಟ ಇದು : ಕವಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಚೆಲುವನಾರಾಯಣ ದೇಗುಲದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವರು. ದೇಗುಲದ ಮಹಿಮಾಪೂರ್ಣ ಸನ್ನಿವೇಶ ಹೊಸ ಸಂದೇಶದ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ಚಿಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದುಗುಡ-ದುಮ್ಮಾನಗಳ ಮೂಟೆ ಹೊತ್ತು ಬಂದು, ನಗೆಲೇಪನದ ಅಮೃತಸಿಂಚನ ಪಡೆದು ಹರ್ಷದಿಂದ ನಾರಾಯಣನ ಉದ್ಗಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರ ಪ್ರವೇಶ-ನಿರ್ಗಮನ ಕೇವಲ ಸಾಂಕೇತಿಕ. ಭಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ. ದೇಗುಲದ ಪ್ರವೇಶದ ಮುನ್ನ ನಾರಾಯಣನ ಸ್ಮರಣೆ, ದೇಗುಲದ್ವಾರ ದಾಟಿದ ಅನಂತರವೂ ನಾರಾಯಣನ ಗುಣಗಾನದ ಹೋಳಿಗೆ ಸಿಹಿ ರುಚಿಯ ಸಂರಚನೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದೇಗುಲದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಿಯ, ಭಕ್ತರ ಮಹಾಪೂರ. ಹೀಗೆ ಇರುವಾಗ ಕವಿ ನಾರಾಯಣನ ದರ್ಶನ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತುಸು ವಿಚಲಿತರಾದರೂ, ದೇವರ ಅಲಂಕಾರ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ಎಲ್ಲರಂತೆ ಭಾವತಲ್ಲೇನರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಕೊಂಕದ ಮಡುವಿನಿಂದ ಎದ್ದು ಶ್ಲೋಕದ ಭಾವಪೂರ್ಣ ರಸಮಂಜರಿಯನ್ನು ಮಿಡಿದು ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕವಿಯ ಈ ದರ್ಶನ ಕವನದ ಮುಕ್ತಾಯ, ಮುಕ್ತಾಯವಿಲ್ಲಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ. ಕವಿಯ ಹೊಸಬಾಳಿನ, ನವಚೇತನದ ಪ್ರಾರಂಭ ಬಿಂದುವೇ ಇದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಾಯ ಗೌಣ, ಸಿಂಧುವೇ ಸ್ಥಿರ.

ಜೀವಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಂಜಡದ ಜೂಟಾಟ ನಡೆದಿದೆ. ಭೋಗದ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕುದುರೆ ಕೆನತ ಮುಗಿಲುಮುಟ್ಟಿದೆ, ಮೊದಲ ಸ್ಥಾನದಾತುರದಲ್ಲಿದೆ. ತ್ರಾಣವಿಲ್ಲದ ಜನ ಗಾಣಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕ ಪಶುವಿನಂತಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಿರೀಶ್ವರತೆಯ ಬೆಳಕು ಜಗತ್ತಿಗೆ

ಸಂತೋಷದ ಸಂದೇಶದ ದೀಪವಿಡಿದಿದೆಯೆ? ಸಂದೇಹದ ಬದುಕು, ಸಂಸಾರದ ಒಡಕು, ಮನಸ್ಸಿನ ಕೆಡುಕು ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಸಂಸಾರದ ಹಡಗನ್ನು ಛಿದ್ರಗೊಳಿಸಿವೆ. ಇಂಥ ಅಶಾಂತ ಪರಿಸರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆಯಲು ಜಗತ್ತಿನ ಜನ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಂತ ವಾತಾವರಣದ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗುವುದು.

ಜಡದಿಂದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಜೀವದಿಂದಾತ್ಮಕ್ಕೆ
ಆತ್ಮದಿಂದ ರಸಪದಕೆ ಇರವನಿದ ಸೆಳೆವ
ಚೇತನಾಯಸ್ಥಾಂತ ಜಾನಪದ ಹೃಚ್ಚಕೆ

(ಮಲೆದೇಗುಲ, ಪು.ತಿ.ನ. ಸಮಗ್ರಕಾವ್ಯ, ಪು. ೩೩೪)

ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮಾನುಷ್ಯವಿಲ್ಲಿ ಪಡೆವುದು ತನ್ನ ಬಿಡುವ,

ವಿಚಾರವಾದಿಗಳು ದೇವಾಲಯ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಪ್ರಕೃತಿದೇವರಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಹೊಂದಬಹುದು. ನಿಜ, ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇಲ್ಲಿ ಮುನ್ನೆಲೆಗೆ ಬಂದಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಬಗೆಗೆ ಧನಾತ್ಮಕ ನೋಟವಾಗಿ ಇದು ಹೊಮ್ಮಿದೆ.

ಮನೆಯಲ್ಲ ಮಠವಲ್ಲ ರಾಜನರಮನೆಯಲ್ಲ.
ಇದು ನಾಟ್ಯ ಮಂದಿರ ಛಾತ್ರ ಸತ್ರವಲ್ಲ
ಜೀವ ಬಯಸುವ ಭೋಗದುಪಕರಣವಲ್ಲವಿದು
ಆವರ್ಧ ಘಟಿಸಿಲೇತರ ಮಲೆಯ ಕಲ್ಲ?

(ಮಲೆದೇಗುಲ, ಪು.ತಿ.ನ. ಸಮಗ್ರ ಕಾವ್ಯ, ಪು. ೩೨೬)

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜೀವ ಬಯಸುವುದು ಕ್ಷಣಿಕತೆಯನ್ನಲ್ಲ, ಸದಾ ನೆಮ್ಮದಿ ನೀಡುವ ತಾಣವೊಂದನ್ನು. ಮಲೆದೇಗುಲವನ್ನು ಇಂಥ ದೇಗುಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಎಂಥ ಪ್ರಯೋಜನ ತಂದೀತು?

ಗೋಪುರದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬಾನನೆತ್ತುತ ನಿಂತು
ಇರುಳಿನೊಳು ಮಿರುತಾರಗೆಯ ಮಾಲೆಗೊಳುತ
ಮೋಡ ಮುತ್ತುವ ಜಡೆಗೆ ಜಾಹ್ನವಿಯ ಜಾರಿಬರೆ
ಪಕ್ಕಕೆಳೆವರೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕಣ್ಸವಿಯ ಕೊಳುತ
ಮರೆವಿದರ ದರ್ಶನವೆ ದುಡುಕಿಸುವುದೆನ್ನೆದೆಯ ನಡೆಯ
ಮನುಜಗಿದು ನೆಲೆಯಾಸೆಯೋ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ?

(ಮಲೆದೇಗುಲ, ಪು.ತಿ.ನ. ಸಮಗ್ರಕಾವ್ಯ, ಪು. ೩೨೬)

ಇದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಕೊಡುವುದು, ಬಯಸುವುದು ಅನಗತ್ಯ!

ಕವಿಯ ದರ್ಶನ ಸಿದ್ಧಿ ಅಪೂರ್ವ ಕವಿಯ ಹೃದಯ, ಜಿಜ್ಞಾಸುವಿನ ಬುದ್ಧಿ, ದಾರ್ಶನಿಕನ ದರ್ಶನ, ಅನುಭಾವಿಯ ಅಂತರಂಗ ನಯನದ ಚಿಕ್ಕಾಂತಿಯ ಹೊಳಹು

'ಮಲೆದೇಗುಲ' : ಆಧುನಿಕತೆಯೊಡನೆ ಸಂವಾದ'

ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೊಂದು ಮುಕ್ತಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮರಸವಾಗಿ ಮೈದೋರಿವೆ. ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನ ವರ್ಣಮೇಳದಂತೆ ಒಂದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಿಂಚಿದ ಭಾವಗಳನ್ನು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಪರಿಭಾವನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಭಾವದ ಚಟುಲ ತೇಜಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯ ಕಡಿವಾಣವನ್ನು ತೊಡಿಸಿ, ಆದರೂ ಒಳಹೊರಗೆಲ್ಲವೂ ಸುಂದರವಾಗಿರುವಂತೆ ರೂಪಿಸಿ ನೀಡುವ ಇಂತಹ ಕೃತಿಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ....

ಕವನದ ಆರಂಭವೇ ಕವಿಯ ಚೇತನದ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ದೇಗುಲದ ಮಹಿಮೆಯ ಸುಂದರ ರೂಪದ ಸಾರ ಇದು:

ಸಕಲ ಸಂದೇಹಗಳು ಬಳಲಿ ಬಳಗೈತಂದು
ಬಿಡುವ ಬಯಸುವ ತವರೆ, ಮಲೆಯ ದೇಗುಲವೆ
ವಾಸ್ತವದೊಳೆದಿರವು ಪಡೆದರಿವನರಕೆಯಿಂ
ದೊಡೆವಕಾಂತಿಯ ಮದ್ದೆ, ಮುನಿಹೃದಯ ಫಲವೆ,
ಒಂದೊಂದು ನಿಲುವಿನೊಳಗೊಂದೊಂದು ಸೊಗವಳು
ತೋರಿ ತಿರಿವೀ ಭವದ ನಿಶ್ಚಲ ಕೇಂದ್ರವೇ
ಖುಜು ಅನ್ಯಜು ಖುತ ಅನ್ಯತ ಲೇಸು ಕೇಡೆಂಬ ಬೆಲೆ
ಗಳವಡದ ಯೋಗಿಗಳ ಮುದದಿಂ ಸಾಂದ್ರವೇ
ನಿಂತಿಹನು ನಾ ನಿನ್ನ ಬಾಗಿಲೆಡೆ ನಮ್ರನಾಗಿ
ನುಡಿಶುಯ್ದು ಬವಣೆಗೊಳೆ ಭಾವಗಳ ಭಾರದಿಂ ತಲೆಯಬಾಗಿ

(ಮಲೆದೇಗುಲ, ಪು.ತಿ.ನ. ಸಮಗ್ರಕಾವ್ಯ, ಪು. ೨೨೪)

ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿಯಾದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಮಗು ಸಂಬೋಧಿಸುವಂತೆ ಕವಿ ದೇಗುಲವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ದಿನವಿಡೀ ಸುತ್ತಿ ಬಳಲಿದ ಮಗು ತಾಯಿತೊಡೆಯೇರಿ ವಿಶ್ರಮಿಸುವಂತೆ, ಜಗತ್ತಿನ ಜಂಜಾಟಗಳಿಂದ ರೋಸಿ ಹೋದ ಜೀವ ಬಯಸುವ ತಾಯಿ ಈ ದೇಗುಲ. ಇಂಥ ಮಮತೆಯ ಮಡಿಲಾದ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಕವಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ನಮನ ಸಹಜವೇ ಸರಿ.

ಏನುಳಿವುದೇನಳಿವುದೀ ಒಳಹೋಗುವಾಟದಲ್ಲಿ
ಏನಳಿವುದೇನುಳಿವುದೀ ಹೊರಬರುವಾಟದಲ್ಲಿ ?

(ಮಲೆದೇಗುಲ, ಪು.ತಿ.ನ. ಸಮಗ್ರಕಾವ್ಯ, ಪು. ೨೨೩)

ಕವಿ ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವರನ್ನೂ ಒಳಗುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಮುಖದರ್ಶನ ಮಾಡಿದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ದೇಗುಲದ ಬಗೆಗೆ ಕವಿ ಮಾತನಾಡಿದರೂ, ತಮ್ಮ ವಿಚಾರ ವಿಜ್ಞಾನದ ಒಳಮನಸ್ಸು ಮುಂದುಮಾಡಿ ನಡೆಯುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಣಿದವನೆಲ್ಲೆಡೆಯು ಸೆಟೆದು ನಿಲ್ಲುವ ಇಲ್ಲಿ ಮೈ ಕುಗ್ಗಿದವನೆಲ್ಲೆಲ್ಲು ನೇರ ನಡೆವ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ದರ್ಶನದ ಪೂರ್ಣರೂಪ

ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು. ನಮ್ಮತೆಯೆ ಪೂರ್ಣತೆಯ ಫಲ. ಇಲ್ಲಿ ತಾಳ್ಮೆ, ವಿನಯ ಹಿರಿಯರ ನುಡಿಗೇ ಮರುಜೀವ ನೀಡಿದರೆ, ಕಿರಿಯರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಟಾನಿಕ್ ಆಗಿದೆ.

“ಪ್ರಸವಿಸಲಿ ಮುಗಿದ ಕೈ ಮೈ ನಳಿಗೆಯಿಂದೆಲ್ಲ ನಮನಗಳೆಮ್ಮವಾ ಸಿರಿಪದದ ತಡಿಗೇ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಅಡಗಿದೆ. ಜೀವದ ತಪಸ್ಸು ದೇವನ ಒಲುಮೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡುವ ಸಮೀಪವಾಗಿದೆ. ದೇವನೊಲುಮೆಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದುಕೊಡುವ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಚೇತನವಾಗಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಯಲ್ಲಿ. ಕವಿಯು, ಕಾವ್ಯದ ಒಮ್ಮೂವಿದ ನಡಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹುದು. ಕಾವ್ಯದ ಅಂತರಂಗದ ಪ್ರವೇಶದ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಹೇಳುವ ನುಡಿಗಳು:

ಹಾ ನಲವೆ, ನಿನ್ನ ತಡೆದಿಡಲೆನ್ನ ಜಾಗರದೊಳಿಲ್ಲ ಜಾಗ
ಕಂಡ ಜಡ ಜಂಗಮಗೆ ಕೈಯ ಜೋಡಿಸುವುದೇ ಕುಶಲವೀಗ

(ಮಲೆದೇಗುಲ, ಪು.ತಿ.ನ. ಸಮಗ್ರ ಕಾವ್ಯ ಪು. ೩೪೨)

ಆನಂದವಿಲ್ಲಿ ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದೆ! ಯಾರಾದರೂ ಇದನ್ನು ಅಪ್ಪಬಹುದು. ಸಗ್ಗ ಸುಖದ ಮೊಗ್ಗುಲಲ್ಲಿಗೆ ಮುಡಿಯಬಹುದು. ಕಾವ್ಯದಂತರಂಗದ ಸ್ಪರ್ಶ ಹೊಸಲೋಕದ ದರ್ಶನದ ಮುನ್ನುಡಿಗೇ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿ.

ಇಲ್ಲಿನ ಲೋಕವೇ ಬೇರೆ, ವಿಚಿತ್ರ ಎಂದರೂ ವಿಚಿತ್ರವಲ್ಲ! ಬೆರೆತರೂ ಬೆರೆಯದ, ಭೋಗಿಸಿದರೂ ಭೋಗವಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಸ್ಥಿತಿ ಇಲ್ಲಿಯದು. ಪದ್ಮಪತ್ರದ ಜಲಬಿಂದುವಿನಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ. ಅದರ ಸಮರ್ಥ ರೂಪಕ ಇಲ್ಲಿ ಮಾತಿಗಿಳಿಯುತ್ತಿದೆ:

ಬೆರೆದರೂ ಬೇರೆಂದೆ ಸಮದೂರದೊಳು ಸರಿವ
ವಿಷಯಾತ್ಮಕಸಂಗಮಿಸುವಾನಂತ್ಯವೇ,
ಸೋಂಕಲಿವೇ ಕರಗಿ ನೆನವೆಂಬ ನೆರಳುಳಿಯಿ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೆನಲಾಗದಾನಂದವೇ,
ಪಡಲಿಲ್ಲವೆನಲಾಗದ ಪರೋಕ್ಷದನುಭವವೆ
ಅರಿತಿಲ್ಲವೆನಲಾಗದಾದಿರುಳೇ,
ಒಲಿವಂದಮೆನ್ನೆಸಗಿ ಒಲವ ಕೊಳೆ ಕೈತೆರೆಯು
ತಾವರ್ತರೇಜದೊಳು ಬೆಳಗುವಿಕುಳೆ,
ಮನಮನವ ಎಳೆಗೊಂಡು ಮುಡಿವ ಮೂರ್ತಿ,
ನಮ್ಮರ್ತಿ ಮಡುಗೊಳುವ ಗುಡಿಯೊಳೇ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿ ?

(ಮಲೆದೇಗುಲ, ಪು.ತಿ.ನ. ಸಮಗ್ರ ಕಾವ್ಯ)

ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ತಮ್ಮ ದಣಿವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ದೇಗುಲವೇ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದು, ದಿನಂಪ್ರತಿಯ ಸುಖದುಃಖ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಈಜಿ ಬರಲು ದೇಗುಲವೇ ಇವರಿಗೆ ದೋಣಿ, ಆಸರೆಯ ನೆಲೆ. ಜನಮನದ ಒಟ್ಟಾರೆ ನಮನಕ್ರಿಯೆ ಇಲ್ಲಿ ಘನರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ.

ಇಂಥ ಹೊಸ ಅನುಭವವೇ ಸಾರ್ಥಕದ ಕ್ಷಣ. ಕವಿಯ ವಿನೂತನ ಅನುಭವ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೊತ್ತುತ್ತದೆ. ಅದ್ಭುತಲೋಕದ ಅನುಭವ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಧಾರೆ ಎರೆಯುವ ಪರಿ : ತೊರೆ ಹಾಡುತಿರೆ, ಚುಕ್ಕೆ ಸುಡಿವೆಳಗಿಂ ಚುಚ್ಚಿ ಮನಕೆ ಬಗೆ ಬಗೆ ಭಾವಗಳ ಹೆಜ್ಜೆಯೊತ್ತೆ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಮತ್ತೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ:

ಏಕಕಾಂಡದೊಳೆದ್ದು ಮೇಲೆ ಬಾನನು ತಾಗಿ
 ಧಟ್ಟನಲ್ಲಿಯೆ ತನ್ನ ಕಟ್ಟಿ ಕಳೆದ ಬಗೆ
 ಆಡುತಿಹ ಗರಿಗಳನು ದೆಸೆವೆಸೆಗೆ ಹರಹುತ್ತ
 ನಿಂತ ತೆಂಗಿನ ಮೇಲೆ ಹರಿವುದೆನ್ನ ಬಗೆ
 ನಡುವೆ ಗುಡಿಗೆಪುರದೊಲೆಸೆವ ಮಾಮರದಿಲೆಯ
 ತುರುಗಲೊಳು ತಂಗುವುದು ತವರ ಕಂಡಂತೆ
 ಗಗನದಮೃತದ ಮೊಲೆಯ ಸೀಪುವೆಲೆಗಳ ನಡುವೆ
 ಮುದವ ಹನಿಯಾರಿಸುತ ತೇಮಗೊಳುವಂತೆ
 ನುಡಿಗೇ ಬಾರದ ಚೆಲುವಿನೊಳಸೊಗದ ಸಂಗಮವ ಬಿತ್ತರಿಸುತಿದೆ
 ವೇಣುಗಾನಲಹರೀ
 ದೈವಚಿಂತಾಸಕ್ತಮಾದೆನ್ನ ಹೃದಯದೊಳು ಹೊಮ್ಮಲಂತಃ
 ಶರ್ಮಲಹರಿಲಹರೀ

(ಮಲೆದೇಗುಲ, ಪು.ಶಿ.ನ. ಸಮಗ್ರಕಾವ್ಯ, ಪು. ೨೪೧)

ಕವಿಭಾವಕ್ಕೆ ಅಭಾವವಿಲ್ಲ. ಮುಂದುವರಿಕೆಯೇ, ಚಲನೆಯೇ ಅದರ ಮಂತ್ರ, ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮುಂದುವರೆವ ಕವಿ ನಾರಾಯಣನ ವರ್ಣನಾ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಕಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾಗಿ ತೋರುವ, ಕಾಣುವ ದೇವನ ಈ ರೂಪ ಕವನದ ಶಿಖರವಾಗಿದೆ. ಕವಿಯ ಸಾರ್ಥಕಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂಬಂತಿದೆ.

ಮಲೆದೇಗುಲದ ಈ ಐವತ್ತೊಂದು ಕವನಗಳು ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಧ್ಯಾನದ ಫಲಸ್ವರೂಪ. ಈ ದೇಗುಲದ ಸಾಧನೆ ಮಹತ್ತರವಾದುದು. ಈ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಂದೇಹಗಳೂ ಕರಗುವುದು; ವಾಸ್ತವ ಪ್ರಪಂಚದ ಅಶಾಂತಿಗೆ ಮದ್ದು ಒದಗುವುದು, ಸೊಗಸು ಅಳಲುಗಳನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುತ್ತ ತಿರಿಯುತ್ತಿರುವ ಜಗತ್ತಿನ ನಿಶ್ಚಲ ಕೇಂದ್ರ ಇದು. ಜೀವನದ ಬೆಲೆಗಳಿಗೆ ಅಳವಡದ

ಯೋಗಾನಂದದಿಂದ ಸಾಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮುಂದೆ ಭಾವಭಾರದಿಂದ ಕವಿ ಬಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸತ್ಯ-ಶಿವ-ಸುಂದರಗಳ ಸ್ವಷ್ಟದರ್ಶನ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದರಿಂದ ಜಗತ್ತು ಸುಂದರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾನವಮಾತ್ರ ಜೀವಿ ದೈವತ್ವಕ್ಕೆ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಏರಿ ಬೆಳೆಯುವ ಶಿಲ್ಪಕ್ರಿಯೆ, ಶಾಂತರೋಳಗೆ ಶಾಂತನಾಗಿ, ಉಗ್ರರೋಳಗೆ ಉಗ್ರನಾಗಿ, ಜೀವರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಂತಾಗುವ ಅನುಭವದೈವ ಸಹಜವಾಗಿ ಆಕಾರತಾಳಿದೆ.

ಗೆಲಿಲಿಯೋ ತನ್ನ 'ಅಸ್ಟೇಯರ್' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಬಗೆ: ಪ್ರಪಂಚದ ಹುರುಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಶ್ರಮಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕಾದುದೇನೆಂದರೆ, ಅದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಭಗವಂತನು ಅವರ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯ ಮಿತಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆಯೇ ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ನಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವನ ಅಸಂಖ್ಯ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಗೆ ಎಟುಕದಂಥವುಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಚಿಂತನೆ ಬೇಡುವ ಬಗೆ ಇದು. ಭಕ್ತಿ ಭವರೋಗದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧೌಷಧ. ಭಕ್ತಿ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತದೆ. ದುರಾಸೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದುರುಳಿಸುತ್ತದೆ. ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮತೂಕ ಸಮಾಜದ ನಿರ್ಮಾಣದಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವ ಈ ಬಗೆ ಹಳತು-ಹೊಸತರ ಸಮ್ಮಿಳನ. ಮಲೆದೇಗುಲ ಪದ್ಯಗಳ ಹೊದಿಕೆ ಗೆಲಿಲಿಯೋನಲ್ಲಿ ಗದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿದೆ ಅಥವಾ ಗೆಲಿಲಿಯೋನ ಹರಳುಗಟ್ಟಿದ ಮಾತು ಪು.ತಿ.ನ. ಅವರಲ್ಲೇ ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತ, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ.

ಭಾರತೀಯತೆ, ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಯ ಸಮ್ಮಿಳನವೂ, ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ವಾಸ್ತವತೆಯ ಅರಿವೂ ಕಳೆಯಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಮಲೆದೇಗುಲ ಹಲವು ವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಸಂಗಮದ ಸುವರ್ಣಪುತ್ಥಳಿ. ಕನ್ನಡ-ಸಂಸ್ಕೃತಗಳ ಕರಿಮಣಿ ಸರದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತು ಪೋಣಿಸಿದ ನುಡಿ ವೈವಿಧ್ಯದ ನಡೆಮಿಡಿತವಿದೆ. ಜಿ.ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರ ಜೊತೆಗಿನ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಕವಿಯೇ ಹೇಳಿರುವ ಪರಂಪರೆಯ ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಂಗದ ಸಂಗೀತ ಸಾರದ ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗಗಳ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಸಂಕಟಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಪು.ತಿ.ನ. ಅವರ ಮಲೆದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯಸಮೂಹಕ್ಕೇ ಈ ಮಾತು ಹೆಚ್ಚು ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾತು ಮೌನದ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೇ ಮಲೆದೇಗುಲ ಕವನ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಮೌನಕ್ಕಿಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದವಿ ಲಭ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕಾಳಿದಾಸನ ಮೇಘದೂತದ ನೆನಪನ್ನು ಕೆದಕಿಬಿಡುವ ಕಲೆಗಾರಿಕೆ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ರಸಗಳ ಸ್ಥಾನ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪು.ತಿ.ನ. ಹಿಂದೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮಲೆದೇಗುಲದ ರಸಸಾಮರಸ್ಯದ ಮಾತು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತಿರಸದ ವಿಜೃಂಭಣೆ ಸೊಗಸಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ರಸಗಳು ಒಂಬತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ

ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ಆದಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೀತಿಪ್ರಧಾನವಾದ ಈ ರಸದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಲೆದೇಗುಲವು ಭಕ್ತಿ, ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಅದ್ಭುತ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ನಮ್ರತೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ರಸಗಳಿಂದ ಪುನಃವಾದ ಕಾವ್ಯ.

ಕವಿ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದ ಬಗೆಗೇ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಾನಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚತಮವಾದ ನೆಲೆಗೇರಿದ ಚೈತನ್ಯ ಸತ್ಯದ ಹಾರೈಕೆಯೆಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ಈ ಆನಂದದತ್ತ. ಜಾಗೃದವಸ್ಥೆಗೆ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಇರವಿನ ಬೆಲೆ ಸುಖ, ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ; ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಆನಂದದ ಪ್ರತೀತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇರವಿಗೆ ಈ ಬೆಲೆ ತಗದು.... ರಸಾವಸ್ಥೆಯ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಡುವ ಭವ ಕಾವ್ಯ ವಸ್ತುವೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಭೆಯ ಮೆರುಗುಗಳನ್ನು ತಳೆದು ಸಂಮೋಹನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೆಟ್ಟಲನ್ನೇರಿದರೆ ನಾವು ದೇಗುಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತೇವೆ, ಮುಂದೆ ಮೌನ. ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಮೊದಲು ರಸಾವಸ್ಥೆಯ ಮೌನ, ಅದರುಪಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೈವಭಾವದ ಜಾಗರ, ಅದರ ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಲೆಯೆಚ್ಚರ, ಅದರ ತಲದಲ್ಲಿ ಭವ ಅಥವಾ ನಿಯತಿ ನಿಯತ ಜಗದಲ್ಲಿನ ಜಾಗ್ರತಾವಸ್ಥೆ.

ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯದೇಶಿತಗಳು, ದೇಗುಲವೆಂಬ ಭವ್ಯ ಕಲ್ಪನೆ, ಈ ಏರುವಿಕೆಯ ಒಂದು ನೆಲೆಯ ಸ್ಥಿರೀಕರಣಕ್ಕೆ ದೇವಮಾನವರು ಕಲ್ಪಿಸಿರುವ ಉಪಾಯಗಳೆಲ್ಲವೂ; ಭವಮಗ್ನರಿಗೂ ರಸದರಿವು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಆಗಲೆಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯ. ನೀರಿನಾಸರೆಯುಳ್ಳ ಪೈರಿಗೂ ಮುಗಿಲ ಹನಿ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲದೆ ತೆನೆ ಹುಲುಸದಿರುವಂತೆ ವಾಗ್ದಾನದಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಜಾಗೃದವಸ್ಥಾ ಪ್ರಭೂತವಾದ ಮಾನವ ಜೀವಿತಕ್ಕೆ ಈ ರಸಾವಸ್ಥೆಯ ಸ್ವರ್ಶವಿಲ್ಲದೆ ಹುಲುಸಿಲ್ಲ. ದೇಗುಲಗಳು ಈ ಮೋಡಗಳನ್ನು ತಡೆದಿಡುವ ಮಲೆಗಳು, ಸಾಧು ಸಿದ್ಧಸಂತರ ತೇಜಗಳನ್ನು ಹೊಳಸಿ ಅಲೌಕಿಕ ಭಾವಗಳನ್ನು ಮಿಂಚಿಸುತ್ತಾ ಯುಷ್ಮಿಮುಖೋದ್ಗತ ಬ್ರಹ್ಮ ಬೃಂಹಿತಗಳಿಂದ ಸಕಲರನ್ನೂ ಉಲ್ಲಾಸಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಎಲ್ಲ ತಾಪಗಳನ್ನೂ ಕಳೆಯುತ್ತಾ ಎಲ್ಲಾ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕಳೆಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಮೆರೆವ ದೇಗುಲಗಳು ದೇಹೋತ್ಸವಗಳೂ ವನಪರ್ವತ ಸಾಗರಗಳಂತೆ ಮತ್ತು ಭಾವಾವೇಗಗಳಂತೆ ವಿಷಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಸಂವೇದನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿ ಕಾವ್ಯಜಾಗರವನ್ನು ತರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಅಥವಾ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪಟ್ಟು ಪಟ್ಟು ಇದುವರೆಗೆ ಧರಿಸಿದ್ದ ವಿಚಿತ್ರಾನುಭೂತಿಗಳು ಇನ್ನು ನಾನು ಸದಾಶ್ರಯವಲ್ಲವೆಂದರಿತು ಹೀಗೆ ಈ ವಾಕ್ಯಾದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಭವವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದೆಯೇ?

ಕವಿಗೆ ದೈವದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿ, ಭಕ್ತಿ, ಗಣೇಶನನ್ನು ಕುರಿತ ಗಣೇಶದರ್ಶನ ಕವನವನ್ನು ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆ ಸಾರುವ ಗೋಕುಲ ನಿರ್ಗಮನ ಕವಿತೆ ಇದೆ. ನಾರಾಯಣನ ಬಗೆಗೆ ಈ ಮಲೆದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಸ್ಮರಣೆಗೈದಿದ್ದಾರೆ...ಮುಂತಾದವು. ಕವಿಯ ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ದೈವಿಕ ಪರಿಸರ ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಒದಗಿಸಿದೆ. ಕವಿಯ ಈ ಮಲೆದೇಗುಲ ದೈವದ ಬಗೆಗಿನ ಕಾವ್ಯವಾದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯತೆ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಜನೆಯ ಜಡಪ್ರದರ್ಶನದ

ಆಡಂಬರವಿಲ್ಲ; ಬದಲಿಗೆ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಯ ದರ್ಶನ ಇದೆ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಜಾಡಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಬೇರೆಯದೇ ಬಗೆಯ ಕಾವ್ಯ. ಇಂದು ನಮ್ಮ ಹೊಸ ದೇವಾಲಯಗಳೆಂದರೆ, ನಾನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಭಾರೀ ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳು ಎಂಬ ನೆಹರೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಪು.ತಿ.ನ ಸಮ್ಮತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕವಿಯ ಪ್ರಕಾರ ದೇಗುಲಗಳು ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ತಾಣಗಳು. ಜನರ ದೈಹಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ, ನಮ್ಮದಿಗೆ ದೇಗುಲದ ನಿರ್ಮಾಣ ಅಗತ್ಯವೆಂಬ ಕವಿಯ ರೀತಿ ಅವರ ಮನೋಧರ್ಮದ ಪ್ರತೀಕ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪುತಿನ ಆಧುನಿಕ ಸಂಕುಚಿತ ಸಮಾಜದೊಡನೆ ಸಂವಾದಕ್ಕಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಮಹಾಕವಿ ಡಾಂಟಿಯ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಒಂದು ಒಳನೋಟವಿದೆ. ಡಾಂಟಿ ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮದ ತತ್ವನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ನರಕಶುದ್ಧಿಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಜೀವನಯಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಅನುಭವವನ್ನು ತನ್ನ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ವರ್ಣನೆಗೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ. ಆದರೆ ಈ ವಿಶಾಲ ರೂಪಕವೆ ಬಹಳ ಭವ್ಯವಾಗಿ ದರ್ಶನ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿತು. ಸಾಂಕೇತಿಕ ಕಟ್ಟಡವೇ ಅದ್ಭುತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಯಿತು. ಅದೇ ಕಾವ್ಯದ ಕೇಂದ್ರವಾಯಿತು. ಪ್ರತೀಕ ಸುಂದರವಾದರೆ, ಕವಿ ಜೀವದುಂಬಿ ವರ್ಣಿಸಿದರೆ ಈ ಶಿಖರಸ್ಥಿತಿ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಅಂತೆಯೇ ಪುತಿನ ಅವರ ಮಲೆದೇಗುಲದ ನಾರಾಯಣ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೂ ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯತ್ವದ ಅಮೃತಸಿಂಚನದಿಂದ ಹಿಮಾಲಯ ಶಿಖರದ ಅದ್ಭುತದರ್ಶನ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಸಮಾನ್ಯತೆಯಿಂದ ಅಸಾಮಾನ್ಯತೆಯೆಡೆಗಿನ ನಡಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ. ಇದು ಕವಿಯ ಪ್ರಮಾದವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯದ್ವನಿಯ ವಿಕಾಸ ವಿಸ್ತಾರದ ರೂಪದರ್ಶನ ಇಲ್ಲಿನ ಮಲೆದೇಗುಲ.

ಮಲೆದೇಗುಲ ಮನೆದೇಗುಲದ ಮುಖಾಮುಖಿ ಚರ್ಚೆಗೆ ಇಂಬು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಪರಂಪರೆ-ಆಧುನಿಕತೆಯೊಡನೆ ಸಂವಾದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮನೆಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗುಡಿಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೂಪಮಂಡೂಕಗಳಂತಿರುವ ಆಧುನಿಕ ನಾಗರಿಕ ಜನರು ಜಾತ್ರೆ ವೈಭವದ ಅಮೂಕ ಆನಂದದ ಸೊಬಗನ್ನು ಸವಿಯಲಾರರು. ಹಿಂದಿನ ಸಮೃದ್ಧ ಐಕ್ಯತೆಯ ಬದುಕು ಇಂದು ರೈಲಿನ ಹಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಭಿದ್ರ ಅಭದ್ರತೆಯ ಸಂಸಾರ ಸಾರವಿರದೆ ಸೊರಗಿ ಕುಳಿತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಜೀವತುಂಬುವ ಕೆಲಸ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೇ ? ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನರಭಕ್ಷ ನರರೂಪೀ ರಾಕ್ಷಸ ವೃತ್ತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಜನಸಮೂಹದ ಜನಮನದ ನಡುವೆ ಮಲೆದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಅರ್ಥಸಂಪತ್ತು ತುಂಬಿದ್ದಾರೆ. ಸಾರ್ಥಕ್ಯದ ಸಮಾಧಾನದ ಕಾವ್ಯದ ಉಸಿರು ಹಸಿರಾಗಿದೆ. ಆರೋಗ್ಯಕರ ಸಮಾಜದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ತಳಹದಿ ಸ್ವರೂಪದ ರೂಪರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ (ಹಣ) ವಿದೆ, ಸಂಪತ್ತಿದೆ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅರ್ಥಸಂಪತ್ತು ಕಾಣದಾಗಿದೆ. ಬೆಲೆ ಇರದ ಬದುಕು ನೆಲೆ ಕಾಣಲಾಗದ ಹತಾಶ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ದೇಗುಲದ ಪ್ರಶಾಂತ ವಾತಾವರಣ ಇಂದು ಭಯೋತ್ಪಾದನೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಅಶಾಂತವಾಗಿದೆ. ದುಷ್ಕರ್ಮಿಗಳ ಅಟ್ಟಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ತನ್ನ ಗತ ವೈಭವ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಪಾಳುಗುಡಿಯಂತಿದೆ. ದೇಗುಲ ನಾಶದ ಬಗೆಗೆ ಇದು ಒಂದು ಬಗೆಯಾದರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆ ನಮ್ಮೊಳಗೇ ಇರುವ ಕಳವಳಕಾರಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ರೂಪದ್ದು. ಹಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹಣಸಂಪಾದನೆಯ, ಜನಮರುಳುಗೊಳಿಸುವ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ದೇಗುಲದ ಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗುತ್ತಿರುವುದು ಅಪಾಯಕಾರಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ. ಆಧುನಿಕ ನಾಗರಿಕ ಪ್ರಪಂಚದ ಮೋಸದ ವೇಶದ ಬದುಕು ಜನರ ಉಸಿರನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವಂತಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯ ಹಬ್ಬ, ಜಾತ್ರೆಗಳ ಒಡಲಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಸಮೃದ್ಧತೆಯಿತ್ತು. ಇದು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪುನರುತ್ಥಾನದ ಅಗತ್ಯ ಹಿಂದೆಂದಿಗಿಂತಲೂ ಇಂದು ಹೆಚ್ಚು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ, ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮಲೆದೇಗುಲದ ಆಧುನಿಕತೆಯೊಡನೆಯ ಸಂವಾದ ಸೃಜನಶೀಲವಾಗಿದೆ. ಅರ್ಥಪೂರ್ಣತೆಯಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಮುಖಾಮುಖಿ ಕವಿ ಪುತಿನ ಅವರನ್ನು ಗಾಢ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಿಂತಕನಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದುದು ಇಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಪುಸ್ತಕಗಳು

೧. ಪು.ತಿ.ನ.	೨೦೦೪	ಸಮಗ್ರಕಾವ್ಯ ಡಾ. ಪುತಿನ ಟ್ರಸ್ಟ್ (ರಿ) ಬೆಂಗಳೂರು
೨. ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್ ಎಚ್.ಎಸ್.	೧೯೯೫	ಹಾಡೆ ಹಾದಿಯ ತೋರಿತು, ಕನ್ನಡ ಸಂಘ, ಕ್ರೈಸ್ಟ್ ಕಾಲೇಜ್, ಬೆಂಗಳೂರು,
೩.	೨೦೦೫	ಭೃಂಗದ ಮಾರ್ಗ ಡಾ. ಪುತಿನ ಟ್ರಸ್ಟ್ (ರಿ), ಬೆಂಗಳೂರು,
೪. ಆಹಿತಾನಲ (ಸಂ)	೨೦೦೫	ಯದುಗಿರಿಯ ಬೆಳಕು, ಸಾಹಿತ್ಯಾಂಜಲಿ ಕ್ಯಾಲಿಫೋರ್ನಿಯಾ ಮತ್ತು ಅಭಿನವ ಬೆಂಗಳೂರು,
೫. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗನಾಥ ಎಕ್ಕುಂಡಿ	೧೯೫೩	ಪು.ತಿ.ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧೀ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ,
೬. ಪ್ರಭುಶಂಕರ	೧೯೬೬	ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಾವಗೀತೆ, ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ, ಮೈಸೂರು (ಮೂ ಮು ೨೦೦೦)
೭.	೨೦೦೨	ಪುತಿನ: ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು ಮೈಸೂರು(೨೦೦೦)
೮. ಜವರೇಗೌಡ, ದೇ. (ಪ್ರ.ಸಂ.)	೧೯೮೧	ಯದುಗಿರಿ, ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ, ಮೈಸೂರು,

ನಿರಂಜನರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿನ ದುಡಿಮೆಗಾರರ ಕ್ರಾಂತಿ

ಎ. ಮುನಿಯಪ್ಪ

ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳುವಳಿ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟ. ಆಧುನಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಪಂಥದವರಿಗೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಾಹಕವಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ವಾದವನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೆಳವರ್ಗದವರು, ತುಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾದವರು, ರೈತರು, ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಮಹಿಳೆಯರು ಮುಂತಾದ ಶೋಷಿತವರ್ಗದ ಪರ ದನಿಯತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವೈಶಾಲ್ಯ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ನಿರಂಜನರು ತಮ್ಮ ಬಹುತೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಕವರ್ಗದ ಅಥವಾ ಶೋಷಿತರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ.

ನಿರಂಜನರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿಗಳು, ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರು. ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಎಡಪಂಥೀಯ ಧೋರಣೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ನಿರಂಜನರು ಕಷ್ಟಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದದ್ದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಈ ದೃಷ್ಟಿ ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡಿತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಯಾವತ್ತೂ ಶೋಷಿತರ ಪರವಾಗಿಯೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಗತಿಶೀಲತೆ ಎಂದರೆ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಸುವ ತಾತ್ವಿಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆ. ಈ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಿರಂಜನರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವುದರೊಂದಿಗೆ ನಿರಂಜನರು ಅಪ್ಪಟ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕನ್ನಡ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಲೇಖಕರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ನಿರಂಜನರು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ತುಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾದವರು ನಡೆಸುವ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಸಿಕ್ಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ - ಚಿರಸ್ಮರಣೆ, ಮೃತ್ಯುಂಜಯ, ಸ್ವಾಮಿ ಅಪರಂಪಾರ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣಸ್ವಾಮಿ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳು ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಚಿರಸ್ಮರಣೆ ಮತ್ತು ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ, ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ನಿರಂಕುಶ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳಿದ

ಶ್ರಮಿಕವರ್ಗ ಬಂಡೆದ್ದು ಶೋಷಕ ವರ್ಗದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಘಟನೆಗಳು ವಸ್ತುವಾಗಿವೆ. ಸ್ವಾಮಿ ಅಪರಂಪಾರ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣಸ್ವಾಮಿ ಕೃತಿಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಭಾರತದ ದೇಶೀ ನಾಯಕರು ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿರಸ್ಮರಣೆ ಮತ್ತು ಮೃತ್ಯುಂಜಯಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಕ ವರ್ಗದ ಕ್ರಾಂತಿ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೇರಳದ ಕಯ್ಯೂರು ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಜಮೀನ್ದಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಕಾದಂಬರಿ ಚಿರಸ್ಮರಣೆ. ಸರಕಾರಗಳ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಭಾರತದ ರೈತವರ್ಗವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಹಿಪ್ಪೆಯಾಗಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ನಡೆಸಿದರೆಂಬುದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯ. ಜಮೀನ್ದಾರರ ಇಂಥ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯ, ಕ್ರೌರ್ಯಗಳು ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಕಯ್ಯೂರು ಗ್ರಾಮದ ರೈತರು ಇಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಸಮರ ಸಾರುತ್ತಾರೆ. ೧೯೩೮-೩೯ ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಕಯ್ಯೂರಿನಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಿಡಿದೆದ್ದ ರೈತ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಸರಕಾರ ಗಲ್ಲಿಗೇರಿಸಿತು. ಈ ಘಟನೆ ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ನಿರಂಜನರು ಕಯ್ಯೂರಿನ ಪಕ್ಕದ ನಿಲೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದು, ರೈತರ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಸರಕಾರದ ನೀತಿಯನ್ನು, ಜಮೀನ್ದಾರರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡವಾಗಿದ್ದರು. ಬಹುಕಾಲ ಅವರ ಮನದಾಳದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಈ ವಾಸ್ತವ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಅವರು ಕಲಾತ್ಮಕ ರೂಪ ಕೊಟ್ಟು 'ಚಿರಸ್ಮರಣೆ'ಯಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.

'ಚಿರಸ್ಮರಣೆ'ಯಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ಒಂದು ರೈತ, ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಇನ್ನೊಂದು ಜಮೀನ್ದಾರರು. ಮಠದ ಅಪ್ಪು, ಕೋಯಿತ್ತಟ್ಟಿನ ಚಿರುಕಂಡ, ಕಣ್ಣ, ಪೊಡವರ ಕುಂಞಂಬು, ಅಬೂಬಕರ್ ಮುಂತಾದವರು ಮೊದಲ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದರೆ, ನಂಬಿಯಾರ್ ಮತ್ತು ನಂಬೂದರಿ ಎರಡನೇ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೊದಲ ಗುಂಪಿನ ತರುಣರೆಲ್ಲ ಬಡರೈತ, ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮಕ್ಕಳು. ಅಪ್ಪು ಗೇಣಿ ಹೊಲವನ್ನು ನಂಬಿ ದುಡಿದು ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವ ರೈತನ ಮಗ. ಕಣ್ಣ ದೋಣಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವನ ಮಗನಾಗಿದ್ದು, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತಾಯಿಯ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವನು. ಇವನ ತಾಯಿ ತಮ್ಮ ಗುಡಿಸಲಿನ ಸುತ್ತ ಇದ್ದ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆದು ಪೇಟೆಗೊಯ್ದು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇನ್ನೂಳಿದ ತರುಣರೂ ಕೂಲಿಕಾರ್ಮಿಕರ ಮಕ್ಕಳೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇವರೆಲ್ಲ ದುಡಿಮೆಗಾರರೇ ಆಗಿದ್ದು ಗುಡಿಸಲು ವಾಸಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಕಯ್ಯೂರಿನ ಜಮೀನ್ದಾರರಾದ ನಂಬಿಯಾರ್ ಮತ್ತು ನಂಬೂದರಿ ಸರಕಾರದ ಸಖ್ಯದಿಂದ ಊರಿನ ಸಮಸ್ತ ಆಸ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಹತೋಟಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ದರ್ಪ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳ ವಿವರಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟಿವೆ. ಉದಾ.ಗೆ ನಿಗದಿತ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸಾಲ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ರೈತನೊಬ್ಬನನ್ನು ಅರೆನಗ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಜಮೀನ್ದಾರರು ತಮ್ಮ ಆಳುಗಳ ಮೂಲಕ ಧಳಿಸುವುದು, ಕೃಷ್ಣನ್ ನಾಯರ್ ಎಂಬ ರೈತ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಬೆಳೆಯ ಪೈರನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ. ಇಂಥ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸಲು ಕಯ್ಯೂರಿನ ರೈತಮುಖಂಡರು ಪಣ ತೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅಪ್ಪು, ಚಿರುಕಂಡ, ಕಣ್ಣ, ಅಬೂಬಕರ್ ಮುಂತಾದ ಯುವಕರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಕಯ್ಯೂರಿನಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಂಘ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಊರಿನ ಮಾಸ್ತರರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಂಘದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಸುಗಮವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತವೆ. ಸಭೆ, ಸಮಾರಂಭಗಳು ನಡೆದು ರೈತರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ರೈತ ಸಮಾವೇಶ ಕಯ್ಯೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಊರಿನಲ್ಲಿ ರೈತರು ಮೆರವಣಿಗೆ ನಡೆಸಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಮತ್ತು ಜಮೀನ್ದಾರಶಾಹಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಕುಪಿತನಾದ ಪೋಲೀಸ್ ಕಾನ್ಸ್ಟೇಬಲ್ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲೆ ನಡೆಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ರೋಚ್ಚಿಗಿದ್ದ ರೈತರೂ ಪ್ರತಿಹಲ್ಲೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ರೈತರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿದ ಪೋಲೀಸ್ ಕಾನ್ಸ್ಟೇಬಲ್ ತೇಜಸ್ವಿನಿ ನದಿಗೆ ಹಾರಿ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಅವಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಕಯ್ಯೂರಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳು ಜಮಾಯಿಸಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಸರಕಾರದ ಭೂಮಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಸೈನ್ಯ ಕಟ್ಟಿ ಪ್ರತಿ ಸರಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಇದರಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಗಂಡಾಂತರ ಖಂಡಿತವೆಂದೂ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ದೂರು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕಯ್ಯೂರಿಗೆ ದಾಳಿಯಿಟ್ಟ ಸಶಸ್ತ್ರ ಪೋಲೀಸ್ ಪಡೆ ರೈತ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಹಿಂಸಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕಡೆಗೆ ಬಂಧಿಗಳ ವಿಚಾರಣೆಯ ನಾಟಕ ಮುಗಿದು ನಾಲ್ವರು ರೈತ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಗಲ್ಲಿಗೇರಿಸಲಾಯಿತು.

ಕಯ್ಯೂರು ರೈತಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡ 'ಚಿರಸ್ಮರಣೆ' ಕಯ್ಯೂರು ರೈತರ ವೀರಸ್ಮರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ರೈತರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಶೋಚನೀಯವಾಗಿವೆ. ದಿನವಿಡೀ ದುಡಿದರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಉಣ್ಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ, ದುಡಿಮೆಯ ಪ್ರತಿಫಲದ ಬಹುಭಾಗ ಜಮೀನ್ದಾರರ ವಶವಾಗುವಿಕೆ, ಸಾಲದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಗುಲಾಮರಾಗಿಯೇ ಬದುಕಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ರೋಸಿಹೋಗಿದ್ದ ರೈತರು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ

ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡಾಯ ಹೂಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಸರ್ಕಾರ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೂರ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ರೈತ ಬಂಡಾಯವನ್ನು ದಮನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ದುರಂತವನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿಸಿಕೊಂಡ 'ಚಿರಸ್ಮರಣೆಗೆ' ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ದುಡಿಮೆಗಾರರ ಮತ್ತು ಭೂಮಾಲೀಕರ ನಡುವಿನ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಭೂಮಾಲೀಕರು ಮೇಲುಗೈ ಸಾಧಿಸಿದರೂ ಅದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿದ್ದು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ದುಡಿಮೆಗಾರರಿಗೆ ಜಯ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕ್ರಾಂತಿ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ನಿರಂಜನರ 'ಮೃತ್ಯುಂಜಯ' ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾದಂಬರಿ. ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಗರೀಕತೆಯ ಅಪೂರ್ವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಯ ಅಂತಸ್ಸತ್ವವನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಬೃಹತ್ ಕಾದಂಬರಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಕೃತಿ, ಹೋರಾಟ, ದಂಗೆ, ಬಂಡಾಯ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಇಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿತ ಶ್ರಮಿಕ ವರ್ಗ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರೈತರು, ಕೂಲಿಕಾರ್ಮಿಕರು, ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು, ಕಲ್ಲು ಕೆಲಸದ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮುಂತಾದ ದುಡಿಮೆಗಾರರು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ, ನಿರಂಕುಶ ಪ್ರಭುತ್ವದ ವಿರುದ್ಧ ದಂಗೆಯೆದ್ದು, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ನಿರಂಕುಶ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಸಮಾನತಾ ತತ್ವದ ಜನಾಡಳಿತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು ಒಂದು ಸೋಜಿಗದ ಸಂಗತಿ. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೨೫೦೦ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಐಗುಪ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ನೀರಾನೆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತೆನ್ನಲಾದ ಶ್ರಮಿಕ ವರ್ಗದ ದಂಗೆಯನ್ನು ನಿರಂಜನರು ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ 'ಮೃತ್ಯುಂಜಯ'ದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸುಮಾರು ೪೫೦೦ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಗರೀಕತೆ, ನೈಲ್ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ್ದ ಐಗುಪ್ತ (ಈಗಿನ ಈಜಿಪ್ಟ್) ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ಅಲ್ಲಿನ ಪೆರೊ (ಚಕ್ರವರ್ತಿ) ಎರಡನೇ ಪೇಪಿಯ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಾನೆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದಂಗೆಯನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಅಪೂರ್ವ ಘಟನೆಯ ಬಗೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿ, ಕುತೂಹಲ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ನಿರಂಜನರು, ಅದನ್ನೇ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾದಂಬರಿ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಘಟನೆಯ ಕುರಿತು ಇತಿಹಾಸಕಾರರಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಸುಳಿವಿನ ಜಾಡು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟು ನಿರಂಜನರು ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿ ದುಡಿದು ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಕಲೆಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸಕಾರರಾದ ಹಿರೊಡಟಸ್ ಅನಂತರದ ಫ್ಲಿಂಡರ್ಸ್ ಪೆಟ್ರೀ, ಲಿಯೊನಾರ್ಡ್ ವೊಲ್ಫ್, ಹರ್ವರ್ಡ್ ಕಾರ್ಟರ್, ಜೇಮ್ಸ್ ಬ್ರೆಸ್ಲೆಡ್, ವಿಲ್ಡ್ರೂರಂಟ್, ಲಿಯೊನಾರ್ಡ್ ಕಾಟ್ರಿಲ್, ಜಾಕ್ ಲಿಂಡ್ಲೇ ಮುಂತಾದವರ ಕೃತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಂಡು ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿ, ಪುರಾತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ನೆರವು ಪಡೆದು ನೀರಾನೆ ಪ್ರಾಂತದ ದುಡಿಮೆಗಾರರ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾದಂಬರಿ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಐಗುಪ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ನಲವತ್ತು ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಾನೆ ಪ್ರಾಂತವು ಒಂದು ಗೇಬು ಎಂಬ ಪ್ರಾಂತಪಾಲನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಟೆಹುಟಿ ಎಂಬ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಆಗಮಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮುಖ್ಯ ಘಟನೆಗಳು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ತಕರಾರಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಕಂದಾಯ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನೀರಾನೆ ಪ್ರಾಂತದ ದುಡಿಮೆಗಾರರು ಆ ವರ್ಷ ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆ ನಷ್ಟ ಅಬ್ಬು ಯಾತ್ರ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕಂದಾಯದ ಪೂರ್ಣ ಭಾಗವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಲು ಅಶಕ್ತರಾಗಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಕರುಣೆ ತೋರಿ ಕಂದಾಯದಲ್ಲಿ ರಿಯಾಯಿತಿ ನೀಡಬೇಕೆಂದೂ ಶ್ರಮಿಕರಲ್ಲ ಒಂದಾಗಿ ಮೆನಫ಼ಟಾನ ಎಂಬ ಯುವಕನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಮನವಿ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕಂದಾಯ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಇವರಲ್ಲ ಕಂದಾಯ ಸಲ್ಲಿಸಲು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆಂದೂ, ಇದು ರಾಜತ್ವದ ಧಿಕ್ಕಾರವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಮೆನ಼ಫ಼ಟಾನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಆಕ್ರೋಶಗೊಂಡ ಪ್ರಾಂತದ ಶ್ರಮಿಕವರ್ಗ ಸಂಘಟಿತರಾಗಿ ನಿರಂಕುಶ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದ ರಾಜಗೃಹದ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಗೃಹದ ಮಹಾದ್ವಾರದ ಬಾಗಿಲು ಮುರಿದು ಒಳನುಗ್ಗಿದ ಉದ್ದಿಕ್ತಜನರು ಪ್ರಾಂತಪಾಲ ಮತ್ತು ಕಂದಾಯ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮುಂದೆ ರಾಜಗೃಹದ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಸೈನ್ಯ ನಿಸ್ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಂತಪಾಲ, ಕಂದಾಯ ಅಧಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಭೂ ಮಾಲೀಕರು ರಾಜಗೃಹದ ದಿಡ್ಡಿಬಾಗಿಲ ಮೂಲಕ ಪರಾರಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ.

ರಾಜಗೃಹವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಜನರು ಮೆನ಼ಫ಼ಟಾನೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ದಾಸದಾಸಿಯರನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ, ಮೆನ಼ಫ಼ಟಾನನ್ನು ನೀರಾನೆ ಪ್ರಾಂತದ ಪ್ರಾಂತಪಾಲನನ್ನಾಗಿ ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ನೀರಾನೆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಜನರ ಆಡಳಿತ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಜನಪರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆದು ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಮೆನ಼ಫ಼ಟಾನ ಜನರ ಪ್ರೀತಿಗಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇತ್ತ ನೀರಾನೆ ಪ್ರಾಂತದಿಂದ ಗೇಬು, ಟೆಹುಟಿ ಮತ್ತು ಭೂಮಾಲೀಕರು ಐಗುಪ್ತದ ರಾಜಧಾನಿ ಮೆಂಫಿಸ್ ತಲುಪಿ, ನೀರಾನೆ ಪ್ರಾಂತದ ದಂಗೆಯ ಬಗೆಗೆ ಪೇರೂಗೆ ಉತ್ತೇಕ್ಷಿತ ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಮೆನ಼ಫ಼ಟಾನ ಮೇಲೆ ಹಲವು ಸುಳ್ಳು ಆರೋಪಗಳನ್ನು ಹೊರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಕುಪಿತನಾದ ಪೆರೊ ಸೆಡೆ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಮೆನ಼ಫ಼ಟಾನನ್ನು ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಮೋಸದಿಂದ ಬಂಧಿಸಿ, ರಾಜದ್ರೋಹ, ಧರ್ಮದ್ರೋಹಗಳ ಆಪಾದನೆಯ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಶಿರಚ್ಛೇದನದ ಶಿಕ್ಷೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ.

ಅನಂತರ ಮೆನ಼ಫ಼ಟಾನ ಸಂಗಡಿಗರು ಅವನ ರುಂಡ ಮುಂಡಗಳನ್ನು ನೀರಾನೆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಒಯ್ದು ಗೋರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕೆರಳಿದ ಪೆರೊ ಮತ್ತು ಮಹಾಅರ್ಚಕರು ನೀರಾನೆ ಪ್ರಾಂತದ ಜನರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲು ಸನ್ನದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಪೆರೊನ ಸೈನ್ಯ ಮಹಾ

ಅರ್ಚಕನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನೀರಾನೆ ಪ್ರಾಂತದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ನಗರವನ್ನು ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

‘ಮೃತ್ಯುಂಜಯ’ ಸುಮಾರು ಆರುನೂರು ಪುಟಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಾದಂಬರಿ. ಇದರ ಬಹುಭಾಗ ಸಮಾಜದ ಅಸಮಾನತೆಯ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ. ದುಡಿವೆ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಸುಖಲೋಲುಪವರ್ಗ (ಪೆರೊ ಮತ್ತು ಅವನ ಪರಿವಾರ, ಮಹಾ ಅರ್ಚಕ ಹಾಗೂ ಅವನ ಸಂಗಡಿಗರು, ಭೂಮಾಲೀಕರು) ಈ ಎರಡೂ ವರ್ಗಗಳ ಜೀವನ ಕ್ರಮ, ನಿರಂಕುಶ ಆಡಳಿತದ ಕ್ರೌರ್ಯ, ಪುರೋಹಿತ ಶಾಹಿಯ ಪರಮಾಧಿಕಾರ, ದುಡಿಮೆಗಾರರ ಬದುಕಿನ ದಾರುಣ ಸ್ಥಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ, ನಿರಂಕುಶಾಡಳಿತದ ದೌರ್ಜನ್ಯ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಬಲಾತ್ಕಾರದ ತೆರಿಗೆ ವಸೂಲಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನೀಡುವ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆಯನ್ನು, ಗಣಿಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಅಮಾನುಷವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಪೆರೊ, ಮಹಾ ಅರ್ಚಕ ಮತ್ತು ಭೂಮಾಲೀಕರು ಸುಖಲೋಲುಪರಾಗಿ, ನೂರಾರು ಜನ ದಾಸದಾಸಿಯರನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಿಲಾಸಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮನಘಟಾನಂಥ ಬಹು ಸಂಖ್ಯಾತ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ದಾರಿದ್ರ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಲಾತ್ಕಾರದ ತೆರಿಗೆ ವಸೂಲಿ ಅವರನ್ನು ರೊಚ್ಚಿಗೆಳೆವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಕ್ರೌರ್ಯದಿಂದ ರೋಸಿಹೋಗಿದ್ದ ನೀರಾನೆ ಪ್ರಾಂತದ ಜನತೆ ದಂಗೆಯೆದ್ದು ನಿರಂಕುಶ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆಯುತ್ತಾರೆ.

ನಿರಂಜನರ ಈ ಎರಡೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಂಶಗಳಿವೆ. ವರ್ಗ ತಾರತಮ್ಯ ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದುಕಾಣುವಂತಿದೆ. ಶ್ರಮಿಕವರ್ಗ ಮತ್ತು ಆಳುವ, ಪುರೋಹಿತ ಹಾಗೂ ಭೂಮಾಲೀಕವರ್ಗಗಳ ತಾರತಮ್ಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಶೋಷಿತ ವರ್ಗ ಶೋಷಕ ವರ್ಗದ ವಿರುದ್ಧ ಸಿಡಿದೆದ್ದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬುಡಮೇಲು ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಘಟನೆಯಾಗಿದೆ. ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪ್ರಭುತ್ವದ ದೈತ್ಯಶಕ್ತಿ ದಮನಗೊಳಿಸಿದರೂ ಅದರ ಜೀವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

‘ಚಿರಸ್ಮರಣೆ’ ಮತ್ತು ‘ಮೃತ್ಯುಂಜಯ’ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರದ ಐನೂರು ವರುಷಗಳ ಕಾಲದ ಅಂತರವಿದೆ. ಆದರೂ ಈ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿನ ವಸ್ತುವಿನ ಸಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ವರ್ಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅಸಮಾನತೆ, ಶೋಷಣೆ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಕ್ರಾಂತಿ ಇವುಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿದ್ದು ಕಾಲದೇಶಾತೀತವಾದವುಗಳು ಎಂಬುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ನಿರಂಜನರು ಗ್ರಹಿಸಿ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಕಲಾತ್ಮಕ ರೂಪಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ರಚನೆಯೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನೇ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಮೆಗಾರರ ಜೀವನ ಸುಧಾರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ತೀವ್ರವಾಗಿದೆ.

ನಾಟ್ಯಮಂದಾರ

ಡಾ. ಎಂ. ಶಂಕರ

‘ನಾಟ್ಯಮಂದಾರ’ ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ನಾಟಕ. ಇದರ ಕರ್ತೃ ಸಮೇತನಹಳ್ಳಿ ರಾಮರಾಯರು. ಇವರು ಅಪಾರವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೈದವರು. ಒಂದು ಸಂಪಾದಿತ ಕೃತಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ನಾಟಕ, ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಪರಿವರ್ತನ, ಕವಿತೆ-ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೨೭ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತಲೋಕಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ನಾಟಕಗಳಿದ್ದು, ಅವೇ ಸಿಂಹಪಾಲು ಪಡೆದಿವೆ. ಇದು ನಾಟಕ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಷ್ಟು ಪರಿಣಿತರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಅವರು ತಮ್ಮ ಇಡೀ ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡ ವಸ್ತು ಪುರಾಣದ್ದು. ‘ನಾಟ್ಯಮಂದಾರ’ ನಾಟಕದ ವಸ್ತು, ಆವರಣ ಹೊಯ್ಸಳ ದೊರೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಕಾಲದ್ದು. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರಗಳು ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿ ತೆಗೆದವು. ನರ್ತಕಿಯರು, ಊಳಿಗಮುಖ್ಯೆ, ರೂವಾರಿ ಇಂತಹ ಅಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಾಲ್ಪನಿಕವಾಗಿವೆ. ಆ ಕಾಲದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ, ಉದಯಾದಿತ್ಯ, ಎರೆಯಂಗ, ಶಾಂತಲೆ, ಲಕುಮಾದೇವಿ, ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿ ನಾಗಚಂದ್ರ, ಮಣಿಯೋಜ, ಪುಣಿಶ, ಮುದ್ದರಸ- ಇಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳು. ಆದರೆ ಹೊಯ್ಸಳಪ್ರಭು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಮಾತ್ರ ಇಡೀ ನಾಟಕದಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದಿದ್ದಾನೆ. ಆತ ಗಂಗರಾಜ, ನಾಗಯ್ಯರ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಮೂಡಲ ಕರಿಕಾಲಚೋಳ ಮಂಡಲದ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಜನಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಂಚಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಂತೆಯೇ ಗದ್ದವಳ್ಳಿಯ ಲಕುಮಿ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಉತ್ಸವದಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆ ಕೂಡ ನಾಟಕದ ಹೊರಗಿದೆ (‘ಹಾಸನದ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಗದ್ದವಳ್ಳಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಸ್ಥಾನ ನಾಟಕದ ಈ ವಸ್ತುವಿನ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಅರ್ಥ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಯಿತು’(ಪು. viii) ಎಂದು ನಾಟಕಕರರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ). ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿ, ಆಗಿಹೋದ ಉತ್ಸವ-ನಾಟ್ಯೋತ್ಸವ ಇವು ನಾಟಕದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ನಾಟಕದ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಚಾಲನೆಯನ್ನೂ, ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯನ್ನೂ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿವೆ.

ಇಬ್ಬಣಗಳ ನಡುವಣ ಸಂಘರ್ಷ ಈ ನಾಟಕದ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ಒಂದು ಪಕ್ಷದ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯಾಧಿರಾಜ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿದ್ದಾನೆ. ಎದುರು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆತನ ಮಾಂಡಲಿಕನೋರ್ವನ ಮಡದಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯಿದ್ದಾಳೆ. ಶಾಂತಲಾದೇವಿ, ಮಣಿಯೋಜ, ನಾಗಚಂದ್ರರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಪರಾಮರ್ಶೆ, ಧರ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಒಂದೆಡೆಗಿದೆ. ಮುದ್ದರಸರ ಕಾರಸ್ಥಾನ ಬೇರೆಡೆಗಿದೆ. ಒಂದೆಡೆಗೆ ಮಹಾರಾಣಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಗೆ ಕಾದುನಿಂತಿರುವ ಹೊಯ್ಸಳಸೇನೆಯಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಗೆ ಅಧಿರಾಜನ ದರ್ಪದಾಚ್ಚೆಗೊಳಗಾದ ಮಹಾಸೇನೆಯಿದೆ. ‘ಮನದಾಸೆ ತಣಿಯದ ಕ್ರೋಧ’.

ಒಂದೆಡೆಗಿದ್ದರೆ ತಾನು ನಂಬಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಬಾಳಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿನ ನಿಷ್ಠೆ ಅದನ್ನೆದುರಿಸಿ ನಿಂತಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಬಣಗಳೂ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕಿಳಿದು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಘಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪಿವೆ. ಆಗಬಹುದಾದ ಪರಿಣಾಮ ಘೋರವಾದುದು. ಒಂದೋ ಹೊಯ್ಸಳರ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲವೆ ಆಧಿರಾಜನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಸಾಮಂತನ ಮಡದಿಗೆ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿ ಸೋತು ತಲೆತಗ್ಗಿಸುವುದು. ಇವರೆಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಆದರೂ ವಿಜಯದ ನಗು ಒಂದು ಬಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ. ಆದರೆ 'ಮಾನವನ ಬೃಹತ್ ಕೊಲೆ'ಯ ನೋವನ್ನು ಎರಡು ಬಣಗಳವರೂ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು.

'ಒಂದು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಘರ್ಷಣೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ವಿಜಯದ ಮೇಲೆ ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಯಾವುದು ಉಭಯ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ಷಣಾತವಿಲ್ಲದೆ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು [ಒಬ್ಬನ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಕಣ್ಣಾಸೆಗೆ ಕುಣಿಯದಿರುವುದು; ಮಾನವನ ಬೃಹತ್ ಕೊಲೆ ಆಗದಿರುವುದು] ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಎರಡು ಬಣಗಳಿಗೂ ವಿಜಯವನ್ನು, ಸೌಖ್ಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲದೋ ಅದನ್ನು ಸತ್ತವೆಂದೂ, ಧರ್ಮವನ್ನು ನಂಬಿದ ಪಕ್ಷ ಅನೀತಿವಂತರ ಶ್ರುತಾನದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ವೈಜಯಂತಿಯನ್ನೆತ್ತುವುದನ್ನು ರಾಜಸವೆಂದೂ, ಅಧರ್ಮಿಗಳು ಏನೋ ಕಾರಣದಿಂದ ಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಸಾಧಿಸುವುದನ್ನು ತಾಮಸವೆಂದೂ (ಪು. vii) ನಾಟಕಕಾರರು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಎರಡೂ ಬಣಗಳ ಬಲಾಬಲವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಚಾಲುಕ್ಯರದು ಮಹಾಸೇನೆ. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಸದ್ಯ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಪಡೆ ಕಿರಿದೇನಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಪಡೆಯು ನಾಯಕನ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಸೇನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಉದಯಾದಿತ್ಯ ಮನಸ್ಸು ಕಹಿಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಜಯ ತಾಮಸಿಕವಾಗಿರುವ ಸಂಭವವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರೆ ಹೊಯ್ಸಳ ಸೇನೆಯ ಉತ್ಸಾಹಾಧಿಕ್ಯ ಕಡೆಗಣಿಸುವಂತದಲ್ಲ. 'ನಮ್ಮ ಉತ್ಸಾಹ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳು ಅದಕ್ಕಿಂತ ನೂರ್ಮಡಿ ಮಿಗಿಲು. ನಾವು ಹಿಡಿದಿರುವ ಧೈಯ ಸಾವಿರ ಲೆಕ್ಕದಷ್ಟು ಸತ್ತವುಳ್ಳದ್ದು' ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಶಾಂತಲಾದೇವಿ (ಪು ೫೪) 'ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಬಂದ ಚಾಲುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರು ಸೋತು ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆವ ನೋವಿನ' (ಪು.೯೧) ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ ಮಾಳವಿ (ನಾಟ್ಯಾಚಾರ್ಯ). ಉದಯಾದಿತ್ಯ 'ಕಾಳಗದ ಕೊಂಬು ಮೊಳಗಿದ ಒಡನೆ ರಣದುಡುಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮಹಾರಾಣಿಯವರ ಪಾದಮೂಲದಲ್ಲಿ ಆಶೀರ್ವಚನ' ಬೇಡದೆ (ಪು. ೯೪) ಇರಲಾರ. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಹೊಯ್ಸಳ ಸೇನೆಗೆ ಜಯ ಅಸಂಭವವೇನಲ್ಲ. ಆದರೂ 'ಮಾನವನ ಬೃಹತ್ ಕೊಲೆ' ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ.

ಇದನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕಾದರೆ 'ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಿಲ್ಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣೊಂದು ಹೆರವರ ಕಣ್ಣಾಸೆಗಾಗಿ ಕುಣಿಯಬೇಕು' (ಪು. ೬೯). ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ 'ಮಹಾರಾಣಿಯೊಬ್ಬಳು ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಆತ್ಮಗೌರವ'ಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು (ಪು.೭೦). ಆದರೆ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ತಾನು ನಂಬಿದ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಜೀವನಷ್ಟದಷ್ಟೇ ಘೋರವಾದುದು. ಅವಳ ಈ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮುರಿಯಲೆಂದೇ 'ಕಿರಿಯರ

ಆಟವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ' (ಪು.೧೮) ಮುಪ್ಪಿನವರ ಹಂಬಲರೂಪದ, ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ತೋರಬೇಕಾದ ಸತ್ಕಾರ ಸೌಜನ್ಯ ರೂಪದ, ತಮ್ಮ ನಾಡಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿದ್ದ ರೂವಾರಿಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿದುದರ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ರೂಪದ, ಹೊಯ್ಸಳರು ಬದುಕುತ್ತಿರುವ 'ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಕೊಡೆಯಡಿಯ ನೆರಳಿನ' ರೂಪದ (ಪು.೬೯), ಕೊನೆಗೆ ಸೇನಾಬಲದ, ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಾವುದಕ್ಕೂ ಜಗದ ನಿಷ್ಠೆ ಅವಳದು.

ಇಬ್ಬಣಗಳ ಸಂಘರ್ಷದ ಇಂತಹ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯಿಂದಲೇ ಸಾತ್ವಿಕ ಗೆಲುವು ಮೂಡಿಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಈ ನಾಟಕದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರುವುದು ಕರ್ತೃವಿನ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. 'ಲಲಿತ ಕಲೆಗಳು....ಉಭಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೂ ಗೆಲುವನ್ನು ಕೊಡುವ ಚೇತೋಹಾರಿಯಾದ ಸತ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು (ಪು. vii) ಅವರು ತೋರಿಸಬೇಕಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಘರ್ಷವೊಂದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಲಲಿತ ಕಲೆಗಳ 'ಉಪಯೋಗ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು, ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸುತ್ತದೆ, ಈ ನಾಟಕ' (ಅದೇ). ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 'ನಾಟ್ಯಮಂದಾರ' ಒಂದು ಕಲಾಮೀಮಾಂಸೆ. ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾಟ್ಯರಾಣಿ ಶಾಂತಲೆಯ ಬದುಕು, ಅದನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಲೆಯ ಸತ್ವ ಇವು ಸೂತ್ರಗಳಾದರೆ ಮಣಿಯೋಜ ಅದಕ್ಕೆ ಭಾಷ್ಯಕಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೊಯ್ಸಳ ಸಿಂಹಾಸನದ ಪಟ್ಟದರಸಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿ ನೃತ್ಯ ಸರಸ್ವತಿ ಎಂದೇ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದವಳು. 'ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ನೋವು ಅಥವಾ ನಲಿವುಗಳ ತುಯ್ಯಾಟದಲ್ಲಿ, ಸೆಣೆಸಾಟದಲ್ಲಿ, ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಕಡೆತದಿಂದಾದ ಕಡಲಿನಂತೆ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧವಾದಾಗ ಮಹಾರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡು, ದೇವರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು, ರಾಗರಸಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ನಿವೇದಿಸುವುದು, (ಪು.೩೪) ಈಕೆಯ ಕಲಾರಾಧನೆಯ ರೀತಿ-ನೀತಿ. ಅವಳು ಈ 'ಕುಣಿತದ ಕಲೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕೀರ್ತಿಗಾಗಲಿ ಅರ್ತಿಗಾಗಲಿ ಅಲ್ಲ; ಮಾನವನ ಬಾಳಿನ ಸಂತೋಷ ಸಂಭ್ರಮಗಳಾಗಲಿ, ನೋವು ನಲಿವುಗಳಾಗಲಿ, ವೀರ ಭಯಾನಕಗಳಾಗಲಿ, ಅವುಗಳ ಅನುಕರಣಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಕಾವಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವಿಯ ಜೀವನ ಇಲ್ಲಿ ಹದಗೊಂಡು ತನ್ನ ಸುತ್ತ ಸ್ವರ್ಗವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಡಬಲ್ಲುದೆಂಬುದರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ' (ಪು.೭) 'ನೃತ್ಯಕೂಟವನ್ನು ವಿನೋದಕ್ಕಂದು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು (ಪು. ೩೪) ಎಂಬುದು ಅವಳ ನಿಲುವು.

ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್ ಹೇಳುವ ಭಾವಶೋಧನೆ ಅಥವಾ ವಿರೇಚನೆಯನ್ನೇ ಕಲೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಾಗಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಈ ಬಗೆಯ ಮಾತು ಕಲೆಯ ಅಥವಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕಲೆಯ ಪರಮ ಉದ್ದೇಶ 'ಸದ್ಯಃಪರನಿವೃತ್ತಿ' ಅಥವಾ ಆನಂದ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಬೇರೆಯ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳೂ ಕಲೆಯಿಂದ ಈಡೇರಬಹುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿವೇಕವನ್ನು ನೀಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು; ಆಗುತ್ತದೆ.

ಕಲೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಮೋಜಿಗಾಗಿ ಬಳಸಬಾರದೆನ್ನುವುದೂ ಸರಿ. ಆದರೆ ಕಲೆ ಆರಾಧನೆಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾದುದೂ ಅಲ್ಲ. ಮಾನಸಿಕ ದೂರವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಅತಿ ಕಾಳಜಿ ಈ ಬಗೆಯ ನಿಲುವಿನ ಹಿಂದೆ ಇದೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಯಾವುದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ನಾಟಕ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡಿದೆಯೋ ಆ 'ಕಲಾಶಕ್ತಿ'ಯ ಬಗೆಗೇ ಇವರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಸಾಲದಾಗಿದೆಯೇನೋ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇರುವ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಕಲೆಯೇ ಬೇರೆ, ಜೀವನ ವ್ಯವಹಾರವೇ ಬೇರೆ ಎನ್ನುವವರ ನಿಲುವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಿಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಲೆಯ ಮೂಲಕ ಬದುಕನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದರೆ ಕಲೆ ಬದುಕನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಬದುಕು ಅಂತಿಮಗುರಿ. ಕಲೆಗಿಂತ ಜೀವನ ದೊಡ್ಡದು. ಆದರೆ 'ಜೀವನಾನುಭವದ ಈ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ತೊರೆಗಳೂ ಬಂದು ಕಲೆಯ ರತ್ನಾಕರನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗಲಿ' (ಪು. ೮೦) ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ, ಕುಣಿವ ನಮಗೆ ಸ್ವಾನುಭವ ಬೇಕು ಎಂದು, 'ನೊಂದು ಕರಗಿ ನೀರಾಗುತ್ತಿರುವ' ಪಟ್ಟಮಹಾದೇವಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯರ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ನರ್ತಕಿಯರು ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುವಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನ ಬದಲು ಕಲೆಯೇ ಅಂತಿಮ ಗುರಿಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಅತಿ ಆದರದ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬದುಕನ್ನು ಮೂಲೆಗುಂಪು ಮಾಡುವ ರೀತಿ ಇದು.

'ಲೋಕದ ಬಾಳಿನ ಬಯಕೆ ಸ್ವಾತಿಯ ಹನಿಯಾಗಿ ಇಂತಹ ತಪಸ್ವಿಯ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯ ಚಿಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮುತ್ತಾಗಬೇಕು' (ಪು. ೩) ಎನ್ನುವ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕಲೆ ಹೇಗೆ ಅವತರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರವಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂತಹ ಕಲೆ ಶಾಂತಲೆಯಂತಹವರಿಗೆ ಭೂಷಣವಾಗಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದೆ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಚಂದವ್ವೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿದೆ. ಕಲೆಯ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಏಕಾಂತ ವಾತಾವರಣ ಬೇಕು. ಕಲೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ರಾಗ-ಭಾವಗಳನ್ನು ಶ್ರುತಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಕಲೆಗೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಕಲಾದೇವಿ ಕರೆದಾಗ ಬರುವಷ್ಟು ಸುಲಭಳಲ್ಲ... ಅವಳು ಆಡಿಸಿದಂತೆ ಅವಳ ಮುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಆಡಬೇಕು. ಆ ತಾಯಿಗೆ ಅದು ಆತ್ಮದ ಕಾಣಿಕೆ' (ಪು.೧೭). ಅದು ಮೈಮೇಲೆ ಆವಾಹಿತವಾಗುವ ಮಹಾಶಕ್ತಿ. ಕಲೆಯ ರೀತಿ-ನೀತಿಗಳೂ ಅದನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ತಾಳಮೇಳಗಳು ಅದರ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಕಾಲಿನ ಸಪ್ಪುಳನ್ನನುಸರಿಸಬೇಕು. 'ಹೃದಯದ ತಾನಕ್ಕೆ ಹಾಡಬೇಕು. ಮಧುಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಸಂತನು ತನ್ನ ಕಲೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುವಾಗ ಇಂಥ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಇಂಥದೇ ಬಣ್ಣವಿರಲಿ ಎಂದು ಮುಂಚೆಯೇ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಗೊಂಚಲಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಬಳಿದಾನು; ರಸದ ತೊರೆಯನ್ನೇ ಹರಿಸಿಯಾನು' (ಪು.೮೨). 'ಆ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಮಾನವ ದೇಹವು ತಡೆದೀತೆ'(ಪು. ೮೮). ಈ ಮಾತುಗಳು ಕಲೆಯ ಅನುಭವವನ್ನು ಲೌಕಿಕ ಮಟ್ಟದಿಂದ ತೀರ ಎತ್ತರೆತ್ತರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದನ್ನೂ ತನ್ನೂಲಕ ಕಲೆಯ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಭಕ್ತಿಯ, ಪೂಜ್ಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಕಲೆಯ ಅಭ್ಯಾಸ, ಆಸ್ವಾದನೆಗೆ ಯೌಗಿಕ ರೀತಿಯ ಮಾನಸಿಕ ನಿಲುವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುವಂತಾಗಿದೆ. ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ, ಮಣಿಯೋಜರಲ್ಲಿ ಆ ಬಗೆಯ ನಿಲುವನ್ನು ತರಲು ನಾಟಕಕಾರರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಣಿಯೋಜನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಉತ್ತಮ ಸಹೃದಯನನ್ನು ಕಂಡರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆತನದು ತಪಸ್ವಿಯ ಮನೋಭೂಮಿಕೆ. ಆತ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ನಮಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸಮಾಧಿಸ್ಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ. ಆತ ಜನಜಂಗುಳಿಗೆ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳುವವನು. 'ಕಾನಿನಲ್ಲಿಯೋ, ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿಯೋ, ಬೆಟ್ಟದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೋ' ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಕಲೆಯ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ (ಪು.೧೯). ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕಲೋಪಾಸನೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನ ಅಳವಿಗೆ ಮೀರಿದ್ದೆಂದೇ ಸಾಧಿಸುವ ಅಪಾಯಕಾರಿ ನಿಲುವುಗಳು ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ಎದುರಾಗುವುದು ಎರಡು ಅತಿಗಳೇ. ಇಂತಹ ಮಣಿಯೋಜನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಲೆಯ ಆಸ್ವಾದನೆ ಸಾಧ್ಯ. ಮಣಿಯೋಜ ಮತ್ತು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ವಯಸ್ಸಿನ ವೃದ್ಧರು. ಇಬ್ಬರೂ ಶಾಂತಲೆಯ ನೃತ್ಯದ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ವಯಸ್ಕರನ್ನು ಆರಿಸದಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಮಣಿಯೋಜ ಶಾಂತಲೆಯ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಮನಸಾರೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವಳ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಶಾಂತಲೆಯ ನೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲಾಶಿಸಿದುದೇ ಅನೈತಿಕವೆಂಬಂತೆ ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಣಿಯೋಜನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ 'ಇದುವರೆಗಿನ ಮನಸ್ಸು ರಾಜಸವಾದುದು'(ಪು. ೧೧) ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಆತನ ಬಗೆಗೆ ಅನುಮಾನಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ನಾಟಕದ ಕೊನೆಗೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಹಾಗಲ್ಲದಿರುವುದು ತಿಳಿದಾಗ ಮಣಿಯೋಜ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದುದು ಸಣ್ಣತನವಾಗಿ ಕಂಡುಬಿಡುತ್ತದೆ. 'ನಮ್ಮ ಗುರು ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರರಾದರೆ ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ಮಣಿಯೋಜರಂತಹರಾದರೆ', 'ಮಗಳು ತಂದೆಯನ್ನು ಕಾಣುವ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ', 'ಕಾಣಬಹುದೇನೋ' (ಪು.೨೬) ಎನ್ನುವ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವಳ ಮನದ ಭೇದ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವಳು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಗೌಪ್ಯವಾಗಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟೇ ಗೌಪ್ಯವಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಸುರಕ್ಷಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಮುಂದೆ ಇದು ಸಣ್ಣತನ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಸ್ತ್ರೀ ದೃಷ್ಟಿ ಕೋನದಿಂದ ಗಮನಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ನಾಟಕದ ಕೇಂದ್ರವಿರುವುದೇ ಗಂಡಿನ ಆಸೆ ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣಿನ ಇಚ್ಛೆಯ ನಡುವಣ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ. ತನ್ನ ನಾಟ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಆಸೆಯನ್ನು ಶಾಂತಲೆ ದೃಢವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ತಾನು ಕುಣಿಯುವ, ಕುಣಿಯದ ನಿರ್ಧಾರದ ಹಕ್ಕು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯದಾಗಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ತಾನೇ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ (ಪಾರ್ವತಿ ಶಿವನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಗುರುವಾಗಿ ಭರತನ ಎದುರು ನೃತ್ಯ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಅದು ಇದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿದೆ).

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನೂ ಅಷ್ಟೇ ಅವಳ ನಿರ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಟಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಶಾಂತಲಾದೇವಿ ತಾನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

ಹಾಗಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರದೂ ಅತ್ಯಂತ ನಯವಾದ ನಡವಳಿಕೆ. ಆದರೆ ನಾಟಕಕಾರ ಕೊನೆಗೂ ಗಂಡಿನ ಆಸೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಮೂಲಕವೇ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕಾಣುವ ಅತಿಗೌರವ-ಅಗೌರವ ಎರಡೂ ನೆಲೆಗಳ ನಡವಳಿಕೆ ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ಉದಯಾದಿತ್ಯ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಗಿಂತ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವನಾದರೂ ಅವಳು ಅತ್ತಿಗೆ ಎಂಬುದರಿಂದ, ಅವಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಗುರುತ್ವದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ತಾಯಿ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅವಳ ಪಾದಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಉದಯಾದಿತ್ಯ ತನ್ನನ್ನು ಶಾಂತಲಾದೇವಿ ರಾಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಕಡೆಗಣಿಸಿದ್ದಾಳೆಂಬ ಚಾಡಿ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ 'ಅಧಿಕಾರ ಬಂದಾಗ ಹೆಣ್ಣೊಂದು ಇಂತಹ ಮಾತಿಗೆ ಎಡೆಗೊಡುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಾಗದು' (ಪು.೪೧) ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಕೂಡ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಮಗಳು ಎಂದೇ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ 'ಈ ಅಪರ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣೊಂದರ ನಕಾರದಿಂದ ನೋಯುವಂತಾಯಿತು' (ಪು.೨೫) ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಲಕುಮಾದೇವಿ ಮಂಡೋದರಿಯಂತೆ ಗಂಡನ ಆಸೆ ಪೂರೈಕೆಗೆ ಸಂಧಾನಕಾರಳಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಹೆಣ್ಣುಪಾತ್ರಗಳ ರೂಪ, ಭೂಷಣ, ಭಂಗಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವಾಗ ಅವರ ಚೆಲುವು ಸೂಚಿತವಾಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಔಚಿತ್ಯ ಮೀರದಂತಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ನಾಟಕಕಾರರು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ತೆಳ್ಳನೆಯ ಬೆಳ್ಳಿಗಳ ಬಿಳುಪಿನ ಸೀರೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ಮೈ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಆಯಕಟ್ಟಾಗಿ ಹೊಂದುವಂತೆ ಕೆಂಪು ರೇಶಿಮೆಯ ರವಿಕೆಯನ್ನು ತೊಟ್ಟಿರುವಳು. ಹೊದದ ಸೆರಗು ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮುಚ್ಚಿ ಉಳಿದಲ್ಲ ತೆರೆದಿರುವುದು. ಅವಳದು ಬಹು ಮನೋಹರವಾದ ಚೆಲುವು. ಅಂತರಂಗದ ಮಹಾಸತ್ವ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಪ್ರೌಢ ವಯಸ್ಸಿನ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲವಾದರೂ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಚಾಪಲ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅರಿವಿನ ತುಂಬು ಹೆಣ್ಣು ಚೆಲುವಿನ ಇಂಪು, ತುಂಬು ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಪೆಂಪು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವು' (ಪು.೨). ಇಂತಹ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಿನ ಆದರ್ಶ ಮಹಿಳೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಚಿತ್ರಗೊಂಡಿದೆ.

ಲಕುಮಾದೇವಿಯು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತಲೆಗಿರುವ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನೀಡುವ, ಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ಪರಿಮಳ ಹೇಗೋ, ಹೆಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಮಾಧುರ್ಯ ಹೇಗೋ... ಎಂಬ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಅವುಗಳಿಂದ - ಪುಷ್ಪಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಅದರ ಪರಿಮಳದಿಂದ, ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಬೆಲೆ ಅದರ ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ. ಅವುಗಳಿಲ್ಲದ ಹೋದರೆ ಪುಷ್ಪ ಮತ್ತು ಹಣ್ಣುಗಳು ಬೆಲೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಂಡಿನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿಗಿರುವ ಸ್ಥಾನ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪರಿಮಳ ಮತ್ತು ಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಂತ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣು ಕೂಡ ಹಾಗೆಯೇ-ಎನಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಊಳಿಗದ ಮನೋಧರ್ಮ ಕೂಡ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಯವಾಗಿ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಶಾಂತಲೆಯಷ್ಟೇ ಅತ್ಯಂತ ಆದರ್ಶೀಕೃತ ಪಾತ್ರ ಮಣಿಯೋಜನದು. ಆತನೊಬ್ಬ ಕಲಾತಪಸ್ವಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಕಾಮಿ. ಬಂಗಾರ, ಬೆಳೆಸುಗಳಿರಲಿ ಒಂದು ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ

ಎಂಬ ಸುಳಿವು ದೊರೆತುದೇ ಮರೆಯಾಗಿ ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಸೌಂದರ್ಯದ ನೆಲೆಗೆ ಹೊರಟುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಹೋಗಲಿ ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಕಲೆಯನ್ನಾದರೂ ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಎಂದು ಶಾಂತಲಾದೇವಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ ಆತ ಮಾತಿಗೆ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥವನು ಕೂಡ, ರಾಜದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಲಕುಮೀ ದೇಗುಲವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ನಿಮಗೆ ಸಮಯವಿದೆಯೇ? ಎಂದು ಶಾಂತಲೆ ನಯವಾಗಿಯೇ ಕೇಳಿದಾಗ 'ನನ್ನ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನೀವು ಕಾಯುವುದಾದರೆ ನಾವು ಏತಕೋ ಇಲ್ಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ತಾಯಿ. ಅದೇ ಧರ್ಮ. ಈಗಲೇ ಹೊರಟು ಕಾಯ್ದು ನಿಂತಿರುತ್ತೇನೆ...' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ(ಪು.೨೦). ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಊಳಿಗಕ್ಕೆ ಹೇಸಿ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಹರಿಹರನ ನಡವಳಿಕೆಗೂ ಇದಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ ಅಲ್ಲವೆ? ಶಾಂತಲೆಯು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ತುಂಬಿ ತನ್ನ ನೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವ ನನ್ನ ಆಸೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲಿ ಎನ್ನುವ ದುರಾಸೆಯಿಂದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಶಿಲ್ಪಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಕೂಡಲೆ ಕರೆಯಿಸಿ ಹೊಯ್ಸಳರಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಕೆಯೊಪ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವರು ಬೇಕು ಬೇಡ ಆಲೋಚನೆಗೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಸಾರ ಸಮೇತ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ರಾಜ ತನ್ನ ಮೋಜಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡುವ ವಸ್ತುಗಳಂತೆ ಬಳಸುತ್ತಾನೆ.

ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಕರ್ತೃವಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಯೊಂದಿದೆ. ನಾಟಕದ ನಾಯಕಿ ಶಾಂತಲಾದೇವಿಯು 'ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲಾದರೂ.. ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧವಾದಾಗ... ದೇವರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು, ರಾಗರಸಗಳನ್ನು, ಬಿಡಿಸಿ ನಿವೇದಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಇಡೀ ನಾಟಕ ಅದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಕ್ರಿಯೆ, ಅಂತಿಮ ಅಂಕ(ಪ್ರವೇಶ)ದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಶಾಂತಲೆಯ ನೃತ್ಯ. ಎರಡರಿಂದ ಹತ್ತನೆಯ ಪ್ರವೇಶದವರೆಗಿನ ಸಂಗತಿಗಳು ಆ ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಕಗಳಾಗಿ ಶಾಂತಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋವಿನಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುವಾಗಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಕರ್ತೃವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದು ಆತನ ನಿವೇದನೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಅದು 'ನಾಟ್ಯಮಂದಾರ' ವೆಂಬ ನಾಟಕಕಲಾಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಿದೆಯೆಂದು ಅದರಿಂದ ಓದುಗರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿವೇ ಅನಿಸುವಂತಾಗಿದೆ.

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಬರವಣಿಗೆಯ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆಕರ್ಷಕ ತಲೆಬರೆಹ, ಆಲಂಕಾರಿಕ ಭಾಷೆ, ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಹೋಲಿಕೆಗಳು, ಪಾಂಡಿತ್ಯದರ್ಶನ, ಹಳಗನ್ನಡವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಳಸುವುದರ ಕಾರಿಣ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ನಿಲುವಿನ ಬಗೆಗಿನ ದೃಢತೆ ಇದರಲ್ಲಿದೆ.

ಆಧುನಿಕತೆ ಮತ್ತು ಬಂಡಾಯ ಕಾದಂಬರಿ

ಡಾ. ಜಿ. ಆರ್. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ

'ಆಧುನಿಕತೆ' ಎನ್ನುವುದು ಸಮಾಜವನ್ನು ಕುರಿತೇ ಹೇಳಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿ. ಸಮಾಜ ಚಲನಶೀಲವಾದುದರಿಂದ ಹಳೆಯದನ್ನೇ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಜೀವನವಿಧಾನ ಬದಲಾವಣೆಯಾದಂತೆಲ್ಲ ನಮಗರಿವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಆಧುನಿಕತೆ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದರ ಮೂಲಕ ಆಧುನಿಕತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆ ಜನಮಾನಸದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಸಾಹಿತಿ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಭಾಷೆಯ ಬದಲಾವಣೆ, ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಾರ್ಗಗಳು, ಚಿಂತನಧಾರೆಗಳು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣಾ ಸಂಗತಿಗಳು - ಇವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಒಲ್ಲದ್ದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾ ಜೀವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ನಾವು ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಈ ಪರಿಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿಯೇ ನೋಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಬದಲಾವಣೆಯಾದಾಗಲೂ ಇಂಥ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ನವೋದಯ ಮತ್ತು ನವ್ಯ ಮೂಲತಃ ಭಾಷೆ, ತಂತ್ರ, ಪ್ರತಿಮೆ, ಪ್ರತೀಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿದವು. ಬಂಡಾಯವಾದರೋ ಒಂದು ಮನೋಧರ್ಮ. ಆ ಮನೋಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಪಂಥದ ಧ್ಯೇಯ ಧೋರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳಿದ್ದು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂಡಾಯದವರು ಅವನ್ನು ಪುನಶ್ಚೇತನಗೊಳಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಪ್ರಗತಿಶೀಲರ ಮುಂದುವರಿಕೆಯ ಗಟ್ಟಿತನದ ನೆಲೆಗಟ್ಟನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಹೊಸ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದವು. ಮೊದಮೊದಲು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಬರಹಗಳು ಆವೇಶ - ಆಕ್ರೋಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವೆಂದು ಹೇಳಲಾಯಿತಾದರೂ ಅವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಬಂಡಾಯ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತವರು ಸಹಜವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡದ್ದುಂಟು. ಬರಹಕ್ಕಿಂತ ಬದುಕು ದೊಡ್ಡದು ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ದಲಿತ ಬಂಡಾಯದವರು ಬರಹ ಮತ್ತು ಬದುಕನ್ನು ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ರೂಪಿಸುವಂತಹ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯರಾದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಿಯೆಯೇ ಒಂದು ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗವೆನಿಸಿತು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದನೆಗಳನ್ನು ಸಂವೇದನೆಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಕಾರ್ಯ ಬಂಡಾಯದವರ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯಾಯಿತು. ದಲಿತರು, ಮುಸ್ಲಿಮರು, ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಶೂದ್ರರು - ಮುಂತಾದ ವರ್ಗದ ಜನ

ಪಾಲೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸತ್ತ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಇತರರಿಂದ ತಮಗಾಗುತ್ತಿರುವ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯದ ಸ್ವರೂಪದ ದನಿಗಳೂ ಕೇಳಿಬಂದವು. ಶಿಕ್ಷಣ ಇವರಿಗೆ ಕೇವಲ ಅಕ್ಷರಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಹೊರ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಜ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ನೊಂದವರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಲೇ ಹೊಸ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದು ಬಂಡಾಯ ಬರಹಗಾರರ ಮುಖ್ಯ ಆಶಯವಾಯಿತು. ಬಹಳಷ್ಟು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯವೆಂದರೆ ಹಿಂಸೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಇದೆ; ಅದು ತಪ್ಪುಕಲ್ಪನೆ. ಎಲ್ಲರ ಹಾಗೆ ಬಂಡಾಯ ಲೇಖಕರೂ ತಮಗೆ ದಕ್ಕಬೇಕಾದುದನ್ನು ಹಕ್ಕಿನ ಮೂಲಕ ಪಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ದಕ್ಕಬೇಕಾದುದನ್ನು ಹಕ್ಕಿನ ಮೂಲಕ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಜನರನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವಂಥದ್ದು ಬಂಡಾಯ. ಇದೇ ಆ ಸಂದರ್ಭದ ವೈಚಾರಿಕತೆ. ವೈಚಾರಿಕತೆ ಎಂಬುದು ಮೆದುಳಿನ ಕ್ರಿಯೆಯಾದರೆ ಬಂಡಾಯ ಕರುಳಿನ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಬಲವಂತವಾಗಿ ಹೇರಿದ್ದನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯದ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಸ್ಫೋಟಗೊಂಡಿತು. ಕರುಳಿನ ಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಮೆದುಳಿನ ಕ್ರಿಯೆಯೇ ಬಂಡಾಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಸ್ವತ್ತವಾಯಿತು. ಇದೇ ಒಂದು ಬಗೆಯ 'ಆಧುನಿಕತೆ'. ಇದು ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖಿಯಾಗಿ ಒಳಸೇರುವಂಥದ್ದು.

“ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಆಧುನಿಕತೆ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ನಗರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು, ಗ್ರಾಮೀಣವಲ್ಲದ್ದು, ಇತ್ತೀಚಿನದು, ವಿದ್ಯಾವಂತರ - ಶಿಷ್ಟರ ಜಗತ್ತಿನದು, ವೈಚಾರಿಕವಾದುದು, ಪ್ರಗತಿಪರವಾದುದು, ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗೆ ಕಂಡರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಅರ್ಥಗಳೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವೇ ಆಗಿವೆ. ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಇಡೀ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೇ ವಸಾಹತೀಕರಣ, ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ, ನಗರೀಕರಣಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅನುಭವವಾಗಿರುವಂಥದ್ದಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಆಧುನಿಕತೆಯು ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ನಮ್ಮ ಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಒದಗಿಸಿದ ಸರಕುಗಳ ಮೂಲಕ ಬಂದಿದ್ದು, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬದುಕುವ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಹೊರರೂಪಿ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ತಂದಿತು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಸ್ಕೂಲು, ಹೋಟೆಲು, ಸೆಲೂನು, ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಕಾರ್ಖಾನೆ, ಪೋಲೀಸು, ಕೋರ್ಟು, ಬಸ್ಸು, ರಸ್ತೆ ಮೊದಲಾದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜಾಗಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಜವಾಗಿ ತಳಮಳವುಂಟು ಮಾಡಿತು. ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಆಲೋಚನಾ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕವಾದ ಮಾರ್ಪಾಟು ತಂದಿತು. ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕತೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದಂಥ ಆಧುನಿಕತೆಯು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಚಲನೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಹೀಗೆ ಆಧುನಿಕತೆಯು, ಅಂದರೆ ಪಶ್ಚಿಮದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಹೊರಗೂ ಒಳಗೂ ಭೌತಿಕವಾಗಿಯೂ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿಯೂ ಒಂದೇ ಏಟಿಗೆ ಆಕ್ರಮಿಸಿತು”.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪರಿಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯದ ಭರತನಾಗಲಿಲ್ಲಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪನವರ ಒಂದು

ಊರಿನ ಕತೆ (೧೯೯೭), ಬೆಂಕಿ (೧೯೮೨), ಸಂಗಪ್ಪನ ಸಾಹಸಗಳು (೧೯೮೫) ಹಾಗೂ ಶಬರಿ;^೯ ಕುಂ. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪನವರ ಕಪ್ಪು, ಯಾಪಿಲ್ಲು, ಶಾಮಣ್ಣ ಬಿಳುಮನೆ ರಾಮದಾಸರ ಕರಾವಳಿ ಹುಡುಗಿ; ಗೀತಾನಾಗಭೂಷಣರ ಹಸಿಮಾಂಸ ಮತ್ತು ಹದ್ದುಗಳು; ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕ್ಕರ್ ಅವರ ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ; ನಾಗವೇಣಿಯವರ ಗಾಂಧಿ ಬಂದ; ಕಾ. ತ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ ಅವರ ಮುಂಜಾವು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕನಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪನವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ವಸ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರದ್ದು. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗೋಚರವಾದ ಬೃಹತ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪ್ರಭಾವ ತಲ್ಲಣಗಳು, ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ - ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಬರಗೂರರ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ಬಂದಿವೆ. ಪ್ರಗತಿಯ ನಡೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದಿರುವ ಶಕ್ತಿಗಳು ಹಲವು ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆ, ಆದರ್ಶ, ಅದರ ಬೆನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಮೌಢ್ಯ ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಚಾಲಕಶಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಜಮೀನುದಾರಿಕೆ. ಜಮೀನುದಾರಿ ಸಡಿಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಕುಸಿಯುತ್ತಿರುವ ತಳಮಳ ಒಂದು ಕಡೆ. ಇದರ ಮ್ಲಾನಚಿತ್ರದ ಎದುರು ಹೊಸಶಕ್ತಿ ಎದ್ದು ಬರುವ ಬಿರುಸು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ. ಆದರೆ ಈ ಹೊಸಶಕ್ತಿ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಬಲವಾಗಬೇಕಾದುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಈಗಿಂದೀಗಲೇ ಹಳೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೀರುವ ತಾಕತ್ತು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಈ ಪ್ರಗತಿಪರಶಕ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗೇ ಇದೆ. ಅಂದರೆ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಈ ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವಾದಿ ಪ್ರಗತಿಪರ ಶಕ್ತಿಗಳ ಸಂಘರ್ಷದ ಮೂಲ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯಬಯಸುತ್ತವೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಎದುರು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದುದು, ದಲಿತಶಕ್ತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಬರಗೂರರು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಒಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣ ಹೋರಾಟದ ಭಾಗವೇ ಆಗಿದೆ. ಬರಗೂರರ 'ಬೆಂಕಿ' ಕಾದಂಬರಿ (೧೯೮೨) ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ. ಯಾವುದೇ ರಾಜಿಗೆ ಒಗ್ಗದ ಬರಗೂರರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೇ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಹರಿದುಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಅವರ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಪ್ರಖರತೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣ. 'ಬೆಂಕಿ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಥೆಯೂ ಈ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಹೊರತಾದುದಲ್ಲ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳು, ಆಕೆಯನ್ನು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿಯೇ ಹತ್ತಿರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಇದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ, ಇದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲುಂಟಾಗುವ ಕೆಟ್ಟಪರಿಣಾಮ - ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂದು ಸಂಸಾರದ ಮೂಲಕ ಇಡೀ ಸಮಾಜದ ಬಹುಮುಖಗಳನ್ನು ಬರಗೂರು ಸಹಜವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಂಚಣ್ಣ ಮತ್ತು ಗಂಗಣ್ಣನ ತಂಗಿಯ ಅನೈತಿಕ ಸಂಬಂಧ, ಅದರಿಂದ ಗಂಗಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲಾಗುವ ಆಘಾತ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಪುಂಸಕ ನರಸಿಂಹನೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆ ನಡೆಯುವುದು, ತನ್ನ ಕಾಮತ್ಯಪ್ತಿಗಾಗಿ ಸೀನಪ್ಪ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ

ಹೃದಯವನ್ನು ಕಲಕುವ ವೃಥೆಯ ಕತೆಯನ್ನು ಬರಗೂರರು ನೈಜವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನರಸಿಂಹನ ನಪುಂಸಕತ್ವದ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಗಂಡಹೆಂಡಿರನ್ನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಸೀನಪ್ಪ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಆತ್ಮೀಯನಾಗುವುದು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದ ಹಣವನ್ನು ಆಕೆಯ ಕೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ನಾಮಕೆವಾಸ್ತೆಗಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ಯಜಮಾನಿಕೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟುವುದು - ಇವೆಲ್ಲ ಯಾವುದೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ನಡೆಯಬಹುದಾದ ನಂಬಿಕೆ, ಆಚರಣೆ, ಸಂಚು, ಕ್ರೌರ್ಯ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ಶೋಷಣೆಗಳಾದರೂ ಅವು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡು ಸಾಮೂಹಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಕಲಾತ್ಮಕ ರೂಪ ಸಿದ್ಧಿಸಿದೆ.

ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವವನು ಸೀನಪ್ಪನಾದರೆ ಇದರ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವವನು ರಂಗಸ್ವಾಮಿ. ಸೀನಪ್ಪನ ಸಂಚುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಈತ ಸಡ್ಡು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಸೀನಪ್ಪನ ಎಲ್ಲ ಹೀನ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತವಳಾದರೂ ಮೊದಮೊದಲು ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸದೆ ನೋವನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡೇ ವಾಸ್ತವಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವಿಗಾಗಿ ಸಹನೆ ತೋರುವವಳಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾಳೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಆತನ ಮಾತುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ತಡವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನಪುಂಸಕತ್ವದ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುವಾಗ, ಸನ್ಯಾಸಿ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮೊದಲ ಭೇಟಿಯಲ್ಲಿ ಮರೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ವಿಡಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸುತ್ತುವ ಸೀನಪ್ಪ ಮತ್ತು ಊರಿನ ಕೆಲವರ ಹೀನ ಮುಖಗಳನ್ನು ಬರಗೂರರು ಯಾವುದೇ ಬಣ್ಣ ಲೇಪಿಸದೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ನಾಯಕಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಸಮಸ್ಯೆ ಆಕೆಯ ಗಂಡನ ನಪುಂಸಕತ್ವದ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಆಚರಣೆ, ಉತ್ತಮಾರಾಧನೆ, ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನ - ಇವೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ತೊಡಗುವಿಕೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಇವೂ ಸಾಮೂಹಿಕ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. “ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಲೆ ಎತ್ತಿದಳು. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಂದು ಸಾರಿ ದಿಟ್ಟಿಸಿದಳು. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಎದುರಿಸೋ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸೀನಪ್ಪ ಎದೆಗುಂದಿ ನಿಂತಿದ್ದ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಭಗ್ಗನೆ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿತ್ತು. ಕೆನ್ನೆ ಮೇಲೆ ಹನಿ ಇದ್ದರೂ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಡದುಂಡೆಗಳಂತೆ ಕಂಡವು.” ಈ ಮಾತುಗಳು ನರಸಿಂಹನ ಬದುಕಿಗೆ ಬರೆಬಿದ್ದ ನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಾದ ತಳಮಳ; ಚಿಂತೆ, ಆಕ್ರೋಶ ಸ್ಫೋಟವೆಂಬಂತೆ ವ್ಯಕ್ತಪಟ್ಟಿವೆ. ಆಚರಣೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಹಸಿವು ತಾಳಲಾರದೆ ನರಸಿಂಹ ಸತ್ತದ್ದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಹೆದರಿ ಪಲಾಯನ ಸೂತ್ರ ಹಿಡಿಯುವುದು, ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ನರಸಿಂಹನ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಓಡಾಡುವ ಸೋಗು ಹಾಕಿದ್ದ ಸೀನಪ್ಪನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಲಾರದೆ ನಿಧಾನಗತಿಗೆ ಬರುವುದು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಹಾಯಕನಾಗುವ ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಸ್ಥಿತಿ, ಅಂತ್ಯದವರೆಗೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತ ಬದುಕು, ಸಂಪ್ರದಾಯ - ಆಚರಣೆಗಳ

ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವರು ಮಾಡುವ 'ಸಣ್ಣತನ' - ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಸ್ವರೂಪ ತಳೆದಿವೆ.

ಕೆಲವು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಲೇಖಕರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಪಾತ್ರಗಳು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕ್ರಾಂತಿ ಮಾಡಲು ಹೋಗಿ ವಿಫಲವಾಗುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ, ಜನಪರ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಜಿಯುಳ್ಳ ಬರಗೂರರ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಗಳು ಅಂಥ ಒಂದು ಸಿದ್ಧ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಹೊರಡದೆ ಆಯಾ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಕಟುವಾಸ್ತವ ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ, ಅನುಭವದ ಅಡಿಪಾಯದ ಮೇಲೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ತಿರುಗಿಬೀಳುವ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

'ಭರತನಗರಿ' (೧೯೮೩) ಅವರ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಹದಗೆಟ್ಟ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಭ್ರಷ್ಟ ರಾಜಕಾರಣದ ಅನೇಕ ಮಜಲುಗಳ ವಿಡಂಬನೆ ಕೃತಿಯ ವಸ್ತು. ವ್ಯಂಗ್ಯ ಇಲ್ಲಿಯ ಬರಹಗಳ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿದೆ. ಬರಗೂರರು ತಮ್ಮ ಇದುವರೆಗಿನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಓದುಗನಿಗೂ ಕೃತಿಕಾರನಿಗೂ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರಯತ್ನದ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಫಲತೆ 'ಭರತನಗರಿ'ಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆ. ಓದುಗನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮುತುವರ್ಜಿಯನ್ನು ಈ ಕೃತಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ವಸ್ತು, ತಂತ್ರ, ವಿನ್ಯಾಸ - ಇವೆಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಭರತನಗರಿ ಕಾದಂಬರಿ ಎನಿಸಿದರೂ ಇದುವರೆಗಿನ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸ್ವರೂಪ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. "ಸಿದ್ಧ ಕಾದಂಬರಿ ರೂಪವನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಹೊಸ ಆಕಾರ ತಾಳುವ ಈ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಧಾನ 'ಸಂಗಪ್ಪನ ಸಾಹಸಗಳು' (೧೯೮೧) ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ 'ಭರತನಗರಿ' ಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಖಚಿತವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ" ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರ ಮಾತು ನಿಜ (ಬೆನ್ನುಡಿ).

'ಭರತನಗರಿ' ತಂತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸ ಕಾದಂಬರಿ. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಂವಿಧಾನ, ಚುನಾವಣೆ ಮುಂತಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳೆಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿಪಾತ್ರಗಳೆಂಬಂತೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುವುದು ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ತಂತ್ರವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತವೆ, ನಡೆಯುತ್ತವೆ, ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಯುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿ ಬರಗೂರರು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಫ್ಯಾಂಟಸಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾಸ್ತವಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡುವತ್ತ ಹೊಸ ತಂತ್ರವನ್ನೇ ಶೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದೇವಿಯ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣ, ಸಂವಿಧಾನಶಿಲ್ಪ, ಸಂವಿಧಾನಶಾಹಿ, ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಂ, ಚುನಾವಣೇಶ್ವರ, ಬೆತ್ತಸೇವೆ, ಗುಂಡುಸೇವೆ, ನಗರಿ ಗೀತೆ - ಇಂಥ ಆಕರ್ಷಕ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಒಂದೊಂದು ಭಾಗವೂ ಒಂದೊಂದು ವಾಕ್ಯವೂ ಕ್ಷುದ್ರ ರಾಜಕಾರಣದ ಹಲವಾರು ಮುಖಗಳನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯದ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಡುತ್ತವೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಬಗೆಗೆ ಜನತೆ ಕಂಡ ಕನಸುಗಳು ನನಸಾಗದೆ ಭ್ರಮನಿರಸನವಾಗಿರುವುದುಂಟು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಲಭಿಸಿ,

ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರು, ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಓಬಿರಾಯನ ಕಾಲದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಹೊಸ ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆ ಅಭಿರುಚಿಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಪುರಾವೆಗಳು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. 'ಪವಿತ್ರನಾಡು', 'ಪುಣ್ಯಭೂಮಿ' ಎಂದು ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಯಿಂದ ಪರಾಕು ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ದೇಶದ ಜನಸಂದಣಿ ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಭ್ರಷ್ಟತೆ ಮತ್ತು ಇಡೀ ಜನತೆ ಮೂಕರಾಗಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಬರಗೂರು ವಿಷಾದ ಬೆರೆತ ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಿಡಂಬನೆಗಳಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಬರೆಯುವಾಗ ಇಂದು ಬದುಕಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಧಾನ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಈ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಟಾಟಾ, ಬಿರ್ಲಾಗಳು ಇಲ್ಲಿ ತಾತಯ್ಯ, ಬೀರಯ್ಯ ಆಗುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ಹಿರಿಯ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಮಾರ್ಜಿಭಾಯಿ, ಜಗ್ಗೂರಾಮ್, ಮಜಪೇಯಿಬಿಹಾರಿ, ಅದ್ವಾನಕೇಸರಿ, ಸಿಂಹಚರಣ್, ಶೇಖರ ಚಂದ್ರ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಭರತ ನಗರಿಯ' ನಾಯಕ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯೋ ರಾಜೀವ ಗಾಂಧಿಯೋ ಆಗಬಹುದು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಸೃಜನಶೀಲ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಅನುಭವ ಕೊಡುವುದು ಈ ಕೃತಿಯ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಈ ತಂತ್ರವೂ ಹೊಸದು.

ಈ ಕೃತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದೇವಿ 'ಭರತನಗರಿ'ಯ ಸ್ಥಿತಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಗೂಂಡಾಗಳು, ಪೊಲೀಸರು, ಬಲಿಷ್ಠರು ಆಕೆಯನ್ನು ಮಾನಸಿಕ ಅಸ್ತಸ್ಥಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹರಣವಾಗುವುದು, ಆಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾಯಿಯಂತೆ ಕಾಣುವುದು, ತೋರಿಕೆಯ ಜಾತ್ಯತೀತತೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ದೌರ್ಜನ್ಯ, ದೇವಾಲಯಗಳ ಮೋಸ, ಗೂಂಡಾಗಿರಿ, ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಮುರಿದು ನಾಯಕನಾಚ್ಛೆಯಂತೆ ರಕ್ತಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪೊಲೀಸರ ನಿಷ್ಠೆ, ಜನರ ದಮನ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ಅಭಾವ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೇ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬರಗೂರರು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸತ್ಯವನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕುರುಡಾಗಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಟ್ಟಹಾಸ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಬಾಯಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ತುರುಕುವ ದುರಂತ ದಮನ ನೀತಿಯನ್ನು ಮೊನಚಾಗಿ ವಿಡಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜನರ ಅಭಿರುಚಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜನ ನಂಬುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಪರ्याಸಗಳನ್ನು, ಹಳಸಲು ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲೇ ಬರಗೂರರು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಶೋಧ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗದ್ದನ್ನು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೇಳುವ, ಜನರನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ 'ಭರತನಗರಿ'ಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳ ಬಳಕೆಯೂ ಇದೆ. ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಂಗಡಣೆ, ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರದ ಸ್ವರೂಪ, ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದ ವ್ಯಂಗ್ಯ, ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹಾಡುಗಳ ಬಳಕೆಯೂ

ಆಗಿ ಇದೊಂದು ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿದೆ. ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ 'ನಗರಿಗೀತೆ'ಯ ಉದಾಹರಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. "ಭರತನಗರಿಯ ತುಂಬ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೇ ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಈ ನಗರಿಯ ನಾಯಕವರೇಣ್ಯರ ಮನಸುಗಳೆಲ್ಲ ಮಲಿನವಾಗಿ ಬೀದಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಭ್ರಷ್ಟತೆ ಬಾಯ್ತೆರೆದು ನಿಂತಿರುವಾಗ ನಗರಿಗೀತೆ ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಾದರೂ ಎಲ್ಲಿದೆ? ಎನ್ನಿಸಿ ಭರತನಗರಿಯ ಭವ್ಯತೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದೇ ಸುಳ್ಳಿಗೆ ಸಿಂಹಾಸನ ಹಾಕಿದಂತೆ" (ಪು.) ಎಂದು ಭಾವಿಸುವ ಇಲ್ಲಿಯ ಯುವಕ ಅದರ ಹಾಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆ, ಬೇಸರ ತಾಳಿ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ಲಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬೇರೊಂದು ಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ. ಯುವಕನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸತ್ಯದ ಅರಿವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ಯುವಕ ತಾನು ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಅದೇ ರೀತಿ ಹಾಡಿದಾಗ ಪೊಲೀಸರು ಆತನನ್ನು, ಅವನ ಒಡನಾಡಿಗಳನ್ನು ಸಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ನಾಯಕ 'ಗೋಡೆ ಹಾರುವಾಗ ನೆಲಕ್ಕಪ್ಪಳಿಸಿ ಸತ್ತರೆಂದು' ಸಾರಿ ಸರ್ಕಾರದ ಶೋಕವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ನಾಯಕಿ ಘನ ರಾಜಕಾರಣದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದರೆ ಯುವಕ ಎಚ್ಚಿತ್ತ ಜನರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇನ್ನು 'ಭರತನಗರಿ'ಯ ಶಬ್ದಚಿತ್ರಗಳಂತೂ ಸೊಗಸಾಗಿವೆ. "ಈ ದೇವಸ್ಥಾನ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಇದರ ಮಹಿಮೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಅನೇಕ ಹೊಸ ಹಾಡುಗಳೂ ಹೊಸ ಆಚರಣೆಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿವೆ. ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆತ್ತಲೆಸೇವೆ ಅಂತ್ಯೇ ಒಂದು ಆಚರಣೆಯಿದೆ. ಈ ಹೊಸ ದೇವಾಲಯ ಆದ ಮೇಲೆ ಬಹಿರಂಗ ಬೆತ್ತಲೆಸೇವೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಈಗ ಮಾಡ್ತಾ ಇದಾರಲ್ಲ ಆ ಆಚರಣೆ ಅದೇ ಬೆತ್ತಲೆಸೇವೆ ಅದನ್ನು ಮಾಡ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಹಾಡು ಕೇಳಿ ಘೋಷಣೆ ಕೂಗುವುದು, ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ಪೊಲೀಸರೂ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು - ಇದು 'ಬೆತ್ತಲೆಸೇವೆ' ಅನ್ನೋ ಆಚರಣೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಪೊಲೀಸರ ಬದಲು ಕೆಲವು ಸಾರಿ ನಮ್ಮ ಯುವರಾಜನ ನೇತೃತ್ವದ ಸಮಾಜಸೇವಕರು ಭಾಗವಹಿಸುವುದುಂಟು. ಆಗ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತೆ! ಬಹಳ ಮಜವಾಗಿರುತ್ತೆ! ಇದು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಪದ್ಧತಿ!" (ಪುಟ ೬೫) ಹೀಗೆ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಮಾಡುವ ಈ ಕೃತಿ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಆಳುವ ವರ್ಗಗಳ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಶಕ್ತಿಗಳ ಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ದಮನಗಳನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಆರ್. ವಿ. ಭಂಡಾರಿ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ "ಲೇಖಕಿ ಅರಿವಿಲ್ಲದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅದರ ಕ್ರಾಂತಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಲನೆಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯಲು ಆಗಲಾರದು ಎಂದು ಶೋಷಕರಿಗೂ ಅದನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿಬೀಳಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದು ಮನವೊಲಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲ. ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ವಿಧಾನ. ಇವರು ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆಂದು ಕಾಣುವುದು ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಶಕ್ತಿ ತನ್ನ ಮಾದರಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಮಾದರಿಗೆ ನಿತ್ಯ ವಿವರ ಮುಖ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿತ್ಯವಿವರಗಳ

ಆಯ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜಕೀಯ ವೈಚಾರಿಕತೆಯೊಂದು ಆಕೃತಿಯೊಳಗೆ ಮೈದಾಳುತ್ತದೆ”^೩

ಬರಗೂರರ ‘ಒಂದು ಊರಿನ ಕತೆ’ (೧೯೯೭) ಇದಕ್ಕೊಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಉದಾಹರಣೆ. ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕೇಂದ್ರ ಕಟ್ಟಡವೊಂದು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಊರಿನ ಗೌಡ-ಪಟೇಲರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಕಾಲ ಅದು. ಯಜಮಾನರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪಂಚಾಯತಿ ಸಭೆಗಳು ಸಮಾಜ ಕೇಂದ್ರ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಮು ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಎದುರಾಗುತ್ತಾನೆ. ಬಡತನದ ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದವನಾದರೂ ಇವನನ್ನು ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಭರಮಪ್ಪನಿಗೆ ಜಮೀನು ಇರುತ್ತದೆ. ಭರಮಪ್ಪನಿಂದಾಗಿ ರಾಮು ವಿಧ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅನುಭವ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಊರಿನಲ್ಲಿರುವ ‘ಬಸವೇಶ್ವರ ಟೀ ಕಾಫಿ ಕ್ಲಬ್’ನಲ್ಲಿ ಹೊರಗಡೆ ಕುಳಿತು ಅಸ್ವಶೃಂಗಿಯೇ ಇಟ್ಟಿರುವ ಗರಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯಲು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಲೋಟಕ್ಕಾಗಿ ಜಗಳ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ‘ಗಳಾಸಿ’ನಲ್ಲಿ ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ‘ಜಾತಿ’ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಪಂಚಾಯತಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗರೇಟು ಹಚ್ಚುವ ಕ್ರಿಯೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಂಕೇತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಇರುವುದು ರಾಮು ಮತ್ತು ಗೌರಿಯ ನಡುವಣ ಅತ್ಯಾಚಾರದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಮುಖ್ಯವಾಗಿ “ಸಮಾಜ ಚಲನಶಕ್ತಿಯ ನಿರ್ಣಯ ಈ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿಯದ್ದಾಗಿ ಬಿಡುವ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಇಲ್ಲಿಯದು”^೪. “ರಾಮು-ಗೌರಿಯರ ಕಾಮಸಂಬಂಧ, ರಾಮು-ಪುಟ್ಟಿಯರ ಪ್ರೇಮ ಸಂಬಂಧ ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಗಶಕ್ತಿಯ ಕೈ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಕಾಮ ಪ್ರೇಮ ಸಂಬಂಧ ಮದುವೆ ಸಂಬಂಧದಂಥ ಒಂದು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುವುದು ಕೂಡ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರದ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ. ವರ್ಗ ಸಮಾಜ ಹೀಗೆ ಇಂಥ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಒಳಜಗತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿ ಇಡುವ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟಾಗಿಯೂ ರಾಮುವಿನ ಸ್ಫೋಟಕ ಶಕ್ತಿಯೇ ಚರಿತ್ರೆಯ ಚಲನಶಕ್ತಿಯಾಗಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯಶಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ”^೫

ಬಂಡಾಯದ ಬರಹಗಾರರು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕತೆಯಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಆಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಸಹ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳಿಗೆ ಸವಾಲೆಸೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬರಗೂರರ ‘ಶಬರಿ’ (೨೦೦೫) ಕಾದಂಬರಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉದಾಹರಣೆ. ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಬವಣೆಯ ಬದುಕಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವ ‘ಶಬರಿ’ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ‘ಪದ್ಧತಿ’ಯ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯದ ಶೋಧವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. “ಮದುವೆಯಾದ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ಮೊದಲ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಿಂದ ಬರುವ ದೇವರಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮೊದಲ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ದೇವರೊಂದಿಗೆ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಗಂಡನೊಂದಿಗೆ ಸಂಸಾರ. ಇದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ನಂಬಿಕೆ”. ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬಂದ ಹೆಣ್ಣುಗಳೆಲ್ಲ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಿಂದ ದೇವರು ಬಂದಂತಾಯ್ತು, ತನ್ನೊಂದಿಗೆ

ಮಲಗಿ ಸುಖ ಕೊಟ್ಟದ್ದಾಯ್ತು, ದೇವರ ಕೃಪೆ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು ಎಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದಿನ ರಾಜವಂಶದ ಈಗಿನ ಕುಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ನರಸಿಂಹರಾಯಪ್ಪ ಜೋಯಿಸರ ಸಮೇತ ಬಂದು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಬಾಗಿನ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನರು ತಮಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಗೌರವವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ” (ಪುಟ ೨೨). ಶಬರಿ ಪಾತ್ರದ ಸುತ್ತ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿಸಲು ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯನ ನೆರವನ್ನು ಕೋರುತ್ತಾನೆ. ಚಂದ್ರ ನಗರ ಸುತ್ತಿದವನು, ಮೂಢನಂಬಿಕೆಯ ವಿರೋಧಿ. ಶಬರಿ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಮೂಲದವಳು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಕ್ಷರ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಮೂಲಕ ಎಚ್ಚರಿಸಲು ಸೂರ್ಯ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ನರಸಿಂಹರಾಯಪ್ಪ, ರಾಮಾಜೋಯಿಸ್ ಇವರು ಒಂದು ಕಡೆ ಇದ್ದರೆ ಶಬರಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ - ಈ ಎರಡೂ ಬಣಗಳ ನಡುವೆ ಜರುಗುವ ಸಂಘರ್ಷವೇ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಭೂಮಾಲೀಕರು ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಯಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತವನ ಗೆಳೆಯ ನವಾಬ - ಇವರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಾಗಿ ಬಲವಾದ ಪ್ರತಿರೋಧ ಉಂಟಾಗುವ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯನ್ನು (ಪು. ೯೫-೯೬) ನವಾಬ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯನ ನಡುವೆ ಬದಲಾವಣೆ ಮತ್ತು ಭ್ರಮೆಯ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕಾಣಿಸಬಹುದು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಬ್ಬರ ಮಾತು ತಾತ್ವಿಕ ಚರ್ಚೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ (ಪು. ೧೧೪).

“ನೋಡು ಶಬರಿ ನೀವು ಪ್ರಪಂಚದ ಇದ್ಯಾವುದೋ ಮೂಲೇಲಿ ವಾಸಮಾಡ್ತೆ ಇದೀರಿ. ಆದ್ರೆ ನಿಮ್ಮ ಬಾಳುವ ಮೇಲೆ ಈ ದೇಶದೋರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಬೇರೆ ದೇಶದವರೂ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟುಮಾಡ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿರೋ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡ್ತಾರೆ ಆ ದೇಶದವರು. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಂಡವಾಳ ಹಾಕ್ತೀವಿ ಅಂತ ಹಣ ಸುರೀತಾರೆ. ಸರ್ಕಾರ ತಾವು ಹೇಳೋ ಹಾಗೆ ಕೇಳೋ ಹಾಗೆ ಮಾಡ್ಕೊಡ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿದಾರಲ್ಲ ಈ ಒಡೆಯರು, ಜೋಯಿಸ್ತು, - ಇವು, ತಂತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥ ನೋಡ್ಕೊಡ್ತಾರೆ. ಸಂಪತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಅವ್ರಾ ಹತ್ರಾನೆ ಇರ್ಬೇಕು. ನೀವೆಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಕಷ್ಟದಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕು. ಭೂಮಿ ಬುದ್ಧಿ ಎರಡೂ ಅವ್ರಿಗೆ ಬಲ ನೀಡುತ್ತೆ. ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿ ಮಾಡ್ತಾರೆ”- ಹೀಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಉತ್ಕಟ ಮಾತುಗಳಿಂದ ದುಡಿಯುವ - ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವರ್ಗಗಳ ಆಶಯಗಳು ಬಹಿರಂಗಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ಶಬರಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಶಬರಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಕಾಲದ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ-ಬುದ್ಧಿ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಸ್ವತ್ತೂ ಅಲ್ಲ ಎಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ‘ಉಳುವವನೇ ಹೊಲದೊಡೆಯ’ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ‘ದುಡಿಯುವವರೇ

ಒಡೆಯರು' ಎನ್ನುವಂತಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಶಬರಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಎಲ್ಲ ಶ್ರಮಿಕರ ಪರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುವ ನೆಲೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಹಾಗಾಗಿ ರಾಮಾಯಣದ ಶಬರಿ ಪುರಾಣವಾದರೆ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಈ ಶಬರಿ ಚರಿತ್ರೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಚರಿತ್ರೆಯೊಳಗೊಂದು ಪುರಾಣ ಸೇರಿರುವುದು ವಿಚಿತ್ರವಾದರೂ ಗಂಭೀರ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಆಸ್ಪದವಾಗುವ ಸಂಗತಿ. ಹುಚ್ಚೇರನ ಮೂಲಕ ಸತ್ಯದ ಸ್ಫೋಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ(ಪು. ೧೭೮) ಜಾಗತೀಕರಣ, ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಯೋತ್ಪಾದಕತೆಯ ಬಿನ್ ಲಾಡನ್, ಅಮೆರಿಕಾದ ರಕ್ತಪಿಪಾಸುತನ, ಭೂಮಿಹಗರಣ, ಕೊಳ್ಳುವ ಬಿಳಿಯರ ಹಗರಣ (ಪು. ೨೦೩) - ಮುಂತಾದ ವಿವರಗಳಿಂದಲೂ ವರ್ತಮಾನದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಲೇಖಕರು ರೂಪಕಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಬರಿಯಂತೆ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರ ಪಾತ್ರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ರೂಪಕಗಳಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿವೆ.

ನವಾಬ ಮತ್ತು ಜೋಯಿಸರ ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ದುರ್ಬಳಕೆಯ ಎಚ್ಚರಗಳಿವೆ. ನವಾಬನ ಮಾತುಗಳು ಹೀಗಿವೆ : 'ಧರ್ಮದ ವಿಷಯ ತೆಗೆದು ವಿನಾಕಾರಣ ತನ್ನನ್ನು ಜನರಿಂದ ದೂರ ಮಾಡುವ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನ ಹೇಸಿಗೆ ಎನಿಸಿತು. ಇಲ್ಲೇ ಈ ನೆಲದಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದವನನ್ನು ಪರಕೀಯ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ. ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮದ ಕೆಲಸ. ಹಿಂದುವಾಗಲಿ, ಮುಸ್ಲಿಮನಾಗಲಿ, ಕ್ರೈಸ್ತನಾಗಲಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅಧರ್ಮದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಆತ್ಮವಂಚನೆ. ಜನವಂಚನೆ, ತಾನು ಎಂದೂ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟೇ ತನಗೆ ಪರಕೀಯತೆಯ ಪಟ್ಟಕೊಡಬೇಕೆ? ಹುಟ್ಟಿನ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಜನಕ್ಕೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ವಿಷಗಾಳಿ ಉಣಿಸಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪರಕೀಯಗೊಳಿಸಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಅದೇ ಹುಟ್ಟಿನ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮೀಯನೆಂದು ತನ್ನನ್ನು ಅನಾಥಗೊಳಿಸುವ ಹುನ್ನಾರ. ಕಿಡಿಗೇಡಿಗಳು ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಂದು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಜನಾಂಗ, ಒಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ದ್ವೇಷಿಸುವುದೇ? ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ನರಸಿಂಹರಾಯಪ್ಪನಂತಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಜೋಯಿಸರೂ ಈ ಊರು ಜೋಯಿಸರಂತಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಈ ದೇಶದ ಪುಣ್ಯ". ಹೀಗೆ ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿದ್ದ ನವಾಬ, ಸೂರ್ಯನಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಆತನ ಬಳಿ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ.

"ಮುಸ್ಲಿಮರಿಗೆ ಬಿನ್ ಲಾಡನ್ ಬೇರೆ, ಪೈಗಂಬರ್ ಬೇರೆ ಎಂದು ಪರಸ್ಪರ ಚರ್ಚಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ಗಾಂಧಿ ಬೇರೆ ಗೋಡ್ಲೆ ಬೇರೆ ಎಂದು ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು. ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಕೊಂದದ್ದು ಸರಿ ಎಂದು, ಬಿನ್ ಲಾಡನ್ ಮಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲ ಸೂಕ್ತವೆಂದು, ಅಮೆರಿಕಾದ ಯುದ್ಧ ಪಿಪಾಸುತನ ಒಳಿತೆಂದು ವಾದಿಸುವವರು ಯಾವ ಧರ್ಮದವರಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ? ಈ ಎಲ್ಲ ವಾದ ಪ್ರತಿವಾದಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮನುಷ್ಯನೇ ಪರಕೀಯ. ಮನಸ್ಸೊಂದು ಯಾತನಾ ಶಿಬಿರ" (ಪು. ೨೩೪). ಹೀಗೆ ಕಲಾತ್ಮಕತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಚಾರಪ್ರಧಾನವಾಗುವ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಶಬರಿ ಪಾತ್ರ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ತಲುಪುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ವಚನಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಅರ್ಥ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

“ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಮುಗ್ಧ ದಲಿತ ಬಡಜನತೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತರು ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಮೇಲುವರ್ಗದವರು ಅಧಿಕಾರಗರ್ವಿತ ಪಟ್ಟಭದ್ರರು ಹೇಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶೋಷಿಸುತ್ತ ಅವರ ಬದುಕನ್ನು ನರಕಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ಹೃದಯ ವಿದ್ರಾವಕ ಚಿತ್ರವನ್ನು ‘ಹಸಿಮಾಂಸ ಮತ್ತು ಹದ್ದುಗಳು’(೧೯೭೮) ಮೂಲಕ ಗೀತಾ ನಾಗಭೂಷಣ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಂಡರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಕೆಳವರ್ಗದವರ ದಾರುಣ ಜೀವನಲೋಕ, ಅದನ್ನು ಸಹಜ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗುಲಬರ್ಗಾ ಪ್ರಾಂತದ ಆಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟಿರುವ ಬಗೆ ಶಕ್ತಿವತ್ತಾಗಿದೆ. ಲೇಖಕಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ನೋವು, ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಮನೋಧರ್ಮ, ಸಹಜ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಬಯಸುವ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಟ್ಟುತ್ತದೆ” (ಎಚ್. ಜೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಪ್ಪಗೌಡ). ಪೊಲೀಸ್ ಸ್ಟೇಷನ್ ಸೆರೆಮನೆ, ಸ್ತ್ರೀನಿಕೇತನ. ಒಂದರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಪಾತಕ್ಕೆ ಬದುಕು ಲಚ್ಚಿಯನ್ನು ರಬ್ಬರ್ ಚಿಂಡಿನಂತೆ ಎಸೆಯ ತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಅಮಾಯಕ ಮುಗ್ಧ ಹುಡುಗಿ ಲಚ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಕ್ರೌರ್ಯದ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಕಾಶಿನಾಥ, ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಪೊಲೀಸರು, ಸ್ತ್ರೀನಿಕೇತನದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹಲವರು, ಲಚ್ಚಿಯ ಗಂಡನಾದ ಬಸೇಣ್ಣ, ಎಲ್ಲ ಗಂಡಸರ ಬಗೆಗೂ ಆಕೆಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರ, ಹೇಸಿಗೆ, ಜುಗುಪ್ಸೆ ಮೂಡಿ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಪಾತದಲ್ಲಿ ನೂಕಿದ ಗಂಡುಗಳಿವು ಎಂಬ ತಾತ್ಕಾರ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಆಕೆಗೊಂದು ಗಂಡು ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವನಾದಾಗ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಶೋಷಿಸುವವನೇ ಆಗುತ್ತಾನೆಂದು ಅವನನ್ನು ಕೊಂದು ಜೀವಾವಧಿ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ತ್ರೀನಿಕೇತನದ ಉದ್ದೇಶ ಆಶಯಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಲಚ್ಚಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಸಾಂತ್ವನದ ಕರುಣೆಯ ಮಮತೆಯ ಮಾತುಗಳು ಯಾರಿಂದಲೂ ದೊರಕುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸರವೇ ಭಯಾನಕವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀನಿಕೇತನದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕಿಯೇ ಭಯಹುಟ್ಟಿಸುವವಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾಳೆ. “ಅವಳ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬೆರೆತ ಪಿಸಿಪಿಸಿ ಮಾತುಗಳೂ, ಹದ್ದಿನ ಕಣ್ಣಿನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ನೋಟ, ಬಾಬ್ ಮಾಡಿದ ಕೂದಲು, ತುಂಬಿದ ಬಣ್ಣ, ಮೈಕಾಣುವ ಪಾರದರ್ಶಕ ಉಡುಪುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲಚ್ಚಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದವು!”. ಕಾದಂಬರಿಕಾರ್ತಿ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಧುನಿಕ ಪ್ರಭಾವ ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಭಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. “ಸ್ತ್ರೀನಿಕೇತನದ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಬಿಳಿಮೈಯ, ಚಂಚಲ ಕಣ್ಣುಗಳ, ಕಾನ್ಸ್ಟೆನ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ ಓದಿದ, ಸ್ತ್ರೀನಿಕೇತನದ ಮಹಿಳೆಯರೊಂದಿಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಜೋರು ಮಾಡುವ ಈಕೆ ವಿಧೇಶಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯವರೆಗೂ ನೆನೆದು ನಿಂತ ಸ್ವದೇಶಿ ಹೆಂಗಸು”(ಪು. ೬೦).

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಿ ಆಗುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅನಾಹುತಗಳನ್ನು ಕುಂ. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪನವರ ‘ಯಾಪಿಲ್ಲು’ (೨೦೦೧) ಕಾದಂಬರಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನ apple ಯಾಪಿಲ್ಲು ಆಗಿದೆ. ‘ಸರಿಯಾಗಿ ಮಲಮೂತ್ರ ಮಾಡಲು ಬರದೇ ಇದ್ದರೂ ನಾಡಬಾಂಬುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲವರು’ ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಜನಸಮುದಾಯ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ವಾಗಿಲಿ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಹೆಲ್ತ್ ವರ್ಕರ್

ಇಮಾಮು ಸದಾ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಹೆಲ್ತ್ ಚೆಕ್‌ಪ್ ಮಾಡುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸ್ಕೂಲಿಗೂ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತ 'ಈ ಕಂಟ್ರೀನ ಟಾಪ್ ಲೆವೆಲ್ಲಿಗೆ ಒಯ್ಯೊ ಸ್ಟ್ರಿಂಗ್ನು ಓನ್ನಿ ಇಂಗ್ಲಿಷು ಲಾಂಗ್‌ವೇಜಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಐತೆ ನೋಡಿ' (ಪು.೧೦) ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಹೆಸರಿಲ್ಲದವರಿಗೆ 'ರಿಕೆಟು' 'ಬೆರಿಬೆರಿ' ಎಂಬ ರೋಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಹಾಗೂ ಆತನ ಪ್ರಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಸದಾ ಸುದ್ದಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಮಹತ್ವ, ಅದನ್ನು ಕಲಿತದ್ದರಿಂದ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆ ಇವೆಲ್ಲ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. 'ನಾವು ಗೋರುಮೆಂಟ್ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಪೋಗಲ್ಲ, ಕಾರುಮೆಂಟಿಗೋಗುತ್ತೀವಿ' ಎನ್ನುವ ರಂಪಾಟಗಳು ಶುರುವಾಗುತ್ತವೆ. 'ವಾಟರಿಗೋಗಣ ಬರ್ತಿಯೇನೆ', 'ಲೆಟ್ರನ್ನಿಗೆ ಹೋಗಿಬರ್ತೀನಂತಲೋ', 'ನಮ್ಮಜುಬೆಂಡು ಇನ್ನೂ ಫೀಲ್ಡಿನಿಂದ ಬಂದಿಲ್ಲ', 'ಆಗ್ಲೆ ಸನ್ನು ಮುಳುಗಿದೆ' - ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹೆಂಗಸರು ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವ ಹುಡುಗಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವ್ಯಾಮೋಹ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಾನ್‌ವೆಂಟ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಬಂದ ಮೇಲಂತೂ ಇಡೀ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ರೋಗವೇ ಆವರಿಸಿ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಯಾಂಜೆಲ್ಲು ಎಂದೇ ಕರೆಯತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಆಕೆಗೆಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತಿಯೂ ಅಲ್ಲದ ಏಂಜೆಲ್ಲೂ ಅಲ್ಲದ ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಯಾಪಿಲ್ಲ ತಿನ್ನಲು ಬಯಸಿ ಮೈತುಂಬಾ ಬಾಸುಂಡೆ ತಿನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ರಾಜೇಂದ್ರ ಚೆನ್ನಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವಂತೆ "ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಬದುಕುವ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯದವರು ಕೂಡ ತಮಗೆ ನಿಲುಕದ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಆಸೆಪಟ್ಟಂತೆ ಬಡತನ, ಜಾತಿ ಇದಾವುದೂ ಬದಲಾಗದೇ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾತ್ರ ವಾಗಿಲಿಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾವು ಇರುವುದಕ್ಕೂ ಬಯಸುವುದಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ಕಂದರ - ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಯಾಪಿಲ್ಲು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ".³¹

ಪರಂಪರಾಗತ ಜೀವನಾನುಭವಗಳನ್ನು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಬಂದಿರುವ ಈ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ "ಆಧುನಿಕೀಕರಣದ ಪ್ಯಾಕೇಜ್ ಆಗಿರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಎನ್ನುವುದು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ? ಅದರಲ್ಲೂ ಈ ಹೊಸ ಪ್ರಸ್ತಾನದ ಪ್ರಯೋಗದ ಕೇಂದ್ರವು ದಲಿತ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಾದಾಗ ಏನಾಗುತ್ತದೆ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಕೇಳಬಹುದೆಂದು ನಮ್ಮ ಬರಹಗಾರರು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೇ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಚರಿತ್ರೆಯ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಪಲ್ಲಟದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವವರೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ"³². ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಮೋಹ ಕೇವಲ ಸ್ಥಳೀಯ ಫ್ಯಾಷನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅದೊಂದು ಸಮೂಹ ಸನ್ನಿಯಂತೆ ಹರಡಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಿಯೂ ಗೋಚರವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರವನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸಬಲ್ಲದು. 'ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅನಾಹುತಗಳ ತಮಾಷೆಯು ಕಥಾನಕ'ವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವ 'ಯಾಪಿಲ್ಲು' ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಕಾದಂಬರಿ.

ಪರಂಪರೆ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಮುಖಾಮುಖಿಯನ್ನು ವೀರಭದ್ರಪ್ಪನವರ 'ಶಾಮಣ್ಣ' (೧೯೯೮) ನಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶರಣವಾದ ವೈದಿಕ ಕುಟುಂಬವೊಂದರ ಮೂರು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಚಿತ್ರ ನೀಡುವ ಕಾದಂಬರಿ ಇದು. ಇದರ ಕೇಂದ್ರ ಪಾತ್ರವಾದ ಶಾಮಣ್ಣ ವೇದಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿ ಪರಮೇಶ್ವರಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮೊಮ್ಮಗ, ಘಂಟಾ ಶಾಮಾಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮರಿಮಗ. ತಂದೆ ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣ. ತನ್ನ ಪರಂಪರೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕು ನಡೆಸಿದವ. ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗಾಯಗೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮಗ ಶಾಮಣ್ಣನನ್ನು ನಾಗರಿಕ ಪ್ರಪಂಚದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಲು ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಶಾಮಣ್ಣ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ತಾತನದಾಗಿರುತ್ತದೆ. "ಈ ರೀತಿ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಗಳ ಘರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಶಾಮಣ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ 'ಕ್ರಾಪಿನೊಳೆ ಜುಟ್ಟು ಮರೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದ". ಬೆಳೆದಂತೆ ತನ್ನ ಮನೆತನದ ಕರ್ಮರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಶಾಮಾಶಾಸ್ತ್ರಿಯಾಗಲೂ ಒಪ್ಪದ ಶಾಮಣ್ಣ ಒಂದು ಬ್ಯಾಂಕ್‌ನಲ್ಲಿ ನೌಕರನಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕುಡಿತ, ಜೂಜು, ಪರಸ್ತ್ರೀ ಸಂಗ - ಇತ್ಯಾದಿ ಅಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಉಸಿರಾಗಿರುವ ಶಾಮಣ್ಣ ಅನೇಕ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರೇಯಸಿಯಾಗಿದ್ದ ವೇಶ್ಯೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜೀವನಶೈಲಿಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ".²

ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತನ್ನ ಅಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕುಂ. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪನವರು 'ಕಪ್ಪು' (೧೯೮೫) ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಬದುಕಿನ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನೇ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಹಂದರ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯದು. "ಬನದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಾದ ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಮಾರಮ್ಮನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಊರಿನ ದೈವಸ್ತರ ಮತ್ತು ಬಸವಿಯರ ಸಮಕ್ಷಮ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಮ್ಯಾಲೆ ಆ ಹೆಣ್ಣು ಉಡಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಗೌಡರ ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕು. ಅದೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಮ್ಮನದಂಡೆ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಸಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಗೌಡ ವರಾಂಡದಲ್ಲಿ ಮೀಸಲು ಮುರಿಯುವನು. ಇದಾದ ನಂತರ ಗೌಡನ ಆಳುಗಳಾದ ಪರುಸ, ಸರಬ, ರಾಮ - ಇಂಥೋರು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಮೆತ್ತಗೆ ಮಾಡಿ ಖಾಯಂ ಬಸವಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವರು. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕರಿಗೌಡನ ತಾತ ಮುತ್ತಾತಂದಿರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬಂದಿದೆ" (ಪು. ೧೨). ಕೈಗೆ ಬಂದ ಸುಂದರ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಮೀಸಲು ಬಿಡೋ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮಾಸೂರಿನ ಇತಿಹಾಸದುದ್ದಕ್ಕೂ ಬಂದಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಗೌಡ ಭರಮಜ್ಜನ ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ನಂತರವೇ ಪೂಜಾರಿ ಎಲ್ಲಪ್ಪನಿಗೆ ಕನಸು ಬೀಳುವುದು. "ಎಲ್ಲಪ್ಪನ ಕನಸಿನಾಗ ಅಮ್ಮ ಏನು ಯೇಳ್ತಾಳೊ ಎಲ್ಲಾ ಅದ್ರಂಗ ನೆಡ್ಕೋಬೇಕು; ತಲೆತಲಾಂತರದಿಂದ ಬಂದಿರೋ ಆಚಾರಾನ ಮುರಿಯೋಕಾಗ್ತದೆ" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಭರಮಜ್ಜನ ಮಗಳನ್ನು ದೇವಿಗೆ ಬಿಡಲೇಬೇಕೆಂಬ ಒತ್ತಾಸೆಗಳೇ ಅತಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಮುಖ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಇರುವುದೂ ಸಹ ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ. ಭರಮಜ್ಜನ ಏರಿಳಿತವಿಲ್ಲದ್ದು ಕೌಟುಂಬಿಕ ಬದುಕು. ಕರೀಗೌಡನ ತೀರ್ಮಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಗೌಡನನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪಲಾಯನಗೊಳ್ಳಲು ತವಕಿಸುತ್ತದೆ. ಪಟ್ಟಭದ್ರರೊಂದಿಗೆ ಎದುರಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗೊಳ್ಳುವುದೇ ಉತ್ತಮವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದವನು ಭರಮಜ್ಜ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಯಶಸ್ಸು ಕಾಣದೆ ಕರಿಗೌಡನಷ್ಟೇ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾದ ಸಣ್ಣದ್ರವ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕರೀಗೌಡನ ವರ್ತನೆಗಿಂತಲೂ ಬಾಸೂರಿನ ಸಣ್ಣದ್ರ ಅಪಾಯಕಾರಿ. ಕರೀಗೌಡನನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಗೌರಿ ಮದುವೆಯ ಆಸೆಯಿಂದ ಸಣ್ಣದ್ರನನ್ನು ನಂಬಿಬಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಮಾಸೂರು ಮತ್ತು ಬಾಸೂರಿನ ಬೇರು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಕಂದಾಚಾರ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಸಣ್ಣತನ, ತ್ಯಾಗ, ಮಾನವೀಯತೆ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಈ ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳ ಘರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಭರಮಜ್ಜನ ಕುಟುಂಬ ಶೋಷಣೆಗೊಳಗಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಂಡಾಯದ ಮತ್ತೊಂದು ಆಯಾಮವೆಂದರೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೋಕದ ಮೌನ ಒಡೆದು ಬಹಿರಂಗಗೊಂಡಿದ್ದು. ಬೊಳುವಾರು ಮಹಮದ್‌ಕುಂಞ, ಮಹಮದ್‌ಕಟ್ಟಾಡಿ, ಬಾನುಮುಷ್ತಾಕ್ ಸಾರಾಅಬೂಬಕ್ಕರ್ - ಮುಂತಾದವರು ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಗಾಮಿಗಳು ನಡೆಸುವ ಶೋಷಣೆಯನ್ನ ಬಯಲು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಹೆಣ್ಣಿನ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕ್ಕರ್ 'ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ' (೧೯೮೪) ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೌನದ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಧ್ವನಿಯಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮನಬಂದಂತೆಲ್ಲ ತಲಾಖ್ ಕೊಡುವುದು, ಅಂಥದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಕೊಡದಿರುವುದು, ಮರುಮದುವೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು, ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಜೀವನಾಂಶ ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪದಿರುವುದು - ಇಂಥ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಾರಾಅಬೂಬಕ್ಕರ್ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿರುವ ರೀತಿ ಅದ್ಭುತವಾದುದು. ಊರಿನ ಘಟನಾವಳಿಗಳೆಲ್ಲ ಚಂದ್ರಗಿರಿ ನದಿ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿಬಿಡುವ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ನಾದಿರಾ. ಈಕೆಯ ತಂದೆ ಮತ್ತು ಗಂಡ - ಇಬ್ಬರೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯವರು. ಇಂಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳ ನಡುವೆ ನಲುಗುವ ಪಾತ್ರವೇ ನಾದಿರಾ. "ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೋಳೆ ಬಿಡುವುದನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿ ತಂದೆ, ಮಗಳು - ಅಳಿಯ ಸಂಬಂಧಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಅಳಿಯ ತಲಾಕ್ ಕೊಡುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಖಾನ್ ಒಬ್ಬ ತಂದೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸದೆ ಸ್ವಾರ್ಥಿ ಗಂಡಸಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೆತ್ತ ಮಗುವನ್ನು ನಾದಿರಾಳಿಂದ ಗಂಡನಾದವನು ಕದ್ದೊಯ್ಯುತ್ತಾನೆ. ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಯಾದವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯಾದವ ಕಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಾದಿರಾ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುತ್ತಾಳೆಯೇ ವಿನಾ ತಂದೆಯೇ ಗಂಡನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮನೋಬಲ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಖಾನರು ಬೇರೆ ಮದುವೆಯ ವಿಷಯ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ನಾದಿರಾ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಅಸಹಾಯಕತೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ್ದು: "ನೀವು ನನಗೆ ಒಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು ಸಾಕು, ನೀವೇನಾದರೂ

ನನಗೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ನಾನು ಚಂದ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ” ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಕೊನೆಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳ್ಳುವುದು ಸಾವಿನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ^{೯೮}. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ ಹೇಳುವಂತೆ “ಕಥಾನಾಯಕಿ ನಾದಿರಾಳನ್ನು ಚಂದ್ರಗಿರಿ ನದಿ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಘಟನೆಯ ಆಳದಲ್ಲಿ ಸಾರಾ ಅವರು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ ಮಾನವೀಯತೆಯು ತುಂಬ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದುದು. ಕುರಾನನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡ ಮೂರ್ಖರ ವಿರುದ್ಧ ವೈಚಾರಿಕ ಸಮರ ಸಾರಿದ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತದೆ^{೯೯}. ರಶೀದ್ ನಾದಿರಾಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾದಾಗ ಅವಳಿಗೆ ೧೪ ವರ್ಷ ತುಂಬಿರಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲು ರಶೀದ್ ನಾದಿರಾಳನ್ನು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ತಾಯಿ ಅಮೀನ ನೋಡಿದ್ದಳು. ಮುಸ್ಲಿಮರಲ್ಲಿ ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ನೋಡುವುದು ನಿಷಿದ್ಧ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹುಡುಗನ ಸಂಬಂಧಿಕರು, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಭಾವೀ ವಧುವನ್ನು ನೋಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ರಶೀದ್ ನಾದಿರಾ ಅವರದು ಅನುರೂಪ ದಾಂಪತ್ಯ. ನಾದಿರಾಳಿಗೆ ಓದುಬರಹ ಕಲಿಸುವಾಸೆ. ಸಿನಿಮಾ ತೋರಿಸುವ ಬಯಕೆ. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಳಿಯ ಮತ್ತು ಮಾವರ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾದಿರಾಳ ಶೋಷಣೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ತಾನು ಓದುಬರಹ ಕಲಿತಿದ್ದರೆ ಅಕ್ಷರಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂವಹನ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬ ಭಾವ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಾರಾ ಅವರ ‘ವಜ್ರಗಳು’ (೧೯೮೨) ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲೂ ತಲಾಖ್ ಸಮಸ್ಯೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಗಂಡ ಪುನಃ ತಲಾಖ್ ಕೊಡುವುದು. ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೊನೆಗೆ ದಿಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲದ ಮಗುವನ್ನು ತಂದು ಸಾಕುವ ಭೀಕರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರಾ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಮುದಾಯದ ಭೀಕರತೆಗಳನ್ನು ಆಕ್ರೋಶವಿಲ್ಲದ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ನಫೀಸಾಳ ಪಾತ್ರ ನಾದಿರಾ ಮತ್ತು ನಸೀಮಾಳ (ಸಹನಾ-ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ) ಪಾತ್ರಗುಣವನ್ನೇ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ‘ಆಕೆ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗುವ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖಕಿಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಮಾಜದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ದುರ್ಭೇದ್ಯವಾದ ವಜ್ರದಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದು ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಸಾರಾ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮೂರೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ತ್ರೀಪರವಾದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ”.

ಸಮರ್ಥನೀಯವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಕಾದಂಬರಿ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಅಂತರಾಳದ ಇಂಗಿತಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. ಸೈಕಲ್ ಸವಾರಿ, ಬೀಸುವಕಲ್ಲು, ಡಾಂಬರು ಬಂದುದು, ಅಂಚೆಕಛೇರಿ ಹೋಟೆಲ್ ನಿರ್ಮಾಣ, ಆಂಗ್ಲಶಿಕ್ಷಣ - ಇವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಗ್ರಾಮ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಸಂಕೇತಗಳು. ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಈ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ವಾಸ್ತವದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸದೆ ಚರಿತ್ರೆಯೊಂದಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಸಲು ತೊಡಗಿದಾಗ ಕಾದಂಬರಿಕಾರನ ಜಾಣ್ಮೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಬೌದ್ಧಿಕ ಕೌಶಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವ

ಬಿಳುಮನೆ ರಾಮದಾಸರ 'ಕರಾವಳಿ ಹುಡುಗಿ'(೨೦೦೫) ಕಾದಂಬರಿಯ ಶೋಧವೇ ಅತ್ಯಂತ ಗಂಭೀರವಾದುದು. ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಗಳು ಎಂಥವು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತಗೊಂಡು ಸಮಾಜದ ವಾಸ್ತವ ಶಕ್ತಿಗಳತ್ತ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮನಸ್ಸು ಹರಿದಾಡುತ್ತದೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ 'ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು'(೧೯೯೭) ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಚರವಾಗುವ ಮೇಗರವಳ್ಳಿಯೇ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ದಲಿತವರ್ಗದ ಅಕ್ಕು ಹೋಟೆಲ್ ಇಡುವ ಅಂದಾಜಿನ ಮೇಲೆ ಈ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಕಾಲಿರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕುಲಕಸುಬನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೊಂದು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ತೊಡಗುವ ತಳಸಮುದಾಯದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಪ್ರಯತ್ನದ ಬಗೆಗಿನ ಕುತೂಹಲ, ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಅಸಹಕಾರ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ವ್ಯಂಗ್ಯ - ವಿಡಂಬನೆಗಳೇ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಪಾರಂಪರಿಕ ಹಾದಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಸ ಕಸುಬಿಗೆ ಹಾತೊರೆಯುವ ಅಕ್ಕುವಿನ ಉತ್ಸಾಹವೇ ಕಾದಂಬರಿಯ ಉಸಿರು. ಹೊಸ ಬದುಕಿನ ಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕುವ ಅಕ್ಕುವಿನ ಸಂಚಲನ ಕಾಮತ, ವೆಂಕಣ್ಣನಂಥವರ ತಳಮಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೋಟೆಲ್ ಇಡುವ ಅಕ್ಕುವಿನ ಆಲೋಚನೆ, ಚರ್ಚೆ ಈ ಬಗೆಗಿನ ವಾದ - ವಿವಾದ, ಪಂಚಾಯ್ತಿದಾರರ ಧೋರಣೆಯಂತೆ ಹೊಸ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ದೊರೆತ ಭರವಸೆ, ಅನಂತರ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಸಾಮಾನುಗಳು, ಇವುಗಳ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಜರುಗುವ ರಾಜಕೀಯ, ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳುವ ಅಕ್ಕುವಿನ ಬಗೆಗಿನ ಅಪಪ್ರಚಾರ, ಅದನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಆಕೆಯ ದಿಟ್ಟತನ-ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಾದಂಬರಿ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಬಲೀಕರಣವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಏರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ತಿಂಡಿ-ಕಾಫಿ, ಮೀನು ಮಾರಾಟದಂತಹ ವ್ಯಾಪಾರದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಬಿರುಪೇರುಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂಗಡವೇ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ಅಲಕ್ಷಿತ ನೆಲೆಗಳ ಸಂಘಟನೆಗೆ, ಜಾಗೃತಿಗೆ ಕಾರಣರಾದವರ ವೈಚಾರಿಕ ಧಾರೆಯೂ ಪ್ರವಹಿಸುವುದರಿಂದ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಚರ್ಚೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿನ್ಯಾಸವೊಂದು ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕುವೆಂಪು, ಕಡಿದಾಳ್ ಮಂಜಪ್ಪ, ಶಾಂತವೇರಿ ಗೋಪಾಲಗೌಡ ಮುಂತಾದವರ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣಾ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ, ಮುಖ್ಯ ಆಶಯದ ಸಮರ್ಥನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವೈಚಾರಿಕ ನೆಲೆಗಳನ್ನೆತ್ತ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತದೆ. ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್. ದಂಡಪ್ಪನವರು ಹೇಳುವಂತೆ "ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಲನೆಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದು 'ಜಾತಿ'ಯು ಅನಿವಾರ್ಯ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ" ಅಕ್ಕುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಾಸದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಮಸ್ಯೆ 'ಜಾತಿ'ಯೇ ಆಗಿದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಹೊರತಾದ ಕಸುಬಿನ ಭಾಗವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಅಕ್ಕು ಮತ್ತು ಕಿಟ್ಟಪ್ಪಗೌಡ, ಕುಬೇರ ಮತ್ತು ವಾಸಂತಿ - ಇವರ ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಎದುರಾಗುವ ವಿರೋಧ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅನುಲೋಮ, ಪ್ರತಿಲೋಮ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಎದುರಾದ ಪ್ರತಿರೋಧಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸುವಂತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವರ್ತಮಾನದ ಬದುಕಿನಲ್ಲೂ ಚರಿತ್ರೆಯ ಗತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ನಿರೂಪಣಾ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಧಾರಗಳು ಹೊಸ ಹಾದಿಯನ್ನು

ಹುಡುಕಬಯಸುತ್ತವೆ. ಕುಬೇರ ವಾಸಂತಿಯರ ಪ್ರತಿಯೋಮ ಸಂಬಂಧದ ಸಲುವಾಗಿ ಸ್ಫೋಟಗೊಂಡ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸುವ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಗೌಡರ ತೀರ್ಮಾನದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ಯತೀತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಹೊಳಹುಗಳಿವೆ: “ಹಳೇ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ನಾವು ಬದ್ಧರಾಗಬೇಕಾ? ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಕಾನೂನು ಬದಲಾಗಬೇಕಲ್ಲವಾ? ದಂಡಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಮುಂದುವರಿಸಿದರೆ ತರುಣರು ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಕಾನೂನು ಬದಲಾಗಬೇಕಲ್ಲವಾ? ದಂಡ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಮುಂದುವರಿಸಿದರೆ ತರುಣರು ದಂಡಕೊಟ್ಟರಾಯಿತು ಎಂದು ಇದೇ ಕಸುಬು ಮಾಡಿದರೆ? ಅದರ ಬದಲಿಗೆ ನೀನು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದಿಯಾ, ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಅವಳನ್ನು ಕಟ್‌ಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಅನ್ನುವ ಹೊಸ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಹಾಡೋಣ. ಅದರಿಂದ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ ಕೊಂಚ ಸುಧಾರಿಸಬಹುದು”. ಮಲೆನಾಡಿನ ಪರಿಸರದ ಚಿಂತನಶೀಲರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಚಿನ್ನಪ್ಪಗೌಡ ಮತ್ತು ಪಟೇಲರು ಪ್ರಭುತ್ವದ ನೆಲೆಯುಳ್ಳವರಾದರೂ ಆರೋಗ್ಯಕಾರಿ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳತ್ತ ಮುಖಮಾಡಿದವರಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಕ್ಕ ಮತ್ತು ಕಿಟ್ಟಪ್ಪಗೌಡರ ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ಸೂಚಿಸುವವರ (ಶಿವಪ್ಪಗೌಡ, ಅಣ್ಣಪ್ಪಹೆಗಡೆ) ನಡುವೆ ಆದರ್ಶ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನಡೆದುಹೋಗಿರುವ ಅಂತರ್ಜಾತೀಯ ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತ ಅಕ್ಕುವಿನ ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವಾಗ ಮಾದರಿಯಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗುತ್ತಾರೆ. “ಒಬ್ಬಳು ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಹೋಟ್ಟು ಇಡುತಾಳೆ ಅಂದರೆ ಸಂತೋಷ ಪಡಬೇಕು” ಎನ್ನುವ ಚಿನ್ನಯ್ಯಗೌಡರ ಮಾತು ಬದುಕಿನ ಹೊಸಹಾದಿ ತುಳಿಯುವ ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವಂತಿದೆ. “ನಾವು ಒಬ್ಬರೇ ಬದುಕಬೇಕು ಅಂತ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿ ಬೇರೆಯವರು ಬದುಕಬೇಕು ಅಂತ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಿ. ಆಗ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡೋದರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕ ಇದೆ” ಎನ್ನುವ ಗೌಡರ ಮಾತು ವಾತಾವರಣವನ್ನು ತಿಳಿಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಮುಖ್ಯ ನಿಲುವು ಇರುವುದೇ ಇಂಥ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಗರವಳಿಯ ಬದುಕು ಸಾಗಬೇಕೆಂಬ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯ ನೆಲೆ - ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುತ್ತ ಹೊಸ ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಮುಕ್ತಮನಸ್ಸಿನ ನೆಲೆಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದ್ದು ಈ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕು, ಸೋಮ ಅಂತಹವರ ತಳಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬದುಕು ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತುವ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗೆಗೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಾಳಜಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದೆ. “ಹೊಸಮನೆ ಗೌಡರು ಅಂಗಡಿ ಇಟ್ಟಲ್ಲ? ಗದ್ದೆ ತ್ವಾಟ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಅವರು ಕೂತಿದಾರಾ? ಹೆಗಡೇರು ರೈಸ್‌ಮಿಲ್ ಇಟ್ಟಲ್ಲಾ? ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು?” - ಅಕ್ಕುವಿನ ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯ ಬಯಕೆಗಳಿವೆ. ಕೆಳವರ್ಗದವರ ಬದುಕಿನ ಮೇಲ್ಮುಖ ಚಲನೆಯ ಇಂಗಿತಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶ್ರೇಣೀಕರಣದ ಪಲ್ಲಟಗಳ ಬಗೆಗೂ ಈ ಪಾತ್ರ ದನಿ ಎತ್ತುತ್ತದೆ. “ಅಕ್ಕು ತನ್ನ ಮಿತಿ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ನಡುವೆ ಜೀವನವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಮ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾದುದು. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ನಂತರದ ಮಲೆನಾಡಿನ ಬದುಕಿನ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳ ಕಥನ ಇದಾಗಿದ್ದು ಭಾಷೆಯ ವೈವಿಧ್ಯ,

ಪ್ರಗತಿಪರವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಒಲವು ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದಾರೆ” (ಮುನ್ನುಡಿ ಪು. ೭). ಹೋಟೆಲ್ ಆರಂಭವಾಗುವ ವಿಷಯದ ಚರ್ಚೆಯೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಪುಟಗಳನ್ನು ಆವರಿಸಿದೆ. ಸುಮಾರು ೧೪೦ ಪುಟಗಳ ನಂತರವೇ ಹೊಸ ಉದ್ಯೋಗ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ವಿಷಯ ಬರುವುದು. ನಿಧಾನಗತಿಯ ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಕೊಂಚ ಅತಿಯಾದಂತೆನಿಸಿದರೂ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುವ ಅವೇ ಸಂಗತಿಗಳು ಬೇಸರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದಾದರೂ ಕಾದಂಬರಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ತಿರುವಿನಿಂದಾಗಿ ಓದುಗರ ಗಂಭೀರ ಕುತೂಹಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ತಿಂಡಿಯ ಪರಿಭಾಷೆ, ವ್ಯಾಪಾರಿ ಜಾನಪದ, ಪಂಚಾಯ್ತಿದಾರರ ಧೋರಣೆ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ಚಿಂತನೆ - ಇವೆಲ್ಲ ಹೊಸ ಶೋಧನೆಯತ್ತ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಸಂಭಾಷಣಾ ರೀತಿಯ ಅತಿಗಿಂತ ನಿರೂಪಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಇನ್ನೂ ವಿಶೇಷ ಗಮನಹರಿಸಿದ್ದರೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಲಾತ್ಮಕತೆಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮಹತ್ವ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಇವತ್ತಿನ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮೇಲಿನ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಚರ್ಚೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಿಳುಮನೆ ರಾಮದಾಸರ ‘ಕರಾವಳಿ ಹುಡುಗಿ’ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾನ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮೂರುಬಾರಿ ಬಂದುಹೋದ ಗಾಂಧಿಯ ಬಗೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಚಳವಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ಎಚ್. ನಾಗವೇಣಿಯವರ ‘ಗಾಂಧಿ ಬಂದ’ (೧೯೯೯) ಕಾದಂಬರಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ. ಗಾಂಧಿ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವರಾವ್, ಕುದ್ರಲ್ ರಂಗರಾವ್ - ಇವರ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಗಾಂಧಿ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಬರುವ ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಕುತೂಹಲಿಯಾಗುತ್ತದೆ. “ಗಾಂಧಿಯವರು ಪರಂಗಿಯವರನ್ನು ಓಡಿಸಲು ಪಡುವ ನಾಯಿಪಾಡನ್ನು ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವರಾಯರು ಅದೆಷ್ಟು ಬಾರಿ ಮಾರಪ್ಪನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಿದೆ”. “ಕಾದಂಬರಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಆಶಯವೆಂದರೆ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೇ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದ್ದ ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಪುರುಷ ಕೇಂದ್ರಿತ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತಿದ್ದ ಜೀತದಾಳುಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದು. ಎಂದರೆ, ಪರಕೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವದ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ದೇಶವ್ಯಾಪಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಕೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಲು ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ / ಹೋರಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮೂಹಗಳ ಚಿತ್ರಣ. ಇಂತಹ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ಆಂತರಿಕ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಸಂಘರ್ಷಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲು ಲೇಖಕಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಥೆಯ ಚೌಕಟ್ಟು ಮಾತ್ರ ನಿರಾಶಾದಾಯಕವಾದ ವಿಧವಾ ವಿವಾಹ. ಪಟೇಲ ಸೀನಪ್ಪಯ್ಯ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮಗಳು ದ್ರೌಪದಿ ಹದಿನೆಂಟರ ಹರೆಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಧವೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಕೇಶಮುಂಡನ ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶೋಷಣೆಗೂ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಒಡನಾಡಿಯಾಗಿದ್ದ ಬ್ಯಾರಿ ಯುವಕ ಅದ್ರಾಮನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸತೊಡಗುತ್ತಾಳೆ. ಎರಡೂ ಕಡೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮುಖಂಡರ

ತೀವ್ರ ವಿರೋಧದ ನಡುವೆ ಇವರಿಬ್ಬರ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಅದ್ರಾಮ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೊಲೀಸರ ಲಾಠಿಯೇಟಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ದ್ರೌಪದಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಿಧವೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಕಥೆಯ ಸಾರಾಂಶದಿಂದಲೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯು ಕನ್ನಡದ ಅತಿಮುಖ್ಯ ಧಾರೆಯಾದ ಸುಧಾರಣಾವಾದೀ ಕಾದಂಬರಿಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ತನ್ನ ವಿಧವಾವಿವಾಹ, ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಕ್ಷಣ, ಆಧುನಿಕ ಚಿಂತನೆ - ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಗತಿಪರ ಕಾಳಜಿಗಳಿಂದ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿತು^{೧೦}. ಅದು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ 'ಗಾಂಧಿ ಬಂದ' ಕಾದಂಬರಿ ಬಂದಿದೆ.

ಮಾನವೀಯತೆ ಇಲ್ಲದ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ದ್ರೌಪದಿಯದು. ಅದ್ರಾಮನ ಬಗೆಗೆ ಒಲವು. “ದ್ರೌಪದಿಯ ಕೊರಡಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮುರಿದು ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಹೆಣ್ಣನವನ್ನು ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಜೀವಂತಿಕೆ ದೃಢತೆ ಬಲನೀಡಿ ಮತ್ತೆ ಚಿಗುರಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಹಠದಿಂದ ಅದ್ರಾಮ ಸನಾತನ ಪರಂಪರೆಯ ವೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ವೌಢ್ಯವನ್ನು, ಕುಟಿಲತೆಯನ್ನು ರಾಕ್ಷಸೀ ಗುಣವನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿಯೇ ಬಾಳೆಂದಿನ ಪದರ ಕಳಚಿದಂತೆ ಪದರ ಪದರವಾಗಿ ಕಳಚಿಟ್ಟು ಆಕೆಯ ಮನಕ್ಕೊಪ್ಪುವಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತ ಧರ್ಮದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಒಳತಿರುಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ಆಕೆಯ ಎದುರು ತೆರೆದಿಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದ” (ಪುಟ ೪೫). ಮನುಷ್ಯರೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಾಮರಸ್ಯವಿದೆ. “ಶೂದ್ರರ ಹಾರೈಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅಸಹನೆ, ಅದ್ರಾಮನ ಸಂಭ್ರಮದ ನಡುವೆಯೇ ದ್ರೌಪದಿಯ ಬಸಿರು ಬಲಿಯಿತು. ಗಂಡುಮಗುವಾಯಿತು. ಭರತಕುಮಾರನೆಂದು ನಾಮಕರಣವಾಗುತ್ತದೆ”.(ಪುಟ ೩೨೨) ಗಾಂಧಿ ಬಂದಾಗ ದೇಶಪ್ರೇಮಿ ಅದ್ರಾಮನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಧವೆ ಬಗ್ಗೆ ಗಾಂಧಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. “ಗಾಂಧಿಯವರು ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣವೂ ತಡಮಾಡದೆ ದ್ರೌಪದಿ ಬಳಿ ಧಾವಿಸಿದೊಡನೆ ಆಕೆ ಮಗನ ಸಮೇತ ಗಾಂಧಿಯ ಕಾಲಿಗೆರಗಿದಳು. ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ಜನಸ್ತೋಮ ಭಾವುಕವಾಗಿ ಅದ್ರಾಮನಿಗಾಗಿಯೇ ಏನೋ ತಾವು ಒಂದಷ್ಟು ಕಣ್ಣೀರ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸಿದರು. ದಾರುವೂ ಅದೇ ಸಂದರ್ಭವೆಂದೂ ತಾನೂ ಗಾಂಧಿಯವರ ಕಾಲಿಗೆರಗಿದಳು”(ಪುಟ ೩೫೬). ಇವೆಲ್ಲ ಮನಕರಗಿಸುವ ದೃಶ್ಯಗಳು. ಗಾಂಧಿ ಅನುಯಾಯಿ ಕಾರ್ನಾಡರಿಗೆ “ದಾರುಣ ವೈಧವ್ಯದ ವ್ಯಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯುತ್ತಿರುವ ಮಹಿಳೆಗೆ ಬದುಕು ನೀಡುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಮಾನವತೆ” ಎನಿಸಿದರೆ ಅನ್ಯಧರ್ಮದವರೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಬೇಸರಿಸಿಕೊಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾಡಿದ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ಮಡಿವಂತಿಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಕೆಲಸಮಾಡಿದೆ. “ಕೇವಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮೀಸಲಾಗಿರಬೇಕಾದ ಆ ಹೆಸರು ಇದೀಗ ಆ ಕೀಳು ಜಾತಿಯ ಮುಸಲ್ಮಾನನ ಜತೆಗಿರುವ ಆಕೆಗೆ ಸಲ್ಲುವಂಥಾದ್ದೇ? ಇಲ್ಲ. ಇಂದಿನಿಂದಲೇ ಆಕೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಆಕೆ

‘ದೋಪುಬ್ಯಾರದಿ’ಯಾದಳು. ಊರಿನ ಶೂದ್ರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಹೊಸ ನಾಮಕರಣವಂತೂ ಬಲು ಇಷ್ಟವಾಯಿತು” (ಪುಟ ೩೦೭). ಅಂತೂ ದ್ರೌಪದಿ ದೋಪುಬ್ಯಾರದಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ ಬಗೆಗಿನ ಆಕ್ರೋಶವೂ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದರದು: “ಇದೆಲ್ಲ ಗಾಂಧಿಯವರ ಕಾರುಬಾರು. ಮುಂಡೆಗಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುವುದು, ಮನ್ನಮಾದಿಗರಿಗೆ ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಣೆ ಇಕ್ಕುವುದು, ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಜಪಮಣಿ ಕಿತ್ತು ಕೈಗೆ ತಕಲಿ ತುರುಕಿಸುವುದು” ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಹೆಬ್ಬಾರರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಆ ದ್ವಂದ್ವ ಇದೆ. ಬರೀ ಉಪ್ಪಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಮಗ ಜೈಲಲ್ಲಿ ಭತ್ತಕುಟ್ಟಬೇಕಾಗುತ್ತದಲ್ಲ ಎಂದು ಸೂರಕ್ಕನೂ ಗಾಂಧಿ ಸಂತಾನಕ್ಕಲ್ಲ ಶಪಿಸುತ್ತಾಳೆ. (ಪುಟ ೩೧೮). ಗಾಂಧಿ ಮುಖ್ಯವೋ ಗಂಡ ಮುಖ್ಯವೋ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಒಡ್ಡುತ್ತಲೇ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿಷಯಗಳಿಗಿಂತ ದೇಶ ಮುಖ್ಯ, ಅದರಲ್ಲೂ ಮನುಷ್ಯ ಜಾತ್ಯತೀತನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ದ್ರೌಪದಿ - ಅದ್ರಾಮರ ಬದುಕು ಕೃತಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ತುಳುನಾಡಿನ ಸಮಗ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿವರಗಳು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಬಂದಿವೆ. ದ್ರೌಪದಿ - ಅದ್ರಾಮರ ಮುಖ್ಯ ಕತೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರೂಪಿತಗೊಂಡಿರುವ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ‘ಗುತ್ತಿನಮನೆ’ಯವರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರ ಬದುಕು(ಶೂದ್ರರ / ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ) ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾದುದು. ಪಾಂಡುಶೆಟ್ಟಿ, ಮೊಸುಡಿಗುತ್ತಿನ ತೌಡಶೆಟ್ಟಿ - ಇವರು ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯವರ ವೈಭವದ ಬದುಕಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೆಂಬಂತೆ ಗೋಚರವಾದರೆ ಕೊರಗರ ಐತು, ಅಂತಪ್ಪಪೂಜಾರಿ, ಅಂಗರಮೂಲ್ಯ, ಕೂಸಮೊಯಿಲಿ, ದೊಂಬಪೂಜಾರಿ - ಮುಂತಾದವರು ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೊಳಗಾದವರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆಯವರ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದು ಈ ಸಮೂಹವೇ ಆಗಿದೆ. ಆಸ್ತಿ ಇಲ್ಲದವರ ಬದುಕನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಡುವ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ದ್ರೌಪದಿ, ಅಂತಪ್ಪ, ಕೂಸಮೊಯಿಲಿ, ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಅವರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹೀಗಿದೆ : “ಗಾಂಧಿಯವರು ಪರಂಗಿಯವರನ್ನು ಓಡಿಸಿದರೆ ನಮಗೆಂತಾ ಲಾಭ? ನಾವೇನಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವುದು ತಪ್ಪುತ್ತಾ...? ಅವರಿದ್ದೂ ದುಡಿಯುದೇ ಇವರಿದ್ದೂ ದುಡಿಯುದೇ” (ಪುಟ ೧೬೩). ಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯಂದಿರಾದ ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವರಾವ್, ಮಾರಪ್ಪ - ಇವರ ದೆಸೆಯಿಂದ ಈ ದುಡಿಯುವವರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಆಶಾಕಿರಣ ಮೂಡುತ್ತದೆಂಬ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. “ಗಾಂಧಿ ಈ ಶೂದ್ರ ಜನಾಂಗದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾದ ಬಗೆ ಬಾಯಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡೇ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಇವರಿಗೆ ಮಾತಾಡಲು ಹಚ್ಚಿದ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ತಣ್ಣಗೆ ತೆರೆದಿಡುತ್ತದೆ. ಅಬ್ಬರ ಆವೇಶಗಳ ಹಂಗಿಗೊಳಗಾಗದೆ ಆಡಂಬರ ಅಟ್ಟಹಾಸಗಳ ಮರ್ಜಿತವಾದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ತಣ್ಣಗೆ ಹರವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಕೃತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಅಡಗಿದೆ” (ಗೀತಾನಾಗಭೂಷಣ). ಗಾಂಧಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ - ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ‘ಗಾಂಧಿ ಬಂದ’ ಕಾದಂಬರಿ ಹಿಡಿದಿಡುತ್ತದೆ. ಗಾಂಧಿವಾದದ ಸಮಸ್ಯೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ

ಸಮಸ್ಯೆ - ಈ ಎರಡರ ಮುಖಾಮುಖಿ ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ಗಾಂಧಿವಾದದ ಧೋರಣೆಗಳು ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆಯೇ ಸುಸುಳಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆ ಬರುವ ಮೂಲಕ ಗಾಂಧಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತರು ಎಂಬುದರತ್ತ ಓದುಗರು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣದಿಂದಾಗಿ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಅನೇಕ ಕೈ ಕಸುಬುಗಳು ನಶಿಸುತ್ತಾ ಬಂದುವು. ಅಗಸ, ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗ, ಚಿಮ್ಮಾರ, ಕಮ್ಮಾರ, ಕುಂಬಾರ ಮುಂತಾದ ಕಸುಬುದಾರರು ಪಟ್ಟಣ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸ್ವಾವಲಂಬಿ ಘಟಕಗಳಾಗಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಈಗ ನಗರಗಳ ಕೃಪಾಪೋಷಣೆಗೆ ಕೈಯೊಡ್ಡಿ ನಿಲ್ಲುವ ದೈನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ನೂಕಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಕಸುಬುಗಳು ಕ್ರಮ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದುವು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕಗಳನ್ನೂ ಕಾ. ತ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣನವರ 'ಮಂಜಾವು' (೧೯೮೯) ಕಾದಂಬರಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಕಥೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಊರು 'ಕೊಪ್ಪಳಿ'ಯು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಇವತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಪ್ರತಿಮಿಸುತ್ತದೆ. ಆಧುನಿಕ ಯಂತ್ರ, ಕೈಗಾರಿಕೋತ್ಪನ್ನ ವಸ್ತುಗಳ ಎದುರು ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಸ್ತುಗಳು ಪೈಪೋಟಿಗೆ ನಿಂತು ಬದುಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ. ಆದರೆ ಈವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಕಸುಬುಗಳನ್ನು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಉಪಜೀವನ ಮಾಡುತ್ತ ಮಾನವಂತರಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಕಸುಬುದಾರರು, ಕೇಳುವವರಿಲ್ಲದೆ ಅಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೀಡಾಗಿ ಮಾನನಷ್ಟಕ್ಕೊಳಗಾದರು; ಗ್ರಾಮೀಣ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲಿದ್ದ ಸ್ಥಾನ-ಮಾನ ಕುಸಿದು, ಆರ್ಥಿಕ ದಿವಾಳಿತನದೊಂದಿಗೆ ಅವಮರ್ಯಾದೆಗೂ ಗುರಿಯಾದರು. ಈ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಳಿ ಎಂಬ ಊರಿನ ಕಸ್ತೂರಿ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಕುಂಬಾರ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಗ ತಿಮ್ಮಾಜಿ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ಅಸಹಾಯಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಮಾನವಂತಿಕೆಯ ನಷ್ಟ ಇದನ್ನು ಕುರಿತು ಮಂಜಾವು ಹೇಳಹೊರಟಿದೆ^{೧೧}.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ವಸ್ತು ನವೋತ್ತರದ್ದು. ಕಸ್ತೂರಿ ಎನ್ನುವ ಬಡ ಕುಂಬಾರನೊಬ್ಬನ ಕಥೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಬದುಕಿದ ಕಥೆ. ಆತನ ಮಗ ತಿಮ್ಮಾಜಿ ಹೊಸ ಜನಾಂಗದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಈ ಕೃತಿಗೆ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಡಿ. ಆರ್. ನಾಗರಾಜರು ಹೇಳುವಂತೆ "ಹಿಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಡವರಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಿ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆತನ ತಾಳ್ಮೆ, ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿ, ಮುಗ್ಧತೆ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಈ ತಲೆಮಾರಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಿಮ್ಮಾಜಿಯ ಸಿಟ್ಟು, ದಂಗೆ ಎಳುವ ದೈರ್ಯ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತು. ಆದರೆ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ ಈ ಎರಡು ತಲೆಮಾರಿನ ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕಥೆ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಕಲಾತ್ಮಕ ಜಾಣತನ ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಟ್ಟ ಮಾನವ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಥೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ತಿಮ್ಮಾಜಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದೂ ಕಥೆ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಕಡೆಗೇ ವಾಲಿದೆ"(ಪುಟ ೪).

ಇಂದಿನ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಕುಂಬಾರಿಕೆ ಅರ್ಥಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ವೃತ್ತಿಪ್ರಧಾನವಾದ ಕುಂಬಾರಿಕೆಯಂಥ ಕಸುಬುಗಳು ಮತ್ತು ಈ ಕಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರಸ್ತುತ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು

ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಿದೆ. ಇದು ಹಳ್ಳಿಯ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ ಬದುಕಿನ ದುರಂತವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಕುಂಬಾರಿಕೆಯ ಕಥೆ ದುರಂತ ಕಥೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೆ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಪುಂಡರು ನುಚ್ಚುನೂರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಯಮದಿಂದ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಭೀಕರವೆನ್ನಿಸದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದುರಂತವನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲ ಕಥಾನಕದ ರೂಪ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

“ತಿಮ್ಮಾಜಿ ಕಾಲು ಮುರಿದುಕೊಂಡು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಲಾರಿ ಮಾಲೀಕನ ಬಳಿ ಕಾವಲುಗಾರನಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಹೋಗಿಬರುವ ಲಾರಿಗಳ ಲೆಕ್ಕ ಇಡಲು ತಿಳಿಯದೆ ಆತ ಬೈಸಿಕೊಂಡ. ಆಗ ಭಲಗಾರನಾದ ಆ ಹುಡುಗ ಲಾರಿ ಡ್ರೈವರ್ ಒಬ್ಬನಿಂದ ಓದಲು ಬರೆಯಲು ಕಲಿತು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿನ ಕಾವಲು ಕೆಲಸವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡ. ಈ ಅಕ್ಷರವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ತಿಮ್ಮಾಜಿಯ ಕೈಗೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಅಸ್ತ್ರವೇ ಸಿಕ್ಕಿತಾಯಿತು. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದ ಹೊಳಪಾದವು. ಬದುಕು ಒಡ್ಡಿದ ಸವಾಲು ತಿಮ್ಮಾಜಿಗೆ ಅಕ್ಷರ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಪ್ರಚೋದನೆ ನೀಡಿತು. ‘ನಾಕಕುಸರ ಕಲಿಸೋ!’ ಅಪ್ಪನ ಕನಸ ನನಸು ಮಾಡಿದ. ಮೇಲಿನ ಕೆಲವು ಅನ್ವೇಷಣೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ, ಬಡವರ ಬದುಕಿನ ಮುಖ್ಯಾನುಭವವಿರುವುದು ಅವರ ಗೋಳಿನಲ್ಲಲ್ಲ. ಆ ಗೋಳನ್ನು ಮೀರುವ ಅವರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯಲ್ಲಿ – ಎಂಬ ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಮುಂಜಾವು’ ಕಾದಂಬರಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹೀಗೆ ಹೋರಾಡಲು ಬದುಕಿದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಜೀವಿಗಳುಂಟು” (ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಸರ). ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆಧುನಿಕೀಕರಣಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಿಮ್ಮಾಜಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಳಾಚಾರಿ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಬದುಕಿದರೆ ತಿಮ್ಮಾಜಿ ಎದುರಿಸಲಾಗದೆ ಊರುಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಮನುಷ್ಯರು ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸುತ್ತ ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಸೃಜನಶೀಲರಾಗುವುದನ್ನು ನಿಜ ಬದುಕಿನಲ್ಲೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಬದುಕಿನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಅದರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಮುಖ್ಯ. ಈಗ ಯಾವುದೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ವಾತಾವರಣವೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಎನ್ನುವುದು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವೆನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಡಾ. ಪ್ರಭುಶಂಕರ ಅವರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಮಂಜಸವೆನಿಸುತ್ತದೆ:

“ಜೀವನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಘಟನೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಕ್ಷೇಮ”^{೧೨}.

“ವರ್ಗ, ವರ್ಣ, ಜಾತಿಗಳಿಂದ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಆಗಿರುವ ಹಾನಿಗೆ ಮಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಸ್ವೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ ಆಧುನಿಕತನ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ”.

“ಯಾವುದೇ ವಿಧವಾದ ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೂ ಆಸ್ವದಕೊಡದೇ ಇರುವುದು”.

“ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲೂ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪದವಿಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮೋಚಿ ಬೆಸ್ತನವರೆಗೂ ಪರಿಚಯ ಪಡೆದಿರುವುದು”.

ಈ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಬಂಡಾಯದ ಲೇಖಕರು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ದಲಿತ ಬಂಡಾಯ ಚಳವಳಿಯ ಫಲವಾಗಿ ವಿವಿಧ ವರ್ಗದ ಬರಹಗಾರರು ತಮ್ಮ ಪರಿಸರದ / ಸಮುದಾಯದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಆಡುಭಾಷೆಯ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದಾಗಿ ಅದ್ಭುತ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಯಿತು. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ಆಧುನಿಕತೆಯಿಂದ ತಮ್ಮಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮೌಲಿಕತೆ ನೀಡಲು ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ	೧೯೯೩	ಪ್ರತಿಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕನ್ನಡ ಸಂಘ,
ಕ್ರೈಸ್ಟ್ ಕಾಲೇಜು ಬೆಂಗಳೂರು ಪು. ೪೭
೨. ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ
(ಪ್ರ ಸಂ)	೧೯೯೩	ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಭುತ್ವ,
ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಪು. ೨
೩.	೧೯೯೩	ಅಲ್ಲೇ ಪು. ೧೯೮
೪.	೧೯೯೩	ಅಲ್ಲೇ ಪು. ೨೦೦,
೫. ರಾಜೇಂದ್ರ ಚೆನ್ನಿ	೨೦೦೨	ಅಮೂರ್ತ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ,
ಅಭಿನವ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು. ೧೭೫,
೬.	೨೦೦೨	ಅಲ್ಲೇ ಪು. ೧೭೨,
೭. ರಾಮಚಂದ್ರನ್ ಸಿ. ಎನ್.	೨೦೦೨	ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿರೋಧ,
ಸಂವಾದ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿ ಪು. ೧೬೦-೬೧
೮. ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ
(ಪ್ರ ಸಂ)	೧೯೯೩	ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆಯ ಸ್ವರೂಪ
ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು
ಪು. ೨೬೮-೬೯
೯.	೨೦೦೨	ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯ ಸ್ವರೂಪ,
ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪುಟ ೨೮೫
೧೦. ರಾಮಚಂದ್ರನ್ ಸಿ. ಎನ್.	೨೦೦೨	ಅಲ್ಲೇ, ಪು. ೧೬೬,
೧೧. ಶಿವರಾಮಯ್ಯ	೧೯೯೩	ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಸರ,
ವೈಚಾರಿಕ ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆ, ಅನುವನಹಳ್ಳಿ,
ಶಿವನಿ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಪು. ೧೦೯
೧೨. ಪ್ರಭುಶಂಕರ	೧೯೯೩	ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆ,
ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
ಬೆಂಗಳೂರು ಪು. ೫೨,

ಹಂದಿ ಬೇಟೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೀರಗಲ್ಲು-ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ

ಎಸ್. ಜಿ. ರಾಮದಾಸ ರೆಡ್ಡಿ

ಮಾನವನು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬಂದ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ.^೧ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಬೇಟೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಇರುವ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೆಂದರೆ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು.^೨ ಬೇಟೆ ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಇಲ್ಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದುದು, ಅರಸು ಮನೆತನಗಳವರು ವಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ, ಮೋಜಿಗಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮೃಗಯಾವಿಹಾರ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಹಬ್ಬಹರಿದಿನಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಟೆ, ಎರಡನೆಯದು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ನಿಗದಿಯಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ನಿಗದಿಯಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಟೆ.

ಸೌಗಂಧಿಕಾ ಪರಿಣಯ ಕೃತಿಯು ಬೇಟೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಒದಗಿಸುತ್ತಾ, ಸುಗಂಧ ರಾಜನು ಮೃಗಯಾ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ವರ್ಣನೆ, ಬೇಟೆಯಾಡುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಭ್ರಮ ಸಡಗರಗಳಿಂದ ಮೃಗಯಾ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಅರಸನು ಕಾಡನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಲೇ ತನ್ನ ಕಡೆಯವರಿಗೆ ತುಂಬ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವಂತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಾದ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೃಗಗಳು ಓಡಿಹೋಗಬಹುದೆಂದು, ಕುದುರೆಗಳು ಕೆನೆದರೂ ಅವುಗಳ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಮೃಗಗಳು ಓಡಿಹೋಗಬಹುದೆಂದೂ ಅರಸು ಅವುಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಪ್ರಾಣಿ ಇಂಥ ಕಡೆ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಉದಾ: ಹುಲಿಗಳು ಕಡವೆಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ತನ್ನ ಗುಹೆಯತ್ತ ಎಳೆದೊಯ್ಯುವಾಗ ಸುರಿದ ರಕ್ತದಿಂದ, ಹಂದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮುಸುಡಿಗಳಿಂದ ಗೆಡ್ಡೆ ಗೇಣಸುಗಳನ್ನು ಅಗೆದು, ತಿಂದು ಬಿಟ್ಟುಹೋದುದರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆನೆ, ಹಂದಿ, ಹುಲಿ, ಜಿಂಕೆ, ಮೊಸಳೆ, ಹಾವು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬೇಟೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.^{೩,೪,೫} ಕರ್ನಾಟಕದ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಡುಹಂದಿ ಮತ್ತು ಹುಲಿಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಸತ್ತ ವೀರರ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ಅನೇಕ ಅರಸುಗಳಿಗೆ ಬೇಟೆಯೆಂಬುದು ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವಾದ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣತಿಯ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವ ಕ್ರೀಡೆಯಾಗಿತ್ತು. ವೀರರಾದವರಿಗೆ, ಬೇಟೆಗಾರರಾದವರಿಗೆ ತಮಗೆ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದರಲ್ಲಿ

ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯವಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಡಾ. ಆರ್. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ:^೬

೧. ಅಶ್ವಿನಾ - ಕುದುರೆ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು
೨. ಸಜಾಲ - ಬಲೆಯ ಮೂಲಕ ಬೇಟೆ
೩. ಕಾಲ್ನಾ - ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಬೇಟೆ
೪. ಯಾವಶ್ರೀ - ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಚಹರೆ ನೋಡಿ ಬೇಟೆ
೫. ಸಾಪ್ರೇಕ್ಷ - ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಗುರಿಮಾಡಿ ಬೇಟೆ
೬. ಪಾದಪ್ರೇಕ್ಷ - ಪ್ರಾಣಿಯ ಕಾಲಿನ ಗುರುತು ಹಿಡಿದು ಬೇಟೆ
೭. ಶ್ವಗಣಿಕಾ - ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಬೇಟೆ

ಪಂಪನು ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಚಿಗರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಯಾವ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಯಾವ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು, ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕು, ತಮ್ಮ ವಾಸನೆ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ತಿಳಿಯಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಗಾಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹೋಗುವ ಇನ್ನಿತರೆ ಅಂಶಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ.

ಹಂದಿ ಬೇಟೆ ವೀರಗಲ್ಲು

ಹಂದಿ ಬೇಟೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅರಸರಿಗೆ ಬಹುಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟದ ಅರಸನಾದ ೩ನೇ ಗೋವಿಂದನು(೭೯೩-೮೧೪) ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹಂದಿಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸಿ ಸಾಕಿದ್ದ ಹಂದಿಗಳನ್ನು ಇರಿಯಲು ಬಂದಿದ್ದಾಗ ರಾಮತೀರ್ಥನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಶಿವಧಾರಿಯೆಂಬ ಗೊರವನಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ ರಾಜ ಪರಮೇಶ್ವರನು ನೀಡಿದ್ದ ಮುದುಂಬೆ ಎಂಬ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಿತ್ತನು ಎಂದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಮ್ಯೂಸಿಯಂನ ತಾಮ್ರಪಟ ಶಾಸನ (೮೦೪ ಕ್ರಿ.ಶ) ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.^{೭,೮} ವೀರರಾದವರಿಗೆ, ಬೇಟೆಗಾರರಾದವರಿಗೆ ತಮಗೆ ಹಂದಿ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು.

ಹಂದಿಯು ರೈತರ ಪರಮ ಶತ್ರು.^{೧೦} ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬೆಳೆಯನ್ನು ತಿಂದು ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ಹಂದಿಯ ಮಾಂಸವನ್ನು ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ರೈತರ ಹಿತ ಕಾಪಾಡಲು, ಮೋಜಿಗಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣತಿ ಪಡೆಯಲು ಹೋಗಿ ಪ್ರಾಣಕಳೆದುಕೊಂಡ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ದೊರೆತಿವೆ.

ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಎರಡು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ: (೧) ಪಾದಪ್ರೇಕ್ಷಮಾರ್ಗ : ನಾಯಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬೇಟೆಗಾರ ತಾನೂ ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಹೆಜ್ಜೆಯ ಗುರುತನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು. (೨) ಶ್ವಗಣಿಕಾಮಾರ್ಗ : ಬೇಟೆಯಾಡಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಬೇಟೆಗಾರ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋರಾಡುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನೇ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಶಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವುದು.

ಇಂದಿಗೂ ಈ ಎರಡು ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ನಾಯಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ವೀರರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುವ ಶಾಸನಗ್ರಸ್ತ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು, ಶಾಸನರಹಿತವಾದ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ವೀರಗಲ್ಲು ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸನರಹಿತವಾದ ಹಂದಿಬೇಟೆ ವೀರಗಲ್ಲು ಶಿಲ್ಪವು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಳ್ಳಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಿಂದ ೩೫ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾದಲಗಟ್ಟೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ೪.ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ನೆಲೆಯಿದ್ದು, ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಡಲಬೊಮ್ಮಪ್ಪಗುಡಿ ಇದೆ. ಈ ಗುಡಿಯು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖಮಾಡಿ, ಪೂರ್ವಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಇದೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯರು ಇಂದಿಗೂ ಸಿಡಲಬೊಮ್ಮಪ್ಪ ಎಂದು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ನೆಲೆಯು ವೇದಾವತಿ ನದಿ ದಡದಲ್ಲಿದ್ದು ಸುಮಾರು ೩ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪವು ರಾಣಿಕೆರೆಯಿಂದ ಹರಿದುಬರುವ ಹಳ್ಳದ ಬಲದಂಡೆಯ ಮೇಲಿದೆ.

ವೀರಗಲ್ಲು ಸುತ್ತಲೂ ಬಂಡೆನೆಟ್ಟು, ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು, ಇಟ್ಟಿಗೆ ಚೋಡಿಸಿ ಗೋಡೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿಗೆ, ಗಾರೆ, ಬೆರೆಸಿ ಮುಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗುಡಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶಿಲಾಯುಗ, ನೂತನ ಶಿಲಾಯುಗ, ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಮಾನವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅವಶೇಷಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿಲಾಯುಗದ ಮಾನವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಿಕ್ಕಗಳು, ಕೋರೆಗಳು, ಆಯುಧ ತಯಾರಿಸಲು ಬಳಸಿದ ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ನೂತನ ಶಿಲಾಯುಗದ ಮಾನವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎರಡು ನೆಲೆಗಳು ಪತ್ತೆ ಆಗಿದ್ದು, ಒಂದು ನೆಲೆ ಸಿಡಲಬೊಮ್ಮಪ್ಪ ಗುಡಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ನೆಲೆಯಾದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ನೆಲೆ ಊರಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಅರ್ಧ ಸ್ವರೂಪ, ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯಿದೆ. ಈ ನೆಲೆಯು ರಾಣಿಕೆರೆಯಿಂದ ಹರಿದು ಬರುವ ಹಳ್ಳದ ಎಡದಂಡೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೂದುಬಣ್ಣದ, ಬೂದುಮಿಶ್ರಿತ ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣದ, ನಯವಾದ, ಒರಟಾದ ಮಡಿಕೆ ಚೂರುಗಳು, ಧಾನ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ಕಣಜಗಳ ಮಡಿಕೆಯ ಚೂರುಗಳು, ಕಂಠದ ಭಾಗಗಳು, ಕವಣೆಕಲ್ಲು, ಕುಟ್ಟುವ ಕಲ್ಲುಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೆಂಪು, ಕಪ್ಪು, ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಕಪ್ಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಮಡಿಕೆಯ ಚೂರುಗಳು, ಬಣ್ಣ ಲೇಪನ ಮಾಡಿದ ಮಣೆಗಳು, ಕೆಂಪು, ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ ಹವಳಗಳು, ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ ಸಣ್ಣ ಮಣಿಸರ, ಎರಡೂವರೆ ಅಡಿ ಉದ್ದ ಖಡ್ಗ ಇನ್ನಿತರೆ ಅವಶೇಷಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ.

ಹಾಗೂ ಕಬ್ಬಿಣ ತಯಾರಿಸಲು ಇರುವ ಕುಲುಮೆ ಸ್ಥಳ ಖಿ ಎಕರೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿದ್ದು, ಕುಲುಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ (ಟೆರಕೋಟ) ಕೊಳವೆಗಳು, ಕಬ್ಬಿಣ ಕರಗಿಸಿದ ನಂತರ ಉಳಿಯುವ ಕಿಟ್ಟು ಹೇರಳವಾಗಿ ಪತ್ತೆಯಾಗಿವೆ. ಈ ನೆಲೆಯು ಕಬ್ಬಿಣ ತಯಾರಿಸುವ ಕಾರ್ಖಾನೆಯ ಸ್ಥಳವಾಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನೆಲೆಯ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಪ್ರೊ|| ಎ.ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯವರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅಪರೂಪವಾದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದು, ಈ ನೆಲೆ ಕಬ್ಬಿಣ ತಯಾರಿಕೆಯ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ನಮೂನೆಯ ಸಮಾಧಿಗಳು ಪತ್ತೆ ಆಗಿವೆ.

ಸಿಡಿಲಬೊಮ್ಮಪ್ಪ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ವೀರಗಲ್ಲು ಹಂದಿಬೇಟೆಯ ಅಶ್ವಿನಾ ಶಿಲ್ಪವಾಗಿದೆ(ಅಂದರೆ ಕುದುರೆ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಶಿಲ್ಪ).^{೧೦} ಈ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ವೀರ ಕುದುರೆ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯ ಲಗಾಮು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದನೆಯ ಭರ್ಜಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಂದಿಗೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಹಿಂಭಾಗದ ಸೊಂಟ ಅಥವಾ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಧ್ಯೆ ತಿವಿದಿದ್ದಾನೆ. ಹಂದಿ ಮುಖವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸದೆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದು ವೀರನು ಕಾಲ್ಕಡಗ, ತೋಟ್ಟಂದಿ,ಕಂಠಾಭರಣಗಳು, ಕರ್ಣಾಭರಣಗಳು, ತುರುಬು, ದುಂಡನೆಯ ಮುಖ, ಸೊಂಟಪಟ್ಟಿ, ಸೊಂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಕು ಇದೆ. ಕುದುರೆಯ ಮುಂದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹಂದಿ ಇದೆ. ಹಂದಿಯ ಮೇಲೆ ನಾಯಿ ನಿಂತು ಕಿವಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವೀರ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಾಗಿರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಆಯುಧ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಇವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದು ನಾಯಿ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಊರಿ ಮುಂಗಾಲುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬೊಗಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸಕೊಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ನೆಲವಾಗಿಲು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಲ್ಪದ ಹೋಲಿಕೆಯಿರುವ ವೀರಗಲ್ಲು ಇದೆ.

ಬೇಟೆ ನಾಯಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಪಂಪನು-ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಹಂದಿ ಬೇಟೆಯ ನಾಯಿ ಎಂತಹದೆಂದರೆ, ತೆಳುವಾದ ಸೊಂಟ, ಅಗಲವಾದ ಎದೆ, ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಂತಿರುವ ಕಿವಿಗಳು, ಬಾಗಿರಿದ ಹುಬ್ಬು, ದಪ್ಪವಾಗಿ ಜಾತಿಯ ಕುದುರೆಯಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆದು, ಶಾಕ್ರೇಯ ಮತದ ವಂಚಕನಂತೆ ತನ್ನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ತೂಬಿನ ನೀರಿನ ಹಾಗೆ ಸಡಿಲವಾದ ತಕ್ಷಣವೇ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಹರಿದು, ಮಾನ್ಯರ ಸೇವಕನಂತೆ ಕಾದಲು ಆಲಸ್ಯ ಪಡೆಯದೆ, ಸೈಯಂತೆ ಸುಲಿಗೆಗೊಂಡು ಓಡಿಸದೆ, ಯೋಗ್ಯನಂತೆ ನಂಬಿಸಿ ಒತ್ತರದಂತೆ ಒತ್ತಿ, ಉರಿಯು ಹರಡುವಂತೆ ಹರಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇದು ಹಂದಿ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ನಾಯಿಯ ಲಕ್ಷಣ. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಈ ಶಿಲ್ಪದ ವೀರಗಲ್ಲಿನ ನಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಹಂದಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ನಾಯಿಗಳ ಸಹಾಯ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಕ್ರಿ.ಶ. ಮೆಲಗಾನಿ ವೀರಗಲ್ಲೊಂದರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.^{೧೧,೧೨,೧೩} ಈ ವೀರಗಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಲೋಕ ಮತ್ತು ಧಳಗ ಎಂಬ ಎರಡು ನಾಯಿಗಳು ಇದ್ದು, ಪಿರಿಸಂದಿಯ ಮಗನು ಈ ಎರಡು ನಾಯಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹಂದಿ ಬೇಟೆಯನ್ನು ಆಡಿದ. ಈ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳು ಸತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಸ್ಮಾರಕವನ್ನು ಹಾಕಿಸುತ್ತಾ, ಲೋಕ ಎಂಬ ನಾಯಿ ೭೫ ಹಂದಿಗಳನ್ನು, ಧಳಗ ಎಂಬ ನಾಯಿ ೨೫ ಹಂದಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದಿತ್ತೆಂದು ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಆತಕೂರಿನ ವೀರಗಲ್ಲು^{೧೪} ಕಾಳಿ ಎಂಬ ನಾಯಿಯನ್ನು ಮನಾಲಳ ಎಂಬುವನು ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕನ್ನಾಲ್^{೧೫} ಗ್ರಾಮದ ಪಲ್ಲವ ಗಾವುಂಡ ಎಂಬ ಬೇಟೆಗಾರನ ನಾಯಿ ಮಾದಕೇಸರಿ ಎಂಬುದು ಹಂದಿಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನೆಲವಾಗಿಲು ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವೀರನು ಹಂದಿಯನ್ನು ಈಟಿಯಿಂದ ತಿವಿಯಲು ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆ ವೇಳೆಗೆ ೨-೩ ನಾಯಿಗಳು ಹಂದಿಯ ಮೇಲೆ ಎರಗಿವೆ. ಒಂದು ನಾಯಿ ಚರ್ಮವನ್ನು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಕೀಳುತ್ತಿದೆ. ಮೇಲಿನ ಹಂದಿ ಬೇಟೆಯ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಂದ ಬೇಟೆಯಾಡುವವರು ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಚೂತೆಯಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಒಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹಂದಿ ಬೇಟೆಯ ಎಲ್ಲಾ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಯಿಯು ಸಕ್ರಿಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ ಚಿತ್ರಣ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಹಂದಿಯನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಬೇಟೆಯಾಡುವಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗಾರರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈಟಿಯಂತಹ ಎಸೆಯುವ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ವೀರಗಲ್ಲುಗಳ ಶಿಲ್ಪದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಬಹುದು.^{೧೫,೧೬}

ವೀರಗಲ್ಲುಗಳ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿನ ನಾಯಿಗಳ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಯಲಹಂಕ, ಆತಕೂರು, ನೆಲವಾಗಿಲು, ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಯಾದಲಗಟ್ಟಿ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳು ಪಂಪನು ವರ್ಣಿಸಿದಂತೆಯೇ ಇವೆ.

ವೀರನ ಮೇಲೆ ಮೂರು ಹಂತಗಳ ರಾಜಭತ್ತಿಯನ್ನು ಆಲಂಕಾರಿಕವಾಗಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ರಾಜಭತ್ತಿಯು^{೧೭} ಒಂದು ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಜನರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ರಾಜಧ್ವಜಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಗೌರವವೇ ಇದಕ್ಕೂ ಇತ್ತು. ರಾಜ ಪ್ರಮುಖನಾಗಿದ್ದರೆ ಭತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಶಿಲ್ಪ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜಭತ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿದಿರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿ ರಾಜಪ್ರಮುಖ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲು ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ತಂದಿರಬಹುದು, ಕುದುರೆಯು ಪಟ್ಟದ ಕುದುರೆಯಂತೆ ಇದೆ.

ರಾಜ ಅವನ ಸೈನಿಕರೊಡನೆ ಹಂದಿ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವೇ ರಾಜನು ಅವನ ಸೈನಿಕರೊಂದಿಗೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆ ಹೊಲ, ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬೆಳೆಯನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಹಂದಿಗಳ ಉಪಟಳ ತಡೆಯಲು

ಈ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಇಂದಿಗೂ ಈ ಊರಲ್ಲಿ ಯುಗಾದಿ ಹಬ್ಬದ ಎರಡನೇ, ಮೂರನೇ ದಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ಯುವಕ ಭರ್ಜಿ, ಗುರಾಣಿ, ಖಡ್ಗ, ಗಂಡುಕೊಡಲಿ, ಬಾಕು, ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಂದಿ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇಂದಿಗೂ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ಆಯುಧಗಳು ಈ ಊರಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ನಾನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವಾಗ ಅಂಥ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರೆ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಅಂಶಗಳ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ರಾಜ ತನ್ನ ಸೈನಿಕರೊಡನೆ ಹಂದಿ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದು, ಈ ಬೇಟೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿರಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದರ ಜ್ಞಾಪಕಾರ್ಥ ಈ ವೀರಗಲ್ಲು ಹಾಕಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ರಾಜ ಯಾರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಯಾವುದೇ ಮಾಹಿತಿ ಇಲ್ಲ.

ಈ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ನೋಡಿದ ಡಾ. ಎಸ್. ಶೆಟ್ಟರ್‌ರವರು ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದ ಶಿಲ್ಪವಾಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ವೇದವತಿ ನದಿಯು ಇಂದು ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಕೋಪಗಳಿಂದ ಬತ್ತಿಹೋಗಿದ್ದು ಗಿಡಮರಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಕಾಡುಮೃಗಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವಿದ್ದು, ಇಲ್ಲದಂತೆ, ಕೆಲವೇ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಟಸ್ಥವಾಗಿರುವ ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಲ್ಪ ಹಿಂದೆ ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಈ ಶಿಲ್ಪದ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನಿತರೆ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು, ಮಾಸ್ತಿಕಲ್ಲುಗಳು ಹಾಗೂ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇವುಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ನದೀತೀರಗಳ ಹಾಗೆ ವೇದಾವತಿ ನದೀತೀರವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಪರಮಶಿವಮೂರ್ತಿ ಡಿ.ವಿ.	೧೯೯೯	ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಶಿಲ್ಪ, ಪು. ೯೪-೧೦೨
೨. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧೯೮೨	ಕರ್ನಾಟಕದ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಪು. ೧೨೮
೩. ಪರಮಶಿವಮೂರ್ತಿ ಡಿ.ವಿ.	೧೯೯೯	ಪು. ೯೪-೧೦೨
೪. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧೯೮೨	ಪು. ೧೨೮-೩೮
೫. ಶೆಟ್ಟರ್ ಎಸ್.	೧೯೮೨	ಮೆಮೊರಿಯಲ್ ಸ್ಟೋನ್ಸ್ ಪು.೨೩೫-೪೧
೬. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧೯೮೨	ಪು. ೧೩೦
೭. ಜಿ.ಎಸ್. ಗಾಯಿ(ಸಂ)	೧೯೬೩	ಎತಿಹಾಸಿಕ ಇಂಡಿಕಾ. ಸಂ. ೩೩,
ಪು. ೩೨೨-೩೨,

ಎಸ್. ಜಿ. ರಾಮದಾಸ ರೆಡ್ಡಿ

ಲ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪಾಡಿಗಾರ	೨೦೦೪	ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸದ ಶಾಸನ ಆಕಾರಗಳು ಪು. ೧೦೯
೯. ಪ್ಲೀಟ್ ಜೆ.ಎಫ್.(ಸಂ)		ಇಂಡಿಯನ್ ಆಂಟಿಕ್ವೇರಿ, ಸಂ. ೧೧, ಪು. ೧೨೫-೨೨
೧೦. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧೯೮೨	ಪು. ೧೨೯
೧೧. ಶೆಟ್ಟರ್ ಎಸ್	೧೯೮೨	ಪು. ೨೪೦-೪೧
೧೨. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧೯೮೨	ಪು. ೧೩೨
೧೩. ಬಿ ಎಲ್ ರೈಸ್		ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಕಾ ೧೦(ಎಂ.ಬಿ) ಪು. ೮೫-೧೧೨
೧೪.		ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಕಾ ೩ ಪು. ೪೧-೫೦
೧೫. ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ	೧೯೭೩	ಉದಯವಾಣಿ(ದೀಪಾವಳಿ ಸಂಚಿಕೆ)೧೯೭೩
೧೬. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧೯೮೨	ಪು. ೧೩೨
೧೯ .ಪರಮಶಿವಮೂರ್ತಿ ಡಿ.ವಿ.	೧೯೯೯	ಪು. ೯೬
೨೦. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ	೧೯೮೨	ಪು. ೧೨೪

ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕಗಳು

ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಅಡಕ ತಟ್ಟಿಯ ಆವೃತ್ತಿ

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶದ ೧೪ನೇ ಸಂಪುಟದ ಪ್ರಕಟಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಡಕ ಮುದ್ರಿಕೆಯ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಮೇ ೧೧ ೨೦೦೬ರಂದು ಕನ್ನಡ ಜ್ಞಾನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿತು. ಅಡಕತಟ್ಟಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಮೊದಲನೆಯದು ಎಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಗೆ ಇದೆ. ೧೯೫೪ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಆಗಿನ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಕೆಂಗಲ್ ಹನುಮಂತಯ್ಯನವರು ಕನ್ನಡದ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತು ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಗೆ ವಹಿಸಿದರು. ಈ ಯೋಜನೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆಗೆ ವರ್ಗಾವಾಯಿತು. ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದ ಪ್ರೊ.ದೇ.ಜವರೇಗೌಡರು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರದ ಮನವೊಲಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶದ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂಪುಟ ೧೯೬೯ ನವೆಂಬರ್ ೨೧ರಂದು ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು. ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಯೋಜನೆಯನ್ನೂ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು.

ಅನಂತರ ೨೦೦೪ರವರೆಗೆ ಉಳಿದ ಹದಿಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಡಾ.ಹಾ.ವಾ.ನಾಯಕರ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ(೧೯೭೦-೮೩) ಹತ್ತು ಸಂಪುಟಗಳು(ಎರಡರಿಂದ ಹನ್ನೊಂದು)ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಪ್ರೊ.ಎಚ್. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರು ೧೯೮೬ರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸಂಪುಟ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಪ್ರೊ.ಡಿ.ಕೆ. ರಾಜೇಂದ್ರ ಅವರು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸಂಪುಟವನ್ನು ೨೦೦೦ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಪ್ರೊ.ಸಿ.ಪಿ.ಸಿದ್ದಾಶ್ರಮ ಅವರ ಅನಂತರ ಪ್ರೊ. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿಯವರು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕುಲಪತಿ ಪ್ರೊ. ಜಿ. ಶಶಿಧರ ಪ್ರಸಾದ್ ಅವರು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶದ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂಪುಟ ಪ್ರಕಟಣೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಜನ್ಮ ಶತಮಾನೋತ್ಸವದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಗಣಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅಡಕ ತಟ್ಟಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರಿಂದಲೇ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಯೋಜನೆ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡದ್ದು ಕುವೆಂಪುಅವರ ಜನ್ಮಶತಮಾನೋತ್ಸವದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡು, ಅಡಕತಟ್ಟಿಯ ಆವೃತ್ತಿಯೂ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿರುವುದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವೂ ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವೂ ಆಗಿದೆ. ವಿಶ್ವಕೋಶ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮೈಸೂರು

ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ತಂದ ಪ್ರೊ ದೇಜಗೌ ಅವರು, ಅದು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡು ಅದರ ಅಡಕ ಆವೃತ್ತಿ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಅಡಕ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಸುಮಾರು ಮೂರು ಸಾವಿರ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಗಣಕ ಪರಿಷತ್ತು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದೆ. ಸುಮಾರು ೩೦೦ ಹೊಸ ಲೇಖನಗಳು ಸೇರಿಸಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಮಾನವಿಕ ವಿಭಾಗದ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದೆ. ಆದರೂ, ಎಲ್ಲ ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳೂ ಸೇರಿವೆ ಎಂದೇನು ಭಾವಿಸಬೇಕಿಲ್ಲ. ಕಾಲಮಿತಿಯಿಂದ ಹಲವು ಲೇಖನಗಳ ಪರಿಷ್ಕಾರವಾಗಿಲ್ಲ.

ಈ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೪,೭೯೧ ಲೇಖನಗಳಿವೆ. ಒಂಬತ್ತು ಸಾವಿರದ ಐನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚಿತ್ರಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಐವತ್ತಾಲ್ಕು ಧ್ವನಿತುಣುಕುಗಳಿವೆ. ಮುನ್ನೂರು ಎಂಭತ್ತರಡು ವೀಡಿಯೋ ತುಣುಕುಗಳಿವೆ. ಹದಿನೆಂಟು ವಿಶೇಷ ಅನಿಮೇಷನ್‌ಗಳಿವೆ. ಕುತೂಹಲಕ್ಕಾಗಿ ಪದಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗಣಿಸಲಾಯಿತು. ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಎಪ್ಪತ್ತೂರು ಲಕ್ಷ ಪದಗಳ ರಾಶಿ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಎಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶದ ಅಡಕತಟ್ಟೆ ಇರುವಂತಾಗಲು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು ಕೇವಲ ೫೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಇರಿಸಿದೆ. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶದ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂಥದ್ದು. ಇದು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕೃತವಾಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಈಗ ವಿಶ್ವಕೋಶವನ್ನು ಗಣಕೀಕರಿಸಿ, ಅಡಕತಟ್ಟೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಚಾಲನೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಡಾ ಪಂಡಿತಾರಾಧ

ಕರ್ನಾಟಕ (ಪರಿಷ್ಕೃತ) ಸಂಪುಟ ೧

ಪುಟಗೂ ೧೨೨೩+XVI+ ವರ್ಣಫಲಕಗಳು VI ಬೆಲೆ ೩೦೦.೦೦ ೧೯೭೯ರಲ್ಲಿ ಏಕಸಂಪುಟವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದ 'ಕರ್ನಾಟಕ' ಸಂಪುಟ ಈಗ ವಿಸ್ತೃತಗೊಂಡು, ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕೃತಗೊಂಡು ಎರಡು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈಗ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಮೊದಲನೇ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ೨೫೦ ಲೇಖನಗಳು ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಿವೆ. ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತರು, ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೆ ಭಾಜನರಾದವರು, ಕ್ರೀಡಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಅರ್ಜುನ, ದ್ರೋಣ, ಏಕಲವ್ಯ, ರಾಜೀವ್‌ಗಾಂಧಿ ಖೇಲ್ ರತ್ನ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳಿಸಿದ ಕ್ರೀಡಾಪಟುಗಳು, ಪದ್ಮಶ್ರೀ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತರು - ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳಿವೆ. ವಿವಿಧ ಅಕ್ಯಾಡೆಮಿಗಳು, ಕನ್ನಡ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು, ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳು, ವಿಧಾನ ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರು, ಸಭಾಪತಿಗಳನ್ನು

ಕುರಿತಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳಿವೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವದ ಅನೇಕ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆಯನ್ನು ೧೯೯೭ ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಭೂಪಟಗಳ ಸಮೇತ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು, ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಚಳುವಳಿಗಳು, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಂಕಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗ - ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡೇತರ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ಈ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಕುಕ್ಕುವ ಮುದ್ರಣ ಸಾಲಿತ್ಯಗಳು ಉಳಿದಿವೆ. (ಉದಾ: “ಇವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ೧೯೧೯ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು”- ಪುಟ ೧೧೨೨)

೨. ಜಾನಪದ

‘ವಿಷಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ’ ಯೋಜನೆಯ ಎರಡನೇ ಸಂಪುಟ. ಇದು ಸುಮಾರು ೧೩೦೦ ಪುಟಗಳಿದ್ದು, ಒಟ್ಟು ೧೧೨೪ ಪ್ರಧಾನ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಿವೆ. ವಿಷಯದ ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಭಾವಚಿತ್ರಗಳನ್ನು, ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು, ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಜಾನಪದ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ, ಭಾರತ ಹಾಗೂ ವಿದೇಶ ಎಂದು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ೪೦, ೩೦, ೩೦ರ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ವಿದೇಶೀ ಜಾನಪದ ಲೇಖನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಹುತೇಕ ಸಮೀಕ್ಷಾ ಲೇಖನಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಜಾನಪದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಕೃತಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ವಿಷಯ ಸೂಚಿ ತುಂಬ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

೩. ಪ್ರಾಣಿ ವಿಜ್ಞಾನ

ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಮೊದಲ ಆವೃತ್ತಿ ೨೦೦೬, ಪುಟಗಳು ೧೬+೧೧೪೪, ಬೆಲೆ ರೂ ೪೦೦/-

ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಯೋಜನೆಯಡಿ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಿದ ಮೊದಲ ಸಂಪುಟ. ಜೀವ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜೈವಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿವಿಧ ಪ್ರೇಗಳ ಶಾರೀರಿಕ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಗಳ ವಿವರಣೆಗೆ ಮಾತ್ರ

ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕಗಳು

ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸದೆ, ಜೀವವೈವಿಧ್ಯ, ಪರಿಸರ, ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಅನುವಂಶೀಯತೆ, ವರ್ತನೆ, ವಿಕಾಸ ಮುಂತಾದ ಪೂರಕ ವಿಷಯಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನೂ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಮತ್ತು ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನೂ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡುವಾಗ ಕರ್ನಾಟಕ ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ಪ್ರಭೇದಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣಿ ಸಂಕುಲದ ಎಲ್ಲ ವಂಶಿಗಳ ಹಾಗೂ ವರ್ಗಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಗಣ, ಕುಟುಂಬಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಲೇಖನಗಳಿಗೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೂ, ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ನೀಡಿರುವುದು ಕೃತಿಯ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದುಗರಿಗೂ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಈ ಸಂಪುಟವನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೧೩೩೪ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಿವೆ.

ಈ ಮೂರೂ ವಿಶ್ವಕೋಶದ ಸಂಪುಟಗಳು ಈ ಶತಮಾನತದ ಸಿದ್ಧಿಗಳು.

ಬಾ. ಪೀ. ಶ್ರೀಧರ